

**T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**ÇİN KAMU DİPLOMASİSİ: YUMUŞAK GÜCÜN
KESKİNLİĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

İSMAİL EMRAH AYDIN

İZMİR-2021

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ÇİN KAMU DİPLOMASİSİ: YUMUŞAK GÜCÜN
KESKİNLİĞİ

Yüksek Lisans Tezi

İSMAİL EMRAH AYDIN

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SEÇKİN BARIŞ GÜLMEZ

İZMİR-2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çin Kamu Diplomasisi: Yumuşak Gücün Keskinliği” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmıő olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03/12/2021

İsmail Emrah AYDIN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇİN KAMU DİPLOMASİSİ: YUMUŞAK GÜCÜN KESKİNLİĞİ

İsmail Emrah AYDIN

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Birinci sanayi devrimi ve coğrafi keşifler sonrası kurulan Batı merkezli küresel düzen, dördüncü sanayi devrimi arifesinde yaşanan birtakım gelişmeler ışığında yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Bu noktada özellikle 5G, yapay zekâ ve nesnelerin interneti gibi alanlarda ön plana çıkarak küresel liderlik mücadelesi veren Çin, günümüzde pek çok tartışmanın odağında yer almıştır. Bu çalışma, bu tartışmalardan biri olan, Kamu Diplomasisi uygulamaları bağlamında, ‘Çin, yumuşak güç mü, yoksa keskin güç mü?’ olduğu sorusunu cevaplamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, ‘yumuşak güç’ ve ‘keskin güç’ kavramları, hem kavramsal çerçeve hem de Çin Kamu Diplomasisi faaliyetleri ile kapsamlı bir şekilde karşılaştırılmış ve ABD-Çin ticaret savaşları ve hegemonya mücadelesinin Huawei, 5G ve sağlık diplomasisi çerçevesinde arka planı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu tez, 6 bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölüm, ‘propaganda-kamu diplomasisi’ ve ‘yumuşak güç – keskin güç’ kavram karşılaştırmaları ve Çin Kamu Diplomasisinin genel bir değerlendirmesine yönelik literatür tartışmalarından oluşmaktadır. Diğer üç bölüm, ABD-Çin ticaret savaşları, Huawei şirketi üzerinden 5G mücadelesi ve Covid-19 pandemisinin doğurduğu ortamda ‘sağlık diplomasisi’ olgularına dair ampirik tartışmaları kapsamaktadır.

Bu tez, literatüre ‘yumuşak güç-keskin güç’ kavramlarının kapsamlı karşılaştırması yönünden teorik, kavramsal tartışmaların arka planı olarak 5G ve ticaret savaşlarının ortaya konması ve ‘sağlık diplomasisi’ ve 5G mücadelesinin karşılaştırılması yoluyla orijinal iki ampirik katkı olmak üzere üç katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu tezin ana argümanı, özellikle Çin’e atfedilen ‘keskin güç’

kavramının akademik olmaktan çok siyasi bir kavram olduğu ve küresel hegemonya savaşının kavramsal boyutunun bir yönünü oluşturduğudur.

Anahtar Kelimeler: çin, kamu diplomasisi, yumuşak güç, keskin güç, 5G, Covid-19, sağlık diplomasisi, ticaret savaşları, sanayi 4.0, teknoloji savaşları

ABSTRACT

Master Thesis

CHINESE PUBLIC DIPLOMACY: THE SHARPNESS OF SOFT POWER

İsmail Emrah AYDIN

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department Of International Relations

The Western-led global order established after the first industrial revolution and the geographic discoveries, has been challenged by the new developments in World politics on the eve of the fourth industrial revolution. In this respect, striving for global leadership through 5G, artificial intelligence and internet of objects, China has become the focus of numerous debates today. In line with those debates, this study aims to answer the question of ‘whether China has a soft power or a sharp power.’ Accordingly, it compares the terms ‘soft power’ and ‘sharp power’ both through a conceptual framework analysis and by offering an empirical discussion of China’s public diplomacy engagements with a particular focus on the cases of Huawei, 5G and health diplomacy revealing the persistent struggle for hegemony between the US and China.

This thesis consists of 6 chapters. The first three chapters discuss the existing scholarly literature on ‘propaganda - public diplomacy’, ‘soft power – sharp power’ and Chinese public diplomacy, respectively. The next three chapters comprise of empirical discussions regarding the US-China trade wars, the 5G struggle over the Huawei company and ‘health diplomacy’ in response to the Covid-19 pandemic.

This thesis aims to make three main contributions to the scholarly literature. First, it aims to make a theoretical contribution by offering a comprehensive comparison of the terms ‘soft power’ and ‘sharp power’. Second, in line with these conceptual discussions, it will offer an empirical contribution through a comprehensive discussion of 5G and the trade wars. Finally, the thesis will make an empirical contribution by comparing the 5G case with ‘health diplomacy’. The main

argument of this thesis is that the concept of ‘sharp power’, especially attributed to China, is more of a political concept than an academic one, and it forms an aspect of the conceptual dimension of the global hegemony war.

Keywords: China, public diplomacy, soft power, sharp power, 5G, Covid-19, health diplomacy, trade wars, industry 4.0, technology wars

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
ÖNSÖZ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ – PROPAGANDA KARŞILAŞTIRMASI

1.1 PROPAGANDA	12
1.2 KAMU DİPLOMASİSİ	16
1.3 PROPAGANDA VS. KAMU DİPLOMASİSİ	23

İKİNCİ BÖLÜM

YUMUŞAK GÜÇ - KESKİN GÜÇ KARŞILAŞTIRMASI

2.1 YUMUŞAK GÜÇ	28
2.1.1 Kavramsal Çerçeve	30
2.1.2 Sınırlar, Eleştiriler ve Dönüşümler	34
2.1.2.1 Sınırlar	34
2.1.2.2 Eleştiriler	35
2.1.2.3 Dönüşüm	37
2.2 KESKİN GÜÇ	40
2.2.1 Kavramsal Çerçeve	41
2.2.2 Rapor Analizi (NED-Sharp Power Rising Authoritarian Influence 2017 Raporu)	42

2.2.2 ‘Sharp Power’: Rising Authoritarian Influence in the Democratic World.....	44
2.2.4 Literatürde Keskin Güç Tartışmaları	47
2.2.5 Keskin Güç Analizleri	48
2.2.6 Keskin Güç Eleştirileri	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇİN KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜCÜ

3.1 ÇİN YUMUŞAK GÜCÜ VE KAMU DİPLOMASİSİ ÜZERİNE GENEL BAKIŞ	59
3.1.1. Geleneksel Çin ve Modern Kavramların Çin Tarihi İçindeki Kökleri.....	60
3.1.2. Modern Çin ve Bölgesel Güç Olma Arayışında Çin Kamu Diplomasisi.....	62
3.1.3. Küresel Çin ve Küreselleşen Hedefler	69
3.1.4. Çin Kamu Diplomasisi: Sınırlar ve Eleştiriler	75
3.1.5. Çin Kamu Diplomasisinin Küresel Hedefleri: Enstrümanlar, Aktörler ve Faaliyetler	81
3.2 DÜNYAYI BİRBİRİNE BAĞLAMAK: KUŞAK YOL GİRİŞİMİ.....	93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇİN'İN ÖNLENEMEYEN YÜKSELİŞİ: STATÜKO'NUN ÇİN'İ ENGELLEME VE ENTEGRE ETME İKİLEMİNDE ABD-ÇİN TİCARET SAVAŞLARI

4.1 HEDEF TAHTASINDAKİ ÇİN: TRUMP'IN TİCARET SAVAŞI VE BIDEN İLE DERİNLEŞEN İÇ VE DIŞ CEPHE	111
4.1.1 Ticaret Savaşı Başlıyor: Trump Dönemi	111
4.1.2 Olaylı ABD Seçimleri: Derinleşen Ticaret Savaşları ve Biden'in İç-Dış Politika Sarmalı	114

4.1.3 Biden ile Tekrar Dönüşen Dış Politika: Çin'e Karşı Eski 'Özgür Dünya'.....	121
4.2 DERİNLEŞEN SAVAŞ VE ÇİN'İN DEVAM EDEN DÖNÜŞÜMÜ	125
4.2.1 Ticaret Savaşlarından Fikir Savaşlarına	125
4.2.2 Çin'in Önlenemeyen Yükselişi: Ticaret Devinin Teknoloji Devine Dönüşmesi	129

BEŞİNCİ BÖLÜM

ABD-ÇİN TİCARET SAVAŞLARI ARENASI OLARAK 5G VE HUAWEI

5.1 ABD-ÇİN 5G LİDERLİK SAVAŞININ GÖRÜNEN YÜZÜ: HUAWEİ.....	135
5.1.1 Hedef Tahtasındaki Huawei	136
5.1.2 Hedef Tahtasının Diğer Yüzü	140
5.2 5G SAVAŞININ DÜNYADAKİ DİĞER CEPHELERİ: KAZANMAK MI KAYBETMEYİ ERTELEMELİK Mİ?	148
5.3 5G EVRENİ: DÖNÜŞEN DÜNYA, DEĞİŞEN GÜÇ DENGELERİ	153
5.4 5G YÖNETİŞİM YAPISI VE DEĞİŞEN GÜÇ DENGESİNİN AYAK SESLERİ.....	161
5.5 5G EVRENİ TAHT SAVAŞLARI – TACİ ELİNE ALAN HUAWEİ VE 5G TEKNOLOJİSİ ARKA PLANI	165
5.6 KRALIN ASA'SI: 5G KANAL KODLARI VE HUAWEİ'NİN ALDIĞI RİSK İLE GELEN ÖDÜL	171
5.7 5G MÜCADELESİNİN SONUCU: SAVAŞIN BAŞLANGICI	175

ALTINCI BÖLÜM

PANDEMİ, KÜRESELLEŞME VE HEGEMONYA: DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ BAĞLAMINDA ÇİN 'SAĞLIK DİPLOMASİSİ'

6.1 COVID-19'UN KÖKENİ: GÜÇ MÜCADELESİ GÖLGESİNDE BİLİM ARAYIŞI	177
6.1.1 Virüsün Ortaya Çıkışı ve Kökeni Tartışmaları	177
6.1.2 ABD Baskısı: Bilimsel Bir Arayış mı, Politik Bir Saldırı Savaş mı?..	181

6.1.3 Çin Karşılık Veriyor: Bilimi Özgür Bırakmak mı, Politik Bir Savunma Savaşı mı?	185
6.2 ÇİN'İN KÜRESEL LİDERLİK GİRİŞİMİ: AŞI DİPLOMASİSİ Mİ, KÜRESEL KAMU YARARI MI?	188
6.2.1 Sağlık Diplomasisi: Pandemide Çin Liderliği ve Yumuşak Gücü	188
6.2.2 Çin Liderliğine Yönelik Tepkiler: Rekabet ve Yönetişim Tartışmaları.....	195
6.3 PANDEMİ VE KÜRESELLEŞME: BOŞALAN HEGEMONYA KOLTUĞU VE ÇİN'İN KONUMU	204
6.3.1 Pandemi ile Tartışılmaya Başlayan ABD Liderliği	204
6.3.2 Pandemiye Liderlik Eden Çin ve Küresel Liderlik Tartışmaları.....	208
SONUÇ	218
BİBLİYOGRAFYA.....	236
ÖZGEÇMİŞ	312

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Kuşak Yol Girişimi Kara ve Deniz Rotaları Haritası 1	97
Şekil 2: Kuşak Yol Girişimi Kara ve Deniz Rotaları Haritası 2	98
Şekil 3: Huawei'nin Küresel Ölçekte Yayılımı ve Kontrat Durumları	153
Şekil 4: 4G Şehri	155
Şekil 5: 5G Şehri	156
Şekil 6: İletişim Sektörünün Nesilleri	157
Şekil 7: 5G Ne Vadediyor?	160
Şekil 8: 5G Riskleri	163
Şekil 9: 5G dönüşümünün ülkeler bazında aktivasyon durumları	165
Şekil 10: Huawei ve Rakiplerinin Ar-Ge Harcamaları	168
Şekil 11: Huawei Kurucusu Ren Zhengfei (solda), Kutupsal Kodlamanın Babası Prof. Dr. Erdal Arıkan'a Ödülünü Takdim Ederken	172
Şekil 12: Çin Aşılarının Faz 3 Denemeleri İçin Gittiği Ülkeler	193
Şekil 13: Özgürlük Derecelerine Göre Ülkelerin Covid-19 Kaynaklı Ölüm Oranları.....	210

KISALTMALAR

3GPP	:3. Nesil Ortaklık Projesi (3 rd Generation Partnership Project)
5G	:Beşinci Nesil (Fifth Generation)
5G PPP	:5G Kamu Özel Ortaklığı (<i>5G Public Private Partnership</i>)
AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ADB	:Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank)
AI	:Yapay Zeka (Artificial Intelligence)
AIIB	:Asya Altyapı Yatırım Bankası (Asian Infrastructure Investment Bank)
AMPS	:Gelişmiş Cep Telefonu Sistemi (Advanced Mobile Phone System)
ASEAN	.Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (Association of Southeast Asian Nations)
AU	:Afrika Birliği (African Union)
B3W	:Daha İyi Bir Dünyayı Yeniden İnşa Et Projesi (Build Back Better World)
BCIM	:Bangladeş, Çin, Hindistan ve Myanmar (Bangladesh, China, India, Myanmar)
BM	:Birleşmiş Milletler
BRI	:Kuşak Yol Girişimi (Belt Road Initiative)
CCTV	:Çin Merkez Televizyonu (China Central Television)
CDC	:Hastalık Kontrol merkezleri (Centers for Disease Control)
CENTCOM	:ABD Merkez Komutanlığı (U.S. Central Command)
CFR	:Dış İlişkiler Konseyi (Council on Foreign Relations)
CI	:Konfüçyüs Enstitüleri (Confucius Institutes)
CIA	:Merkezi Haber Alma Teşkilatı (Central Intelligence Agency)
CPEC	:Çin Ekonomik Koridoru (China-Pakistan Economic Corridor)

ÇHC	:Çin Halk Cumhuriyeti
ÇKP	:Çin Komünist Partisi
DSÖ	:Dünya Sağlık Örgütü
DSR	:Dijital İpek Yolu (Digital Silk Road)
DTÖ	:Dünya Ticaret Örgütü
EBRD	:Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (European Bank for Reconstruction and Development)
EUCOM	:ABD Avrupa Komutanlığı (U.S. European Command)
GSM	:Mobil İletişim için Küresel Sistem (Global System for Mobile Communications)
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HANBAN	:Çin Dil Konseyi Uluslararası Ofisi (Guojia Hanyu Guoji Tuiguang Lingdao Xiaozu Bangongshi)
HSR	:Sağlık İpek Yolu (Health Silk Road)
ICBC	:Çin Sanayi ve Ticaret Bankası (Industrial and Commercial Bank of China)
ICT	:Bilgi ve İletişim Teknolojileri (Information And Communication Technologies)
IMF	:Uluslararası Para Fonu (International Money Fund)
IoT	:Nesnelerin İnterneti (Internet of Things)
IoE	:Her şeyin İnterneti (Internet of Everything)
IPR	:Uluslararası Halkla İlişkiler (International Public Relations)
ITU	:Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (International Telecommunication Union)
KSS	:Kurumsal Sosyal Sorumluluk (Corporate Social Responsibility)
LDPC	:Düşük Yoğunluklu Parite Kontrol (Low Density Parity Check)
LTE	:Uzun Vadeli Gelişim (Long Term Evolution)
NATO	:Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü

	(North Atlantic Treaty Organisation)
NED	:Ulusal Demokrasi Vakfı (National Endowment for Democracy)
NIH	:Ulusal Sağlık Enstitüsü (National Institute of Health)
NSA	:Ulusal Güvenlik Ajansı (National Security Agency)
O-RAN	:Açık Radyo Erişim Ağı (Open Radio Access Network)
OBOR	:Bir Kuşak Bir Yol (One Belt One Road)
OFDM	:Ortogonal Frekans Bölmeli Çoğullama (Orthogonal Frequency-Division Multiplexing)
PACOM	:ABD Pasifik Komutanlığı (U.S. Pacific Command)
PLA	:Halk Kurtuluş Ordusu (People's Liberation Army)
PR	:Halkla İlişkiler (Public Relations)
SAARC	:Güney Asya Bölgesel İş Birliği Örgütü (South Asian Association for Regional Cooperation)
SARFT	:Radyo Sinema ve Televizyon Devlet İdaresi (The State Administration of Radio Film and Television)
STA	:Serbest Ticaret Anlaşması
STK	:Sivil Toplum Kuruluşları
UFW	:Birleşik Ön Çalışma (United Front Work)
UNTSO	:Birleşmiş Milletler Ateşkes Denetleme Örgütü (United Nations Truce Supervision Organization)
UMTS	:Evrensel Mobil Telekomünikasyon Sistemi (Universal Mobile Telecommunications System)
UNESCO	:BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
USIA	:Amerika Birleşik Devletler Bilgi Ajansı (The United State Information Agency)
VOA	:Amerika'nın Sesi (Voice of America)

ÖNSÖZ

Çin Kamu Diplomasisi: Yumuşak Gücün Keskinliği isimli çalışmamda, ilgi alanıma dair farkındalığımı yükseltmekten, konunun bulunması ve tasarlanmasına, çalışmamın düzenlenmesinden sonuçlandırmasına kadar desteğini ve yardımını hiç esirgememiş olan, bilgisini, becerisini, tecrübesini, samimiyetini, güler yüzünü harmanlayarak, Cemil Meriç'in, "Hoca, yetiştirir, aydınlatır!" sözü misali, hocalığı ile önümü, ufkumu aydınlatan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Seçkin Barış Gülmez'e teşekkür ederim.

Son olarak, aileme ve hayatım boyunca tüm destekleri ile yanımda olan, bu hayat yolundaki en kıymetli varlıklarım merhum Babam Ahmet AYDIN'a ve dahi bu dönemde yaşadığım bütün maddi ve manevi zorlukları göğüsleyebilmemi sağlayan kıymetlim, baş tacım Annem Lema AYDIN'a en derin ve sonsuz minnet, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İsmail Emrah AYDIN

İzmir-2021

GİRİŞ

Kadim bir tarihi olan Çin, özellikle 20. yüzyılın dünya ölçeğinde meydana getirdiği dönüşüm içinde yaşadığı çalkantılar ve düzen arayışı içinde pek çok gelişmeye sahne olmuştur. Bu dönüşüm içinde belki de en önemli tarihsel kırılım, Çin'in yaşadığı siyasal sistem değişimi olmuştur. Bu siyasal sistem her ne kadar Batı kaynaklı olsa ve iki kutuplu olarak anılan dönemin bir kutbu olan Sovyetler ile aynı ideoloji benimsenmiş olsa da Çin, bu ideolojiyi kendi kimlik kodları ve anlayışına göre şekillendirmiş ve uygulamaya başlamıştır. İlk başlarda dışa kapalı bir toplum olarak yaşamına devam eden Çin, iç dinamiklerin de etkisiyle belki de en önemli rota değişimini Deng Xiaoping politikaları ile hayata geçirmiştir. Bu tarihten sonra Çin, iç büyüme ve güçlenmesine odaklanmış, dış politikada ise tam bir pasiflik ilkesini benimsemiştir. Akabinde gerçekleşen muazzam ekonomik büyüme ve dünyanın üretim üssü olma stratejisine bağlı olarak edinilen güç ile yavaş yavaş dünya sahnesine çıkmış ve dünya çapında edindiği nüfuzla birlikte, bilhassa Xi Jinping'in başa gelmesi sonrası, küresel ölçekte etkisini hissettirmiştir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın konusu açısından bam teli diyebileceğimiz nokta, işte tam da bu küresel etki doğurma durumu olmaktadır. Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu olarak anılan dünya düzeni ve bu düzenin egemen gücü Amerika Birleşik Devletleri (ABD) açısından ilk meydan okumayı temsil etmektedir. Çalışmanın odaklandığı zaman aralığı, konumuzun ana gövdesini teşkil eden kavramların oluşumuna sebep olması, hem de kavramların zemini olarak gördüğümüz mücadele ortamının yoğunlaşmaya başladığı tarihleri barındırması sebebiyle Soğuk Savaş sonrası dönem olacaktır. Bu mücadele öyle bir meydan okuma olmuştur ki, Soğuk Savaş'tan farklı olarak, büyüyen ekonomisi ile Çin, hem dünyanın pek çok ülkesi hem de ABD için karmaşık karşılıklı ekonomik bağımlılıklarıyla vazgeçilmez bir aktör olmasından dolayı direkt olarak karşı çıkılamayan bir rekabet doğurmuştur. Bu durum yine Soğuk Savaş'tan farklı olarak, hem rekabet şeklini farklı pek çok boyuta

taşıymış, hem de mücadele yöntemlerini pek çok karmaşık reel ve kavramsal düzleme dağıtmıştır.

Bu çalışmanın ana araştırma sorusu, işte bu karmaşık rekabet ortamında oluşan düzlemlerden biri olan, Çin'in uyguladığı Kamu Diplomasisi uygulamaları bağlamında, 'Çin'in gerçekten yumuşak güç mü, yoksa keskin güç mü?' olduğunu sorgulayarak, bu kavramsal tartışmaların altında yatan sebepleri tartışmaktadır. Bilindiği üzere, 'keskin güç' kavramı Çin ve Rusya başta olmak üzere otoriter rejimlerin yumuşak güç faaliyetlerini tanımlamak ve eleştirmek için ortaya atılmış bulunmaktadır (Shao, 2019: 130-131). Bu çalışma, sadece bu kavramlar çerçevesinde konuyu değerlendirmekle kalmayıp, bunu ötesine geçerek, kavramların oluştuğu ortamı, uygulamaları ve enstrümanlarını ortaya koyarak, konunun asıl dayandığı zemini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Konuyla ilgili hâkim akademik literatür incelendiğinde, halihazırdaki çalışmaların Çin Kamu Diplomasisi enstrümanlarından Konfüçyüs Enstitüleri, Barışçıl Yükseliş, Ahenkli Dünya ve Çin Rüyası söylemleri, Çin Medyası, Afrika ile ilişkileri vaka ve kavramlarına odaklandığı görülmektedir. Bu vakalar haricinde, Çin'in meydan okumasını belki en büyük ölçekte yansıtan 'Kuşak Yol Girişimi' (Belt Road Initiative – BRI) ile ilgili de pek çok çalışma mevcuttur. Halbuki, son dönemin popüler konuları olan ve gündemde geniş yer tutan Huawei ve 5G mücadelesi ve bu mücadelenin uzantısı olan Ticaret Savaşları ile Covid-19 pandemisi dahilinde yürütülen mücadelenin literatürde çok da yer bulmadığı anlaşılmaktadır.

Oysaki, bu iki vaka da hem uluslararası ilişkilerin 21. Yüzyıl bakış açısını ve formasyonunu dönüştürmesi açısından, hem de araştırma sorumuzda yer alan kavramların kuramsal tartışmaları ve bunların somut altyapısı açısından çok önemlidir. Bu önem, Çin'in neden hedef alındığı, ABD-Çin arasındaki gerilimin neden gün geçtikçe arttığı, Çin'in neden ötekileştirilmeye çalışıldığı ve Çin'i hedef alan kavramsal tartışmaların hangi zeminde ortaya çıktığı gibi pek çok sorunun cevabını bulma uğraşına işaret etmektedir. Yani bu olgular, gerek Çin'in dünya gündeminin bu kadar merkezine yerleşmesi ve gerekse ABD'nin Çin konusunda giderek daha mücadelecisi olmasının temel dinamiklerini açıklamaktadır. Dolayısıyla, böylesine önemli ve güncel iki vakanın derinlemesine tartışılması, literatürde önemli

bir ampirik boşluğu doldurabilir. Bu amaçla, bu çalışma söz konusu iki vakayı karşılaştırarak, Çin üzerindeki yumuşak/keskin güç tartışmalarına orijinal ampirik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Konunun önemine dair söylenebilecek ilk şeyin, 21. Yüzyıl uluslararası ilişkiler disiplini gündeminin ana eksenini oluşturacağını söylemek hiç iddialı olmayacaktır kanaatindeyim. İçinde bulunduğumuz zaman dilimi, İmparatorluklar çağından sonra mutlak olarak önce Avrupa hakimiyetine giren, akabinde ABD-Sovyetler rekabetiyle şekillenip ABD'nin en büyük güç olmasıyla sona eren Batılı devletler hakimiyetine ilk sistematik ve gerçek meydan okumanın yaşandığı bir zaman dilimidir. Bu meydan okuma, bir görüşe göre, Büyük İskender'in Yunanistan'dan Hindistan'a kadar olan bir bölgeyi Yunan egemenliği altına almasıyla 'geri döndürülemez' şekilde gücün batıya doğru kayması olgusunu (Diamond, 2002: 540) 'geri döndürebilme' potansiyeli taşıyacak kadar tarihi, önemli ve büyük bir meydan okumadır. Güç merkezinin, Bereketli Hilal coğrafyası ile birlikte iki büyük merkezinden biri olan, siyasal ve kültürel birliğini ilk sağlayan büyük devlet olan Çin'e geri dönmesi ihtimalinden bahsediyoruz.

Bundan başka, Avrupa'da başlayıp Avrupa imparatorluklarının hakimiyetini sağlayan en önemli unsurlardan biri olan Sanayi Devrimi ile başlayan tarihsel sürecin, ileri teknolojiyle birlikte ABD'ye taşınan (Japonya da kayda değerdir ancak siyasal hakimiyet ile birlikte değerlendirildiği için ABD denilmiştir) teknolojik güç merkezinin de jeopolitiğini sarsması diğer kayda değer olan husustur. Üstelik Çin, bu sarsıcı ilerleyişini, kendisinin 'aşığılanma çağı' dediği ve işgaller ve Batılı güçlere tanınan ticari imtiyazlarla geçen dönemden sonra kısa bir zaman içinde gerçekleştirmiştir. Avrupa ve ABD hakimiyetinin en önemli unsurlarından biri olan, icatların patent haklarının korunması olgusu da dahil olmak üzere, asimetrik bir güç ve teknolojik müktesebat birikimi gerçekleştirmesinin payı büyük olsa da, bu çalışmada değinilecek olan pek çok husus Çin'i bugünlere getirmiştir. Bu bağlamda bu çalışma, aynı zamanda son dönemde Batı'nın gerek ekonomik liderlik gerekse siyasal egemenlik anlamında düşüşü (Ikenberry, 2018; Nye, 2019) ve Batı ötesi bir çağın başlayacağına dair artan uluslararası akademik tartışmalara (Acharya, 2017; Flockhart, 2016) da ampirik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Çarpıcı bir örnek olarak bu çalışmada, günümüz teknolojisinin en temel unsurlarından olan iletişim teknolojilerinde, 1G'den 4G'ye kadar olan gelişim sürecinin, Avrupa'da başlayıp ABD ile devam etmesi sonrasında, ekseninin 5G ile birlikte Çin'e kayması ve bunun günümüz uluslararası ilişkiler gündemi ve hegemonya mücadelesine olan yansımalarına yer verilmiştir. Sadece bu olgunun dahi, günümüz jeopolitiğini nasıl dönüştürdüğü ve artık uluslararası ilişkilerin çekirdeğinin 20. Yüzyıl kavramları ve tartışmaları ile anlaşılabilmesinin çok ötesinde teknoloji ile güç dengelerinin nasıl değişeceği görülebilmektedir. Bu sebeplerden ötürü bu çalışmada, Huawei şirketinin savaş meydanı haline geldiği bir durumda, 5G üzerinde yürüyen ABD-Çin teknoloji savaşları tartışılmıştır.

Ağırlıklı olarak seçilen zaman aralığı, bu güç dengesini en çok değişime uğratan paradigmaları içeren zaman aralığı olduğu için tercih edilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması adına, küresel hegemonya rekabeti bağlamında değerlendirilmesinin kaçınılmazlığından dolayı yoğun bir şekilde ABD-Çin mücadelesinden bahsedilmesi yine aynı sebebe dayanmaktadır. Araştırma sorumuz, her ne kadar kavramsal bir tartışma gibi görünse bile, bu çalışmayla kavramların oluştuğu zemini yani reel politiği ve bu esnada gerçekleşen gelişim ve dönüşümleri tartışarak konunun soyut ve somut düzlemi arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda, propaganda, kamu diplomasisi, yumuşak güç ve keskin güç kavramlarının çerçevesi çizilip literatürdeki tartışmaları aktarıldıktan sonra, Çin Kamu Diplomasisi ışığında, 'Çin'in yumuşak güç mü, keskin güç mü?' olduğu tartışmasına dair uygulamalar ve bunların uluslararası ilişkilerdeki yansımaları ortaya konmaya çalışılmıştır. Akabinde, ABD-Çin Ticaret Savaşları, Huawei üzerinden yürütülen 5G Savaşları yine aynı bakış açısıyla ortaya konmuştur. Son olarak işlenen vakada ise, tüm bu tartışmaların uluslararası ilişkileri dönüştürdüğü noktada patlak veren pandemi, aşı diplomasisi ve bunların sonuçlarına dair tartışmalarla hegemonya mücadelesinin geldiği durum analiz edilmiştir. Burada kastedilen hegemonya, uluslararası tahakküm çerçevesinde ilgili devletin bölgesel ya da küresel anlamda ekonomik ve ideolojik anlamda egemen olmasını ifade etmek için kullanılacaktır (Robinson, 2020: 126) Yine Çin'e dair 'keskin güç' ve 'yumuşak güç' söylemleri bağlamında, ampirik verilerle reel politika analizi yapılarak, Çin'in büyüyen ekonomik ve teknolojik gücünün sahadaki izdüşümlerinin kavramsal karşılıkları

ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Buradan hareketle, söz konusu kavramların akademik mi, yoksa siyasi mi olduğu anlaşılmaya çalışılarak gerek Çin'in ve gerekse küresel hegemonya mücadelesi içinde olduğu ABD'nin, bu kavramlar karşısındaki konumları ve kavramların ötesinde bu iki ülke gücünün ve siyasetinin ne anlama geldiği tartışılmıştır.

Literatüre katkısı açısından değerlendirirsek bu çalışma, literatüre üç katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Öncelikle teorik ve birinci katkı olarak, literatürde çok fazla yayın ile çok yönlü olarak tartışılmamış yeni bir kavram olan, 'keskin güç' kavramına yönelik olarak, 'yumuşak güç' kavramı ile kapsamlı bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu iki kavram ile ilgili, gerek kavram kökenleri üzerinden içerdikleri anlam ve gerekse uygulamadaki farklılıkları ve algılanışları üzerine yapılan eleştiriler ve görüşler etraflıca ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmamızın sonuç kısmındaki tartışmayla da teorik katkı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırma sorumuz dahilinde literatürde yer alan 'yumuşak güç' ve 'keskin güç' kavramlarının uluslararası ilişkilerin bıraktığı etkiyi ne kadar karşılayabildiği ve diğer ülkeler açısından güçlü ülkelerin faaliyetlerinin ne kadar ifade edilebildiği sorusu üzerinden yeni bir kavramsallaştırma çabası ortaya konmuştur. Bu anlamda, uluslararası ilişkilerde güç olgusunun algılanışı ve etkisine dair yeni bir kavram önerisi yapılmış ve literatürdeki kavramların temelden sorgulanması gerektiği tartışmasına bir katkı sunulmaya çalışılmıştır.

İkinci katkıya zemin oluşturması açısından, öncelikle Çin Kamu Diplomasisi pek çok enstrümanı ile ortaya konmaya çalışıldıktan sonra, ampirik veriler ışığında 'ABD-Çin Ticaret Savaşı' yumuşak güç ve keskin güç bakış açılarıyla iki ülke cephesindeki uygulamalarla karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu ticaret savaşının kökenleri, sebepleri ve sonuçlarına dair ampirik veriler ortaya konarak, araştırma sorumuzun ana kavramları ile aralarındaki bağlam oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylece, söz konusu güç kavramlarının doğdukları ortam ve kavramların kullanılışındaki siyasal ve ekonomik zemin analiz edilmiştir. Bu konu, 5G ve Huawei bağlamının zeminini oluşturması ve konunun daha iyi anlaşılması için eklenmiştir.

Bu bağlamda bu çalışmanın literatüre ampirik olarak ikinci katkısı, bu savaşın başka bir yönü ve belki de çekirdeği olan, 'teknoloji savaşları' çerçevesinde vuku bulan ve gündemi oldukça meşgul eden bir başka konuya, yani 5G ve Huawei şirketi

ile ilgili mücadeleye açıklık getirmeye çalışmasıdır. Bu noktada, ileri teknolojilerin uluslararası ilişkileri dönüştürme gücü bağlamında, 5G ile ilgili Elektrik-Elektronik Mühendisliği literatüründen de faydalanarak, konunun teknik detaylarına dair yepyeni bir bakış açısı ortaya konmaya çalışılmış ve büyük resimdeki ticaret savaşlarının gerçek nedenleri anlaşılmaya çalışılmıştır. İletişim teknolojilerinin, dünyadaki güç dengelerini ve küresel hegemonyayı sarsma potansiyeli, Çin'in ve özellikle Huawei'nin bu alanda edindiği muazzam konum ve bunların hangi parametrelere dayandığı etraflıca analiz edilmiştir. Hatta Huawei ile Batılı şirketlerin gerek 5G ekipman farkları ve gerekse kullanılan ana kodlama dilleri yani yazılımsal farklılıklara dair veriler aktarılmış ve konunun en derin nedenlerine inilerek gerek kavramsal mücadelenin gerek ticari mücadelenin kökenleri ortaya konmuştur. Tüm bu çabaların bağlamı, hegemonya mücadelesinin en temel sebeplerini analiz etmektir.

Bu çalışmanın yine ampirik olarak literatüre üçüncü katkısı ise, yine literatürden de faydalanarak ampirik veriler ışığında derlenen ve Covid-19 pandemisi ile ortaya çıkan 'yeni durum' konjonktürünün ABD-Çin arasındaki küresel hegemonya yansımaları ve araştırma sorumuz bağlamında pandemi değerlendirmesi olmuştur. Bu doğrultuda, virüsün kökeni ile ilgili tartışmalara dair gelişmelerin, Çin'in küresel çapta sağlık faaliyetlerine ilave olarak pandemi çerçevesinde geliştirdiği sağlık ekipmanları ve aşı yardımlarının ve küresel hegemonya olarak görülen ABD ve ilave olarak AB de dahil olmak üzere batılı zengin ülkelerin aldığı konumun konumuz açısından önemi ve ne anlama geldiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Pandemi, bu konudan önce aktardığımız bütün konuların adeta katalizörü haline gelmiş olan ve uluslararası sistem dönüşümünü ve küresel hegemonya değişim sürecini hızlandırdığı yorumları yapılan büyük bir gelişme olarak, uluslararası güvenlik konsept değişimine etkisi ve genel olarak uluslararası ilişkiler disiplini bağlamında analiz edilmiştir. Bu anlamda görülmektedir ki, Covid-19 pandemisi ve 5G üzerindeki güç mücadelelerinin karşılaştırmasını yapan çalışma eksikliği bulunmaktadır. Bu çalışmayla, literatürde yer alan bu boşluğu doldurarak orijinal bir ampirik katkı verilmeye çalışılacaktır.

Tezimde, veri toplama yöntemi olarak, basın taraması yapılmış ve bazı raporlardan faydalanılmıştır. Basın taramasında, daha önce belirtildiği gibi ağırlıklı

olarak ABD Başkanı Trump Dönemi ve sonrasına odaklanıldığı için, Trump döneminden günümüze kadar olan basın kaynakları aktarılmıştır. Bu bağlamda, gerek uluslararası yayın yapan haber ajanslarının kaynakları, gerek Çin'in yerel ve uluslararası medya kaynakları, gerek işlenen konuyla bağlantılı ilgili ülke yerel kaynakları ve gerekse ABD ve İngiliz basın organlarının yayınlarından faydalanılmıştır. Bu kaynaklar, Financial Times, Bloomberg, Euronews, Global Times, The Guardian, The Sun, NBC News, CNBC, South China Morning Post, Reuters, Newsweek, CNN, The Diplomat, BBC, International Business Times, Dünya Gazetesi, Anadolu Ajansı, The Wall Street Journal, The Atlantic, Independent Türkçe, DW, TRT World, The Conversation, Sky News, All Africa, ABC News, NTV, Hıbya Haber Ajansı, Timetürk, Daily Mail, Mynet, Amerikanın Sesi, Mirror, Fox News, The Epoch Times, T24, Sputnik News, Yicai Global, TRT Haber, Habertürk, Milliyet, Independent, Euronews Türkçe, Hürriyet, Nikkei Asia, Sabah, Mehr News Agency, The Hill, CGTN, New York Post, The New York Times gibi haber kaynaklarıdır.

Kullanılan Raporlar ise ilk olarak, araştırma sorumuzun temel kavramı olan 'keskin güç' kavramının ilk defa kullanıldığı, ABD merkezli National Endowment for Democracy (NED) vakfının bünyesinde hazırlanan, 2017 tarihli "Sharp Power Rising Authoritarian Influence" isimli rapordur. Sonrasında, İngiltere Dış Politika Merkezi'nde yayınlanan bir araştırma raporu olan ve Çin'in ortaya koyduğu siyasal ve ekonomik sistemin tartışıldığı ve Joshua Cooper Ramo imzalı "Beijing Consensus" isimli rapordan faydalanılmıştır. Bir diğer rapor, 5G ağ altyapısının kurulmasında Çinli firmaların ve özellikle Huawei'nin Hindistan pazarına girmesinin ulusal güvenlik endişelerine ve jeopolitik hedeflere göre stratejik sonuçlarını tartışan "5G, Huawei & Geopolitics: An Indian Roadmap" isimli rapordur. Yine 5G ile ilgili olmak üzere, The Economist'in 5G'nin tüm ülkelerdeki halihazırdaki durumu ve gerek ülkelere gerekse şirketlere bir rehber niteliğinde hazırladığı rapor olan, "The 5G Readiness Guide - Deployment strategies, opportunities and challenges across the globe" isimli rapor incelenmiştir.

Bu çalışma 6 bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölüm literatür incelemesine ve son üç bölüm ağırlıklı olarak ampirik verilerin incelenmesine ayrılmıştır. Bu anlamda ilk bölüm literatürdeki 'propaganda' ve 'kamu diplomasisi' tartışmasına

odaklanmıştır. Bu bağlamda, ‘propaganda’ ve kamu diplomasisi’ kavramlarının tarihsel kökeni ortaya konmuş ve her iki kavramın çerçevesi çizilerek literatürdeki tartışmaları ayrı ayrı analiz edilmiştir. Akabinde bu iki kavramın nerelerde aynılaştığı ve nerelerde farklılaştığı yine literatürdeki tartışmalarıyla aktarılmıştır. Ayrıca bu iki kavramın, araştırma sorumuz bağlamında nasıl anlaşılması gerektiği ve Çin’i etiketlemek için doğru yorumun ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, literatürdeki ‘yumuşak güç’ ve ‘keskin güç’ kavramlarının çıkış noktaları, ne anlama geldikleri ve hangi güçleri ne derece ifade ettikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için de, ilk önce bu kavramlar ayrı ayrı tanımlanmaya ve anlaşılmaya çalışılmış, akabinde birbirleri arasında ne gibi kavramsal ve uygulama farkları olduğu tartışılmıştır. Daha sonra yine, söz konusu kavram tartışmalarının ve bunlara dair uygulamaların, araştırma sorumuza aradığımız cevabı ne ölçüde ve nasıl cevapladığı analiz edilmiştir. Bununla, Çin’in bir ‘yumuşak güç mü, yoksa keskin güç mü’ olduğuna yönelik kavramsal ve reel politik bağlam anlaşılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, yukarıdaki iki kavrama dair tartışmalar bağlamında, araştırma sorumuzun cevabına yönelik Çin Kamu Diplomasisi uygulamaları ve enstrümanları etraflıca tanıtılmış ve literatürde bu uygulamalar ve enstrümanlarla ilgili tartışmalar ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Çin Medyası ve uluslararası yaygınlığı ve faaliyetleri, ‘Çin Rüyası’ kavramı ve Çin Kamu Diplomasisi açısından ne ifade ettiği, diğer ülkelerle kurduğu ilişkilerle ilgili örnekler, Konfüçyüs Enstitüleri ve Çin yumuşak gücüne etkisi ve en önemlisi Çin’in küresel meydan okumasının en belirgin hamlelerinden biri olan BRI Girişiminin kapsamlı bir analizi yapılmıştır. Özellikle BRI üstünde kapsamlı bir şekilde durularak, gerek kavramsal gerek ekonomik ve reel politik mücadelenin küresel hegemonya ölçeğindeki Çin anlayışı ve faaliyetlerine projektör tutulması hedeflenmiştir. Çünkü BRI, hitap ettiği gerek coğrafi büyüklük gerekse dünya ekonomisi içindeki muazzam güncel ve gelecekteki potansiyel payı ile Çin’i, 21. Yüzyılın merkezine yerleştirerek küresel çapta çok büyük etkiler doğurabilecek bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dördüncü bölümde, Trump dönemiyle yoğunlaşan ve adı kesin olarak koyulan ABD-Çin Ticaret Savaşı ele alınmıştır. Bu bölümde, ampirik veriler ışığında örneğin,

ABD'nin Çinli ByteDance firmasına yönelik uygulamaları yumuşak gücün keskinliği bağlamında analiz edilmiştir. Akabinde, ABD'de olaylı seçimler sonrası gerçekleşen yönetim değişikliğinin Ticaret Savaşları yansımaları aktarılmış, Çin'in ABD siyaseti için sistemik bir tehdit olması açısından uygulanan politikalardaki süreklilik, Çin ve ABD arasındaki küresel liderlik çerçevesinde anlaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra, bir yandan ABD'nin Çin'i engellemek ve büyümesini yavaşlatmak için giriştiği eylemler, diğer taraftan Çin'in altyapısal ve teknolojik ilerleyişine dair çarpıcı veriler ortaya konmuştur. Son olarak, Ticaret Savaşlarının, nasıl siyasal sistem yani fikir savaşlarına dönüşmeye başladığına dair yeni ortaya çıkan tartışmalara değinilmiştir.

Beşinci bölümde, bir önceki bölümde işlenen Ticaret Savaşlarının belki de en sıcak çekirdeği ve en stratejik bölümü olan 5G savaşları ve bu savaşın bir nevi arenası haline gelmiş olan Huawei'nin konumu ve savaşın perde arkası analiz edilmiştir. Bu bağlamda, Huawei'ye yönelik ABD eylemleri ampirik veriler ışığında aktarılmış, sonrasında neden Huawei'nin hedef tahtasına oturtulduğu açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Huawei CFO'su Meng Wanzhou'nun Kanada'da tutuklanması gibi, yumuşak gücün nasıl keskinleştiğine dair pek çok örnek barındıran bu konu çerçevesinde, Huawei'nin dünya çapındaki büyümesini durdurmak ve 5G liderliğinde Çin'i akamete uğratmak için ABD'nin nasıl bir strateji izlediği ortaya konmuştur. Daha sonra 5G ile ilgili teknik veriler kapsamlı bir şekilde ele alınmaya çalışılarak, 5G'nin geleceğimizin dünyasındaki stratejik konumu ve önemi anlaşılmaya çalışılmış ve 5G'nin günümüz dünyasında hangi aşamada olduğu aktarılmıştır. Son olarak, Huawei 5G teknolojilerinde bu ayrıcalıklı konuma nasıl geldi ve 5G'nin geleceğine nasıl yenilikler getirdiği sorularının cevabı bağlamında, 5G'nin temel teknolojilerinden 'kanal kodlama' teknolojisi işlenerek, konunun en derin noktaları analiz edilmiştir.

Altıncı ve son bölümde ise, önceki bütün bölümlerin ve gelişmelerin adeta turnusol kağıdı işlevi görmüş olan ve dünyayı kasıp kavuran Covid-19 pandemisi ve meydana getirdiği ekonomik ve siyasi kırılımlar ele alınmıştır. Bu çerçevede, öncelikle bilinen ilk resmileşmiş vakanın ortaya çıktığı Çin üzerinden, yine bir ABD-Çin mücadelesine dönüşen 'virüsün kökeni' tartışmaları aktarılmıştır. Konunun karşılıklı 'anlatı ve suçlama savaşı'na dönüşmesi ampirik verilerle incelenmiştir. Sonrasında, Çin'in pandemi ile ortaya çıkan yeni ortamda, küresel sağlık stratejisi

‘sağlık diplomasisi’ literatürü bağlamında ele alınmış ve dünya çapındaki faaliyetlerinin çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Akabinde, pandemi ile birlikte içine kapanan ABD ve AB gibi küresel güçlerin, sarsılan liderlikleri, uygulamalarına dair aşırı milliyetçiliği tartışmaları ve Çin’in değerlendirdiği fırsat ile küresel liderlik koltuğuna oturması ile ilgili yapılan yorumlar analiz edilmiştir. Bir önceki bölümde olduğu gibi, gerek pandemi ile mücadele başarıları ve gerekse uygulanan sağlık yardımları ya da sağlık milliyetçiliği olguları üzerinden siyasal sistem ve dolayısıyla fikir savaşlarının şimdiki durumu ve geleceği anlaşılmasına çalışılmıştır.

Bu çalışma, araştırma sorusuna cevap olarak kısaca, Çin Kamu Diplomasisini değerlendirmek için ‘keskin güç’ ifadesini kullanmanın eksik ve hatta hatalı olduğu sonucuna varmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu kavram Çin’i etiketlemek için kullanılırken, ‘yumuşak güç’ kavramıyla rakibi ABD’yi etiketlemek, bu güçler arasındaki rekabeti anlaşılabilir hale getirmektedir. Ve Çin’in küresel konumunu ve stratejilerini anlamamız noktasında içinden çıkılması imkansız bir muğlaklığa sürüklemektedir. Bu anlamda, söz konusu olan asıl parametrenin ABD-Çin arasında şiddetlenerek devam eden ‘küresel hegemonya savaşı’ olduğundan hareketle, diğer devletler gibi bu iki büyük gücün de, edindikleri yumuşak gücü çıkarları doğrultusunda istedikleri zaman keskinleştirdiklerini iddia ediyorum. Dolayısıyla bu çalışma, güç mücadelesi içinde, devletlerin lehlerine kullandıkları argümanların yansız olamayacağı ve bu durumdan hiçbir devletin istisna kabul edilemeyeceği sonucuna varmaktadır.

1. BÖLÜM: KAMU DİPLOMASİSİ – PROPAGANDA KARŞILAŞTIRMASI

Tarih boyunca devletler birbirleriyle girdikleri ilişkinin yanında, rakip devletlerin temsil ettikleri toplumlar ile de temas kurmaya çalışmışlardır. Bu temas eski çağlardan günümüze ton ve uygulama farklılıkları ile devam edegelmiştir. Antik çağlardan yakın çağlara kadar rakip coğrafya ve devletlerin halkları ile kurulan ilişkiler “dolaysız olarak köleleştirmeden” “dolaylı bağımlılığa”, “kültür alışverişinden” “kültür empozisine”, “karşılıklı iş birliğinden” “sömürgeciliğe” kadar değişik ton ve niyetler çerçevesinde devam edegelmiştir. Devletlerin karar verme mekanizmalarındaki kurumsal değişiklikler ile birlikte niyetler ve tonlar gitgide muğlaklaşmıştır. Teknolojik ve toplumsal gelişmelerin araladığı bu kapı, temas eden devletleri temas eden toplumlara evirmiş ve hatta çeşitli statüdeki bireylerin toplum üstünde etki doğurduğu bir dünya sahnesinin kapıları aralanmıştır. Bu bağlamda devlet dışı aktörlerin de söz konusu arenada var olması ile az önce değindiğimiz devletlerin rakip coğrafyalar üzerindeki toplumlarla ilişkilerinde beliren niyet ve tonlar oldukça muğlaklaşmış ve çeşitli düzeylerde kavramlar ve bunların yanında kavram kargaşaları da ortaya çıkmıştır.

Literatürde, 17. yüzyıldan yakın zamanlara kadar, hakim güçlerin (ki yakın zamanlara kadar hakim güçten kasıt sadece devletlerdi), rakip toplumlar üzerinde etki oluşturma faaliyetleri ve yöntemleri “propaganda” olarak nitelendirilmiştir (Culbert, Cull ve Welch, 2003: 317). Yakın zamanlarda bu etki oluşturma, çeşitli fonksiyonlara bölünmüş görünmekte ve aktörleri de aynı şekilde çeşitlenmiş gibi algılanmaktadır (Coombs ve Signitzer, 1992).

Soğuk Savaşın bitişiyle birlikte, Amerikan akademik dünyası ve devlet aktörlerinin kendi faaliyetlerini ‘ideolojik ötekenden’ ayırt etmek niyetiyle tartıştıkları yeni bir kavram ortaya çıkarmıştır: Kamu Diplomasisi (Berridge, 2015: 198). Bu kavram, rakipler üzerinde etki oluşturma faaliyetini yapısal ve ton olarak

farklılaştırma girişimi olarak lanse edilmiş ancak literatürde çok farklı tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Bu bölümde, literatürde bu durumun nasıl algılandığı, bu iki olgunun birbirleriyle nerelerde ayrıldığı, nerelerde benzeştiği, bu iki kavramın muhataplarının kimler olduğu ya da olması gerektiğinin analizi yapılmaya çalışılacaktır.

1.1 PROPAGANDA

Herhangi bir kavramın kökeni, o kavramın hangi şartlarda ve bağlamda ortaya çıktığını göstermesinin yanında, kavramın en saf haline yani aslına da işaret eder. Bununla birlikte kavramın çağa ve algılanışına göre birtakım dönüşümler geçirmesi de muhtemeldir.

Propaganda kavramının bilinen kökeni de 17. yüzyıla kadar gider. Tarihler 1622'yi gösterdiğinde Papa XV. Gregory, Protestanlığın Katolik inancı üzerindeki yıkıcı etkisini durdurmak ve kontrol altına almak gerektiğini düşünüyordu. Bunun yolunun da askeri anlamda savaşmaktan geçmediğinin bilincinde idi. Bu stratejiyi hayata geçirebilmenin yolu 'örgütlü ve sürekli' faaliyet gösterecek bir yapıdan geçiyordu (Qualter, 1980: 255-256). Bu düşünceler ışığında, 22 Haziran'da, *Sacra Congregatio Christiana Nomini Propaganda*; ya da bugün daha çok hatırlanan adıyla, *Sacra Congregatio de Propaganda Fide* kuruldu (Qualter, 1980: 255-256). Sonrasında Roma Katolik Kilisesinin resmi bir organı olan bu kuruluş "Katolik Kilisesinin inanç ve imanını yeni dünyaya yaymak, aynı zamanda eski dünyada da Roma Kilisesinin din anlayışını pekiştirmek ve yeniden güçlendirmekle görevlendirildi" (Qualter, 1980: 255-256).

Burada dikkat edilmesi gereken husus, kilisenin bireysel anlayışla hareket eden üyelerinin pasifize edilerek, merkezi bir otoritenin güdümünde Katolik anlayışın yayılmasının sağlanmasıdır. Bu da kilisenin tek tek bireylerden ziyade, artık "topluluk bilincine" (Qualter, 1980: 256) seslendiği bir çağı başlatmıştır. Qualter'ın da dikkati çektiği gibi bu durum iki önemli sonucu doğurmuş oldu; birincisi, "kitlelerin eylemlerini güdümlenmek isteyen başka propagandacılara bir örnek oluşu; ikincisi, kamuoyunun günümüzdeki biçimiyle kontrol edilmesiyle sonuçlanan uygulamaları kolaylaştırmış oluşu" (Qualter, 1980: 256).

Tarihi kurumsallaşma serüvenine dikkat edilirse, günümüze kalan en önemli iki mirasın, verilmek istenen mesajın merkezileşmesi ve geniş topluluklara hitap etme olduğu rahatça görülebilir. Söz konusu kurumun ortaya çıktığı zaman dilimi de göz önüne alındığında, devletler sisteminin nasıl şekillendiği ve kavramın alt yapısının nasıl oluştuğu aşikârdır. İmparatorlukların yavaş yavaş tarih sahnesinden çekilmeye başladığı ve hareket kabiliyeti daha yüksek, ayrıca oldukça homojen yapılar olan “Ulus Devletlerin” onların yerini almaya başladığı zamanlara tekabül eden bu süreç, yeni yapılar için ‘propaganda’ kurumunu vazgeçilmez bir unsur haline getirmiştir.

Bu kurumsallaşma sonrası kavram, uzun yıllar boyunca adı konmamış bir hareket biçimi olarak devletler tarafından kullanılmaya devam etmiştir. Ta ki, Nazi Propaganda Bakanı Josef Goebbels’in söz konusu kurumu oldukça etkin bir şekilde kullanıp (Berridge, 2015: 199), devlet yapısını adeta ulus devletler sisteminin bir ‘keskin ucu’ haline getirmesine kadar, propaganda kavramına yeterli önem atfedilmemişti.

Siyasal alandaki bu gelişmelerin akabinde, kavram akademik alanda da yoğun tartışmaların konusu olmuş ve tanımlanmaya çalışılmıştır. Kavram, literatürde pek çok şekilde ve pek çok yönden incelenmiştir. Şimdi konumuzun bağlamından kopmadan, bu incelemelerden bazıları aktarılmaya çalışılacaktır.

The Theory of Political Propaganda isimli çalışmasında, Harold D. Lasswell, propagandanın özellikle önemli semboller üzerinden manipülasyon yaparak, kolektif tutumları yönetme eylemi olduğunu belirtir. Tutumu ise, “*belirli değerlendirme şekillerine göre hareket etme eğilimi*” olarak tanımlar (Lasswell, 1927: 627).

Bununla beraber, klasik propaganda teorisinde vurgulandığı gibi, kitlelerin temel inançları politik ideolojiden daha önemlidir çünkü propagandanın etkili olabilmesi için ortak inançlarla uyumlu olması da gereklidir (Patrick ve Thrall, 2007: 102). Bu durum propagandanın çok daha geniş kitlelere, çok daha hızlı bir şekilde ulaşmasını da sağlar.

Nancy Snow’a göre ise, propaganda, akıl ve duygu yüklü içerikleri kullanarak, kamuoyunun görüşlerini ve davranışlarını etkilemek üzere ‘kaynağın’ amacına hizmet eden bir yöntemdir. Snow’un vurguladığı bir diğer önemli husus; Propaganda, propaganda zihnini, yani toplum ya da büyük gruplar gibi kitlelerle ilişki içinde olan bir kişiyi yetiştirmek için kitle iletişim araçlarını kullanır (Snow,

2019: 1). Propaganda kişiden kişiye iletişim ile ilişkili değildir (Snow, 2019: 1). Kavramın kökeni incelendiğinde de bu duruma dikkat çekilmişti (Qualter, 1980: 256).

“Propaganda The Formation of Men’s Attitudes” isimli ve konunun bilimsel bağlamını sorguladığı çalışmasında Jacques Ellul, propaganda kavramının derinlerine inmektedir. Ellul’a göre, “*Modern Propaganda birçok gerçek türüyle çalışır - yarı gerçek (half truth), sınırlı gerçek (limited truth) ve bağlam dışı gerçek (truth out of concept)*” (Ellul, 1973: 1). Propaganda bir bilimden ziyade bir teknik olmakla beraber bir veya daha fazla bilim dalına dayanan modern bir tekniktir. Bu anlamda, modern propaganda, psikoloji ve sosyolojinin bilimsel analizine dayanmaktadır (Ellul, 1973: 1). Ellul’a göre, modern psikoloji ve sosyolojinin bilimsel araştırmaları olmasaydı propaganda olmazdı (Ellul, 1973: 3).

Literatürde çok sayıda propaganda tanımı mevcuttur. Bunlardan bazılarını aktaralım. Örneğin, Paul Linebarger, Soğuk Savaş dönemi devam ederken yayınladığı çalışmasında, propagandayı “*askeri, ekonomik veya politik bir amaç için olsun, belirli bir grubun zihin ve duygularını etkilemek için tasarlanmış herhangi bir kitle iletişim biçiminin planlı kullanımı*” olarak ifade etmiştir (Linebarger, 1954). Garth S. Jowett ve Victoria O’Donnell propaganda olgusunu ikna kavramı üzerinden irdeledikleri kapsamlı çalışmalarında, farklı bir şekilde tanımlarlar: “*Propaganda, algıları şekillendirmek, bilişleri manipüle etmek için uygulanan sistematik bir girişimdir ve propagandacının istenen niyetini daha da ileriye götürecektir bir tepki elde etmek için doğrudan kasıtlı davranışlardır*” (Jowett ve O’Donnell, 2006: 36).

Uluslararası ilişkilerde kullanılagelen propaganda tekniğinin türlere ayrılması da, literatürde sıkça rastlanılan bir tartışma konusudur. Burada türlerin tanımlanmasında genel itibariyle, ‘kaynak’ olgusunun açıklığı, gizliliği, yanlışlığı ya da doğruluğu belirleyici olur. Bunun yanında, bilgilerin de görece yani yüzdesel doğruluğu ve yanlışlığı da propaganda türlerini ayırt etmemizi sağlamaktadır (Culbert, Cull ve Welch, 2003). Buna göre, üç tip propaganda tekniğinden söz edebiliriz.

Bunlardan ilki “Beyaz Propaganda”dır. Bu propaganda türünde, propaganda büyük ölçüde tanımlanabilir bir devlet kurumu tarafından yürütülür. Mesaj doğrulanabilir olmamakla birlikte genel eğilim anlamında doğrudur ve hatta kimliği

tanımlı ve doğruluğu kesin bir kaynaktan geldiğini iddia eden görüşler de mevcuttur. (Jowett ve O'Donnell, 2006: 17). Çünkü kaynağın açıklığından dolayı, mesajın yanlış olması ilgili kurumun güvenilirliğini azaltacaktır. Yine de, mesaj, bir kitleyi belirli bir rejimin veya ideolojinin üstünlüğü ve adaleti konusunda ikna etmeyi amaçlamaktadır (Culbert, Cull ve Welch, 2003: 426). Dolayısıyla, yayılan mesaj büyük ölçüde doğru olsa da, propagandacının değer sistemini desteklemeye meyillidir (Culbert, Cull ve Welch, 2003: 426).

İkinci propaganda tekniği “Gri Propaganda” olarak isimlendirilir. İsminden de anlaşılacağı üzere bu teknikte kesin olan şey belirsizliktir. Cull, Culbert ve Welch’in çalışmasında ifade ettiği gibi, bu tür beyaz ve siyah propagandanın arasında bir yere düşer. Kaynak tanımlanabilir veya tanımlanamayabilir ve bilgilerin doğruluğu belirsizdir (Culbert, Cull ve Welch, 2003: 151). Bu propaganda tekniğinde, kaynak gizli ve bilgilerin doğruluğu gizli tutularak, yönlendirilmek istenen unsur sezdirilmeden amaca yönlendirilmiş olur.

Bir diğer propaganda tekniği ise, “Siyah (Kara) Propaganda” olarak bilinmektedir. Bu teknik kullanıldığında, ‘kaynak’ bir kurum, kuruluş, grup veya birey olabilmektedir. Gerçekten kaynaktan başka bir yerden yayıldığı iddiasına başvurarak, propagandanın kaynağı kendini gizler (Jowett ve O'Donnell, 2006: 18). Bu propaganda tekniğine “gizli propaganda” da denilmektedir. Bu teknikte kaynak ve bilgiyi kasıtlı çarpıtmanın yanında kaynağın kimliği de yanlıştır (Culbert, Cull ve Welch, 2003: 41).

Son olarak Birleşmiş Milletler (BM) perspektifinden konunun uluslararası hukuk çerçevesini incelediği çalışmasında Mark D. Alleyne'nin işaret ettiği “iyi propaganda” ve “kötü propaganda” kavramlarını inceleyerek literatürdeki propaganda tartışmalarına ayrılan bölüm sonlandırılacaktır. Alleyne'in eleştirel yaklaşımına göre, BM'nin uluslararası arenada, ülkelerin birbirleri arasında bilgiyi yayma faaliyeti olarak gördüğü şey “iyi propaganda”dır (Alleyne, 2003: 99). Burada propagandanın şeffaf ve yansız olduğu gibi bir algı söz konusudur. Alleyne bir diğer propaganda yaklaşımını da “kötü propaganda” olarak isimlendirmektedir. Buna göre, taraflar rakiplerinin içlerindeki düzeni tehdit edici yaklaşımlarla hareket ederler. (Alleyne, 2003: 99). Bu tutum klasik propaganda olarak da adlandırılabilir.

Sonuç olarak, propaganda kavramı, kavramın çıkış noktasından itibaren hedeflenen bir amaca ulaşmak için bilhassa merkezi bir idareye bağlı ve onun güdümünde dizayn edilen ve yönlendirilen bir ‘yöntem’ olarak düşünülebilir. Bu anlamda tarihsel pratikleri de göz önüne alınarak çeşitli formlarda karşımıza çıkan propaganda, salt düşmanca ve kötü bir tutumlar düzlemini ifade ediyor diyemeyiz. Ancak Birinci ve İkinci Dünya Savaşı zamanlarında uygulanan pratiklerin doğurduğu yıkıcı sonuçlardan sonra, bu iletişim tekniği kötücül bir teknik olarak yaftalanmış ve iletişim teknolojilerinin geliştiği ve görece daha da katılımcı bir uluslararası ortamın ihtiyaçlarını ifade edemez bir duruma gelmiştir. Bu da gerek akademi dünyasında, gerekse hükümetler nezdinde yeni pratikler ve buna uygun yeni kavramlar üretme ihtiyacını beraberinde getirmiştir.

1.2 KAMU DİPLOMASİSİ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan iki başat güç etrafında şekillenen dünya etki alanı atlası, bazı temel kavramsal ayrımları da beraberinde getirmiştir. Daha çok algı dayatması şeklinde tezahür eden bu ayrımlar, genel itibariyle barutun kokusu yayılmadan “soğuk” bir savaş şeklinde cereyan etmiş ve iki başat güç etrafında şekillenen dünyayı ‘belirlenen’ kalıplarda dizayn etmiştir. Böylesi bir atmosferde yeni dünyanın yeni başat gücü olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), kendini daha ‘iyi’ ifade edecek ve istediği etkiyi doğuracak yeni kavramlar peşine düşmüştür (Berridge, 2015: 200). Diğer ülkelerle kuracağı iletişim için, ‘propaganda’ ifadesinin kullanılması ABD için, Nazi çağırışımı içeren bir etkinlikler dizisini ifade etmiştir. Bu etkiyi nötralize etmek için de, daha önce işitilmiş ancak o dönemde çok önem atfedilmemiş bir kavrama sığınılmıştır: Kamu Diplomasisi (Berridge, 2015: 200).

Kamu Diplomasisi Soğuk savaşın ilk yıllarında günümüzde tartışıldığı şekliyle gündeme geldi. Nükleer silahların muazzam yıkıcı gücü nedeniyle, iki süper gücün küresel ideolojik ve stratejik mücadelelerinde kullanacakları bilgi ve ikna kampanyalarının başlıca silahlar olacağı açıktı. Böylece, bu iki başat gücün yanında ve gölgesinde diğer devletler de yabancı toplumlarda uzun vadeli sonuçlar elde etmek için kamu diplomasisini kullanmaya başladılar. Varsayım, hedef toplumdaki kamuoyunun diğer tarafın olumlu bir imajını kabul etmeye ikna edilmesi durumunda,

hükümeti üzerinde mevcut düşmanca tutum ve politikaları değiştirmek için baskı yapacağı yönündeydi (Gilboa, 2008: 59). Fikir, hedef toplumdaki halka, hedef toplum hükümetinin iç propagandasına karşı koymak için kendi ülkesi hakkında daha dengeli bilgi sağlamaktı (Gilboa, 2008: 59).

Devletlerin diğer devletler ve günümüzde toplumlarla olan ilişkisinin nasıl olması gerektiği tartışmaları çok eski zamanlardan beri süregelmektedir. Günümüze değin diplomasi teorisini şekillendirmiş pek çok devlet adamı ve düşünür konu hakkında çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bunlardan biri de Armand-Jean Cardinal du Plessis de Richelieu'dur. Realist Diplomasinin babası olarak kabul edilen, Raison D'etat kavramını literatüre kazandırmış deneyimli bir devlet adamı olan Richelieu, aslında günümüz Kamu Diplomasisi olgusunun temel ögesi olan bir hareket tarzını ortaya koymuştur: "Sürekli Müzakere".

Kardinal'e göre 'sürekli müzakere' kavramının içinin dolması için, diplomatik araçların her zaman (yani kalıcı bir şekilde) ve her yerde olması gerekir (Berridge, Keens-Soper ve Otte, 2001: 73). Bu araçların bütün devletlerin içinde olacak şekilde asgari temsiliyet ile olması ve bu kalıcı araçların kesintisiz olarak diplomatik ilişkiyi sürdürmesi gerekir. Taraf devlet ister komşu ister uzak olsun ya da ister dost ister düşman olsun durum değişmez. İkinci olarak da, Kardinal için bu kalıcı temsiliyet, bilgi toplama, törensel fonksiyonlar ile kısıtlı kalmadan karşılıklı bütün politik meselelerin çözümüne yönelik faaliyetlerde bulunmalıdır. (Berridge, Keens-Soper ve Otte, 2001: 73-74). Dezavantajı ise, bundan diğer ülkelerin de faydalanabilecek olmasıdır.

Diplomasi pratiği olarak tarif edilen 'sürekli müzakere' kavramı, bir Kamu Diplomasisi realitesi olarak da karşımıza çıkmaktadır. İleten devlet ya da herhangi bir aktör, iletisini sürekli olarak icra etmeyi ve iletinin bıraktığı etkinin sürekliliğini hedeflemektedir. Bunun en önemli yolu da günümüz teknolojik gelişmeleri ışığında sürekli iletişim halinde kalmaktan geçmektedir. Kamu Diplomasisi açısından değerlendirmek gerekirse, bu sürekli iletişim her zaman devletin kurumları vasıtası ile olmamakta, söz konusu iletişimin aktörleri bireylerden kuruluşlara, yerel yönetimlerden meslek örgütlerine kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Ross, 2002: 76).

Kamu Diplomasisi kavramının, günümüzde önem atfedildiği şekliyle ortaya çıkışı 1965 yılına tarihlenir. Kavramı icat eden Tufts Üniversitesi Fletcher Hukuk Fakültesi Dekanı Edmund Gullion, bir merkez kurmuş ve adına Edward R. Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi demiştir. Murrow Merkezinin ilk broşürlerinden birinde Gullion'un kavramı nasıl tanımladığının bir özeti de vardır;

Kamu diplomasisi, halkın tutumlarının dış politikaların oluşturulması ve yürütülmesi üzerindeki etkisi ile ilgilenir. Geleneksel ilişkilerin ötesinde uluslararası ilişkilerin boyutlarını kapsar. Bu boyutlar şunlardır; diğer ülkelerdeki kamuoyunun hükümetler tarafından yetiştirilmesi; bir ülkede özel grupların ve çıkarların bir başka ülkeyle etkileşimi; dış ilişkilerin raporlanması ve politikaya etkisi; diplomat ve yabancı muhabir olarak işi iletişim olan kişiler arasında iletişim; ve kültürlerarası iletişim süreci (Cull, 2008a: 19).

Bütün ülkeler için geçerli olan bu yaklaşımlara rağmen, Kamu Diplomasisi kavramı da, pek çok diğer kavram gibi batılı veya fazla Amerikalı olmakla eleştirilmektedir. Literatür de, bir teori ortaya konmasından ziyade, tarihsel analizlere ve daha çok Amerikan pratiğine dair anlatıları içeren yazımlarla doludur (Gilboa, 2008: 56). Bu da kavramın tam olarak neyi ihata ettiği ve tarafsızlığını şüpheli hale getirmektedir. Ayrıca bu alanda kullanılan diğer pek çok kavramla farklılıklarının ortaya konmasını da zorlaştırmaktadır.

Gilboa'nın dikkat çektiği gibi, Gerçekten de, birçok bilim adamı ve uzman, kamu diplomasisini propaganda, halkla ilişkiler (PR), uluslararası halkla ilişkiler (IPR), psikolojik savaş ve halkla ilişkiler ile karıştırdı. Ancak hemen hemen her bilim adamı veya uygulayıcı için bugün kamu diplomasisinin bu terimlerin tekil olarak ilettiğinden çok daha fazla anlam içerdiği açıktır (Gilboa, 2008: 56). Gelişen teknoloji ile birlikte, iletişim alanında yaşanan farklılaşma bu anlam genişliğinin en belirgin sebebi olabilir.

Literatürdeki bu görüşlere rağmen bazı bilim adamları, uluslararası ilişkiler ve iletişimdeki büyük gelişmelere dayanarak kamu diplomasisini yeniden tanımlamaya girişmişlerdir. Örneğin, bazı yazarlar, PR ve kamu diplomasisinin çok benzer olduğunu, çünkü benzer şeyleri hedeflediklerini ve benzer araçlar kullandıklarını iddia etmişlerdir (Coombs ve Signitzer, 1992). Kamu diplomasisi, "hem hükümetin

hem de özel bireylerin ve grupların doğrudan ya da dolaylı olarak başka bir hükümetin dış politika kararlarına dayanan kamu tutum ve görüşlerini etkileme biçimi” olarak da tanımlanmıştır (Gilboa, 2008: 57-58). Bu yenilikçi tanımların önemi, yeni aktörleri tanınmasından ileri gelir. Bu uluslararası ilişkiler disiplinine propaganda dışında yeni bir pratiğin dahil olduğu tezlerini güçlendiren bir olgudur.

Bir başka görüş Kamu Diplomasisinin nasıl algılanması gerektiğini daha yalın bir şekilde ifade eder. Ellen Huijgh, Kamu Diplomasisi pratiğini anlamının, ona bir başlangıç noktası tayin etmeye çalışmak yerine, onun uluslararası politika oluşturma ve yürütmenin süregelen demokratikleşmesinin kendine özgü bir parçası olduğunu kabul etmek olduğunu iddia eder (Huijgh, 2016: 439). Ona göre, yirminci yüzyılın diplomasisi ya da yeni kamu diplomasisi, ulusal hükümet düzeyinin altındaki ve üstündeki birçok aktör ve yurtiçi ve yurtdışındaki farklı sivil toplum aktörleri tarafından diyalog ve ağ kurma faaliyetleri aracılığıyla ilişkilerin kurulması fikri üzerine kuruludur (Huijgh, 2016: 444).

Kamu Diplomasisi kavramının ‘eski alışkanlıklardan’ ayrıştığı yargısıyla hareket edenlerin öne sürdüğü bir diğer olgu da yerel yönetimlerin, uluslararası ilişkilerin konusu olan tartışma gündemlerine katılım sağlamalarıdır. Örneğin, Kaliforniya Eyalet Meclisi, İsrail-Filistin çatışması, ABD'nin Kolombiya'ya yardım etmesi, Çin'deki dini özgürlükler gibi konuları tartışmıştır (Wang, 2006a: 36). Yerel yönetimlerin ve toplum örgütlerinin dış ilişkilere katılımının en önemli örneklerinden biri, Güney Afrika'da ırkçılık karşıtlığı ile ilgili yerelde alınan kararlardır (Wang, 2006a: 36). Uluslararası ilişkiler alanına dahil olan bu tür bir yerel aktiviteler de, ulusal düzeydeki politika yapımını etkilemektedir.

Kamu Diplomasisini tanımlayan en önemli olgulardan biri de interaktifliğidir. Yani tarafların varlığı ve bunlar arasındaki iletişimin çok yönlülüğüdür. Buna göre klasik tanımlamada aktörler, monolog ve diyalog katmanları üzerinden birbirleriyle iletişim kurarlar. Geoffrey Cowan ve Amelia Arsenault, Kamu Diplomasisinin temel araçları olan bu yaklaşımların dışında, günümüz küçülen dünyasında yeni bir aracın, üçüncü bir katmanın daha geliştiğini savlarlar: İş birliği. Buna göre, ortak girişime veya açıkça tanımlanmış bir amacı olan bir projeye uluslararası katılımı içeren girişimler olarak tanımlanan iş birliği, bazı durumlarda, monolog veya diyalogdan daha etkili bir kamu diplomasisi tekniği olabilir (Arsenault ve Cowan: 2008: 10).

Ayrıca bu tipolojideki üçüncü katman olan iş birliği, farklı ülke vatandaşlarının ortak bir projeyi tamamlama veya ortak bir hedef gerçekleştirme çabası gösteren girişimleri ve sosyal yardım kampanyalarını ifade eder (Arsenault ve Cowan: 2008: 12).

Kamu Diplomasisi kavramının gelişmesindeki en büyük etmenlerden birinin teknolojideki gelişmeler olduğu muhakkaktır. Her türlü durum veya olayın eşzamanlı olarak, dünyanın bir ucundaki seyirciye ulaştığı bir ortamda, kamu diplomasisinin kesintisiz bir şekilde devam ettiğini söylemek mümkündür. Elbette, içeriğin çeşitli algı yönetimi araçlarıyla nasıl daha etkili ya da etkisiz hale getirildiği ayrı bir konudur. Bu konuda Amelia Arsenault'un çalışmasındaki Çinli bir subay ile biz dizi Tibetli mülteci arasında yaşanan trajik olayın çevrimiçi platformlara yüklenmesiyle doğurduğu etki çarpıcı bir örnek olarak oldukça açıklayıcı olabilir. (Arsenault, 2009: 136). Buradan görüldüğü gibi, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde, özellikle büyük devletler kendi iç meseleleri olarak gördükleri konularda dahi, uluslararası topluma hesap verdikleri bir ortama evrilmişlerdir (Arsenault, 2009: 136).

Christopher Ross da Kamu Diplomasisinin klasik diplomasiden nasıl ayrıştığını incelediği çalışmasında, önemli bir ayrıma dikkati çeker. Klasik diplomaside, uygulayıcılar kendi hükümetlerinin uluslararası alandaki stratejik hedeflerine ulaşmak için faaliyette bulunurlar. Ancak bunun aksine, Kamu Diplomasisinde farklı yabancı milletlerden uygulayıcılar, aynı stratejik hedefi gerçekleştirmek için birlikte hareket ederler (Ross, 2002: 75). Buna ilaveten, Kamu Diplomasisinde oyuncuların sayısı ve bağılıkları oldukça çoğalmıştır. Örneğin, ABD hükümeti hiçbir şekilde yurtdışında kamu diplomasisi sahnesindeki tek aktör değildir. Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) ve artan sıklıkla bireyler artık hedeflerini tüm dünyadaki halka açık yerlerde, genellikle beceri ve başarı ile sürdürmektedir (Ross, 2002: 76). Devlet kurumları arasında bile, Dışişleri Bakanlığı kamu diplomasisinde yer alan tek oyuncu değildir. Literatürde, uluslararası faaliyetlerde bulunan ve sıklıkla denizaşırı mevcudiyet gösteren federal ve yerel kuruluşların sayısındaki hızlı yükselişe dikkat çekilmektedir (Ross, 2002: 76).

Ben D. Mor'un Public Diplomacy in Grand Strategy isimli çalışmasında da, Kamu Diplomasisinin devletlerin oluşturmaya çalıştıkları 'büyük stratejinin' bir

parçası olduğu savlanmaktadır. Buna göre büyük strateji; ‘bir devletin güvenliğini sağlamak için yerel ve uluslararası kaynakların adaptasyonu’ anlamına gelir (Mor, 2006: 159). Aynı çalışmada Mor’un aktardığı iki Kamu Diplomasisi tanımı da önemlidir. Bunlardan birine göre, Kamu Diplomasisi, ‘bir ulusun hükümetinin, ikinci bir hedef ulustaki kamu veya elit düşüncesi, ulusun dış politikasını avantajlı hale getirmek amacıyla etkileme çabaları’dır (Mor, 2006: 160). Yine aynı çalışmadaki ikinci bir görüş ise, Kamu diplomasisinin bambaşka bir boyutuna dikkat çekmektedir. Buna göre, ‘Bir hükümetin, diğer ulusun fikirlerini ve ideallerini, kurumları ve kültürünün yanı sıra ulusal hedefleri ve mevcut politikaları da anlamaya çalışmaktır.’ (Mor, 2006: 160). Bu son tanım uygulanabilirliği ölçüsünde, belki de Kamu Diplomasisi kavramının en hayati farkını ortaya koymaktadır.

Cull ise, kapsamlı Kamu Diplomasisi çalışmasında, kavramı literatüre kazandıran Edmund Gullion’ın en çok aklına yatan kavramın ‘propaganda’ olduğunu iddia eder (Cull, 2010: 11). Ancak Gullion, olumsuz çağrışımları –Dr. Goebbels’in tonları- nedeniyle bu kavramı kullanmaktan vazgeçer. Bunun yerine Woodrow Wilson tarafından kullanılmış ve daha sonra unutulmuş başka bir kavramı seçer: Kamu Diplomasisi (Cull, 2010: 11-12). Kavramın seyrinin bu şekilde anlatılmasının farklı bir önemi vardır Cull’a göre. Çünkü Gullion ve meslektaşları için, bu terim kendi tanımlarını geliştirmelerine ve kavramı iyi huylu bir anlama getirmelerine izin verecek kadar yenidir. Bundan böyle, Amerikalılar kamu diplomasisi yapacaklardır ve Komünistler propaganda yapacaklardır (Cull, 2010: 12).

Daha sonra Kamu Diplomasisinin ‘propagandadan’ nasıl ayrılabileceğini, geçmişten çıkarılabilecek yedi ders ile açıklamaya koyulur Cull. Buna göre birinci derste, Kamu Diplomasisini uygulayan çoğu hükümetin ilk düşüncelerinin konuşmak olduğunu belirten Cull’a göre bu bir hatadır, çünkü en iyi Kamu Diplomasisi dinlemekle, yani yabancı halkların görüşlerini sistematik olarak toplamak ve analiz etmekle başlar (Cull, 2010: 12). Bu konuda Cull, başka bir çalışmasında konunun önemini şöyle vurgular: “Dinleme, bir oyuncunun uluslararası ortamdaki bir yönetme girişimidir ve yurtdışındaki kamuoyu hakkındaki görüşleri toplar ve bu verileri kullanarak politikasını veya daha geniş kamu diplomasisi yaklaşımını yönlendirir.” (Cull, 2008b: 32). İkinci ders, Kamu Diplomasisinin altın kuralı, önemli olan söylediğiniz şey değil, yaptığımız şey iken, Üçüncü ders, Kamu Diplomatlarının

Kamu Diplomasisini, yerli izleyicileri etkilemekten ziyade, uluslararası kamuoyu ile etkileşim kurma aracı olarak görmeleri gerekliliği üzerinedir (Cull, 2010: 13). Dördüncü ders, etkili Kamu Diplomasisi güvenilirlik gerektirirken, Beşinci ders, Kamu Diplomasisinin en etkili örneklerinden bazıları, devletin geri adım atması veya başkalarına hikâyelerini anlatması için güç vermesidir (Cull, 2010: 14). Altıncı ders, Kamu diplomasisinin dış politikanın ilerlemesi ve devletin imajıyla ilgili olması gerekemeyebileceğidir ve Yedinci ders ise, Kamu Diplomasisi yalnızca maaş alan birtakım görevlilerin değil, Vatandaş Diplomatların yani, herkesin işidir (Cull, 2010: 14-15).

Cull'un çalışmasından da görüldüğü üzere, bu yeni kavramı eski alışkanlıktan ayırmak için pek çok unsur bir arada bulunmalıdır. Böylece yeni bir kavram olan Kamu Diplomasisinin hem uluslararası ilişkilere ve hem de literatüre girdiğinden söz edebilelim. Aksi halde 'eski alışkanlığın' farklı görüntülerinden söz ediyor oluruz ki, bu alanda geliştirilen pek çok 'sivil' çaba da bu ithamların gölgesinde kalır.

Gregory de tam olarak bu konuyu sorgulamaktadır. Literatür açısından Kamu Diplomasisinin yeni bir alan olabilmesi için iki önemli konunun açıklığa kavuşması gerekmektedir. Bunlardan birincisi, kamu diplomasisinin anlamı gelişmekte ve tartışılmaktadır; analitik sınırları konusunda fikir birliği olmadığından, akademik alanın genel olarak kabul edilebilir olan hatlarını tanımlamak zordur (Gregory, 2008: 274-275). İkinci olarak da, devlet diplomasisinin aracı olarak Kamu Diplomasisi tarihine ve bunun uygulayıcıları ile politika savunucularının yazılarının egemen olduğu bir literatüre odaklanmak, akademik araştırmanın ve bir çalışma alanına anlam verecek bilimsel yayınların nerede olduğunu sorunsalını doğurmaktadır (Gregory, 2008: 274-275).

Kamu Diplomasisi kavramı, literatüre ve dünya siyasetine giren her yeni kavram gibi pek çok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Bu tartışmaları ana eksenleri itibariyle iki ana gruba ayırabiliriz. Bunlardan birincisi, kavramın eski bir alışkanlık olduğunu iddia ederken, bu olgunun propagandanın farklı bir görüngüsü olduğunu savunmakta ve yöntemsel nüanslar ve katılımcıların farklılaşmasının asıl amacı ve hedefi değiştirmedini savunmaktadırlar. İkinci grup ise, bu yeni pratiğin dünya siyaset sahnesinin demokratikleşmesi ve artık uluslararası ilişkilerin devletlerarası ilişkilerle sınırlandırılmayacağını savunmakta ve bütün bireylerin ve aktörlerin, her

an katılım gösterdikleri yeni bir durumu ortaya çıkardıklarını iddia etmektedirler. Pratik anlamında çeşitli görüşlerin olması bir yana, literatür açısından Kamu Diplomasinin sınırları ve köşeleri belli bir disiplin olarak akademi dünyasındaki yerini alması için daha çok akademik katkıya ihtiyaç duyulduğu bir vakiadır.

1.3 PROPAGANDA VS. KAMU DİPLOMASİSİ

Eski bir kavram ve pratik olan propaganda'nın, yeni bir kavram ve geliştirilmeye çalışılan bir pratik olan Kamu Diplomasisine evrilmeye çalışılması sürecine elbette yoğun tartışmalar eşlik etmektedir. Kamu Diplomasinin henüz literatürde kabul edilmiş normları olan bir disiplin olamayışının ve bunun yansıması olarak pratikte de neyin Kamu Diplomasisi olup neyin olmadığı kesin bir hattının çizilemeyişinin doğurduğu sonuç bizi propaganda ve Kamu Diplomasisini karşılaştıran tartışmalara götürmektedir. Çeşitli perspektiflerden tartışılan bu konu 'değişen' ve 'gelişen' dünyamıza da ayna tutacak ve deneyimlenmiş eski alışkanlıklarımızın neresinde olduğumuzu da sorgulamamızı sağlayacaktır.

Propaganda ve Kamu Diplomasisi karşılaştırması, teorik, pratik ve ampirik yaklaşımlar etrafında şekillenmektedir. Örneğin, Ben D. Mor konuya öz sunum (Self Presentation) teorisi perspektifinden yaklaşmaktadır. Mor bu yaklaşımı şöyle açıklamaktadır;

Kişisel sunum yoluyla gösterim yönetimi, "bir kişinin başkalarını kontrol ya da manipüle etme amacıyla yaptığı herhangi bir davranıştır. Belirli bir aktöre göre toplumda yaygın olarak yapılan önermelerin, tercihlerin veya kimliklerin niteliklerinin, bu aktörün davranışlarıyla ilgili gözlemlenebilecek olandan - en azından önemli ölçüde - türetildiği varsayılır. Dolayısıyla, sosyal aktörlerin önemli başkaları tarafından nasıl algılandıkları konusunda bir hisleri varsa ve bu algı manipülasyona tabi tutulursa (en azından bir dereceye kadar), o zaman kendini sunma başkalarının yaptığı nitelikleri kontrol etmenin bir aracı olabilir (Mor, 2007: 665).

Bu bağlamda Mor, Kamu Diplomasinin doğrudan iletişim ve ikna edici yollarla izlenim yönetiminin (impression management) sosyal etki için kullanıldığı belirli bir kendini sunma (Self Presentation) biçimi olarak görülebileceğini ileri sürmüştür (Mor, 2007: 667). Ve Mor Çalışmasını, Kamu Diplomasinin propagandadan ayrıştırılması tartışmalarına katkı olması açısından, bahsedilen retorik bir çeşit propaganda savaşı olarak kullanılıp kullanılmadığının sorgulanması gerektiğini vurgulayarak noktalamıştır (Mor, 2007: 678).

Literatürdeki Kamu Diplomasisi – Propaganda tartışmalarının bir diğer önemli tartışması da pratik yaklaşımlar çerçevesinde ‘Eğitim ve Kültür’ programlarının bu konuda düştüğü yerdir. Pratikte kuşku yok ki, eğitim ve kültür değişim programları kamu diplomasinin bir parçasıdır (Ross, 2002: 82). Nagai de benzer şekilde eğitim ve kültürel değişim programlarının, ülkeler arasındaki bağları güçlendirdiği ve uluslararası iş birliğine yönelik kurumları ve prosedürleri geliştiren bir Kamu Diplomasisi pratiği olduğunu belirtmektedir (Nagai, 1983: 3). Ancak Lindsay ise, Birleşik Devletler Bilgi Ajansı (USIA) içinde faaliyet gösteren Fulbright programı üzerinden konuyu farklı yönleriyle ve derinlemesine incelediği çalışmasında, “*Bu bilimsel değişim faaliyeti mi yoksa Amerikan propagandasının bir parçası mı?*” (Lindsay, 1989: 424) soruna bir cevap aramaktadır.

Fulbright tarafından finanse edilen programlar, 1948’den 1978’e kadar Dış İşleri Bakanlığı Eğitim ve Kültürel İşler Bürosuna bağlı kalmış, daha sonra ilgili programların bütünlüğünü korumak için USIA’ya devredilmiştir (Lindsay, 1989: 429-430). Kamu Diplomasinin propagandayı aşacağı iddiasıyla yola çıkan USIA, apaçık Amerikan devlet politikalarına hizmetle görevli Diplomatlarla ilişkisinden olacak yabancı kamuoyunu ikna edememiştir (Lindsay, 1989: 429-430). 1978 itibarıyla Eğitim ve Kültürel İşler Bürosu ile birleştirilen USIA’nın başına, şüpheleri haklı çıkaracak bir kararla kıdemli bir diplomat getirilmiştir (Lindsay, 1989: 429-430). Bunun da ötesinde USIA eski direktörlerinden Charles Wick, Kongre önünde yaptığı konuşmasında, konu ile ilgili şüpheleri pekiştirmiştir: ‘Kendimiz ve dünyadaki niyetlerimiz hakkında dezenformasyonun varlığı hakkında yürütülen kampanyayı reddediyoruz ve fakat, bu ajans ulusal güvenlik aygıtımızın kritik bir bileşenidir ve bizler fikir savaşı yürütüyoruz’ (Gardner, 1983: 61).

Bu dramatik açıklamayı pekiştiren diğerk bir iddianın sahibi de Charles Frankel'dır. Bu bağlamda, bazı politika yapıcılarına göre eğitim ve kültür işleri meseleleri dış politikanın bir aracıdır ve bu olgular ulusun dış politika çıkarlarını teşvik edici olmalıdırlar (Frankel, 1965). Fulbright programlarına geri dönersek, Lindsay'in bu programların Amerikan propagandasının bir parçası olduğu yönündeki vurgusunun ağır bastığını söyleyebiliriz (Lindsay, 1989: 435-436). Zira eski Dış İşleri Bakanı Rusk'ın da dediğı gibi; en iyi propagandanın belirli bir amacı yoktur, bu atmosferi yaratmak ve sürdürmek ustaca bir propagandadır (Lindsay, 1989: 436). Kamu Diplomasisi ve propaganda arasındaki bu muğlak çizgi en belirgin ifadesini belki de bu alanda göstermektedir.

Yine Amerika'nın yurtdışında uyguladığı propagandayı ele aldığı çalışmasında USIA kıdemli çalışanı Fitzhugh Green, Kamu Diplomasisi nosyonunun Amerika'nın modern nefret uyandırıcı propagandasının (abhor-propaganda) üstünü örtücü bir kavram olduğunu ifade etmektedir (Green, 1988: 1). Ancak Kamu Diplomasisi ve propaganda karşılaştırmasının, bu iki kavramın birbirinden temelden farklı olduğunu savunanlara göre temel sebep, aktörlerdir. Buna göre, propagandayı, totaliter rejimler daha derin stratejik hedeflere ulaşmak için, gerçeğı sürekli çarpıttıkları bir teknik olarak kullanmaktadırlar (Guth, 2009: 310-311). Kamu Diplomasisi ise, totaliter olmayan, demokratik toplumların kullandığı bir tekniktir (Cull, 2010: 12).

Richard Holbrooke gibi yazarlar ise, bu ayrımın tam tersi bir bakış açısından konuyu değerlendirmektedirler. Washington Post'ta yayınlanan bir makalesinde şu ifadeleri kullanmaktadır: *“Eğer gerçekten kör olmak istiyorsanız, Propagandaya, Kamu Diplomasisi deyin, Halkla İlişkiler deyin, psikolojik savaş deyin.”* (Washington Post, 28 Ekim 2001) J. Melissen konuya farklı bir cepheden yaklaşarak, bu gibi görüşlerin abartılı olduğunu savunmaktadır. Melissen'e göre, çok az kişi Batı Avrupa ülkelerinin sivil toplum inşasını, hukukun üstünlüğü ve Doğu Avrupa'da demokrasinin geliştirilmesine yönelik kampanyaları propaganda olarak nitelendirebilir (Melissen, 2005: 17). Ayrıca, propaganda gibi bir pratik, diplomatik uygulayıcılar ve giderek daha katılımcı yabancı kamuoyu arasındaki ilişkilerdeki çağdaş çeşitliliğı yakalayamaz (Melissen, 2005: 17). Bir başka deyişle, *“Kamu Diplomasisi de Propagandaya benzer şekilde etki ile ilgilidir; ancak Propagandadan*

farklı olarak, Kamu Diplomasisi tek yönlü bir sokak değildir, bundan ziyade iki yönlü bir caddedir” (Cull, 2010: 12).

Kamu Diplomasisi kavramının, propagandanın vazedilen belki de en kritik farkı Kamu Diplomasisinin aktör çeşitliliğidir. Bu durum çok çeşitli diplomasi formu tanımını da beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri ve aktörleri sebebiyle etki alanı en çok hissedilene; Ünlü Diplomasisidir. Kısaca, “*iyi bilinen ve ünlü bireylerin uluslararası sorunları toplumsallaştırarak, dış ilişkiler karar mekanizmalarını hareket geçirmeleri*” olarak tanımlanabilir (Wheeler, 2016: 530). Bazı akademisyenlere göre, Ünlü bireylerin iletmek istedikleri mesajı toplumlara ulaştırabildiği için, onların bu aktivitelerini diplomasi olarak tanımlamak oldukça normaldir (Pigman, 2010). Bir diğer görüşe göre de, Ünlüler giriştikleri faaliyetler vasıtasıyla, Batı kamuoyu ile uzak ülkelerde yaşanan trajediler arasındaki boşluğa bir köprü olmaktadır (Frangonikolopoulos, Huliaras ve Tsaliki 2014: 299). Buna örnek olarak, Bob Geldof’un Etiyopya’daki kıtlığa verdiği duygusal tepkinin Band Aid grubunun kurulmasına ve yaptığı ‘Feed the World’ single çalışması ile de meşhur Live Aid Global konserlerine öncülük etmesi gösterilmektedir (Wheeler, 2016: 533).

Madalyonun diğer tarafında ise, bu tür bir diplomasi etkinliğinin ve dolayısıyla da Kamu Diplomasisinin kritik bir örneğinin değerini sorgulayan pek çok görüş de vardır. Örneğin, bir görüşe göre, böyle bir elçilik türü (amacına aykırı bir şekilde) elitist ve etnosentrik olarak gösterilmektedir (Alleyne, 2003: 176). Lisa Richey ve Stefano Ponte konuya bambaşka bir açıdan yaklaşarak, “Band Aid” ünlü aktivitelerini metalaştırarak “Brand Aid” formatına dönüştürdüğünü iddia etmektedirler (Ponte ve Richey, 2011: 33). Bu yazarlar, iddia edilenin aksine Product RED gibi ünlüler-büyük şirketler işbirliklerinin Afrika’ya yardım etmesi bir yana, bilakis zaten söz konusu mağduriyetlerin sebebini teşkil ettiğini belirtmektedirler (Ponte ve Richey, 2011: 33).

Ilan Kapoor’un iddiası ise daha çarpıcı. Ona göre, ünlü diplomasisinin ideolojik temelleri sanıldığı gibi hümanizm temeline dayanmıyor; aksine neo-liberalizm, self-promotion, marka pazarlama ve elit merkezçiliği pekiştiren bir neo-demokratik temele dayanıyor (Wheeler, 2016: 537). Kapoor bu olguyu, “*3. dünya ülkelerinin 1. dünya ülkeleri tarafından reklam ve kahraman edebiyatı ile suiistimal edilmesi ve kültürel emperyalizmin bir parçası olarak özetliyor ve bu durumun*

insancıl ideallerin ve fantezilerin içini boşaltması olarak vurguluyor” (Wheeler, 2016: 537). Wheeler’a göre ise, tüm bu durumlara rağmen, Ünlü diplomasisi, klasik diplomasiinin dönüşümü ve Kamu Diplomasisinin bir parçası olarak görülmelidir (Wheeler, 2016: 538).

Kamu Diplomasisinin, propagandadan bu en kritik farkı, Kamu Diplomasisinin en kritik eleştiri noktasını da teşkil edebiliyor diyebiliriz. Bir anlamda, Kamu Diplomasisi ile hedef alınan çoğu coğrafyanın kendisinden aldıklarının küçük bir kısmını onlara vererek ve bunu yaparken de itibar arttırıcı şekilde elitist yaklaşımlarla bunu bir reklam faaliyetine dönüştürmek, Kamu Diplomasisinin ‘en az’ propaganda kadar yıkıcı ve aldatıcı olduğunu iddia etmemizi mümkün kılmaktadır.

Kamu Diplomasisi ve propaganda pratiklerini karşılaştıran tartışmalar bizi kesin bir sonuca götürmemektedir. Kavramların özüne bakacak olursak ikisi de bir madalyon gibidir. Burada bu pratiklere anlam kazandıran, ilgili aktörün kamuya madalyonun hangi yüzünü göstermek istediğidir. İki kavram da, iyi niyetli kullanıldıklarında yıkıcı etkilerinden daha çok, yapıcı ya da iletişim temelli etkileri barındırmaktadırlar. Bu bağlamda Kamu Diplomasisinin farkı gelişen teknolojinin imkanlarına daha fazla kapı aralayabilmiş olmasıdır denebilir. Ancak son kertede, devlet ve iktisadi çıkar örgütlerinin ellerinde bulunan güç konuyu yine klasik bir mecra getirmektedir: Raison D’Etat! (Berridge, Keens-Soper ve Otte, 2001: 71) Her devlet ve etkili çıkar merkezleri bu pratikleri kendi çıkarları için kullanmaya devam ettikçe, söz konusu pratikler hiçbir zaman potansiyellerinde bulunan ideal hedeflerine erişemeyeceklerdir. Yani nihai olarak, liberal demokrasilerin kamu diplomasisi ve otoriter devletlerin propaganda yaptıklarını söyleyebilmek mümkün görünmemektedir. Güç elde etme uğraşındaki her devlet, kendi çıkarları dahilinde ve siyasal sistemlerine bakılmaksızın, söz konusu kavramlara atfedilen kötücül özellikleri barındıran diplomasi faaliyeti yürütebilmektedir.

2. BÖLÜM: YUMUŞAK GÜÇ - KESKİN GÜÇ KARŞILAŞTIRMASI

Bu bölümde, ana hatları ile uluslararası ilişkilerde “güç” kavramına kısa bir değinmenin akabinde, literatürde sıkça tartışılan “yumuşak güç” kavramı ve yine literatürde yeni yeni tartışılmaya başlanan ve özellikle Çin’e atfedildiği yönüyle “keskin güç” kavramı anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu iki kavram arasında kalan boşluğu doldurabilmek için de yine literatürde sıkça tartışılmaya devam eden “sert güç” ve “akıllı güç” kavramlarına da değinilecektir.

Bu bölümün ana bağlamını da oluşturduğu şekliyle “güç”; başkalarının karar alma süreçlerini ve mekanizmalarını etkileme becerisi (Nye, 2019a: 7) olarak karşımıza çıkmaktadır. Güç nosyonunun literatürde yaygın kabul gören üç temel etki yöntemi söz konusudur. Bunlar kısaca; ‘baskı tehditleri ('sopa'); teşvikler veya ödemeler ('havuç'); ve başkalarının isteklerinin şekillendirilmesini sağlayan cazibe ve ikna yöntemi’ (Nye, 2009a: 160) olarak kabul edilmektedir. Bunun en önemli getirisi ise, diğer ülkeler tarafından takip edilen ülke olmaktır ki, bu sayede kaynak ülke diğer ülkelerin dünya politikasına daha kolay etki eder (Nye, 2019a: 8).

Esas itibariyle bu tanımlama ve yöntemler bizlere “sert güç” ve “yumuşak güç” kavramlarının kavramsal zeminini ifade etmektedir. Devletler askeri güçleri (sopa) ya da ekonomik imkanları (havuç) ile sert güç algoritmaları geliştirirken, diğer yandan da kültür, yönetim şekli gibi özellikleri (cazibe, ikna) ile de yumuşak güç potansiyellerini derinleştirme çabası içine girerler. Bu bölümde, konu bağlamımızın sınırlarını aşmamaya gayret ederek, başta “yumuşak güç” kavramının ve bu kavram ile “sert güç” ve “akıllı güç” kavramlarını karşılaştırmaya yönelik tartışmaların literatürdeki seyri gözler önüne konmaya çalışılacaktır.

2.1 YUMUŞAK GÜÇ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki eşi görülmemiş gelişmeler, dünya coğrafyasının sınırlarını belirleyen ve bu sınırlar içinde yaşayan toplumlara

hükmeden ‘devlet’ aygıtlarını hiç olmadıkları kadar saydamlaştırmış ve onlara pek çok fırsatın kapısını araladığı gibi, onları pek çok ‘sorun’ sarmalıyla da karşı karşıya getirmiştir. Bu fırsat ve sorunlar, devletlerin izledikleri politikalar çerçevesince görecelileşmiştir. Dünya coğrafyasının belirlenmiş olan sınırları ise, daha saydam bir dünya sahnesinin perdelerini aralayarak, pek çok konu ve alanda bu sınırları anlamsız hale getirmiş görünmektedir.

Bu saydamlık elbette pek çok anlamı ve odak kaymasını da beraberinde getirmiştir. Her şeyden önce saydam bir dünyada mutlak merkezilikten söz etmek imkânsız hale gelmiştir. Bu anlamda hükümetler görece merkeziliklerini korumaya devam ediyor olsalar da, sahneyi başka aktörlerle de paylaşmaları bir zorunluluk haline gelmiştir. Nye’in da belirttiği gibi, “hükümetler küresel sahnenin en güçlü aktörleri olmaya devam ediyor, ancak sahne daha kalabalık hale gelmiştir” (Nye, 2019a: 10). Tabi bu kalabalıklaşan sahnenin, oyuncularının her zaman seçilebildiği bir ‘belirlilik’ düzlemini işaret etmiyor. Söz konusu sahnenin imkânları Hükümetler tarafından kullanıldığı kadar, ‘büyük şirketlerden, kar amacı gütmeyen kuruluşlara, suçlulara, teröristlere, gayri resmi geçici gruplara kadar devlet dışı aktörler tarafından da kullanılabilir’ (Nye, 2019a: 10) olmaktadır.

Burada konumuz açısından önemli olan ve literatürde sıkça vurgu yapılan nokta, devlet dışında kalan bu aktörlerin yumuşak güç oluşturabilme potansiyelleridir. Yoğunluklu olarak internet ortamında sahneye çıkan bu potansiyel, çeşitli klasik devlet araçlarının (askeri güç vb.) önüne geçebilmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, ‘Deniz yollarının kontrolünde güçlü bir donanma önemlidir, ancak internette fazla yardım sağlamaz’ (Nye, 2019a: 10). Bu durum ise, devletleri bu yeni ve kontrol etmesi, yönlendirilmesi zor olan bir dijital sahnede, yeni bir uğraşıya itmiştir; “kendi hikayesini yazmak”. Sözü edilen bu küresel bilgi çağında devletler, dijital dünyada sürekli yankılanmasını istedikleri ve kendilerini ifade eden etiketler olması için çaba sarf ettikleri bir imge oluşturma peşine düşmek zorunda kalmışlardır. Burada umulan, Hükümetlerin bu imge vasıtası ile politikalarının meşruiyet zemini ve hatta ülkeleri adına cazibe unsurları oluşturabilmeleridir. Bu durum savaş kazanmaktan çok daha fazla kazanç sağlayabilen bir durumdur. Bazı yazarların da belirttiği gibi, ‘zafer bazen kimin ordusunun kazandığına değil, kimin

hikâyesinin kazandığına bağlı olabilir’ (Arquilla, Barnes-Proby, Christian, Ronfeldt ve Williams, 1999).

Elbette burada bahsi geçen “hikâyesinin kazanması” mefhumu, uluslararası ilişkilerde özel bir anlam ifade etmektedir. Yani devletler anlattıkları hikâyenin bir sebepten dolayı kazanmasını isterler. O sebep ise, istediğini elde etmeye hizmet ettiği sürece bir anlam ifade eder. Bu da yumuşak güç olgusunun ihtiva ettiği bir güç bileşenidir. Literatürde genel algılanışa göre, devletler isteklerini üç yol ile elde etmektedirler demiştik; baskı, ödeme ve çekim (Nye, 2009a: 160). Burada bahsettiğimiz şekliyle kazanan hikâye, söz konusu devletin ‘çekim’ gücünü pekiştirmektedir. Ve Nye’in de ifade ettiği gibi, ‘Bir devlet başkaları için gündemi belirleyebilir veya tercihlerini şekillendirebilirse, diğer güç şekillerini kullanmaktan çok daha fazla tasarruf sağlayabilir’ (Nye, 2009a: 160).

‘Kazanan hikâye’ bir devletin ulusal itibarını (National reputation) pekiştirir. Bu durum da ilgili devletin içinde olduğu uluslararası etkileşim ve işlemlerde büyük bir öneme haizdir. Bir çalışmada ifade edildiği gibi, arzulanan bir itibar ve imaj genellikle askeri veya ekonomik gücün artışından çok daha kullanışlı olabilir (Wang, 2006b: 92). Bir diğer ifadeyle, ‘özünde, dünya kamuoyuna dayanan ulusal itibar, bir devletin uluslararası meşruiyetinin de varlığını ya da yokluğunu gösterir’ (Wang, 2006b: 92). Bunların da ötesinde Wang’a göre Ulusal İtibar, bir ulusun gücünün açık bir göstergesi olarak, ulusun biriktirdiği itibar sermayesiyle ittifaklar kurmaktan, yabancı yatırımcı çekmeye, mal ve hizmet alım-satımlarına kadar pek çok olguyu etkilemektedir (Wang, 2006b: 92).

2.1.1 Kavramsal Çerçeve

Peki, klasik güç araçları olan askeri ve ekonomik gücün ötesine geçebilen bu ‘yumuşak güç’ kavramından ne kastedilmektedir? Yumuşak güç denince ne anlamalıyız? Hangi kaynaklara dayanmaktadır? Devletler için bu kavramın neden önemli olduğu düşünülmektedir? Sınırları nelerdir? Kavrama getirilen eleştiriler nelerdir? Şimdi kısaca bu soruların yanıtlarını bulmaya çalışacağız.

Yumuşak güç, en kısa haliyle ‘başkalarının isteklerini cazibe ve ikna yoluyla etkileme’ (Nye, 2019a: 7-8) gücü olarak ifade edilmektedir. Kavram 1990’lı yıllarda

Joseph Nye tarafından ortaya atılmış ve hem ABD’de hem de ABD dışındaki ülkelerde popüler bir hale gelmesinin akabinde, pek çok ülkenin dış politika düşüncesinde önemli rol oynamıştır (Vuving, 2009: 2). Burada değinilmesi gereken husus, yumuşak gücün aynı zamanda bir etki kaynağı olarak ifade edilmesidir (Nye, 2008: 95). Oluşturduğu etki, sert güç unsurlarına da dayanabilen yumuşak gücün, davranışsal olarak çekici güç, kaynaklar açısından kaynakları bu cazibeyi üreten varlıklar olduğu savunulmaktadır (Nye, 2008: 95). Çekicilik olgusunun, yumuşak güç bağlamında istenen politik hedeflerin elde edilip edilmediği her özel durum için değerlendirilmeli ve anketler ya da odak grupları vasıtasıyla ölçülmelidir (Nye, 2008: 95).

Genel hatlarıyla bu şekilde algılayabileceğimiz yumuşak gücü üreten kaynaklar, ‘Uluslararası politikada, büyük ölçüde bir kuruluşun ya da ülkenin kültüründe ifade ettiği değerlerden, içsel uygulamaları ve politikaları ile belirlediği örneklerde ve diğerleriyle ilişkilerini ele alma biçiminde ortaya çıkar’ (Nye, 2008: 95). Diğer bir ifade ile de, ‘Uluslararası siyasette, bir ülkenin yumuşak gücü öncelikle üç kaynağa dayanır: kültürü (başkaları için çekici olduğu yerlerde); siyasi değerleri (yurtiçinde ve yurtdışında yaşayan haliyle); ve dış politikaları (meşru görüldüklerinde ve ahlaki otoriteye sahip olduklarında) (Nye, 2019a: 8).

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, çok eskilere kadar götürebileceğimiz bu ‘çekici güç’ uygulamalarına örnek vermemiz gerekirse, Fransa-Prusya Savaşı’ndaki yenilgisinden sonra Fransız hükümeti, 1883’te oluşturulan ‘The Alliance Française’ aracılığıyla dil ve edebiyatını geliştirerek ülkenin paramparça olmuş prestijini onarmaya çalışmış ve kısa süre sonra İtalya, Almanya ve diğerleri de benzer uygulamalarla Fransa’yı takip etmiştir (Nye, 2008: 95). Bu gibi tarihi olaylar, sert gücün temel bileşeni olan askeri güç anlamında bir güç kaybının, yine yumuşak gücün temel bir bileşeni olan kültürel güç uygulamaları ile telafi edilmesi açısından oldukça önemli bir örneklem olmaktadır.

Devletler için yumuşak güç olgusunun neden önemli olduğu konusu, devletlerin diğer devletler üzerindeki talepleri sırasında diğer devletlerin alacağı tutumda kendini göstermektedir. Nye’in ‘Soft Power’ isimli çalışmasında belirttiği gibi; ‘Bir devlet gücünü başkalarının gözünde meşru gösterebilirse, diğer devletler isteklerine daha az direnç gösterecektir, yani bir devletin kültürü ve ideolojisi

cazipse, diğerkleri o devleti daha istekli bir şekilde takip edecektir' (Nye, 2004b: 167). Bunun da ötesinde gerçekleşebilecek olan şey, bir devletin kendi iç ve dış siyasal normlarını uluslararasılaştırabilmesidir. Bu başarılıdığı takdirde, diğerk devletlerin söz konusu devletin taleplerine boyun eğmemesi daha da zorlaşacaktır. Yine aynı çalışmada vurgulandığı üzere bir devlet, 'Toplumuyla tutarlı uluslararası normlar kurabilirse diğerk devletlerin faaliyetlerini egemen devletin tercih ettiği şekilde kanalize etmesini sağlamış olacak ve bununla birlikte zorlayıcı gücün maliyetinden de kurtulmuş olabilecektir' (Nye, 2004b: 167).

Bu bağlamın daha derinine inmek gerekirse, 'Yumuşak güç, paylaşılan anlam etrafında fikir birliği yaratma yeteneğidir, yani eğer insanlar, örneğin, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasının önemli, arzu edilen ve doğru ya da uygun olduğuna inanırlarsa, bu fikir birliği ile çatıştığı düşünülen eylemleri meşrulaştırmak daha zor olacaktır' (Miskimmon, O'loughlin ve Roselle, 2014: 72). Bu noktadaki mihenk taşı, egemen devlet ya da devletlerin tarihsel olarak sahip oldukları özelliklerin (kültür, siyasal gelenek, siyasal değerler vb.) geride kalan bütün toplumlarda karşılık bulabilmesini sağlamak olacaktır.

Bu ne kadar çok paradigmayla sağlanabilirse, ilgili devletin yumuşak gücüne kattığı katma değer, söz konusu paradigmanın değerinden daha fazla olacaktır. Çünkü diğerk toplumlar tarafından bu kabul edilme ya da uygun bulunma durumu diğerk paradigmalar gündeme geldiğinde de yumuşatıcı bir etkiye sahip olacaktır. Örnek vermek gerekirse, 'Bazen hükümetin kendi politikalarını eleştiren görüşlerin sunulmasını desteklemesi yurt içindeyken zor olabilir, ancak böyle bir eleştiri genellikle (uluslararası arenada) güvenilirlik sağlamanın en etkili yoludur' (Nye, 2008: 106). Bunu başarabilen bir hükümet, dünya kamuoyunda uyandırdığı güvenilirlik kalkanı ile, yurt dışında giriştiği gayri meşru eylemlere karşı oluşabilecek dış tepkileri de nötralize etmiş olmaktadır.

Literatürde tartışıldığı şekliyle kavramı daha iyi anlamak için Alexander Vuving'in How Soft Power Works isimli çalışmasına değinmek de faydalı olacaktır. Söz konusu çalışmada, yumuşak gücün işleyişi ile ilgili düşüncelerini ortaya koyan Vuving, yumuşak güç üreten davranış kalıplarını özetlemektedir. Yumuşak güç üretici olarak birtakım davranış kavramları ortaya atan Vuving'e göre, 'iyi huyluluk' (benignity), 'ihtişam' (brilliance) ve 'güzellik' (beauty) durumları yumuşak gücün

üretmesinde önemlidir. Buna göre, ‘iyi huyluluk’, diğer aktörlerle ilişkilerin bir yönü olmakla birlikte, karşınızdakine davranışınızla olumlu tutumlar oluşturmakta olup, şükran ve sempati üreterek yumuşak güç oluştururlar (Vuving, 2009: 7-8). ‘İhtişam’ ise, aktörün kendi çalışmalarının bir yönünü temsil eder ve bir şeyler yaparken elde ettiğiniz yüksek performansı ifade ederken ürettiği hayranlıkla yumuşak gücün üretilmesini sağlamaktadır (Vuving, 2009: 8). ‘Güzellik’ ise, aktörlerin idealler, değerler, nedenler veya vizyonlarla ilişkilerinin bir yönüdür ve idealleri, değerleri, nedenleri veya vizyonları temsil ettiğinizde uyarılan sade yankıyı ifade ederken, ilham üreterek yumuşak gücünüzü arttırmaktadır (Vuving, 2009: 8).

Değinilmesi gereken bir diğer olgu ve yumuşak güç konseptinin belki de en kritik bileşeni ‘kültür’dür. Literatürde ve siyasette genel itibariyle yumuşak güç faaliyetlerinin eksenini kültür odaklı girişimler teşkil etmektedir. Hatta kimi akademisyenlere göre, ‘yumuşak güç, dar anlamda kültürel etkinin kendisidir’ (Vuving, 2009: 3). Kültür, bir toplumun tarihinden süregelen ve onlar için anlam yaratan uygulamalar dizisidir ve birçok farklı şekilde kendini gösterir. Örneğin, ‘Seçkinlere hitap eden edebiyat, sanat ve eğitim gibi yüksek kültür veya kitlesel eğlenceye odaklanan popüler kültür’ (Nye, 2008: 96) bu tezahürlerden bazılarıdır.

Ancak burada yumuşak güç kavramını anlamamız açısından hayati olan konu, kültürel faaliyetlerin, diğer ulusların kulağında nasıl bir yankı bıraktığıdır. Tabii literatürde yumuşak güç aracı olarak görülen kültürel faaliyetler durdukları yerde yumuşak güç üretmezler. Burada yumuşak güce dönüşme aracı olarak kültürel faaliyetlerin amacı, diğer ülkelerle ‘(karşılıklı) anlayışı teşvik etmek, (diğer uluslar nezdinde) olumlu imajlar geliştirmek ve efsaneleri kaynak ülke lehine yaymaktır’ (Vuving, 2009: 12). Bu faaliyetlerin sunuş şekilleri, ‘iyi huyluluk, güzellik ve ihtişam ile süslenirse yumuşak güce dönüştürmede ilk adımlar atılmış olacaktır’ (Vuving, 2009: 12).

Literatürde, Yumuşak Güç aracı olarak kabul edilen ve temelinde ‘kültür yansımaları’ olan başka enstrümanlar da vardır. Bunlar genellikle uzun vadeli olarak olumlu yönde geri dönüşleri beklenen ve çoğunlukla yumuşak gücü artırıcı etkiye sahip olduğu düşünülen enstrümanlardır. Nye, bir değinmesinde Mark Leonard’ın, zaman ufukları açısından kamu diplomasisinin üç önemli yönünden bahseder (Nye, 2019a: 12). Bu boyutlardan konumuz açısından en önemli olanı üçüncü boyut olarak

tarif edilen ve en geniş zaman ufkuyla bağdaşan kamu diplomasisi boyutu olup, burslar, değişimler, eğitimler, seminerler, konferanslar ve medya kanallarına erişim yoluyla uzun yıllar boyunca kilit bireylerle kalıcı ilişkilerin geliştirilmesini içerir (Nye, 2019a: 13). Bu gibi araçların etkisini ölçmek daha zor olsa ve etkisini çok uzun zaman sonra gösterecek olsa da, başarılı bir şekilde yürütülmesi halinde en kalıcı ve dolaysız yumuşak güç üretim mekanizması olacaktır. Bu gibi faaliyetler, İşletme bilimi literatüründe çokça değinilen ‘müşteri bağlılığı’ kavramının doğurduğu sonuca odaklanmıştır. Burada düşünsel ve kültürel yönleriyle, ilgili devletin ya da ulusun bahsi geçen faaliyetlerine katılım gösteren bireyler, “belli bir mal ve hizmeti (burada düşünce kalıpları ve kültürel etkiye denk düşmektedir) tekrar tekrar satın alma ve belirli davranışları, gönüllü ve istekli bir şekilde tekrarlama eğilimine” (Barutçu ve Tanyeri, 2005: 185) girmektedirler. Bu noktadan sonra da, birey etki okunun hedefi değildir, ancak o okun hedefine yeniden atıldığı bir çıkış noktası gibidir. Nye’ın ifade ettiği gibi, ‘Kılıçlar kelimelerden daha hızlıdır, ancak uzun vadede kelimeler kılıçların arkasındaki zihinleri değiştirebilir’ (Nye, 2019a: 8).

2.1.2 Sınırlar, Eleştiriler ve Dönüşümler

Şimdiye kadar, Literatürde Yumuşak Güç kavramının nasıl tanımlandığını, işleyişinin nasıl olması gerektiğini ve diğer güç çeşitlerinden nasıl ayrıldığını ifade etmeye çalıştık. Bölümün Yumuşak Güç bağlamında kalan kısmında ise, kavramın sınırlarına değinip, kavrama ve savunucularına yöneltilen eleştirileri ortaya koyduktan sonra, kavramın diğer güçlerle etkileşime girerek nasıl dönüştüğünü literatürden örneklerle değerlendiremeye çalışacağız.

2.1.2.1 Sınırlar

Yumuşak güç kavramının en önemli ayırt edici özelliği, büyük kısmının sivil toplum tarafından üretilmesidir ve bu da kavramın can alıcı sınır çizgilerini oluşturmaktadır (Nye, 2019a: 8). Bu sınır, elbette öncelikle hükümetlere çizilmiş bir sınırdır. Çünkü söz konusu yumuşak güç alanının hükümetler tarafından ihlalini hem zorlaştırmakta hem de sınır ihlali yumuşak gücü arttırmak yerine azaltıcı özellikler taşıyabilmektedir. Nye bu durumu, ‘Politika yapıcılar askeri güçlerine emir verebilir,

ancak en azından demokrasilerde sanatçıları, üniversiteleri ve vakıfları yönlendirmeleri daha zordur' (Nye, 2019a: 8) şeklinde özetler. Elbette bu sınır, nerede başlayıp nerede bittiği, ne zaman ihlal edildiği ve hangi unsurların tam olarak 'sivil' olduğu gibi sorularla analize muhtaç olagelmektedir.

Sözü edilen sınırın, başka bir hayati boyutu daha vardır. Hatta bu boyut o kadar önemlidir ki, hükümetler eğer bu boyuta gereken önemi vermezlerse, yumuşak güç üretme süreci tersine işleyecektir. Yine, kavramı ortaya atan Nye'in dikkat çektiği üzere, 'bir ülkenin kültürünün, değerlerinin ve politikalarının içeriği çekici değilse, onları "yayınlayan" kamu diplomasisi yumuşak güç üretemez, hatta tam tersini üretebilir' (Nye, 2008: 94). Bu durumu iki politika örneği ile açıklayan Nye'a göre, 'Muhafazakar Müslüman ülkelere çıplaklık ve şiddet dolu Hollywood filmleri ihraç etmek yumuşak güçten ziyade iticilik üretebilir ve Voice of America'nın (VOA), başkaları tarafından kibirli görülen hükümet politikalarının erdemlerini empoze etmeye yönelik yayınları, propaganda olarak anlaşılıp, reddedilecek ve yumuşak çekim gücü üretmeyecektir' (Nye, 2008: 94).

2.1.2.2 Eleştiriler

'Yumuşak gücün, günümüzde uluslararası ilişkiler anlayışının merkezinde olduğu açıktır' (Miskimmon, O'loughlin ve Roselle, 2014: 74). Buna rağmen, kavramla ilgili birtakım muğlaklıklar olduğu literatürde tartışılmaktadır. Söz konusu muğlaklık birtakım eleştirileri de beraberinde getirmektedir. Bu görüşlerden biri, ABD dış politikasına yönelik olsa da, genel itibarıyla Yumuşak güç savunucularına yöneliktir ve 'savunucuların argümanlarını zayıf bir şekilde ortaya koyma eğiliminde olduklarını, ayrıca pozisyonlarının da politik olarak naif ve kurumsal olarak zayıf' (Wilson, 2008: 110-111) olduğu iddiasıyla eleştirmektedir.

Literatürde ifade edildiği üzere, yumuşak gücün ayırt edici en temel özelliği, 'cazibe'dir (Nye, 2004b). Ancak bu olgu oldukça sübjektif bir değerlendirmeyi de beraberinde getirir. Politik uygulamaların yansızlığı ve saydamlığı olduğu kadar, kurumsal olarak tam karşılığının ne olduğu da muğlaktır. Beraberinde getirdiği birçok soru gibi, 'rasyonel argümanlarla ikna etmekten daha fazlası olduğu iddia edilen cazibenin, yumuşak güç bağlamında istenen bir sonucu üretmek için hangi mekanizma yoluyla çalıştığı hakkında sorular ortaya çıkarmaktadır' (Miskimmon,

O'loughlin ve Roselle, 2014: 72). Başka bir görüş, bu eleştirel boyutu daha da ileriye taşıyarak, 'cazibe mekanizmasının açıkça ifade edilmediğini ve cazibenin temsil gücü olarak adlandırdığı bir kavram olabileceğini ve genellikle zorlayıcı olabileceğini savunmaktadır' (Miskimmon, O'loughlin ve Roselle, 2014: 72).

Mattern, cazibe üzerinden devşirilen bu zorlayıcılıkla elde edilen güç durumunu 'dil yoluyla kullanılan fiziksel olmayan ama yine de zorlayıcı bir güç biçimi' (Mattern, 2005: 583) olarak ifade eder. Mattern'a göre, 'Çekim, sosyodilbilimsel olarak temsili güç yoluyla inşa edildiği sürece, yumuşak güç, sert güçle birebir aynı olmasa da, sert gücün farklı yollarla devam ettirilmesi olarak anlaşılmalıdır ve bu analitik kavrayış, yumuşak güç hakkında bazı pratik ve normatif reformlar gerektirir' (Mattern, 2005: 583). Bu bağlamda, kritik bir noktaya dikkati çeken Mattern, 'yumuşak güç, zorlayıcı bir iletişim alışverişi süreci yoluyla inşa edilen bir çekimin işlevi ise, yumuşak gücün aktörler arasında amansız rekabeti önlediği söylenemeyeceğini' (Mattern, 2005: 610) de vazedir. Bunun bir sonucu olarak, 'yumuşak gücün hüküm sürdüğü uluslararası bir ilişkide, rekabetin maddi kaynaklar düzeyinde olmayıp, öznellik ve 'gerçeklik' üretimi düzeyinde gerçekleşmesi farkıyla, aktörler arasındaki anarşi temelde rekabetçi kalacaktır' (Mattern, 2005: 610).

Yumuşak Güç kavramının babası olan Joseph Nye, aslında bir makalesinde Mattern'ın 'zorlayıcılık' olarak ifade ettiği tutumu açıkça izah eden ve yumuşak gücün işlevinin güç devşirmekten ibaret olduğunu destekler nitelikte açıklamalarda bulunmaktadır. Nye'in açıkça ifade ettiği gibi, 'bu bir güç birimidir yani istenilen sonucu elde etmenin bir yoludur!' (Nye, 2004a: 257). Bu noktada, 2003 Irak işgali sırasında Türkiye, Meksika ve Şili gibi ülkeleri örnek veren Nye, ABD'nin bir ülkede yeterince popüler olmamasının hedef ülke politika yapıcılarının ABD yanlısı olmasının tehlikeli sonuçlarına işaret etmektedir (Nye, 2004a: 257).

Bu ifadelerde de görüldüğü gibi, uygulamada bir kendiliğindenlikten bahsedilmemektedir. Aksine oldukça stratejik bir şekilde yürütülmesi gereken bir dış politika argümanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ve temel olarak bu durum da, hükümetlerin zorlayıcı bir iletişim alışverişi yoluyla diğer ülkelerin halklarını etkilemek ve bunun üzerinden de hükümetlerin elini, kaynak ülke lehine olacak

kararlarda rahatlatma amacı güdülürken, aleyhte alınacak kararlarda da hükümetleri kendi iç kamuoyları aracılığıyla zorlama amaçlanmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde, tüm bu Yumuşak Güç yatırımlarına ve tartışmalarına rağmen, ‘etkisinin izlenememesi ve ölçülememesi’ (Miskimmon, O’loughlin ve Roselle, 2014: 74) kavramın bir başka eleştirel boyutunu oluşturmaktadır. Literatürde Yumuşak Güç tartışmalarının ‘hangi yeteneklerin kullanılacağı ve nasıl kullanılacağına odaklandığına’ (Miskimmon, O’loughlin ve Roselle, 2014: 74) dair olgular bu boşluğu yaratıyor görünmektedir. Bununla da kalmayan söz konusu boşluğun doldurulması, ‘yumuşak güç kaynaklarının tanımlaması, yumuşak gücün çalıştığı süreçlerin tanımlaması ve yumuşak güç kaynaklarının hangi koşullar altında dış politikayı desteklemek için kullanılabileceğinin anlaşılması’ (Miskimmon, O’loughlin ve Roselle, 2014: 74) gibi konuların da literatürde daha yoğun tartışılmasında yatmaktadır.

Bir diğer önemli konu da, yumuşak gücün kaynağı, uygulanışı ve hedefine göre değişkenliği ve geçişkenliğidir. Bu da bizi ‘aynı kaynağın hem sert hem de yumuşak güç üretebileceği’ gerçeğine götürür (Vuving, 2009: 4). Vuving, bu durumu şöyle örneklendirmektedir; ‘genellikle tipik bir sert güç kaynağı olarak düşünülen bir ordu, bir zafer elde ettiğinde, aynı anda bazı insanları zorlayabilirken başkalarını da çekiyor olabilir veya ahlaki bir değer olarak algılanan “yumuşak güç kaynağı”, kişi özel olarak hemfikir olduğunda birini ikna ediyor olabilirken, sosyal baskı oluşturmak için kullanıldığında başka biri için zorlayıcı olarak algılanabilir (Vuving, 2009: 4). Bu konu aslında, yumuşak güç teoreminin belki de en can alıcı konusudur. Çünkü bu geçişkenlik, araçların ne olduğuyla değil, bizatihi neyi hedeflediği ile ilgilidir. Buradan da yumuşak güç olarak algıladığımız bazı şeylerin aslında sert ve sert güç olarak algıladığımız bazı şeylerin de aslında yumuşak olabileceğini çıkarabiliriz. Kısaca denebilir ki, ‘Tweetler küresel gündemi belirlemeye yardımcı olabilir, ancak güvenilir olmadıkları takdirde yumuşak güç üretmezler (sert güç aracı olarak algılanabilirler)’ (Nye, 2019a: 11).

2.1.2.3 Dönüşüm

Bir diğer önemli husus kavramın geçirdiği dönüşüm ve ortaya atılan yeni bir kavramla ilgilidir. Yumuşak güç kavramı ortaya çıktıktan sonra, diğer güç

kavramları da daha keskin çizgilerle tartışılmaya başlanmıştır. Yumuşak gücün tersi mahiyetindeki sert güç kavramı, bir nevi tez-antitez diyalektiği oluşturmuş ve ikisinin ayrı ayrı ve yoğun olarak ön plana alınmasının gerçekçi olmadığı görülmeye başlanmıştır. Buradan da, bu iki güç olgusunun sentezlenmesiyle farklı ve akıllı bir güç stratejisi ortaya konma ihtiyacı doğmuştur. Ortaya çıkan bu yeni kavramın adı: ‘akıllı güç’ olmuştur. Kavram ilk olarak yine Joseph Nye ve birlikte çalışma yürüttüğü Richard Armitage tarafından Center for Strategic and International bünyesindeki bir komisyonda ortaya atılmıştır (Wilson, 2008: 111). Nye’in ifadesiyle, ‘akıllı güç stratejisi, sert ve yumuşak güç kaynaklarını birleştirmektedir’ (Nye, 2008: 94).

Burada hükümetlerin temel kaygısı, ‘karşılıklı ekonomik bağımlılığın sağladığı iki yönlü fayda ve ilişkilerin bozulma tehdidinin iki taraf için de doğurabileceği büyük maliyet’ (Nye, 1990: 167) olmaktadır. Bu maliyetten kaçınmak isteyen devletler, kendilerini büyük çatışmalardan uzak tutacak akıllı stratejiler geliştirmeye başlamışlardır. Bunu yapabilmek için Wilson’un ifadesiyle, ‘akıllı güç elde etmek, kavramsal, kurumsal ve politik unsurların ustaca bir şekilde dış politikadaki yenilikleri sürdürebilecek bir reform hareketinde birleştirilmesini gerektirir, bir başka deyişle, akıllı gücün akıllı bir kampanyaya ihtiyacı vardır’ (Wilson, 2008: 120). Nye’a göre, ‘bu Soğuk Savaş sırasında ABD’nin başardığı bir şeydi’ (Nye, 2008: 108).

Literatürde ‘akıllı güç’ yaklaşımıyla ilgili çarpıcı bir analiz olan Ernest J. Wilson’ın *Hard Power, Soft Power, Smart Power* isimli çalışmasına göz atalım. Wilson, Akıllı gücü, ‘bir aktörün sert güç ve yumuşak güç unsurlarını, aktörün amaçlarının etkili ve verimli bir şekilde geliştirileceği ve karşılıklı olarak güçlendirecek biçimde birleştirme kapasitesi olarak’ (Wilson, 2008: 115). tanımlamaktadır.

Kavramla ilgili derin bir perspektif ortaya koymaya çalışan Wilson’a göre, kavramsal olarak sağlam bir akıllı güç yaklaşımı birkaç temel husus üzerine inşa edilmelidir. Kısaca belirtmek gerekirse, ‘gücü kullananlar hedef kitleyi ve bölgelerin niteliklerini bilmeli; kendi ülkesinin hedeflerinin, hedeflere ulaşma isteğinin ve kapasitesinin farkında olmalı; yürüteceği yaklaşımın daha geniş bölgesel ve küresel

bağlamını göz ardı etmemeli ve kullanılacak araçların nasıl, ne zaman birlikte ve ayrı ayrı kullanılacağını organize edebilmelidirler.’ (Wilson, 2008: 115).

Akıllı güç, tüm enstrümanların güçlü ve zayıf yanlarını bilmekle elde edilebilir (Hackbarth, 2008: 6). Konuyu daha somut olarak ifade etmeye çalışan Wilson’a göre, akıllı güç, güçlü ve güçsüz yönlerini, kapasite ve sınırlarını bilmek ve bu bilgiler ışığında politika yapmak demektir (Wilson, 2008: 115). Orduların neler başarması bekleneceğinden, değişim programlarının hangi hedeflere ulaşabileceğine kadar geniş bir yelpazede hangi unsurun ne zaman kime karşı kullanılacağını bilmek akıllı güç bağlamını oluşturmaktadır (Wilson, 2008: 115-116).

Wilson’un görüşlerinden de izlendiği üzere, akıllı güç perspektifinin yepyeni ve bütünleşik kurumsal yapılara ihtiyacı vardır. Ona göre, ‘sert ve yumuşak güç için kurumsal manzara aynı anda çok basit ve oldukça karmaşıktır, yani basitçe söylemek gerekirse, sert iktidar kurumları yumuşak iktidar kurumlarından çok daha büyük oranda finanse edilen ve daha etkili kurumlardır’ (Wilson, 2008: 116). Ancak elbette ki, burada söz konusu kurumların herhangi bir güç çeşidini direkt olarak bir temsiliyetinden bahsedilmemektedir. Söz konusu çalışmasında Wilson, ‘akıllı güç perspektiflerinin daha akıllı kurumlardan çıkması gerekliliğini’ (Wilson, 2008: 116) savunmaktadır.

Burada bahsedilen, akıllı güç perspektifi için ortaya konan bu yaklaşımların, adeta devletin bir ideolojisi gibi, devletin bütün kurumlarını bu perspektife göre baştan aşağı yapılandırmasıdır. Akıllı güç bağlamında kurgulanan rasyonel bir dış politika için, öncelikle mevcut kurumsal düzenlemenin büyük bir engel teşkil ettiği ön kabulüyle yola çıkılması gerektiğini ve bu bağlama, normlara ve değerlere uygun devlet kurumlarına ve kurumsallaşmasına ihtiyaç olduğunu (Halperin ve Kanter, 1973) savunan görüşler de mevcuttur.

Söz konusu analizin bize gösterdiği olgu, sert güç ve yumuşak güç unsurlarının bir bileşkesi olması düşünülen ‘akıllı güç’ perspektifinin hayata geçebilmesi için, senkronize ve tutarlı bir şekilde hareket edebilecek yeni bir devlet kurumuna, yani yeni bir devlet kurumsallaşma çalışmasına ihtiyaç duyulduğudur. Elbette bu durumun gerçekleşmesinden sonra daha önce sözünü ettiğimiz temeller üzerine inşası gündeme gelecek ve tabiri caizse ortaya yeni bir ‘akıllı devlet’ ortaya çıkmış olacaktır.

Nye, ‘küresel bilgi çağında güç, yumuşak bir çekim boyutu ile zorlamanın ve teşvikin zor boyutlarını içerecektir’ (Nye, 2008: 107) der. Tabii güç kavramlarının bu şekilde evrilmesinin pek çok nedeni vardır. Örneğin, bir görüşe göre, akıllı güç stratejilerinin geliştirilmesine neden olan faktörlerden bazıları, ‘dünya nüfusunun artık daha bilgili olması, sert ve yumuşak gücün ham uygulamalarını daha iyi tanıması ve dahası, büyüyen “cazibe saldırısı” ile Çin gibi diğer aktörlerin güç kullanımlarında gittikçe daha sofistike hale gelmesi’ (Hackbarth, 2008: 5) olarak sayılabilir. Literatürde, genel itibarıyla ABD Hükümetinin dış politika anlayışını değiştirmesi ve yeniden yapılandırması gerekliliği üzerine kurgulanan akıllı güç stratejileri, ABD’nin hâkim gücünü nasıl koruması gerektiğine odaklanmaktadır (Hackbarth, 2008: 12). Diğer bir görüşe göre de, ‘Amerika, kalkınma, halk sağlığı ve iklim değişikliği gibi küresel kamu konularına tekrar yatırım yaparak, insanların ve dünyadaki diğer hükümetlerin istediği ancak en güçlü ülke liderliğinin yokluğunda edinemediği şeyler sağlayarak akıllı bir Amerika - akıllı bir güç - olabilir’ (Brown, 2009: 151). Literatürde, akıllı gücü ABD hegemonyasının devamlılığı için yeni bir taktik olarak kullanılması gerektiği yaklaşımına sıkça rastlanmaktadır (Brown, 2009: 151).

Görüldüğü üzere, ABD merkezli bir strateji geliştirmenin yansımaları olan ‘akıllı güç’ çalışmalarının, yeni ortaya atılan ve özellikle Çin ve Rusya üzerinde yoğunlaşan bir diğer yeni kavram olan ‘keskin güç’ çalışmalarıyla birlikte değerlendirilmesi bir nevi zorunluluk oluşturmaktadır. Bölümün kalan kısmı, literatürde ‘keskin güç’ tartışmalarına ayrılmıştır.

2.2 KESKİN GÜÇ

Literatürde ortaya çıkmış ve çıkmakta olan kavramsal tartışmalar, şüphe yok ki yeni oluşan uluslararası dinamiklerle sürekli gelişmekte, değişmekte ve dönüşmektedir. Uluslararası ilişkiler literatürünün belki de en temel kavramlarından olan, “güç” kavramı da, hala anlaşılmaya çalışılan ve güç dengeleri değiştikçe yeniden tanımlanan bir kavram olagelmiştir. Teknolojik gelişmelerin de ışığı altında, 90’lı yıllardan itibaren ortaya çıkan yeni bir güç bölümlenmesi kamu diplomasisinin de ötesine uzanma iddiasıyla, ülkelerin diğer ülke toplumları nezdindeki algısını hedefleyen ve önceleyen bir yapıya bürünmüştür. ‘Yumuşak güç ve sert güç’ olarak

bölümlenen ve daha sonra bu iki kavramın akıllıca harmanlanmasıyla elde edilen ‘akıllı güç’ ile gelen yeni güç algı anlayışı bir önceki bölümde aktarılmaya çalışıldı. Bu bölümde ise, 2017’den itibaren literatüre dâhil edilmeye çalışılan ve literatürdeki tartışmalarının henüz başlangıç aşamasında olarak kabul edebileceğimiz yeni bir kavram anlaşılmalı çalışılacaktır; “Keskin Güç”.

Öncelikle kavramın nasıl tanımlandığı ile başlayacak olan bu bölüm, kavramın ilk ortaya atıldığı çalışmayı analizle devam edecek ve daha sonra kavram etrafında süregelen tartışmalarla nihayete erecektir.

2.2.1 Kavramsal Çerçeve

Kavram ilk olarak ‘US National Endowment for Democracy (NED) tarafından yayınlanan 2017 tarihli Sharp Power Rising Authoritarian Influence (Keskin Güç Yükselen Otoriter Etki) raporunda ortaya atılmıştır’ (Cole, 2018: 9). Raporda yer alan konular kısaca, ‘artan otoriter nüfuz, küresel medya, akademi, düşünce kuruluşları ve hükümetler’ (Cole, 2018: 9) ve bunlar arasındaki ilişkilerdir denebilir. Bu ilişkiler ışığında söz konusu rapor, ortaya yeni bir kavram atmıştır; “keskin güç”. Michael J. Cole’un The Hard Edge of Sharp Power isimli çalışmasında ifade ettiği üzere, ‘1990’larda bir ülkenin kültürel ve politik çekiciliği yoluyla başkalarının davranışlarını etkileme yeteneğini tanımlamak için kullanılan, Joseph Nye’in yumuşak gücünün bir türevi olan “keskin güç”, rapora göre, “hedeflenen ülkelerdeki politik ve bilgi ortamlarına nüfuz eden, sızan ya da delen” bir otokratik rejim stratejisidir’ (Cole, 2018: 9). ‘Başka bir deyişle, bir cazibe atağı değildir ve etkileri aşındırıcı olmakla birlikte, raporda belirtildiği üzere; “Bu otoriter etki, temelde çekim ve hatta ikna ile ilgili değildir; bunun yerine dikkat dağıtma ve manipülasyona odaklanır ”’ (Cole, 2018: 9).

Bir başka görüşe göre de, ‘keskin güç, uluslararası meselelerde tipik olarak sansür çabaları içeren veya bağımsız kurumların bütünlüğünü baltalamak için manipülasyonu kullanan bir yaklaşımdır’ (Financial Times, 8 Temmuz 2018). Aynı zamanda Christopher Walker’ın iddiasına göre, ‘keskin güç, ifade özgürlüğünü sınırlama ve siyasi çevreyi çarpıtma etkisine sahiptir’ (Financial Times, 8 Temmuz 2018). Jingkai Shao ise, rapora dayanarak yaptığı çıkarımda keskin güç kavramını, ‘Bir rejimin, bilginin manipülatif kullanımı ile hedef ülkedeki izleyicilerin zihinlerini

ve davranışlarını değiştirmek, siyasi sistemi zayıflatmak ve böylece olumlu fikir birliğini şekillendirmek için algılarını etkileme yeteneği' (Shao, 2019: 129) olarak tanımlamaktadır. Ve aynı çalışmada 'bu terimin Çin gibi otoriter devletlerin nüfuz genişleme davranışını ortaya koyacak şekilde tasarlandığını' (Shao, 2019: 131). savunmaktadır.

Hong Kong gençliğinin muhalefet grupları ve iç dinamiklerinin işlendiği bir başka çalışmada ise, keskin güç kavramı şu şekilde yorumlanmaktadır; 'Otokratik ve demokratik devletler arasında devam eden acımasız yeni rekabette, baskıcı rejimlerin keskin güç teknikleri, hançerlerinin ucu olarak görülmelidir' (Lo ve Loo, 2018: 5). Ve ayrıca 'bu rejimler, yumuşak güç çabaları için ortak referans çerçevesi olan "kalpleri ve zihinleri kazanmaya" gerek duymaz, ancak hedef kitlelerini onlara ulaşan bilgileri bozarak manipüle etmeye çalışırlar' (Lo ve Loo, 2018: 5).

Keskin Güç kavramı ile ilgili, NED raporundan sonra literatürde ortaya çıkan kavram algısı özetlenmeye çalışıldı. Şimdi ise, kavramın ortaya çıktığı ilk mecraya olan 2017 yılında yayınlanmış NED raporu olan, *Sharp Power Rising Authoritarian Influence* isimli rapor ortaya konmaya çalışılacaktır.

2.2.2 Rapor Analizi (NED-Sharp Power Rising Authoritarian Influence 2017 Raporu)

Keskin güç kavramı bağlamında 2017 yılında sunulan NED Raporu'ndan önce, NED ve faaliyetleri ile ilgili bir analiz yapılması ihtiyacı olduğu açıktır. Kavramın ilk olarak ortaya atıldığı söz konusu *Sharp Power Rising Authoritarian Influence* raporunu yayınlayan Vakıf, ABD merkezli ve '1980'li yılların başlarında kurulan ve yurtdışında demokrasi çabaları, özerk yönetimlerin desteklenmesi ve hem ABD hem dünya çapında özgürlükler için mücadele' (The National Endowment for Democracy [NED], t.y.a) fikrini temel aldığı iddiasıyla faaliyet göstermektedir.

Vakıf, yıl 1983'ü gösterirken Aralık ayının 16'sında dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan tarafından yapılan bir açılış konuşmasıyla faaliyetlerine başlamıştır. ABD Başkanı, Vakfın öneminden ve ABD politikaları içerisindeki yerinden bahsettiği konuşmasında Vakfı, demokrasinin güçleri olarak ifade ettiği ABD siyasi partilerinin, emek ve iş dünyasının, akademik toplulukların güçlerini birleştirdiği bir

platform olarak lanse etmiştir (NED, 1983a). Vakfın istihbarat dünyası gibi gölgelerde gizlenmeyeceğini ifade ederken, yurtdışında yapılacak işbirliklerine de vurgu yapan Reagan, Vakfın tüm bu çalışmalarının elbette ABD ulusal çıkarları ile tutarlı olacağını belirtmiştir (NED, 1983a).

Bu açıklamanın ve açılışın öncesinde, 27 Temmuz 1983 tarihinde ABD Başkanına gönderilen ve The Bipartisan American Political Foundation (İki Partili Amerikan Siyasi Vakfı) tarafından, Democratic and Republican National Committees'in (Demokratik ve Cumhuriyetçi Ulusal Komiteler) de katılımıyla hazırlanan 'The *Democracy Program*' (Demokrasi Programı) isimli belgede NED, yurtdışında demokrasi adına faaliyet gösterecek enstitülerin, özel şirketlerin, parti kuruluşlarının bir "çatı" yapılanması' (NED, 1983b) olarak lanse edilmiştir.

Yapılanmasının ve faaliyetlerinin oldukça açık olduğu söylenmesine karşın, faaliyetlerinin nerelere uzandığı konusunun muallaklığı belirgin durumdadır. Özellikle NED ile ilgili Türkiye basınında çıkan bazı haberlere baktığımızda, 'renkli devrimlere sahne olan tüm ülkelerde bu kurumun isminin görülmesi' (Oda TV, 1 Temmuz 2009), 'turuncu devrimlerin finansörü' (Aydınlık, 3 Kasım 2017), 'Türkiye ve benzeri ülkelerdeki bazı sivil toplum kuruluşlarına destek vermesi' (Sputnik Türkiye, 1 Kasım 2017) gibi faaliyetleriyle dikkati çekmektedir. Yakın zamanda Mısır'da gerçekleşen askeri darbeye verdiği desteklerle de gündeme gelen Vakfın faaliyetleri, söz konusu darbenin nasıl ve kimler üzerinden, hangi desteklerle gerçekleştirildiği üzerine yayınlanan haberlere de konu olmuştur (Aljazeera Türk, 19 Temmuz 2013). Söz konusu haberde, Vakıfla ilgili 'yarı resmi örgüt' ifadesi dikkat çekmektedir.

Economist Dergisinde keskin güç üzerine yayınlanan bir değerlendirme yazısında da Vakıf için 'Washington DC merkezli, ağırlıklı olarak Kongre tarafından finanse edilen bir düşünce kuruluşu' (Economist, 14 Aralık 2017a) ifadeleri yer almaktadır. Başka bir haberde ise NED'den, eski CIA (Central Intelligence Agency) ajanlarının faaliyet gösterdiği ve ABD emperyalizminin çıkarları doğrultusunda politikalar geliştiren bir kuruluş olarak bahsedilmektedir (Aydınlık, 3 Kasım 2017).

Oldukça karmaşık ve küresel ölçekte yaygın ilişkiler ağının merkezinde yer alan Vakfın, çalışma bölgelerine ve hangi bölgelerde ne gibi çalışmalar yaptığına dair bilgilere kendi internet sitesinden erişmek mümkündür (NED, t.y.b). Ayrıca

yabancı basında da adı sıkça geçen Vakıf, Rusya’da yasaklanan ilk Sivil Toplum Kuruluşu olma özelliğini de taşımaktadır (Guardian, 28 Temmuz 2015). Rusya Başsavcılığı yasağa gerekçe olarak, ‘Rusya Federasyonu'nun anayasal düzeni ve hükümetin savunma yeteneği ve güvenliği için bir tehdit oluşturmasını’ (Guardian, 28 Temmuz 2015) göstermiştir.

Bir diğer haberde Amerikan İstihbaratıyla yakın ilişkilerine dikkat çekilen Vakfın, Hong Kong ayaklanmasına yüklü miktarda bağışta bulunduğu belirtilmektedir (China Daily, 17 Ağustos 2019). Keskin Güç kavramının ortaya çıktığı mecra olan Vakıfla ilgili, özet bilgi ve haberlerden sonra, kavramın ortaya çıktığı Raporu incelemeye başlayabiliriz. 156 sayfa olan Rapor, Giriş bölümü ve diğer bölümler olmak üzere 6 bölümünden oluşmaktadır. Kavramın ortaya atıldığı bölüm ise, Christopher Walker ve Jessica Ludwig tarafından kaleme alınan, *From ‘Soft Power’ to ‘Sharp Power’: Rising Authoritarian Influence in the Democratic World* isimli Giriş bölümüdür. İlerleyen bölümlerde söz konusu raporun bu giriş bölümü ele alınacaktır.

2.2.3 ‘Sharp Power’: Rising Authoritarian Influence in the Democratic World

Raporun özet bölümünde, tıpkı Rapor yayımlandıktan daha sonra literatürde yapılan tanımlar gibi, Pekin ve Moskova’nın ‘medya, kültür, düşünce kuruluşları ve akademi alanlarındaki girişimlerini “kalpleri kazanmak” için ortaya koymadığını, bunların cazibe ve iknadan ziyade oyalama ve manipülasyon güdüsüyle ortaya konduğunu, ayrıca bu ülkelerin iç siyasetlerinde uyguladıkları özgür ifadeyi ve çoğulculuğu baskılayan politikalarını, kendi çıkarlarını garantiye almak için, uluslararası alanda da uygulamaya çalıştıkları’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 6) ifade edilmektedir. Bu olgular için yeni bir kavram ihtiyacı gerektiğini iddia eden rapor, ‘hedeflenen ülkelerdeki politika ve bilgi ortamını delen, nüfuz eden ve oyan anlamlarında “keskin güç” (sharp power) ifadesinin’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 6) daha iyi kategorize edeceğini savlamaktadır. Kavramı pekiştirmek için, Rapor, ‘Otokratik ve demokratik devletler arasında devam etmekte olan yeni rekabette, baskıcı rejimlerin “keskin güç” tekniklerini hançerlerinin ucu ya da kelimenin tam anlamıyla onların şıngalı’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 6) olarak görülmesi

gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle Çin ve Rusya üzerine odaklanan Rapor, bu iki ülkenin açık tartışma ve bireysel özgürlükler alanındaki kısıtlamalarını iddialarına kaynak göstermektedir (Ludwig ve Walker, 2017a: 7). Ayrıca Raporda, iç siyasetlerinde kontrolün en yüksek seviyede devlet organlarında olmasının ‘avantajını’ kullanan bu ülkelerin, ‘hem Pekin hem de Moskova hattında, demokratik sistemlerin açıklığından yararlanarak’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 7) hedefleri için manipülasyon faaliyetlerinde buldukları belirtilmektedir.

Yazarların tespitine göre, önceleri Çin ve Rusya’nın kamu diplomasisi faaliyetleri büyük demokrasilerde tepkiyle karşılanmıştır (Ludwig ve Walker, 2017a: 9). Ancak yine de, kendilerini anlatmaya devam eden bu hükümetler, deneme yanılma yoluyla diplomasi faaliyetlerini geliştirerek, şüphelerin arka planda kalmasını ve başarıları için kritik bir konu olan asimetriyi kullanarak hedeflerine doğru ilerlemeye devam etmişlerdir (Ludwig ve Walker, 2017a: 9).

Rapor’a göre, ‘kültür ve eğitimle ilgili faaliyetler, düşünce kuruluşu ve politika ile ilgili katılım ve küresel çapta bilgi yayabilecek medya platformlarının geliştirilmesi gibi ‘yumuşak güç’ faaliyetleri olarak algılanabilecek eylemler bu hükümetlerin etki aktivitesi buzdağlarının sadece bir kısmını oluşturmaktadır.’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 6). Rapor, Çin ve Rusya için, ilişki kurdukları ülkeleri kendi iç siyasi koşullarının benzeri koşullara göre şekillendirmek istediklerini ve bunun “iyicil” (benign) olmaktan ziyade, “kötücül” (malign) bir şekilde sansür ve bilgi kontrol hedeflerini ortaya koyduğunu iddia etmektedir (Ludwig ve Walker, 2017a: 12). Bu bağlamda, analizlerine devam eden Rapor’a göre, ‘bu rejimlerin niyetinin daha net bir resmi kendi iç siyasi ve medya manzaralarından çıkarılabilir’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 12).

Çin ve Rusya eksenli rejim farklılığı üzerinden bir vurguyla oluşturulan Rapor, söz konusu rejimlerin iç politika dinamiklerinin demokratik ülkelerin dinamikleriyle uyşamayacağı ve aksine doğaları gereği onları aşındırıcı, dönüştürücü ve manipüle edici bir eğilimi kaçınılmaz olarak getireceği iddiası temelinde bina edilmiştir. Bu özelliklerinden dolayı da, ‘yumuşak güç’ prestiji ve nimetlerinden faydalanamayacakları ve bu yüzden de eylemlerinin farklı bir kavramla ifade edilmesi gerektiğini iddia etmektedirler: “keskin güç”.

Dolaysız ve kesin yargılar temelinde ilerleyen Rapor, ‘sadece çekici olmak ya da kalpleri kazanmak için gelmediler, Onlar manipüle etmeye, karıştırmaya, bölmeye ve bastırmaya geldiler’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 13) şeklindeki söylemleriyle “keskin güç” algısını daha da keskinleştirmeye çalışmaktadır. Rapor, keskin güçlerin özelliklerini ise, ‘otoriter devletlerin usturaya benzer şekilde bir toplumun dokusunu kesmesini, mevcut bölünmeleri büyütmesini sağlar ve sert gücün “kör” etkisinden farklı olarak, “keskin güç” bir dereceye kadar gizli olmayı gerektirir’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 13) şeklinde ifade etmektedir. ‘Çekici olmayan değerlerin dışa yansıtım süreci’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 13) böyle manipülatif bir ortamda gerçekleştirilmektedir.

Bu konuda geçtiğimiz yıllarda yaşanan bir örneğe değinen Rapor, Konfüçyüs Enstitüsü faaliyetlerinin, zararsız bir yumuşak güç enstrümanı olmaktan çok, Çin Komünist Partisi’nin (ÇKP) katı kontrolünde ve parti çıkarlarına göre hareket eden bir yapılanma olduğunu iddia etmektedir (Ludwig ve Walker, 2017a: 16). Bu bağlamda, 2016 yılında Slovak Cumhurbaşkanı Andrej Kiska’nın Dalai Lama ile yaptığı toplantıdan kısa bir süre sonra, Slovak Teknoloji Üniversitesi merkezli Konfüçyüs Enstitüsü’nün Çin Büyükelçiliğinin de desteğiyle “A Chinese Story: Chinese Tibet” sergisi (Ludwig ve Walker, 2017a: 16) örnek olarak gösterilmektedir.

Raporda, ‘Pekin’in çeşitli keskin güç girişimlerinin analizi, rejimin kendisini sunmasıyla ilgili her türlü zorluğu azaltmaya, nötralize etmeye veya engellemeye çalışması’ olarak lanse edilmekte ve bunların, ‘basit cazibe değil, manipülasyon ve sansür araçları’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 18) olduğu iddia edilmektedir. Bunun için, Çin’in kendisini ‘demokratik siyasi kurumlar olmadan başarılı bir ekonomik kalkınma örneği olarak’ göstermeyi amaçladığını belirten Rapor, Pekin’in, ‘demokrasinin verimsiz, kaotik ve ekonomik kalkınma için zayıf bir katalizör olarak örtük bir eleştirisini yaptığını’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 18) iddia etmektedir. Burada, ekonomi, siyasi hedefler için bir kaldıraç işlevi görmektedir (Ludwig ve Walker, 2017a: 18).

Rapor, değişim faaliyetlerinin dahi şüpheyle karşılanması gerektiğini savunarak bunların, bazılarının gerçek ve ileride takdire şayan hedefler olabilse de, birçoğunun belirli bir politik anlatıyı teşvik etmek için tasarlandığını (Ludwig ve Walker, 2017a: 20) iddia etmektedir. Tüm bu iddiaların ışığında, ‘Çin ve Rusya’daki

rejimlerin bilgi, etki ve fikirler üzerinde uluslararası bir mücadele yürüttüğüne’ dikkati çeken Rapor, ‘ABD’nin ve diğer güçlü demokrasilerin bu meydan okumaya karşı çıkmazlarsa, liderlik rollerini bırakacakları, müttefiklerini terk edecekleri ve kendi uzun vadeli güvenliklerini sınırlayacakları’ (Ludwig ve Walker, 2017a: 24) uyarısında bulunmaktadır.

2.2.4 Literatürde Keskin Güç Tartışmaları

Yukarıda değindiğimiz Rapor’un hemen ardından *Economist* dergisinde yayınlanan bir değerlendirme yazısına da dikkat çekmek gerekir. Her ne kadar kavramın derinliğine dair veriler içermiyor olsa da, “keskin güç” kavramı bağlamında literatürde atıf yapılan bir değerlendirme yazısı olarak değerlendirilebilir. Söz konusu değerlendirme yazısı, Çin’in uluslararası arenadaki yükselen gücüyle doğru orantılı bir şekilde otoriterliğini de yaydığını belirtmektedir (Economist, 14 Aralık 2017b). Ve Batılı devletlerin bu keskin güç durumuna karşı dikkatli olması konusunda uarmakta, ancak Çin’e karşı tam olarak cephe alınmasındansa temkinli bir güç paylaşımı yaklaşımının yerinde olacağını savunmaktadır (Economist, 14 Aralık 2017b) Yine başka bir değerlendirme yazısında, Çin ile mücadelenin, Soğuk Savaş kamplaşmasından daha az tehlikeli ancak başa çıkılmasının daha zor olduğunu, çünkü Çin’in kendi sınırları dışında büyük yatırımlar yapan bir ticaret ortağı olduğu (Economist, 14 Aralık 2017a) vurgulanmaktadır.

Aynı zamanda NED Raporunun giriş kısmının müellifleri de olan Walker ve Ludwig, başka bir çalışmalarında keskin güç mekanizmasının, ‘iktidarı yukarıdan aşağıya kontrol ile sansür ve zorlanan veya satın alınan sadakat üzerinde bir tekeli teşvik eden otoriter sistemlerin genellikle çekici olmayan değerlerinin dışarıya yansıtıldığı’ (Ludwig ve Walker, 2017b) bir süreç olduğunu iddia etmektedirler. Bir başka çalışmada ise Çin, keskin gücünün, ‘öncelikle üç arenaya yayılmış olan açıktan gizliye uzanan kapsamlı ve esnek bir etki araç setine komuta ettiğini’ (Benner, Gaspers, Ohlberg, Poggetti ve Shi-Kupfer, 2018: 2) öne sürmektedir: ‘siyasi ve ekonomik elitler, medya ve kamuoyu, sivil toplum ve akademi’ (Benner, Gaspers, Ohlberg, Poggetti ve Shi-Kupfer, 2018: 2). Keskin Güç ile ilgili bundan sonraki kısım, literatürde ortaya konan çalışmalar esas alınarak ‘keskin güç analizleri’ ve ‘keskin güç eleştirileri’ olmak üzere iki bölüm halinde incelenmeye devam edecektir.

2.2.5 Keskin Güç Analizleri

Öncelikle belirtmek gerekir ki, literatüre yeni yerleştirilmeye çalışılan bir kavram olan ‘keskin güç’ ile ilgili tartışmalar henüz oldukça hamdır, yani daha pek çok araştırma, analiz ve eleştiriye muhtaç vaziyettedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, şu aşamada keskin güç ile ilgili yapılan çalışmaları, kavramın mucitleri olarak kabul edilebilecek olan Walker ve Ludwig’in domine ettiği gözlemlenebilir. Bu yazarlar haricinde henüz bu konuyla ilgili birkaç çalışma haricinde yüklü bir kaynak arşivine ulaşılamamaktadır. Elbette kavramın yeni ortaya atılmış olması da, bunun sebeplerinden biridir. Önümüzdeki zamanlarda keskin güç teziyle alakalı çalışmaların, Çin’in iç ve dış politika stratejileriyle eşgüdümlü olarak şekillenebilecek olduğu değerlendirilebilir.

Keskin Güç analizlerine geçerse, Yumuşak gücün farklı ve kötüye kullanılan bir versiyonu olarak görülen keskin güç ile ilgili, Nye, birkaç çalışmada konuyu gündeme almıştır. Öncelikle Nye’a göre, ‘Keskin Güç, - bilginin düşmanca amaçlarla aldatıcı kullanımı – bir tür sert güçtür’ (Nye, 2019a: 17). Yumuşak güçle benzer olması, ‘ikisinin de somut olmayan bilgileri kullanıyor olmasından kaynaklanır ancak, birinde gönüllülük esası yürürlükteyken, diğesinde zorlama, manipülasyon ve aldatma’ (Nye, 2019a: 18) söz konusudur. Bununla birlikte, ‘Yumuşak güç de hücum dayalı amaçlar için kullanılabilir, ancak manipülasyon derecesi gönüllü seçimi yok edecek kadar aldatıcıysa, eylem zorlayıcı hale gelir’ (Nye, 2019b). Yine Nye’a göre, ‘Hakikat ve açıklık, kamu diplomasisinde yumuşak ve keskin güç arasında bir ayrım çizgisi oluşturmaktadır’ (Nye, 2018). Bununla kastedilen, ‘Çin’in resmi haber ajansı Xinhua tarafından diğere ülkelerde açıkça yayın yapıldığında, bunun yumuşak güç teknikleri olarak kabul edilmesinin yanında, China Radio International tarafından 14 ülkede gizlice 33 radyo istasyonunu desteklemesinin, gönüllüğü ihlal eden bir keskin güç eylemi’ (Nye, 2018) olmasıdır.

Çin’in yumuşak güç için milyarlarca dolar harcama yaptığına dikkati çeken Nye, Çin’in bu çabasıyla ‘Soft Power 30’ endeksinde Rusya’nın hemen önünde 27. sırayı aldığını (Nye, 2019b) belirtmektedir. Uluslararası çatışmaların yaşanmaması adına da önemli görülen yumuşak güç çabaları temelinde duruma yaklaşan Nye, ‘demokrasilerin kendi ilkelerinden taviz vermeden ancak Çin’in faaliyetlerini de tam

olarak yasaklamadan, bu faaliyetler üzerindeki dikkatlerini arttırarak ilişkiye devam etmeleri' (Nye, 2019a: 19) gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda Nye, BBC'nin de hükümetin desteğini almasına rağmen, güvenilir bir yumuşak güç aracı olarak kalacak kadar bağımsız (Nye, 2019a: 19) olduğunu iddia etmektedir. Bu noktada Nye'a göre, bir Konfüçyüs Enstitüsünün çizgiyi aşır, akademik özgürlüğü (bazı durumlarda olduğu gibi) ihlal etmeye çalışması durumunda, yapılan bir keskin güç olarak' (Nye, 2019a: 19) ele alınmalıdır.

Bir başka çalışma, NED Raporunda keskin güç kavramını ileri süren ilk yazarlar olarak kabul edebileceğimiz Walker ve Ludwig'in Shanthi Kalathil ile birlikte ortaya çıkardıkları *The Cutting Edge of Sharp Power* isimli çalışmadır. Yazarlara göre, demokrasilerin, kendi ilkeleri bağlamında değil de, hiçbir koşul olmadan Çin ile ilişki kurlmaları endişe verici sonuçlar doğurmuş ve otoriter devletlerle demokrasilerin kesintisiz olarak ilişkiyi sürdürmelerinin iki tarafa da kazanç sağlayacağı yönündeki tez boşa çıkmıştır (Kalathil, Ludwig ve Walker, 2020: 125). Bunun sonucu olarak beklenin aksine, 'Çin, uluslararası sistemle büyük ölçüde bağlantılı olmasına rağmen, daha şeffaf ve hesap verebilir hale gelmemiştir' (Kalathil, Ludwig ve Walker, 2020: 125).

Bu durum, Houston Rockets'in Genel Müdürü Daryl Morey'in Hong Kong'daki kitlesel protestolarla ilgili attığı tweet akabinde ÇKP'nin aldığı tavırla (Wall Street Journal, 16 Ekim 2019) örneklendirilebilir. Bu örneklerin, medya ve eğlence şirketlerinden üniversitelere ve profesyonel spor işletmelerine kadar bütün alanlarda çoğaltılabileceğini belirten yazarlar, bunun başlıca sebebinin 'demokrasilerin şeffaf ve bütün bu gibi organizasyonların tam olarak manipülasyona açık' (Kalathil, Ludwig ve Walker, 2018b) olmasından kaynaklandığına dikkat çekmektedirler.

Bu çalışmada dikkati çeken, Çin merkezli özel şirketlerin faaliyetlerinin de tam olarak Otoriter devletlerin kendi faaliyetleri gibi algılanması gerektiğinin savunulmasıdır. Mesela Yazarlar, Huawei'nin "güvenli şehir" konsepti yatırımları çerçevesinde Almanya, İtalya, Hollanda ve İspanya gibi ülkelerle anlaşma yapıyor olmasını 'teknolojik yatırımlar vasıtasıyla Otoriterlerin yurtdışı rakiplerini gözetleme ve baskı yapma yeteneğini geliştirmesi' (Kalathil, Ludwig ve Walker, 2020: 129) olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda söz konusu çalışma, WeChat (mesajlaşma, çevrimiçi ödeme ve diğer birçok işlevi birleştiren sosyal medya uygulaması)

uygulamasını da, tüketici rahatlığı sunma temelinde tüketicinin gözlemlenmesi-sansürlenmesi (BBC, 7 Haziran 2019) için kullanıldığını ileri sürmektedir.

Son olarak, diğer devletlerin Otoriter devletlere karşı önlem alması gerektiğini ileri süren Yazarlar, Demokratik devletlerin, ‘demokratik ilkeleri güçlendirerek’, ‘demokratik birliği derinleştirerek, otoriter faaliyetleri tespit edebilmek adına uzmanlık alanları geliştirerek, özellikle Çin’den gelen yeni teknoloji tekliflerine mesafeli durarak’ (Kalathil, Ludwig ve Walker, 2020: 133-134) otoriteryen etkilere tepki vermeleri gerektiğini belirtmektedirler.

Bir başka ‘Keskin Güç’ analizi çalışmasında Michael J. Cole, benzer şekilde, Çin’in neredeyse bütün kurum, kuruluş, özel sektör girişimlerini içerecek şekilde, ‘Çin istihbarat servisleri, Halk Kurtuluş Ordusu (PLA), işletmeler, ticaret odaları, Birleşik Ön Çalışma (UFW) birimleri, kültürel işletmeler, medya, Çinli öğrenciler, akademisyenler, internet vatandaşı (netizens), organize suç ve yurtdışındaki Çin diplomatik misyonlarının’ (Cole, 2018: 8) Çin’in keskin güç enstrümanları içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. ‘Çin gücünün, yumuşak ve keskin unsurlarının birbirini dışlamadığını’ (Cole, 2018: 10) iddia eden yazara göre, giderek Orwellian olan bir rejimin kullandığı enstrümanlar yumuşak güçle karıştırılabilir olsa da, bunun hata olacağını savunmaktadır (Cole, 2018: 10). Yazar, ‘Çin gücünün yumuşak ve keskin unsurlarının, aslında birbirlerini pekiştirme eğiliminde olduklarını ve ÇKP’nin çevreyi kendi lehine şekillendirmeye yönelik çok yönlü yaklaşımının bir parçası olduğunu’ (Cole, 2018: 10) savunmaktadır.

Yayınlanmış olan diğer çalışmalarında, bu bağlamdaki vurguyu devam ettiren Walker, yine bu iddiaları destekleyerek ‘demokrasi vatandaşlarının çevrelerindeki dünyayı nasıl anladıklarını belirlemede çok önemli bir yeri olan kültürel alanda, akademi, medyada ve yayıncılıkta Otoriteryenlerin gittikçe daha fazla hissedildiğini ve bu alanların otosansüre karşı savunmasız olduğunu’ (Financial Times, 8 Temmuz 2018) iddia etmektedir. Konfüçyüs Enstitülerine de değinen Walker, ‘bu oluşumun Fransa’nın Alliance Française veya Almanya’nın Goethe Enstitüsü ile karşılaştırıldığını, ancak bunların aksine Konfüçyüs Enstitülerinin bağımsız olarak değil, üniversitelerin içinde faaliyet gösterdiğini ve Tayvan, Tibet gibi konularda eleştiriye kapalı yapılar olarak kaldıklarını’ (Walker, 2018: 13) savunmaktadır. Bir diğer çalışma da aynı doğrultuda, ‘Çin Komünist Partisinin,

eleştirmenlerini Çin sınırlarının ötesinde de olsa, seslerini bastırarak ve eleştirmeyenleri ise destekleyerek kendi politikalarına destek sağlamaya odaklandığını' (Kalathil, Ludwig ve Walker, 2018a) iddia etmektedir.

Çin'in coğrafi komşusu ve hem ekonomik gelişmedeki hem de nüfus olarak en önemli rakiplerinden olan Hindistan'dan da keskin güçle ilgili görüşler ileri sürülmektedir. Bunlardan biri, Çin'in 'siyasal iktidar, zorlama, kültür, dil ve din, medya manipülasyonu, akademi, Çin diasporası' (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 9) yoluyla keskin gücünü yaymaya çalıştığını iddia etmektedir. 'Mao Zedung ve halefi Deng Xiaoping döneminde izlenen iddiasız olma ve stratejik sabır politikalarının geride kaldığını' (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 8) savunan yazar, yeni durumda Çin'e karşı 'sadece yumuşak güçle karşılık vermenin yeterli olmayacağını ve Çin'in 'keskin gücüne' karşı başarılı bir caydırıcılık için kadife eldivenle sarılmış bir çelik yumrukla' (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 20) karşılık verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bir diğer çalışmada ise, Yazara göre, 'son birkaç yıldır, Çin, ÇKP'nin dünya görüşünü, yerel medya kuruluşları, akademik araştırma enstitüleri ve siyasi liderler aracılığıyla Partinin hedeflerine dış uygunluk arayışıyla genişleterek, jeopolitik çıkar ülkelerine' (Mehra, 2019) genişletmiştir. Örneğin Yazar, teknoloji alanında 'Huawei'nin Hintli Telekom yetkililerine ulaşması, onları Disneyland'a götürmeleri gibi faaliyetleri görünüşte zararsız olsa da, dikkatle takip edilmesi gerektiği ve hâlihazırda yerel öfkeyi tetiklediğini' (Mehra, 2019) belirtmektedir.

Bir diğer kapsamlı çalışmada, Çin'in keskin gücüyle ilgili çarpıcı ifadeler yer almaktadır. Çalışmanın ilgili bölümünde, 'Xi Jinping'in sivil toplumun herhangi bir tezahüründen ziyade ideolojik olarak aşılınmış bir topluma öncelik verdiği' (Rosman, 2019: 115) belirtilmektedir. Bu minvalde Yazar, 'Çin'in düşünceleri evde kontrol etmeyi, sınırlarının dışına çıkararak, bunu ilişkiye girdiği tüm ülkelerde uygulamaya soktuğunu' (Rosman, 2019: 115) iddia etmektedir. Yazara göre, Çinli yetkililerin tüm bu ithamlar ve 'Konfüçyüs Enstitülerine yönelik son zamanlardaki eleştirilere nasıl tepki verdikleri yumuşak gücün canlanmasının istenip istenmediğini test edecektir' (Rosman, 2019: 116).

Çin dış politikası yakın zamanlara kadar, dış politikaya müdahalede bulunmama ve egemenliğe saygı gösterme yolunda ilerlemişti (Gauttam, Kaur ve

Singh, 2020: 9). Görece olarak hala aynı politikanın izlendiği gözlemlense de, bir başka görüşe göre, ‘Keskin güç, Çinli yetkililer tarafından, müdahale etmeme politikasındaki çelişkileri önlerken yurtdışındaki perspektifleri etkilemek için kullanılan yeni bir yöntemdir’ (Short, 2018: 17). İddiasını bu görüşüyle temellendiren Yazar’a göre, ‘Çin, bu politikayı, uluslararası topluma, dış politikasının bir sütunu olmaktan çok, iç işlerinden uzak durması için bir uyarı olarak sürdürmektedir’ (Short, 2018: 17). Yazar’a göre, Çin’in “İç işlere karışmama” politikasının hala göreceli de olsa devam ettirilmesinin iki nedeni vardır; ilki, müdahalesizliğin, Pekin’i Batılı uluslararası yatırım ve kalkınma modelinden ayırarak, gelişmekte olan ülkelerle olan ilişkilerinin temel dayanağını oluşturmasıdır (Short, 2018: 17). İkincisi ise, bu politikanın Çin’in sorumlu bir büyük güç (responsible power) konumuna gelme iddiasını meşrulaştırmasıdır (Short, 2018: 18).

Çin’in keskin gücü ile ilgili yapılan analizler, görüldüğü üzere genellikle Çin rejiminin yurt içinde uyguladığı politikaların, uluslararası arenaya aktarılması algısını baz almaktadır. Eleştiriye açık olmama prensibinin, demokratik toplumlarla bağdaşmadığı yargısından hareketle, Çin’in otoriter politikalarını gün geçtikçe diğer devletlere ve sonunda bütün dünyaya dayatabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda da, Çin’in bütün resmi ve gayriresmi çabalarına dikkat edilmesi gerektiği ve yükselen gücünü diğer toplumların yapılarını delmeden ilerletmesine karşı hamleler yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Şimdi ise, tüm bu iddialara karşı ‘keskin güç’ kavramına karşı getirilen iki eleştirel çalışma ile bu bölümü tamamlayacağız.

2.2.6 Keskin Güç Eleştirileri

Kavramla ilgili eleştirel bakış açısını ortaya koyan iki çalışmanın da ortak özelliği, kavramın ifade imgelerinin ayrıştırıcı ve ötekileştirici bir şekilde ifadesine karşı çıkarak, yeni bir kavram ihtiyacından ziyade, Çin Kamu Diplomasisinin tutarlı bir analizini yapma ihtiyacı olduğunu vurgulamalarıdır.

Ele alınacak olan ilk çalışma, Çin’in yumuşak gücünü açıkça yansıtmaya başladığından beri, uluslararası arenadaki çabalarının sürekli zorluklarla karşı kaldığına dikkat çekmektedir. Yazar, bunun en temel sebebi olarak, Çin’in yumuşak gücü, pek çok ülkeden daha fazla önemseyerek, bu alana yaptığı yatırımların ABD,

İngiltere, Fransa, Almanya ve Japonya'nın toplam harcamasından daha fazla olması olduğuna işaret etmektedir (Liu, 2018). Bu durum, rakip güçlerin yoğun tepkisini ve bu yatırımlar karşısında elde edilen nüfuzun, diğer rakip devletlerin uluslararası egemenlik alanlarını tehdit etmeye başlamasını ifade etmektedir. Yazara göre, NED Raporunun ortaya çıkması da aynı şekilde, Çin'in yumuşak gücünün rakiplerinin gözüne batacak kadar keskinleşmesiyle açıklanabilir (Liu, 2018).

Liu'ya göre, 'Keskin güç ne yumuşak ne de sert güçtür - ikisinin vasıfsız bir karışımının ürünüdür ya da basitçe "akıllı olmayan güç" tür (Unsmart Power) ki, bu yeni bir terim ortaya atmak değildir, aksine yeni bir terimin gerekli olmadığını belirtmektir' (Liu, 2018). Aksine bu durum, eski tehdidi (1948 İtalyan seçimlerinde Komünist karşıtı partilere gizli finansman ve CIA'nın Kültürel Özgürlük Kongresi'ne gizli desteği) tanımlayan yeni bir terim (Liu, 2018) oluşturma çabasıdır. Çarpıcı bir tespit yapan Yazar'a göre, burada 'farkı tanımlayan "kim" veya "neden" değil "nasıl" olmalıdır' (Liu, 2018). Liu, tam da bu noktada bir soru yöneltmektedir: 'Çin Yeni Yılı kutlamaları ve insanlar arası değişim düşmanca bir amaca nasıl hizmet edebilir?' (Liu, 2018). Bu bağlamda, konunun çözümün Çin'in elinde olduğunu düşünen Yazar, Konfüçyüs'ün "hedefe ulaşamadığı açık olduğunda, hedefleri ayarlamayın, eylem adımlarını ayarlayın" (Liu, 2018) ifadesinin Çin için bir rehber olması gerektiğini savunmaktadır. Bu ayarlardan birinin Çin'in kendi insanlarına çekim ve ikna kaynağı olarak bakması olduğunu ileri süren Liu, çalışmasında, vatandaşların Çin'in hikâyesini daha etkili bir şekilde anlatabileceği görüşlerine yer verir (Liu, 2018).

"Keskin Güç" kavramına yönelik bir diğer eleştirel çalışma, yükselen bir güç olan Çin'in hızla büyüyen ekonomik gücü, yaygın yurtdışı yatırımı, gelişen askeri gücü ve gelişen teknolojisi ile mevcut dünya düzenine meydan okumakta olduğu hipotezi ile hareket etmektedir. Bunun yanında Yazar, Çin'in 'propaganda tonu, dış politika uyumu ve kamu diplomasisi çabalarıyla da uluslararası arenadaki dış etkisini oldukça geliştirdiğini' (Shao, 2019: 129) iddia etmektedir. Bu olgulara dikkat çektikten sonra, çalışma "keskin güç" teriminin eleştirel analiziyle devam etmektedir. Shao, çalışmasında "keskin güç" kavramının dört can alıcı eksikliği olduğunu iddia eder. Bunlar; yumuşak güç ve sert güç ile belirsiz sınırı; mevcut "akıllı güç" kavramı ile örtüşen özellikler nedeniyle kavramın gereksiz olması; akademik terminolojiye

gizlenmiş ideolojik özü; gerçek tehditle başa çıkmaya yönelik etkisiz bir önlem oluşu (Shao, 2019: 129).

Ayrıca Shao, “keskin güç” kavramını iki alternatif yaklaşım ile açıklamaktadır. Bunlardan birincisinin, Çin’in nüfuz ve genişleme davranışlarının devletin uluslararası destek kazanmaya yönelik “stratejik anlatılar” projeksiyonu olduğunu, ikincisinin ise, “norm difüzyonu”, yani, Çin’in yükselen normatif bir güç olarak Çin liderliğindeki yeni bir dünya düzenini şekillendirmek için geleneksel kültüründen kaynaklanan normlarını yaydığını (Shao, 2019: 129) ileri sürmektedir. Ve bu bağlamda, Yazar, Çin’in “keskin gücü” olarak algılanan şeyin, esasen, Batılı izleyiciler tarafından kabul edilemez hatta içsel bağlamlarında ikna edici olmayan başarısız stratejik anlatılar ve norm yayılımlarından (Shao, 2019: 129) kaynaklandığını savunmaktadır.

Çalışmada, “sahte akademik bir kavram” olarak nitelenen keskin gücün, hem yumuşak hem sert güç ile ortak özelliklere sahip olduğu, ancak aynı zamanda zorlayıcılığı nedeniyle yumuşak güçten, soyutluğu nedeniyle sert güçten ayrıldığı (Shao, 2019: 131-132) vurgulanmaktadır. Keskin gücü dört ana eksikliği üzerinden eleştiren Shao, bunlardan ilki olan “Bulanıklaştırma Gücü” (Blurring Power) olarak ifade ettiği şey, kısaca literatürde keskin gücün sınıflandırılmasının net biçimde ortaya konamamasıdır (Shao, 2019: 134). Bu nedenle de, Shao’ya göre, “keskin güç” kavramını kabul etmek, yumuşak ve sert gücün mantıksal öz tutarlılığını zayıflatma riskini beraberinde getirmektedir (Shao, 2019: 134).

Keskin gücün ikinci ana eksikliğini ‘Klişe: Eski Tehdit için Yeni Bir Kavram’ başlığı altında irdeleyen Shao, her anlamda, keskin gücün izole bir kavram olmadığını, yumuşak güç ve sert gücün türev ürünü olduğunu ve keskin gücün, uygulandığında, yumuşak güç şeklinde gizlendiğini ve aynı stratejik amacı paylaştığını; ancak bu arada, ikna etkisini elde etmek ve çekiciliğini desteklemek için sert gücün (ekonomik güç gibi) desteğine ihtiyacı olduğunu (Shao, 2019: 135) belirtmektedir. Yazara göre, tam da bu noktada, keskin güç, 2004 yılında “akıllı güç” olarak adlandırılan sert ve yumuşak gücün birleşimi olarak görülmelidir ki, ‘keskin iktidar uygulaması, otoriter devletler tarafından “akıllı iktidarın” kullanılmasından başka bir şey değildir’ (Shao, 2019: 135). Bu nedenle, keskin güç için yeni bir şişede sadece eski bir şarap benzetmesini yapan Yazar için, önceki terminolojiler, yani akıllı

güç hala güncel olayları açıklayabildiğinde, sağlam destek zemininden yoksun yeni jargonlar icat etmek sadece bir bilgi kirliliğidir (Shao, 2019: 135).

Üçüncü ana eksiklik olarak ifade edilen konu ise, keskin gücün, maksatlı olarak üretildiği iddia edilen ve politize edilmiş bir terim oluşudur. “*China Threat 2.0*”: *A Politicized Concept* başlığı altında incelenilmiş olduğu üzere, burada söz konusu olan ‘Çin’i şeytanlaştırma, Çin tehdidi algısının propagandasını yapma’ (Xinhua, 13 Şubat 2018) amacı güdülmektedir. Çin ise, buna cevap olarak, ‘bu kavramın akademik bir kavram olmadığını, kendilerine karşı çifte standart uygulandığını ve söz konusu kavramın akıllı güçten farklı olmadığını savunmuş’ (Xinhua, 2 Mart 2018) ve bunu çeşitli kademe ve platformlarda dile getirmiştir. Tehdidin Çin tarafından nasıl algılandığına da değinen Yazar, ‘1970’lerde ABD liderliğindeki “Kapitalist Kamp” ile ilişkilerin normalleşmesinden itibaren Çin’in, Batı ideolojileri ve değerlerinin nüfuzuna karşı teyakkuza geçtiği ve Batı tarzı “evrensel” değerlerin Çin siyasal söyleminde, politikacılar tarafından Çin’in sosyalist sistemine zarar vermek, Marksizmin milliyetçi konumunu bozmak için kullanılabilir “barışçıl evrim” araçları olarak algılandığından’ (Shao, 2019: 135-136) bahsetmektedir.

Son olarak, *Poor Tactics: Openness against Sharpness* başlığıyla iddia edilen bir diğer ana eksiklik, Çin’e karşı demokratik devletlerin “açıklık” ilkesiyle hareket ederek, keskin güç ile mücadele edilmesi diskurudur. Burada asıl söz konusu olan sadece Çin’in uluslararası arenadaki gücünü geliştirmeye çalışması, bu nüfuz genişletme planının Batılı muadillerine benzemediği ve bunun “akıllı güç” arayışı olarak algılanması gerektiği fikridir.

Çin tarafının dış etkisini arttırmak için mevcut davranışlarını yorumlayabilen iki potansiyel teori olduğunu belirten Yazar, bunları “Stratejik Anlatılar: Çin’in Hikâyesini Anlatmak” ve “Normatif Güç - Norm Yayılımı: İnsani Otorite vs Liberal Demokrasi” başlıkları altında incelemektedir. Birincisi kısaca, “Çin Rüyası”, “Yeni Normal”, “Dört Kapsamlı” ve “Temel Sosyalist Değerler” gibi diskurlar üzerinden oluşturulan ve “Bir Kuşak Bir Yol” gibi projelerle de hayata geçirilen “Çin Hikâyesinin” stratejik anlatı temelinde yürürlüğe sokulmasıdır (Shao, 2019: 137). Bununla ifade edilmek istenen olgu, “keskin güç” söylemlerinin dışında dikkate alınması gereken alternatif açıklama bağlamında, bu stratejik anlatıların Çin’in ulusal

kimliğini ve diplomasi yol haritasını şekillendirmesidir. Örneğin, Yazar'a göre, 'Şubat 2016'da Çin'in yabancı izleyicilere karşı "güçlü uluslararası etkiye sahip amiral gemisi medyası" yaratılması adına, Çin Merkez Televizyonu (CCTV) Washington merkezindeki personele "Çin'in gerçek hikâyelerinin anlatılması" gerektiğinin ifade edilmesi' (Shao, 2019: 138) bu minvalde değerlendirilmelidir.

Bu strateji ve uygulamanın, 'uzun zamandır Çin'in "söylem gücü" veya "konuşma hakkı" (huayu quan) olarak adlandırılan resmi sistemi' (Lams, 2018) olduğu belirtilebilir. Yine de, 'Çin'in stratejik anlatı kampanyalarının, güçlü ekonomik güç ve sağlam tutkularla desteklenmesine rağmen, yabancı hedefleri bir yana, iç hedef kitlelerini veya doğrudan katılımcılarını bile ikna edemediğini' (Shao, 2019: 139) ifade Yazar, bu açıklamanın henüz kabul görmediğini de teslim etmektedir.

İkinci potansiyel teori olan "Norm Difüzyonu" ile anlatılmak istenen ise, bu olgunun 'uluslararası normları iç değişime bağlayan bir iletim mekanizması' (Checkel: 1999) oluşudur. Burada, 'norm difüzyonuna katkıda bulunan iki faktör söz konusudur; "Bilgi yayılımı" ve "kültürel filtre" (Shao, 2019: 140). 'Normatif güç fikrinin, başlangıçta Avrupa'nın kimliğini tartışmak için yaratıldığını' (Manners, 2002) belirten Yazar, 'Çin'in "norm alıcı" rolünden memnun olmadığını ve norm difüzyon uygulaması ile normatif bir güce de evrilerek bir "norm üreticisi" olma' (Clark, 2014) idealiyle hareket ettiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, 'Çin, kademeli reform ve güçlü hükümet ile karakterize edilen "Pekin Konsensüsü" gibi sert gücü ile batı liberal düzene normatif bir meydan okuma başlattığı' (Zhang, 2012) vurgulanmaktadır.

'Mevcut Çin'de Marksizm, ekonomik pragmatizm ve gelenekçilik olmak üzere, karar almayı etkileyen üç ideoloji' olduğunu tespit eden bir görüşe göre, 'günümüzde Çin'in, iç politikada Marksizm ve geleneksel kültürü birleştirdiğine, ancak diplomasi açısından doktrin olarak sadece geleneksel kültürü uyguladığına' (Xuetong, 2020) dikkat çekmektedir. Buradan hareketle, Çin'in normatif güç kaynağı olarak "Çin geleneksel kültürü" ifade edilmektedir. Buradan da ifade edilmek istenen, Çin gibi yükselen bir gücün başkalarının normlarını kabul etmek yerine, kendi normlarını dışa doğru evrenselleştirme arayışı içinde olduğudur (Shao, 2019: 141). Ancak "keskin güç" kavramının ortaya çıkışının dahi Çin'in norm difüzyonunun henüz yeterince

başarılı olmadığını teslim eden Yazar, akıllı güç için mükemmel bir enstrüman olan “Kuşak Yol Girişimi” projesinin dahi henüz amacına ulaşmadığını savunmaktadır (Shao, 2019: 141).

Literatür incelemesinde de görüldüğü üzere, bu bölümde üzerinde durulmaya çalışılan tartışmaların bizi getirdiği sonuç, uluslararası ilişkiler disiplinde tartışılmaya devam edegelen güç formları (yumuşak, sert, akıllı, keskin güç) ile ilgili kesin bir yargıda bulunup, dünya düzenini kesin bir dille anlamlandırmaya çalışmak için henüz oldukça erken olduğudur. Bütün bu güç formlarının birbirlerine dönüşebilmesi oldukça göreceli olmakla beraber, henüz tekil olarak hiçbir güç formunun mutlak sınırları ve öznesi ortaya konamamıştır. Yumuşak güç kavramı konsept olarak neredeyse tüm hükümetlerin iştahını kabartıyor olsa da, kurumsal anlamda ortaya konamamış, sınırları, aktörleri netlik kazanmamış ve hedef ülkedeki etkileri kesin olarak ölçülememiştir.

Durum böyle iken, literatürde yer aldığı şekliyle yumuşak gücün amacından saptırılmasıyla ifade edilen keskin güç için ortaya konan argümanlar tutarlı bir zeminden yoksun kalmaktadır. Burada kastedilen, özellikle Çin’in uyguladığı kamu diplomasisinin keskin güç olarak adlandırılmasına sebep olan saiklerinin yokluğu değildir. Bundan ziyade, yumuşak güç enstrümanlarının demokratik ve otoriter devletler tarafından ortak kullanımda olması gibi, keskin güç olarak ifade edilen uygulamalara da bilhassa bazı büyük demokrasilerde de rastlanmasıdır. Bu tartışmada eksik kalan ve aldatıcı olan, otoriter devletlerin her eylemlerinin ve unsurlarının “kötücül” olarak algılatılmasının yanlışlığı kadar, demokratik devletlerin ise tamamen “iyicil” olmadığını göz ardı edilmesidir. Güç dengesi değiştikçe, literatürdeki bu kavramsal boşluk ve karmaşa pek çok dönüşüm geçirecek gibi görünmektedir. Akıllı güce, halk sağlığı konusunda liderlik görüşü üzerinden bakıldığında (Brown, 2009: 151), Covid-19 pandemisinde görüldüğü üzere Çin için akıllı güce uygun hareket ediyor denebilir. Ancak, akıllı güç bir ideal ise, hiçbir devletin gerçekte literatürde bahsedildiği şekliyle akıllı güç olduğunu söyleyemeyiz. Burada da, teorideki rekabetten doğan bir izafiyet ile karşılaşmaktayız. Demokrasiler uyguladığında akıllı olan güç, otoriter devletler uyguladığında keskin güç olsaydı bu şimdiki hegemon gücün üst kademedan alt kademeye doğru bir kavram dayatması olarak görülebilir.

3. BÖLÜM: ÇİN KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜCÜ

Bu bölümde, ilk iki bölümde işlenen kavramsal bakış da dâhil edilerek ve fakat bu kavramların da ötesinde Çin Kamu Diplomasisi uygulamalarının olabildiğince geniş bir perspektifle çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır. Bu uğraş sonucunda, Çin Kamu Diplomasisinin uzandığı ufuklar, bu ufuk çizgileri çizilirken uygulanan Çin tavrı ve bu uygulamalar sonucunda oluşan Çin algısı da anlaşılmaya çalışılacaktır. Literatür, Çin Kamu Diplomasisinin parametrelerini olabildiğince geniş bir perspektifle ve hemen hemen bütün enstrümanlarıyla ele almaktadır. Ancak Çin Kamu Diplomasisinin keskin güç bağlamında genele yaygın bir kabulün olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Çin Kamu diplomasisi literatürü daha çok Çin'in dış politika faaliyetlerinin ve kurumlarının analizi ve iç dinamiklerinin politikalarının önündeki kısıtlamalarına dair görüşler etrafında toplanmıştır. Ve yine denebilir ki, Çin'in tarihi arka planından günümüze ve yer edinmekten ziyade dönüştürmeye çalıştığı uluslararası ortam ile Çin kavramları olgusunun ve büyük güçlerin tarihsel arka planları ile Çin'in esaslı karşılaştırmalarını yapan çalışmalar noktasında literatürde bir boşluk bulunmaktadır.

Bu bölümde öncelikle, Çin Kamu Diplomasisinin ufuk çizgisi üzerinde yer alan birtakım politikalar ve bunların icrasında aktif rol oynayan sektör ve kurumlarla ilgili literatürdeki bilgiler genel bir bakış açısıyla aktarılacaktır. Ardından büyümeye devam eden Çin'in şu anda en çok konuşulan ve gelecekte en çok konuşulacak olan, dünya sahnesine en çok etki edeceğini öngördüğüm özellikle bir başlık ayrıca irdelenmeye çalışılacaktır. Literatürde Çin'in yumuşak gücüne dair dört ana görüş olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan ilki, Çin'in yumuşak gücünün olduğunu ve bu alana kendinden sonra gelen özellikle Batılı devletlerden çok daha fazla yatırım yaptığını savunan görüştür. İkincisi, Çin'in yumuşak gücünün Çin'in iç ortamını da şekillendiren propaganda aygıtı tarafından yönetildiğini belirten ve yumuşak güçten

ziyade Çin'in propaganda ürettiğini savunan görüştür. Üçüncüsü, Çin'in yumuşak gücünün olduğunu savunsa da, Çin'in kendi kavramlarını küreselleştirmede iç dinamiklerin de etkisiyle daha oldukça uzun bir yolu olduğunu savunan görüştür. Dördüncü ve çok yaygın olmasa da yeni tartışılmaya başlanan son görüş ise, “keskin güç” kavramı ekseninde Çin yumuşak gücünü açıklamaya çalışan ve otoriter bir yönetimin demokratik toplumların bünyelerini deldiğini savunan görüştür.

Konu başlıklarıyla değinirsek, bu bölümde genel hatlarıyla aktarılacak olan konular, Çin Kamu Diplomasisi ile ilgili literatürdeki genel tartışmaların akabinde, Çin'in yumuşak gücünü de pekiştirmek için kamu diplomasisine enjekte etmeye çalıştığı Çin Rüyası ((*Chinese Dream*), Uyumlu Dünya kavramları ve Barışı Koruma Diplomasisi (*Peacekeeping Diplomacy*) faaliyetleri, Çin Medyası ve Kamu Diplomasisi içindeki durumu, Çin'in diğer ülkelerle ikili ilişkilerine dair örnek vaka çalışmaları, Konfüçyüs Enstitülerinin faaliyetleri ve etki alanları ve Çin Kamu Diplomasisinin en önemli konularından olan Çin'in ekonomi alanında yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde Bir Yol Bir Kuşak (*One Belt One Road*) projesi olacaktır.

3.1 ÇİN YUMUŞAK GÜCÜ VE KAMU DİPLOMASİSİ ÜZERİNE GENEL BAKIŞ

Çin gibi, devasa ölçekli ve tarihi derinlikli bir ülkenin geldiği noktayı, eylemlerini ve gelecekte olabileceği konumu tahayyül etme uğraşı, bizi Çin'in tarih sahnesindeki rolünden, günümüz dünyasındaki rolüne kadar pek çok paradigmayı hesaba katmaya mecbur bırakmaktadır. Bu anlamda Çin'in başardıklarını sadece kendi mecrasında değerlendirmek, diğer devletler ve halklarda olduğu gibi ve hatta belki daha fazla yanlış değerlendirmelerde bulunmamıza yol açacaktır. Bu bağlamda, dar bir çerçeve ile Çin Kamu Diplomasisini anlamaya çalışacak olan bu çalışma, Çin'i anlama noktasında günceli yakalayarak Çin'in günümüz dünya sahnesinde neler yaptığını odaklanmayı amaçlamaktadır. Bu da Çin'i anlama döngüsünün sadece belli bir kısmıyla ilintilidir. Çin günümüzde geldiği nokta itibariyle, nüfus bakımından devasallığın yanında, neredeyse her alanda büyük bir güç olmuş olmasının verdiği enerjiyle, Çin Kamu Diplomasisi tartışmalarını uluslararası ilişkilerin hemen hemen bütün parametrelerini Çin perspektifinden ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda, eğer Çin Kamu Diplomasisini tartışıyorsak

neredeşye bütün küresel meseleleri de bir Şekilde tartiŐıyır olmaktadır. Bu bölümde Çin Kamu Diplomasinin literatürde yer alan belli başlı tartiŐmaları ortaya konmaya çalışılacaktır.

3.1.1. Geleneksel Çin ve Modern Kavramların Çin Tarihi İçindeki Kökleri

Her Şeyden önce tarihi derinliğe sahip Çin idealizm ve yumuşak güç kavramıyla işaret edilen olgularla yeni tanıŐıyor değildir (Li ve Worm, 2011: 71). Çin gibi üniter yapısını belki de diğer bütün devletlerden önce tamamlamış, dünya tarihine etki eden pek çok önemli buluŐa ev sahipliği yapmış büyük ölçekli bir devletin küreselleşme rüzgarının etkisi ile dünyaya açılmasının arkasında birtakım kültürel etkilerin olması anlaşılabilir bir Őeydir. Sun Zi (M 544 - 496), Mo Zi (M 470 - 390), Konfüçyüs (M 551 - 479) ve Mencius (M.. 372 - 289) gibi geleneksel Çin'in önemli düŐünürleri ve kuramcıları ortaya attıkları fikirlerle sert güç unsurlarından ziyade, yumuşak güç unsurlarını toplum ve devletlerinin dokusuna iŐlemiŐlerdir (Ding, 2018: 195). Sheng Ding'in de dediği gibi Çin'in eski felsefelerinde yumuşak güç fikrine dair işaretleri bulmak kolaydır (Ding, 2018: 196). Daha sonra değinilecek olan Çin'in önemli Kamu Diplomasisi argümanlarından biri olan 'Uyumlu Dünya' (Harmonious World) kavramının belki de temelini oluŐturacak Şekilde, Çin düŐünüŐü, 'Çin'in eski idealizm geleneği, ahlak, hukuk ve iş birliği devletler arasındaki ilişkilerin temelini oluŐturabilir' (Ding, 2010: 262) fikrini vazetmiŐtir.

Çin'in geleneksel kültürünü Şekillendiren bu düşünce sistemi aslında tarihin çok eski zamanlarından günümüze ulaşan Çin'in uluslararası ilişkiler algısının bir yönüne (Hartig, 2016: 6) işaret etmektedir. Bu öğretilere göre, 'insan doğası kötü değildir; devletler arasında barışçıl ve iş birliğine dayalı ilişkiler mümkündür ve devletler, yalnızca özerk, çıkarıcı failler olarak değil, bir topluluk olarak iŐlevlerini yerine getirebilirler' (Ding, 2010: 262). Aynı Şekilde günümüz dünyasından bakarsak bir sert güç karşıtı diskuru, büyük Konfüçyüsçü düşünür olan Mencius'un askeri uzmanlıkla övünmeyi ağır bir suç (Ding, 2010: 262) olarak nitelendirmesini örnek gösterebiliriz. Yine, Mohism'in kurucusu ve saldırganlık karşıtı (non-offense) doktrininin savunucusu Mo Zi, saldırgan güç kullanımının hırsızlık ve cinayet gibi uzun süredir devam eden çatışmaların tohumlarını ekeceğini savunarak eski Çinli

yöneticilerin güvenliği ahlaki hükümet aracılığı ile etkisizleştirmesi gerektiğini öne sürmüştür (Ding, 2018: 196).

Yine Sunzi'ye (Sun Tzu) göre, askeri güç kullanmak (sert güç), güvenlik konseptinin en önemli ögesi değildir, bilakis, düşmanları kandırmak, diplomatik ittifaklar, gizli lojistik hazırlıklar, düşmanı kazanmak, çatışmadan önce savaşın sonucunu tahmin etmek gibi düsturlar savaşmaktan daha önemlidir (Hunter, 2009: 7). Günlük dile de geçen, bing yi zha li (savaş aldatmaya dayanır); yiruo kegang (sert ve güçlü olanın üstesinden gelmek için nazik yöntemler kullanın); ve bishi jixu (düşmanın güçlü yönlerinden kaçının ve zayıf noktasından saldırın) gibi sözler de Çin düşünüş tarzının tezahürlerini yansıtmaktadır (Hunter, 2009: 7). Bu söylemler, her ne kadar genel algılanışı itibariyle yumuşak gücü direkt olarak işaret etmese de, uygulandığı yumuşak güce ve sert gücün arka planda kalmasına dair bir iz olduğu söylenebilir.

Buradan hareketle, kültürün hedeflenen yumuşak güç için önemini fark eden Çin, bu konuda köklü özelliklere sahip oluşunu da avantaja çevirmeye çalışmaktadır. Gill ve Huang, bir çalışmalarında, Çin'in, 3000 yıldan fazla bir zamandır zenginlik, güç ve ilham arayışındaki pek çok kişi için cazibe merkezi oluşu, Tang Hanedanlığı (MS 618-906) döneminde Çin uygarlığının Kore, Japonya ve Vietnam dahil komşu ülkelere yayılışı, On beşinci yüzyılda Amiral Zheng He'nin yolculukları ile Çin medeniyetinin gücünü gösterdiğinden bahsetmektedir (Huang ve Gill, 2006: 17). Bu bağlamda, Çin ile diğer uluslar arasında önemli ilişkiler kurulduğunu belirten yazarlar, Çin'in Asya'nın geleneksel merkezi gücü statüsünün, çağdaş kullanım için bol miktarda yumuşak güç rezervi yarattığına dikkat çekmektedirler (Huang ve Gill, 2006: 17). Bu gibi örnekler Çin'in kültürü, yumuşak güç unsuru olarak neden bu kadar ön plana çıkardığının kaynağına da işaret etmektedir.

Bu tarihsel arka plan ışığında, Çinli analistler, şu anda ÇKP Merkez Komitesi Sekreterliği üyesi olan Wang Huning'in 1993 yılında bir devletin yumuşak gücünün ana kaynağı kültürüdür, tezini takip etmişlerdir (Mingjiang, 2008a: 292). Minjiang da, Konfüçyüsçülük, Taoizm, Budizm ve diğer klasik düşünce okullarında bulunan geleneksel Çin kültürüne özgü değerler olan, erdem yoluyla saygı kazanma (yi de fu ren), yardımsever yönetim (wang dao), barış ve uyum (he) ve farklılıkları bastırmadan uyum (he er bu tong) kavramlarına pek çok Çin yazılarında yer

verildiğine işaret eder ve hatta bazı kavramların dış politika terimlerine (he/uyum) dahi yansıdığını belirtir (Mingjiang, 2008a: 292). Çin'in dünyaya yayabileceğini düşündüğü bu kavramlar Çin kültürünün yumuşak güç argümanları içindeki yerini de anlamamızı sağlar (Mingjiang, 2008b: 6). Çinliler, Batı medeniyetinin bilim, bireycilik ve materyalizm temelindeki yaklaşımlarının sanayileşmeyi zorlayarak çevresel bozulma, sosyal etikte karışıklık ve dünyada pek çok çatışmayı getirmesinin aksine, özünde 'uyum' bulunan Çin kültürel değerlerinin, kültürel çeşitlilik ve küreselleşme çağında Çin'in kültürel çekiciliğine avantajlı bir konum sağladığına inanmaktadırlar (Mingjiang, 2008b: 6).

Öyle ki, Mingjiang'a göre, modern tarihte bilim, bireycilik ve materyalizm ile kodlanan Batı Medeniyeti çevresel bozulmaya, sosyal etik karmaşasına, uluslararası ve bölgesel çatışmalar gibi birçok soruna neden olmuştur (Mingjiang, 2008a: 292). Diğer taraftan, küreselleşme ve kültürel çeşitlilik çağında, özünde 'uyum' kavramı olan Çin'in kültürel çekiciliği ise, 'İnsana öncelik vermeyi' (yi ren wei ben) ve 'doğa ile insan arasındaki uyumu' (tian ren he yi) vurgulayan geleneksel Çin kültürü ile alternatif yaklaşımlar sunmaktadır (Mingjiang, 2008a: 292). Bu yüzden Çin, Konfüçyüs Enstitüleri, Çin kültür merkezleri, festivaller gibi enstrümanlarla geleneksel Çin kültürünün seçici bir versiyonu üzerinden, küresel izleyicilere "iyi bir Çin hikayesi anlatmayı" çağdaş Çin dış propagandasının temel amacı olarak görmektedir (Brady, 2015: 56). Andrew Scobell'e göre de, kültürün Çin için ne kadar önemli bir argüman olduğuna atıfla, Çinliler, 'Orta Krallığın (The Middle Kingdom) Çin uygarlığına yaptıkları ziyaretle, Çin uygarlığının ihtişamı ve Çin kültürünün zarafeti ile kuşanan ziyaretçilerin (hacılar), muhteşem bir takdir ve Çin merkezli (Sino-centric) dünya düzenine katılmanın etkisi içinde kaldığına kesin olarak inanmaktadırlar' (Rawnsley, 2008: 284).

3.1.2. Modern Çin ve Bölgesel Güç Olma Arayışında Çin Kamu Diplomasisi

Elbette eski Çin düşünürlerinin günümüz Çin devlet politikalarını tamamen veya büyük ölçekte şekillendirdiğini iddia etmek büyük bir iyimserlik olurdu. Çünkü ne tarih aynı tarih ve diyebiliriz ki ne de Çin aynı Çin'dir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, Kültür Devrimi (1966 - 1976) (Ding, 2010: 263) ile kendini inşa

etmeye çalışan Çin, günümüzde kabul edilen Çin'i tanımlayan bazı dönüşümler geçirmiştir. Kültür Devrimi sonrası çeşitli aşamalardan geçen Çin siyaseti, günümüze kadar etkisi devam eden bazı kırılmaların (Tiananmen Olayları gibi) ardından Jiang Zemin (1989–2002) yönetiminde özellikle 1992 sonrası Çin ekonomisini ve dış yatırımları teşvik etmiştir (Brady, 2015: 55). Hu Jintao (2002–2012) yönetiminde ise, açıkça yumuşak güç vizyonu ortaya konmuştur (Brady, 2015: 55). Bu dönüşümün en önemli başlangıç noktası olarak kabul edebileceğimiz dönem Deng Xiaoping (1904-1997) (Zhu, 2016: 8) dönemidir diyebiliriz.

Bu dönemde Çin, uluslararası anlaşmazlıklardan uzakta kalarak, küresel manada düşük bir profil çizmiş ve en önemlisi yurtiçi büyümeye odaklanmıştır (Zhu, 2016: 8). Bu dönemin etkileriyle birlikte dünyaya açılan Çin, kavramsal olarak günceli yakalamak adına uluslararası ilişkiler disiplini ile daha yakından ilgilenmeye başlamıştır (Ding, 2010: 263). Dışa açılma gayretleriyle doğru orantılı bir şekilde gelişen uluslararası ilişkiler ilgisi, 1990'ların başlarında Joseph Nye tarafından ortaya atılan "Yumuşak Güç" kavramının ortaya çıkışıyla beraber doruğa ulaşmıştır (Ding, 2010: 263). Bölümün başında belirtilen tarihsel olguların getirdiği sebepler, yeni yeni kurgulanan Çin Kamu Diplomasisi için "Yumuşak Güç" kavramını adeta bir anahtar hüviyetine sokmuştur. Joseph Nye'in çalışmasının 1992 yılında ilk kez Çinceye çevrilmesi ile birlikte Çinli akademisyenlerin kavrama yoğun ilgisi artarak devam etmiştir (Ding, 2010: 263).

Çin'i ve gelecekte varacağı yeri anlamak için, dikkat edilmesi gereken en önemli hususların başında, Çin'in herhangi bir kavramı, modayı veya teknolojiyi elinden geldiğince Çinlileştirmeden benimsemediği olgusu gelmektedir. Bu durum, Amerikan deneyimiyle ilgili olduğunu düşündükleri yumuşak güç teorisi için de geçerlidir (Cho ve Jeong, 2008: 456). Çin kamuoyunda yoğun ilgi görmesine rağmen ilk başlarda yumuşak güç kavramı da, Çinli devlet adamları tarafından ihtiyatla karşılanmıştır (Ding, 2010: 263-264). Örneğin, Çin'in başını uluslararası arenada oldukça ağrıtan 1989 Tiananmen Olayları sonrasında, Nye'in yumuşak güç kavramı da dahil olmak üzere, Batı kültürünün ve siyasi değerlerinin yayılmasının bu gibi olaylara zemin hazırladığını düşünmüşlerdir (Ding, 2010: 263-264). Deng bu konuda şunları söylemiştir; "Burjuva liberalleşmesinin yaygınlaşmasının ağır sonuçları olabilir ve Emperyalistler, umutlarını bizden sonra gelecek nesillere bağlayarak,

Çin'de sosyalizme doğru barışçıl bir evrim için çabalyorlar" (Ding, 2010: 263-264). Bu düşüncelerden hareketle, ÇKP, Batı'nın siyasi değerlerini itibarsızlaştırmak için "ruhani medeniyet" kavramını ileri sürerek, "burjuva liberalleşmesine" karşı ülke çapında birkaç kampanya dalgası başlattı ve Parti'ye göre Yumuşak güç kavramı da, açıkça burjuvanın politik düşüncelerine aitti (Ding, 2010: 263-264).

Çin akademi dünyasının kendine özgü olduğunu gösterme açısından, Nye'in kavramsallaştırmasını Çin perspektifinden okuyan bir örnek olarak, yumuşak gücün, kurumsal güç, gücü tanımlama ve asimilasyon gücü olarak üç boyutundan bahsedilir (Mingjiang, 2008b: 9). Kurumsal güç, 'bir devletin yeni uluslararası kurumlar veya düzenlemeler önerme veya inşa etme yeteneğini'; Gücü tanımlama, 'diğer devletlerin liderlik rolünü tanınması yoluyla diğer devletleri etkileme kabiliyetini'; Asimilasyon gücü ise, 'bir devletin kültürel değerlerinin, ideolojisinin ve sosyal sisteminin çekiciliğini' ifade eder (Mingjiang, 2008b: 9). Yan Xuetong, yumuşak gücün politik kurumlarda, normlarda ve güvenilirlikte bulunan politik güçte olduğunu savunurken, Zhu Feng ise, güç kaynaklarından ziyade yumuşak gücün uluslararası topluluğun bir ulusun politikalarını ve stratejik seçimlerini kabul edip etmediği ve bu ikisinin birbiri ile uyumlu olup olmadığıyla ilgili olduğunu savunmaktadır (Mingjiang, 2008b: 9). Bu yorum farklılıkları ve yumuşak güç kavramının unsurlarını yeniden tanımlama uğraşı, yerel bağlama vurgu yapar şekilde, Çin'in uluslararası etkisini artırmaya yardımcı olacak şeylere odaklanma eğilimi içindedir (Mingjiang, 2008b: 9-10).

Çin, diğer ülkelerin pratiklerinden ve tarihten yaptığı çıkarımlar neticesinde kendi iç ve dış politikasını dizayn ediyor denebilir. Gerek kavramsallaştırma ve gerek politika üretmedeki kendine özgü arayışının bu sebeplere dayandığını iddia edebiliriz. Bu bağlamda, Çinli seçkinlerin çoğu, genç Çinli neslinin Amerikan kültürel etkisinin altında kalmasından ve dolayısıyla Amerikan kültürel hegemonyasından çekinmişlerdir (Mingjiang, 2008a: 302). Barışçıl evrim dedikleri bu sürece karşı teyakkuzu ön planda tutan gerek devlet ve gerek akademik seçkinler, "kültürel rekabet gücünü artırmak, güçlü bir ordu inşa etmek kadar önemlidir" düsturundan hareketle, geleneksel Çin kültürünün ve kimliğinin zayıflamasına karşı da mücadele ederken ülkenin kültürel rekabet gücünü arttıran politikalara da odaklanmaktadır (d'Hooghe, 2014: 118).

Yine de salt ideolojik tabanlı yaklaşımdan, ekonomik yaklaşıma geçen Çin hükümeti, bu büyük olay sonrası (Tiananmen olayları) aşırı tepkisel yaklaşımını uzun sürdürmemiştir. 1990'ların ortalarına doğru, yavaş yavaş Tiananmen olayları baskısının hafiflemesiyle, Çin hükümet yetkilileri ve uluslararası ilişkiler uzmanları yumuşak güç kavramını daha objektif bir şekilde inceleme çabası içerisine girmişlerdir (Ding, 2010: 264). Daha önce de değinildiği üzere, Geleneksel görüşlerini eski kültürlerinden miras alan Çinli bilim adamları ve politika yapıcılar, Çin'in kapsamlı ulusal gücünü (zonghe guoli) (Ding, 2010: 264) artırmak için büyük güç statüsünü yeniden kazanma yolculuklarında yumuşak gücü vazgeçilmez bir unsur olarak görmeye başlamışlardır. Yumuşak güç bağlamında bir diğer vurgu 2002 yılında 16. ÇKP Kongresi siyasi raporunda şu ifadelerle yer almaktadır: "Günümüz dünyasında kültür, ekonomi ve siyasetle iç içe geçerek kapsamlı ulusal güç için rekabette daha belirgin bir konum ve rol sergilemektedir." (Mingjiang, 2008a: 289). Bu doğrultuda, Çinli politika yapıcılar nezdinde, "modern kültürel başarıları ve etkileri olmayan bir ülkeye, ekonomisi ne kadar güçlü olursa olsun saygı duyulmayacağına" dair fikirler benimsenmiştir (d'Hooghe, 2014: 118).

Şu anda ana görüş, Çin'in hikayesinin henüz kazanmadığının farkında olarak, kamu diplomasisine ağırlık vermeyi ana araç olarak gören görüştür (Hartig, 2016: 19). Kültürün, yumuşak gücün özü olduğunu inkar etmeyip, asıl unsurun siyasi güç olduğunu düşünenler ise azınlıkta kalmaktadır (Murphy, 2016: 13). Bu durum Çin'in kendini 'kurban' olarak görmekten sıyrılıp, 'büyük bir güç' zihniyetine (Ding, 2010: 267) evrilmesiyle eşzamanlı ve orantılı olarak gerçekleşmektedir. Aslında Çin'in, yumuşak güç argümanları çerçevesinde dış politika oluşturmasının en önemli sebebi, Çin'in hızlı yükselişine karşı bilhassa ABD ve kendi komşuları (Ding, 2010: 267) olmak üzere diğer devletlerin şüphe ve tepkilerini nötralize etmektir. Böylece Çin, hızlı yükselişinin önündeki engelleri minimize etmeye çalışmaktadır. Barışçıl yükseliş ve kalkınma teorileri eşliğinde kurgulanan ve özellikle de Asya'ya yönelen bölgesel politikalar bu bağlamda değerlendirilebilir (Cho ve Jeong, 2008: 466). Dünyanın en uzun kara sınırlarından biri olan, Rusya ile 40 yıllık sınır probleminin 2008 yılının Temmuz ayında karşılıklı imzalanan anlaşma ile sona erdirilmesi (Ding, 2010: 267-268) bu stratejinin yansımalarından sadece biridir.

Tam da bu noktada, ‘halkın katılımı ve desteği olmadan ikili ilişkilerin sürdürüleemeyeceğinin farkına varan Çin, dünyadaki birçok ÷lke ile iddialı bir şekilde kültürel, eğitimsel, akademik, ticari ve diğler sosyal düzeyde alışveriş’ yapabilecek kurumlar geliştirmiş ve teşvik etmiştir (Zhu, 2016: 11). Öğrenci değışimlerinden, Konfüçyüs Enstitülerine pek çok alanda aşağıdan yukarıya yaklaşımı esas alan kamu diplomasisi enstrümanlarını devreye sokan Çin hükümeti, yeni diplomaside tek oyuncu olmadığı bir alana geçiş yapmıştır (Zhu, 2016: 11). Çin'in yurtdışında dolaşan olumsuz imajlarını ortadan kaldırmaya yönelik bir işlevi de olan bu yeni diplomasisi, dış tanıtım faaliyetlerinin ve kültürel değışim faaliyetlerinin iki katmanı tarafından da desteklenmektedir (Aoyama, 2007: 19).

Bu doğrultuda 2006 yılında oluşturulan, Kültürel Gelişim için Ulusal Planlama Yönergesi, Çin kültürel ürünlerinin rekabet gücünü ve etkisini arttırmak ve dünyada Çin kültürünü aktif olarak tanıtmak için bir 'dışa açılma' (go out) stratejisini planlamıştır (Mingjiang, 2008a: 303). Belgenin önerdiği başlıca politikalar arasında şunlar yer almaktadır: Çin kültürünün uluslararası anlayışını teşvik etmek için çeşitli festival etkinliklerinden yararlanmak; Çin'in söylem haklarını desteklemek için uluslararası karar alma süreçlerine aktif olarak katılmak; Çin kültür ürünleri için uluslararası satış ağları geliştirmek; ve denizaşırı odaklı büyük kültür girişimlerine destek sağlamak (Mingjiang, 2008a: 303). Bu planlamanın yansıması olarak Çin, pek çok faaliyette bulunmuştur (Mingjiang, 2008a: 304). Bir diğler önemli gelişme olarak, 2005 yılında yayınlanan "Çin'in Barışçıl Gelişme Yolu" üzerine beyaz kitap gibi, Ağustos 2006'da neredeyse Çin'in bütün önde gelen siyasi, askeri ve iş dünyası elitlerinin toplandığı dış ilişkiler çalışma konferansı da, Çin'in iç kalkınma öncelikleriyle dış faaliyetleri arasındaki uyuma dair stratejileri çizmeyi amaçlamıştır (Murphy, 2016: 19).

Kültür eksenli, kamu diplomasisinin bir tezahürü olarak, ‘He’ (uyum) kavramı, Çin tarzı kamu diplomasisini anlama adına bilhassa öne çıkarılmaktadır. Çin'in önemli bir kamu diplomasisi söylemi olan, ‘Uyumlu Dünya’ (Harmonious World) kavramıyla da doğrudan bağlantılı olan bu kavram, 'doğa ve insanlık arasındaki uyuma' karşılık gelir, 'uyumlu ama farklı' (d'Hooghe, 2014: 121). Bu bağlamda, Çin ‘uyum’ vurgusu yaparken, Batı her zaman ‘farklı’ olanı vurgulamakta ve ABD kamu diplomasisinin aksine, Çin kamu diplomasisinin fikirleri dayatmak istemediğini,

ancak yabancı izleyicilerden dostluk ve anlayış beklediğine dair görüşler savunulmaktadır (d'Hooghe, 2014: 125).

Tam da bu bağlamda, İnşacı teorinin, tarihsel geçmişin, toplumsal bir yapı olarak bugünün kimliğini oluşturmadaki önemini vurgulayan diskuru çerçevesinde, Asya değerlerinin yeni bir tanımına öncülük eden Çin medeniyeti olgusu, Çin'in yumuşak gücünün bir diğer kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır (Cho ve Jeong, 2008: 470). Cho ve Jeong, birkaç bin yıllık tarihinde, kültürlerini etkilediği ve ortak çıkarlarına hitap edebildiği diğer Asyalılar açısından bakıldığında, Çin medeniyetinin yumuşak güç üretme potansiyelini gerçekten ölçebileceğimizi ve 'hayal edilen' bir Asya kimliği ve değerleri yaratmadaki olası rollerini kavrayabileceğimizi iddia etmektedirler (Cho ve Jeong, 2008: 470). Çin'in yükselişiyle, özellikle Doğu Asya ülkelerinde, Çin medeniyetine dayalı Asya değerleri olan, sosyal yapı oluşumunun odak noktası olarak ailenin önemi; erdemler ve etik konusundaki endişeler; grubun bireye göre önceliği; birlik veya uyum ve düzene vurgu; ve sıkı çalışma, tutumluluk ve eğitimin önemi gibi değerlerin savunulması gittikçe ağırlık kazanmaktadır (Cho ve Jeong, 2008: 470).

Bu anlamda Asyalılık çerçevesinde, 1989 baharındaki Tiananmen olayları akabinde Çin, öncelikli olarak, bir zamanlar "çağdaş Çin diplomasisinin vaftiz babası" lakaplı Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Qian Qichen tarafından yürütülen "iyi komşuluk diplomasisi" (mulin waijiao 睦邻外交) ile Asyalı komşularıyla iyi ilişkiler kurmaya çalıştı (Zhu, 2016: 1). Üye uluslarının birçoğunun kısa süre önce kesin bir şekilde anti-komünist olan Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ile ilişkileri büyük ölçüde geliştiren Çin, tartışmalı Güney Çin Denizi ile ilgili anlaşmazlıkları bile geçici olarak rafa kaldırılarak, bu ülkelerle daha yakın ekonomik ve politik iş birliğine odaklanma hedefiyle hareket etti (Zhu, 2016: 1). Bu çabaların sonucunda 1990'da Japonya, Çin'e karşı ekonomik yaptırımları kaldıran ve Pekin ile ekonomik ve siyasi diyalogları yeniden başlatan ilk büyük güç olurken, Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) kısmen kendi *nordpolitik* politikası nedeniyle 1992 yılında Pekin ile yakınlaştı ve hatta Tayvan ile resmi bağlarını kopardı (Zhu, 2016: 1).

1990'ların ortalarında, Çin'in büyüyen ekonomik gücü ve başarıyla yürütülen "iyi komşuluk diplomasisi" ile birlikte "Çin ulusunu canlandırma" (zhenxing

zhonghua 振兴中) vizyonu ile Çin hükümeti ve Çin halkı giderek artan bir şekilde Çin'i dünyanın en büyük güçlerinden biri olarak görmeye başlamıştı (Zhu, 2016: 1). Bu gelişmelerin akabinde Çinli liderler, "büyük güç diplomasisi" vizyonu ile dış ilişkilerinde büyük güçlere odaklanarak, büyük başkentlere ziyaretlere başladılar. 1997 ve 1998 yıllarında Başkan Jiang Zemin ve Başkan Bill Clinton'ın karşılıklı ziyaretini getiren bu süreç sonunda Çin, yeni yüzyılın başında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) kabul edildi (Gökdemir ve Saray, 2007: 662).

Çin kamu diplomasisinin, aşamalı bir şekilde küresel hale gelmesinin ardında elbette, büyüyen ekonomisi sebebiyle artan enerji ihtiyacı da yatmaktadır. Yani Çin'in küreselleşmesi, artık iç büyümeye odaklı Xiaoping politikalarının dışına çıkmasına sebep olan ekonomik büyümesinin, iç kaynaklarla karşılanamadığı bir düzeye gelmesiyle bir 'ihtiyaç' haline de gelmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) tarihinin ilk otuz yılında (1949–1979) Pekin, ulusal güvenlik ve stratejik değerlendirme açısından enerji kaygısı taşımıyordu (Zhu, 2016: 1). 1959 yılında keşfedilen Kuzeydoğu'daki Daqing gibi kendi petrol sahaları ihtiyacı karşılıyordu ancak, 1970'lerin sonundan itibaren %10 büyüyen bir Çin için bu hızlı büyüme, çok büyük kaynaklar, özellikle enerji ve hammaddeler gerektiriyordu (Zhu, 2016: 1). Bu da Çin'i "enerji diplomasisi" (nengyuan waijiao 能源外交) alanına ve Afrika, Orta Doğu, Latin Amerika, Orta Asya, Güney Pasifik, Güneydoğu Asya ve başka yerlerde petrol ve diğer enerji ve doğal kaynaklara yöneltti ve enerji konusu, Çin'in büyüme hedefleri doğrultusunda Çin dış politikasının önemli bir bileşeni haline geldi (Zhu, 2016: 1). 2000'lerin başında Çin, enerji ihtiyacının yaklaşık üçte ikisini ve elektriğinin beşte dördünü kendi ürettiği kömür ile karşılasa ve 2007'de toplam dünya üretiminin %46'sı olan 2,5 milyar metrik ton kömür çıkarsa dahi bugün diğer ülkelerle enerji işbirliklerine devam etmektedir (Zhu, 2016: 2).

1993 yılında kalıcı olarak petrol ithalatçısı olan Çin'in enerji ihtiyacının yaklaşık %19'unu karşıladığı petrol, Çin'in 2009 yılında ABD'yi geride bırakarak en büyük otomobil pazarı haline gelmesi ve artan ekonomik büyümesiyle enerji kaynakları içindeki önemini arttırmıştır ve Çin için yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelme zorunluluğu sinyalleri vermektedir (New York Times, 20 Nisan 2008). Bu artan enerji ihtiyacı bağlamında, Çin'in gelişmekte olan dünyadan petrol, gaz ve

diğer kaynakları ele geçirme ve oradaki etkisini genişletme çabaları, Çin ile diğer güçler arasında yoğun rekabetin en temel unsurlarından biridir.

Zhu, Çin'in bu hızlı yükselişi ve Deng Xiaoping (1904-1997) liderliğindeki Çin'in 'düşük profilli tutması ve uluslararası ilişkilerde asla başı çekmemesi' politikasının dönüşmesiyle, büyük güçlerle arasında artan rekabeti eski bir sözleşme özetliyor; 'dışarı çıkan çivi çakılır' (Zhu, 2016: 7). Zhu'ya göre, Xiaoping sonrası, Başkan Jiang Zemin ve Başbakan Zhu Rongji döneminde Tiananmen sonrası dünya siyaseti ve ekonomisindeki konumunu kademeli olarak geri kazanan Çin, 2002'de iktidara gelen Hu Jintao - Wen Jiabao liderliği ile bölgesel ve uluslararası ilişkilerde daha aktif hale gelmiş ve artık uluslararası arenada sorumluluk alan bir ülke olmuştur (Zhu, 2016: 8). Bunun bir göstergesi olarak Çinli liderler, sık sık uluslararası seyahatlere çıkarak üst düzey diplomasiyi canlı tutmuşlardır (Zhu, 2016: 10).

3.1.3. Küresel Çin ve Küreselleşen Hedefler

Her şeyden önce Çin'in, emperyalizme uzun süre maruz kaldığı ve Afyon savaşları gibi vakıaların uygulanan politikanın arka planına etkisi unutulmamalıdır (Wang, 2012: 465). Çin, proaktif olmamanın iç bünyede ne gibi sonuçlar doğurabileceğinin tatbikini yaşamış bir güç olarak hareket etmekte ve dış politikasını şekillendiren motivasyonun kodlarına belirli zamanlarda atıflar yapmaktadır (bazen de bunu kasıtlı bir biçimde kullanmaktadır denebilir).

Bir çalışmada ifade edildiği gibi, 'İyi komşu diplomasisi, büyük güç diplomasisi, enerji diplomasisi ve kamu diplomasisi, Çin'in 21. yüzyılın ortalarında büyük bir ekonomik, politik, kültürel ve askeri güç haline gelmesine yardımcı olmayı amaçlayan ÇHC'nin başlıca dış politika hedeflerine ulaşmanın yoludur' (Zhu, 2016: 6). Kasım 2012'de Çin'in başına geçen ve son dönem seleflerine kıyasla çok daha fazla gücü elinde toplayan Xi Jinping, istikrarlı bir şekilde devam eden dış açılma ve yumuşak güç politikalarını daha ileriye taşımış ve medyadan, dış yardıma kadar pek çok konuda önemli değişikliklere imza atmıştır (Brady, 2015: 55). Belirgin bir şekilde küresel hedefleri olan ve küresel bir vizyon çizen Xi, Ocak 2014'te ÇKP Politbüro üyelerine, bu vizyona uygun olarak Çin'in, zengin bir tarihi, etnik birliği, kültürel çeşitliliği olan, iyi bir hükümetle yönetilen, gelişmiş bir ekonomiye, kültürel refaha haiz medeni bir ülke ve uluslararası adaleti koruyan, insanlığa olumlu katkılar

yapan, dünyaya açık ve dostane bir sosyalist devlet olarak bilinmesi gerektiğini belirten bir konuşma yapmıştır (Brady, 2015: 55).

Çinli karar alıcılar, her ne kadar yumuşak güç doğrultusunda kültürü lokomotif olarak kullanmanın önemine uygun olarak politika üretseler de, manevi bir medeniyet inşa etmede Çinlileştirilmiş geleneksel Marksist ve sosyalist ideolojiye bağlılığı ve bu ideolojinin rehberliğini Çin'in kültürel gelişiminin birincil siyasi çerçevesi ve temeli olarak görmeye devam etmektedirler (Mingjiang, 2008a: 304-305). Devlet politikası haline gelen, Çin özelliklerine sahip sosyalist kültürün hakim olduğu bir kimlik vurgusu, mevcut Başkan Xi Jinping tarafından da sürekli tekrarlanmaktadır (d'Hooghe, 2014: 119). Öyle ki, Çin ekonomik sisteminin ve kalkınmasının temeli olarak görülen Çin'e özgü sosyalizm modelinin dünya kamuoyunda olumlu etkileri olduğuna inanmaktadırlar. Bu etkinin bir yansıması da "Pekin Mutabakatı" (Beijing Consensus) tartışmasıdır.

Çin ekonomisinin dinamizmi ve gittikçe büyüyen başarısı sonrası, modern dünyanın hakim ekonomik düzenini vurgulayan kavramların ve kurumların sorgulanması ve hatta değiştirilmesi tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Bunlar içinde kuşkusuz en çok dikkat çekenlerden biri de, Mayıs 2004'te İngiltere Başbakanlığı'na bağlı ofis bünyesindeki, Dış Politika Merkezi'nde bir araştırma raporunda yayınlanan, yatırım şirketi Goldman Sachs'ın kıdemli danışmanlarından ve Tsinghua Üniversitesi'nde yardımcı profesör olan Joshua Cooper Ramo'ya ait olan, "Pekin Mutabakatı" çalışmasıdır (Cho ve Jeong, 2008: 461-462). Washington Mutabakatına bir çeşit meydan okuma olarak algılanan bu çalışmaya göre; her durum için tek tip çözümlere inanmak ve "büyük bir şok terapisi sıçramasını" desteklemek yanlış olup, bunun yerine, bir ülkenin kendi özelliklerine dayalı, "yenilik yapmaya ve denemeye yönelik acımasız isteklilikle" gelişmek doğru olan yolu göstermektedir (Huang ve Gill, 2006: 20). Önde gelen gazetecilerden Robert Kaplan da, aynı doğrultuda Çin ve Rusya'daki reform deneyimlerini karşılaştırdıktan sonra, 'Otokrasi bazen özgürlüğü besler' sonucuna varmıştır (New York Times, 28 Haziran 1998) 'Chinese Model Passes the Test' başlıklı bir başka çalışmada ise, Çin modeli, 'siyasi özgürlük olmadan ekonomik özgürlüğe sahip olabileceğinizi gösterir, burada onların bölünmez olduğunu düşünürdük' görüşüne yer verilmiştir (Sheridan, 2005). Başka bir yazı da ise, New York Times köşe yazarı Thomas Friedman, liderlerin sadece

sorunların çözülmesini emrettiği otoriter Çin siyasi sistemine kışkıracı bir göz attığını belirtmektedir (New York Times, 11 Kasım 2005).

Ramo'ya göre Çin pratiği üç ilke temelinde durmaktadır: 'Birincisi Çin'in kalkınma modelinin yeniliğe dayanması, ikincisi Çin'in kalkınma modelinin sürdürülebilirliği ve eşitliği en önemli öncelikler olarak görmesi, üçüncüsü ise Çin'in dış politikada kendi kaderini tayin için çabalamasıdır' (Ramo, 2004: 11-12). Ramo, ekonominin yanında, siyasi, sosyal ve diplomatik konuları da içeren Pekin Mutabakatının gelişmekte olan ülkeler için daha etkili ve pratik olduğunu savunur (Ramo, 2004: 11-12). Cho ve Jeong'un iddiasına göre ise, Ramo'nun tanımladığı Pekin Mutabakatının Washington Mutabakatı kavramına aykırı görüldüğü için ilgi çektiğini ancak, Hu Jintao'nun söylemlerinin ve pratiklerinin tekrarı olduğunu ve yeni bir şey sunmaktan ziyade Çin'in resmi duruşunu yaymak için daha çok bir vekil işlevi varmış gibi görünmektedir (Cho ve Jeong, 2008: 462-463). Ancak Çin, küresel hedeflerine uygun olarak, 'Çin'e özgü sosyalizm' temelinde, ABD'ye karşı yeni bir siyasi sistem ve sosyal modelin öncüsü olma gibi nedenlerden söz konusu kavramı benimseme yoluna gitmiştir (Cho ve Jeong, 2008: 465).

Bu kavramın yankısı, otoriter bir siyasi sistemin sürdürülebileceği ve aynı zamanda yüksek ekonomik büyümenin sağlanabileceği algısını benimseyen Güney Asya, Afrika, Latin Amerika, Rusya ve Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi ülkelerde büyük bir ilgiye dönüşmüştür (Huang ve Gill, 2006: 20-21). Bu da başlı başına Çin'in yumuşak gücünü artırmada önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Cho ve Jeong, 2008: 466). Buna rağmen, 'Pekin Mutabakatı' modelinin Çin'in yumuşak gücünü arttırdığını iddia edenler olduğu gibi, Çin'deki kalkınmanın henüz tamamlanmaması sebebiyle, bunu bir sosyo-ekonomik kalkınma modeli olarak sunmak için erken olduğunu savunanlar da mevcuttur (Mingjiang, 2008a: 297-298).

Bir yandan sosyalizm vurgusunu ön planda tutan Xi önderliğindeki Çin yönetimi, diğer yandan propaganda şefi Liu Qibao'nun, "Deneyimler, Çin'in kültürel ürünlerinin 'dışarıya gönderilmesinden' ziyade 'satılmasının' daha iyi olduğunu göstermiştir" sözünden hareketle, yabancılara yönelik propaganda faaliyetlerinin giderek ticarileştirilmektedir (Brady, 2015: 57). Diğer taraftan Brady'ye göre, kendine özgü politikalar üreten Xi yönetimi altındaki ÇKP, Çin'in uluslararası alanda nasıl tanıtıldığını ve algılandığını etkilemek için toplumun bütün katmanlarına baskı

uygulayarak “tek sesle şarkı söylemelerini” sağlamaya çalışmaktadır (Brady, 2015: 57).

Bu doğrultuda, hızla büyüyen gücü ile nüfuz alanlarını dünyanın hemen hemen her yerine yaymayı amaçlayan Çin, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde de yoğun bir şekilde yumuşak güç diplomasisini uygulamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ulusal imajını özellikle yeni parlamento binaları, stadyumlar gibi ikonik yapılar inşa ederek, uluslararası yardım enstrümanlarını (Ding, 2010: 269) aktif bir şekilde kullanmaktadır. Çin, yumuşak gücünü bu şekilde geliştirirken, bu coğrafyalarda Batı sömürgeciliğinin miras bıraktığı ortak sömürü tarihine vurgu yaparak kendini Batı ülkelerinden farklılaştırmaya çalışmaktadır (Ding, 2010: 269). Çin Devlet Başkanı 2006'nın sonlarında Çin-Afrika Zirvesi'nde bu çabayı şu sözlerle vurgulamıştır; ‘Modern çağda, halklarımız boyun eğmeye karşı aralıksız ve kahramanca bir mücadele başlattılar ve özgürlük ve kurtuluş peşinde koşma, insan onurunu koruma yolunda muhteşem bir sayfa yazdılar ve ekonomik kalkınma ve ulusal gençleşme için çaba harcadılar’ (Ding, 2010: 269).

Sömürgecilik karşıtı söylemi gündemde tutan Çin, Ulusal Güvenlik Konseyi genel sekreter yardımcısı Peng Guangqian'ın deyişiyle, “ideolojinin ötesinde” olan ülkenin Yeni İpek Yolu politikaları, “Çin Rüyası” kavramını desteklerken, Soğuk Savaşın çatışmacı politikalarının aksine, ortaklık, kalkınma ve ekonomik iş birliğine vurgu yapmaktadır (Brady, 2015: 56). “Eski düzenin tüm diğer siyasi ve ekonomik eşitsizliklerine” rağmen, bu politikalar, sadece zayıf devletlerin güçlü devletler tarafından maruz kaldığı zorbalığa son vermekle kalmamakta, karşılıklı yarar sağlayan bir “çıkarlar topluluğu” ve “kader birliği” oluşturmak amacıyla uluslararası ilişkilerde yeni normlar oluşturmayı da hedeflemektedirler (Brady, 2015: 56). Bu bağlamda, Weimar Almanya'sı, Japonya İmparatorluğu ve eski Sovyetler Birliği'nin rekabeti tetikleyen politikalarından kaçınmaya çalışan Çin, 'barışçıl yükseliş' veya 'barışçıl kalkınma' politikasına yönelmiştir (Huang ve Gill, 2006: 23).

Şubat 2011'de Çin Dışişleri Bakanı Yang Jiechi, Çin kamu diplomasisinin ayırt edici özelliklerini özet olarak aktarmıştır. Buna göre, 5 temel özellikten ilki, Parti önderliğinde hayata geçirilen kalkınma üzerine bilimsel bakış, tüm dünyayla uyum, kalıcı barış ve refah ilkelerini ifade eden ‘Üç Temsil Teorisi’dir (Wang, 2012: 463-464). İkincisi, Çin'in ulusal çıkarlarını korumak ve desteklemek olarak ifade ettiği,

Çin'in başka ülkelere nüfuz etme niyetinin olmadığı, Çin'e yönelik yanlış anlamalara son vermeyi ve iş birliğini teşvik etmeyi içeren bir diğer özelliktir (Wang, 2012: 464). Üçüncü olarak, Çin'in kamu diplomasisini hem yerel hem de uluslararası bir bakış açısıyla ele alması olarak ifade edilen, yerelde reform, kalkınma, istikrarı sürdürürken, dünyada barış, kalkınma ve iş birliği arasında bir denge aramasına işaret ederken, dördüncü olarak, Çin'in 5000 yılı aşkın derinlikteki medeniyetinin kamu diplomasisi için önemini vurgulamaktadır (Wang, 2012: 464). Son olarak Çin kamu diplomasisinin, geleneklere bağlı kalırken zamanla ilerlemeyi de hedeflediğini, Çin açılım ve reform politikasının baş mimarı Deng Xiaoping ve halefleri Jiang Zemin, Hu Jintao gibi önderlerin uygulamaları ışığında, Çin kamu diplomasisinin hızla gelişmekte olduğunu belirterek, Çin pratiğinin ayırt edici özelliklerini sıraladığını görmekteyiz (Wang, 2012: 464-465).

Kendine özgü olma imtiyazı ile güdülenen Çin kamu diplomasisinin hedefleriyle ilgili literatürde farklı görüşler mevcuttur. Brady, diaspora Çinlilere karşı yürütülen faaliyetlere de dikkat çeker ve bu hedefleri üç ana bölüme ayırır; diaspora Çinlilerin rejim düşmanlığının etkisizleştirilmesi, yurtiçi ve yurtdışındaki ÇKP karşıtı gruplara antipatiyi arttırmak ve diaspora Çinlilerin Çin'e yatırımını teşvik etmek (Brady, 2015: 53). Aynı doğrultuda Çinli olmayan kamuoyu hedefine yönelik ise, Çin'in sosyal, ekonomik ve siyasi istikrarı ve ülkenin inanılmaz ekonomik büyümesi hakkında farkındalık oluşturma faaliyetleri yürütmektedir (Brady, 2015: 53).

Gittikçe küreselleşen bir bakışın alameti olarak Çin'in gelecek vizyonunu nasıl şekillendirdiği ve şu anda neleri hedeflediğinin bir diğer göstergesi Çin kültürünü nasıl konumlandığında yatmaktadır. Gill ve Huang da buna işaret ederek, eski başkanlardan Hu Jintao'nun "Çin kültürü sadece Çinlilere değil, tüm dünyaya aittir" sözünden hareketle, Çin'in kendi kültürünü bir dünya kültürü olarak gördüğünden bahsetmektedirler (Huang ve Gill, 2006: 19). Bu bağlamda, Gill ve Huang'ın dikkat çektiği gibi muadilleri olan British Council, Goethe Enstitüsü ve Maison Française gibi Konfüçyüs Enstitülerinin de Çin'in dış dünyaya yumuşak bir imajını sunma gündemi vardır (Huang ve Gill, 2006: 18). Ancak her ülkenin kendine özgü gündem kırılmaları olduğu gibi, örneğin Konfüçyüs Enstitüleri için bunlardan biri, Pekin'in tercih ettiği Çince versiyonu öğretmek, Tayvan temelli Çinceyi ve dolayısıyla da

Tayvan'ın uluslararası dış politika hedefini marjinalize etmektir (Huang ve Gill, 2006: 18).

Çin'in yumuşak gücünün göstergelerinden biri ve yumuşak güç enstrümanlarından biri olarak kabul edilebilecek bir diğer konu da, ülkede son yıllarda uluslararası öğrencilerin hızla artışıdır. Uluslararası öğrencilerin bir ülkenin yumuşak gücü üzerindeki etkisi daha yavaş ancak daha sağlam olabilmektedir. Çin özelinde bu etkiyi ölçmek için toplanan veriler çok taze olsa da, bugüne kadar Çin'de eğitim görmüş öğrencilerin bazılarının şu an da ülkelerinde buldukları mevkiler, Çin adına önemli bir geri dönüş ihtimalini de doğurmaktadır (Huang ve Gill, 2006: 19).

Çok katmanlı çıkarılara ve çeşitli amaçlara sahip olan Çin, bir yandan enerji mücadelesini sürdürürken, diğer yandan gittiği bu coğrafyalarda tüketici ürünleri için yeni pazarlar oluşturmaya çalışmakta ve Çin'in en büyük bankası olan Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) tarafından, Güney Afrika'nın en büyük bankası olan Standard Bank'ın yüzde 20 hissesinin satın alınması gibi devasa yatırımlar da yapmaktadır (Zhu, 2012: 4-5). Bölgesel bir güç düzleminden küresel bir güç olma stratejisine doğru yol alan Çin, Batı'dan farklı olan fikirlerini (barışçıl yükseliş ve barışçıl kalkınma teorileri gibi), değerlerini ve vizyonunu Asya (Çin medeniyetine dayanan Asya kimliği arayışı) ve dünya geneline yayma güdüsü ile yumuşak gücün (örneğin kültür, fikirler ve dış politika) yanı sıra sert gücün (örneğin ekonomik ve askeri güç) arttırılmasına da odaklanmış görünmektedir (Cho ve Jeong, 2008: 472).

Çin bir yandan da, Kamu Diplomasisini geliştirdikçe uluslararası kurum ve kuruluşlara üyelikleri artmakta ve uluslararası işbirlikleri yoluyla dünyada gündem belirleme ajandasını ortaya koymaktadır. Örneğin, 1970'lerin başında Çin, katılmaya uygun olduğu uluslararası silah kontrol anlaşmalarının % 10 - 20'sini imzalamışken, 1990'ların ortalarında, bu tür anlaşmaların %80'ini imzalamıştır (Ding, 2010: 270-271). Bunun yanında Çin, Doğu Timor, Kongo, Orta Doğu ve diğer yerlerdeki BM Barışı Koruma misyonu birliklerini destekleyerek barışı koruma operasyonlarına katılımını arttırmaktadır (Ding, 2010: 270-271). Yine 1990'ların sonlarından bu yana barışı koruma misyonlarında daha aktif hale gelen Çin, Ağustos 2005 itibarıyla 14 BM barış operasyonuna 4.000 asker ve polis göndermişken, barışı koruma misyonlarına geçtiğimiz birkaç yıl boyunca BM Güvenlik Konseyi'nin diğer beş

kalıcı üyesinin herhangi birinden ve herhangi bir NATO (North Atlantic Treaty Organisation) üyesinden daha fazla barışı koruma görevlisi göndermiştir (Huang ve Gill, 2006: 22).

Son olarak, yakın tarihli bir BBC Dünya Servisi anketi verilerine göre, Çin'in dünya üzerindeki etkisi, ankete katılan 22 ülkenin 14'ündeki vatandaşların çoğunluğu tarafından olumlu olarak görülmektedir ve hiçbir ülke halkının çoğunluğunun Çin hakkında olumsuz görüş bildirmediği ankete göre, ABD oranından %10 daha fazla olarak, katılımcıların neredeyse çoğu (%48) Çin'in etkisini olumlu karşılamaktadır (Huang ve Gill, 2006: 23-24). Belki de daha da önemlisi, ankete göre, dünya çapında gençlerin (18-29) daha da yüksek bir ortalaması (%58) Çin'i iyi huylu olarak görmektedir ve örneğin, aralarında pek çok anlaşmazlık ve çatışma tarihi bulunan Hindistan'da çoğunluk Çin'in barışçıl bir şekilde yükseleceğini düşünürken (ekonomik nüfuz için %68, askeri güç için %56), diğer büyük komşusu Rusya'da da büyük bir çoğunluk (%42), ABD'nin aksine (%16), Çin etkisini olumlu karşılamaktadır (Huang ve Gill, 2006: 24). Ve değişen algıyı Çin'in 'cazibe saldırısına' bağlayan görüşleri doğrular şekilde, Güneydoğu Asya ülkelerinde de çoğunluk Çin etkisine olumlu yaklaşmaktadır (Endonezya %68, Filipinler %70, Tayland $\frac{3}{4}$ 'ten fazlası) (Huang ve Gill, 2006: 24). Yine ankete göre oldukça önemli veriler, Batılı demokrasilerle ilgilidir. Batılı halklarda da, Çin hakkında olumlu görüş bildiren çoğunluk (Avustralya %56, Fransa %49), ABD'de bile %39 gibi olumlu bir orana ulaşmış görünmektedir (Huang ve Gill, 2006: 25).

3.1.4. Çin Kamu Diplomasisi: Sınırlar ve Eleştiriler

Çin kamu diplomasisinin dünyayı kuşatan, küresel izler bırakma iddiasındaki vizyonuna yönelik literatürde birtakım eleştiriler de getirilmekte ve bazı açmazlara işaret edilmektedir. Wang'a göre, Çin kamu diplomasisini baskılayan, Çin'in mevcut gelişim aşaması ve kurumsal, toplumsal ve kültürel zorluklarını içeren dört tür iç baskı argümanı vardır. Bunlardan ilki mevcut gelişim aşamasının sıkışıp kaldığı, Çin'in dünyaya açılması ve Çin ile dünya arasındaki karşılıklı adaptasyon aşamaları arasındaki gerilimdir (Wang, 2012: 465). Kurumsal kısıtlama olarak ifade ettiği durum ise, siyasi ideolojinin karakteristiği olan komünizmle ilişkili Çin özelliklerine sahip siyasi bir sistem, güçlü hükümet-zayıf sosyal yapıdan kaynaklı kamu

diplomasisinin hükümet merkezli yürütülmesi gibi nedenlerdir (Wang, 2012: 464-466).

Toplumsal kısıtlamalar olgusu ise, Çin toplumunun doğası gereği seküler oluşu ve evrensellik içermemesinin getirdiği iddialı bir kamu diplomasisi yürütmesine engel teşkil eden faktörleri ifade etmektedir (Wang, 2012: 466-467). Bu durum da, Çin kamu diplomasisinin uluslararası anlamda kapsayıcı bir dil üretmemesine, savunmacı ve içe dönük olmasına sebep olmaktadır. Son olarak, kültürel kısıtlama ise, Çin'in kendi içerisinde yaşadığı kimlik mücadelesinin getirdiği, "Geleneksel Çin", "Modern Çin" ve "Küresel Çin" olgularının getirdiği çekişmelerdir. 'Geleneksel Çin', ile Konfüçyüs kültürüne dayanan, kültür eksenli, güçlü kıtasal ve tarımsal özelliklere sahip Çin, 'Modern Çin', ile devrim ile gelen siyasi uygulamalara dayanan, siyasi eksenli ve Afyon Savaşı'ndan bu yana bağımsızlık ve refah için mücadele eden Çin, 'Küresel Çin' ile de ekonomik eksenli, küreselleşmiş çıkarların güdülediği ve evrensel değerlerin Çin versiyonlarını geliştirmeye çalışan Çin ifade edilmektedir ki, Wang'a göre, Çin şu anda, 'Geleneksel Çin' ve 'Modern Çin' arasındadır ve henüz 'Küresel Çin' aşamasına ulaşamamıştır (Wang, 2012: 467).

Gates ve Huang'a göre, Çin'in yumuşak gücü demokratik olsun ya da olmasın hükümetlerle daha yakın ilişkiler geliştirecek olsa da, sabotaj yapan hükümet dışı gruplar (örneğin, insan hakları grupları, işçi sendikaları, Falun Gong hareketi, Tibet göçmen topluluğu, Çinli siyasi muhalifler) dünyanın dikkatini Çin tehdidine veya insan hakları ihlallerine odaklamaya devam edecekler (Huang ve Gill, 2006: 29). Yine onlara göre, giderek daha kozmopolit ve kendine güvenen bir dış politika ile kapalı ve katı bir iç siyasi sistem arasındaki boşluğun yarattığı dengesizlik sebebiyle Çin, istenen dış politika hedeflerine ulaşmak için ideal bir yumuşak güç kaynağı karışımını henüz geliştirmemiştir (Huang ve Gill, 2006: 30). Buradan hareketle, dış politika hedefleri ile henüz gelişmekte olan yumuşak güç kaynakları arasındaki sürekli gerilimi göz önüne alan yazarlara göre, Çin'in gerçek bir küresel lider olmasının önünde uzun bir yol bulunmaktadır (Huang ve Gill, 2006: 30).

Çin yumuşak güç stratejisine yapılan eleştirilerden biri de, belirli bir dış politika hedefine nasıl dönüştürülebileceğine, 'uyumlu' dünya düzeni iddiasının nasıl gerçekleştirilebileceğine dair belirsizlikler ve bu konudaki somut olmayan öneriler ve fizibilite eksikliğidir (Mingjiang, 2008a: 306). Ayrıca ideolojinin en ön safhada

savunulmasına yönelik resmi eğilime dikkat çeken Mingjiang, bu durumun oluşturduğu birtakım zaafı gündeme getirmekte ve Batılı ideolojik ve politik ideallerin baskınlığı karşısında, Çin'deki siyasi durgunluğun onu savunma konumunda tuttuğunu dile getirmektedir (Mingjiang, 2008a: 307). Yazara göre, Çinli yazarlar, argümanlarını görecelilik üzerinden üretmekte, kültür ve ideolojinin göreceli doğasını vurgulamaktadırlar, 'oysa Amerikan yumuşak güç analizi, Amerikan ideolojisinin, sosyo-politik sisteminin, inançlarının ve kültürel ilkelerinin evrensel doğasını savunması bakımından nispeten mutlaktır' (Mingjiang, 2008a: 307). Bu argümanlara dayanarak yazar, Batı'daki birçok gözlemcinin korktuğunun aksine Çin'in, öngörülebilir gelecekte, bunca yoğun faaliyetine rağmen, mevcut uluslararası düzene meydan okuyan herhangi bir etkili yumuşak güç stratejisi kullanmasını mümkün görmediğini belirtmektedir (Mingjiang, 2008a: 308).

Çin kamu diplomasisi önünde engel olarak görülen bir diğer eleştiriye göre de Aoyama, kitle iletişim araçlarının 'Partinin sözcüsü' olduğunu ve bilgi çağında bu araçların daha rekabetçi hale gelmesi gerektiğini savunmaktadır (Aoyama, 2007: 20). Çin kamu diplomasisinin başarı ölçütü olarak, bir başka açıdan yaptığı tespit ise Aoyama, 2006 yılında Çin'in birçok yerinde düzenlenen ve on binlerce insanın katıldığı Japon karşıtı gösterileri örnek göstererek, 'barışçıl yükselişin' devlet imajı olmasının, yerelde yansımaları ve Çin'in kimlik tespiti için bir yol oluşturma ihtimaline dikkat çekmektedir (Aoyama, 2007: 21).

Yumuşak güç stratejisi konusunda bırakılan boşluğa dair getirilen eleştirileri doğrular şekilde, Çin'in kadim kültürünü günümüz uluslararası izleyicilerin sevdiği bir şeye çevirememesi ve "Mulan" ve "Kung Fu Panda" filmleri gibi Çin kültürüne dayanan başarılı filmlerin dahi Çin değil Hollywood yapımı olduğu görüşleri mevcuttur (d'Hooghe, 2014: 119-120). D'Hooghe'ye göre, Çin'in kültüründen faydalanamaması; dış dünyayı ilgilendiren Çin fikir ve değerlerinin eksikliği; kültürel farklılıklar; genç ve deneyimsiz bir kültür endüstrisi; ve bu yönlerle yakından bağlantılı olan siyasi kısıtlamalar gibi nedenlerden ileri gelmektedir (d'Hooghe, 2014: 120).

Uluslararası ilişkiler uzmanı ve siyasi danışman Shi Yinhong (d'Hooghe, 2014: 120) ve Çin'in Darfur Özel Temsilcisi Liu Guijin (The Wall Street Journal, 2 Eylül 2011) gibi yetkililerin söylemlerinde yer alan iddialara göre, kalkınma modellerinin,

ideolojilerinin, yönetimlerinin evrenselliği ile ilgili Çin görüşü, kendi modellerinin olgun olmadığı, her ülkenin benzersiz olduğu ve bu nedenle kendi yolunu bulması gerektiği şeklindedir. Bilim adamı ve kanaat önderi Zhang Weiwei gibi uzmanların tam tersini iddia ederek, biri daha çok meritokratik liderliğe, diğeri de popüler seçimlere dayanan iki siyasi model arasındaki küresel rekabette Çin modelinin kazanabileceğini savunmaktadır (Zhang, 2012: 2). Diğer yandan, kültürün, Çin'in en güçlü kamu diplomasisi aracı olduğunu savunanlar olduğu gibi, kültür farklılığı sebebiyle Çin kamu diplomasisinin önünde önemli bir engel olarak görenler de mevcuttur (d'Hooghe, 2014: 124). Çin'in bu noktada yapması gereken önemli eylemlerden birinin, Batılı iletişim yollarını öğrenerek Çin dili ve ifade biçimleri arasındaki farklılıkları kısaltmaları gerektiği vurgulanmaktadır (d'Hooghe, 2014: 131).

Huang ve Ding ise, yumuşak güç kabiliyetini kısıtlayan faktörleri, bir yandan giderek kozmopolit olunurken diğer yandan kapalı ve katı iç politik sistem arasındaki boşluk, bu boşluğun doğurduğu çoklu dış politika hedefleri ile hala gelişmekte olan yumuşak güç kaynakları arasındaki sürekli gerilimler olarak ifade etmektedirler (Ding ve Huang, 2006: 41). Çin'in küresel bir lider olmasının önünde uzun bir yol olduğu görüşünü savunan yazarlar, bir yandan barışçıl yükseliş gündemiyle hareket eden Çin'in, kendisini sık sık tarih, kültür ve yükselen milliyetçi duygularla karşı karşıya bulduğunu ve bu durumun da, Çin'in dış politikasının tutarlılığını ve güvenilirliğini baltaladığını iddia etmektedirler (Ding ve Huang, 2006: 41).

Aslında kökeni, Batılı ülkelerin 'istediklerini elde etmedeki' başarısının en önemli bileşenlerinden biri olmasından gelen 'ulusal imaj' kavramı, yükselen bir güç olan Çin için de, bu minvalde değerlidir ve 'Çin bunun gereği olarak kamu diplomasisine giderek daha fazla yatırım yaptıkça, imajından giderek daha fazla endişe duyar hale gelmiştir' (Hartig, 2016: 1). Ramo da, Brand China isimli bir raporda, Çin için 'imaj egemenliği' sorunu kavramını ortaya atmış ve 'Çin'in bugünkü en büyük stratejik tehdidi ulusal imajdır' iddiasını gündeme getirmiştir (Wang, 2008: 257). Ancak Hartig'e göre, Batı'nın kamu diplomasisi kavramsallaştırmaları karşılıklı anlayış oluşturma ve ortak nedenler bulabileceğimiz alanları arama anlamında idealist boyutunu vurgulama eğilimindeyken, Çin anlayışında kamu diplomasisinin ana amacı, ulusal çıkarları korumak ve

desteklemektir (Hartig, 2016: 6). Bunun doğal bir anlayış olduğunu da ilave eden Hartig, Çin'in buradaki temel sorununun 'güvenilirlik sorunu' olduğunu ve Çin kültürü ve gelenekleri yabancı halklar tarafından beğenilirken aynı şeyin Çin siyaseti ve yönetimi için geçerli olmadığını savunmaktadır (Hartig, 2016: 20).

Çin'in yumuşak güç stratejisi çerçevesinde yürüttüğü kamu diplomasisine bir başka eleştiri de Nye tarafından yapılmaktadır. Nye, Economist dergisinin analizine dayanarak, Çin'e yumuşak gücünün kaynağının bireyler, sivil toplum ve özel sektörden ziyade hükümetten geldiği yönünde eleştiri getirmektedir (Nye, 2018). Nye'a göre, bu da Çin'in, kendisine en büyük rakip olarak gördüğü Amerika'nın sahip olduğu üniversiteler, vakıflar, Hollywood ve pop kültürü gibi argümanlardan yoksun kalmasına sebep olmaktadır (Nye, 2018). Nye, ABD'nin Irak işgaline yönelik kendi içerisindeki sivil toplumun sansüre uğramayan eleştirilerinin, uluslararası arenada olumsuz karşılanan müdahalenin etkisini azaltmada ve ülke imajının artmasında yardımcı olduğunu iddia etmiştir (Nye, 2018). Ancak Çin'in ise, 2008 Pekin Olimpiyatları ve 2009 Şangay fuarının bütün olumlu etkilerini, 2010 yılında Nobel Barış Ödülü kazanan ve törene dahi katılmayan Li Xiaobo'yu hapse atmasıyla sildiğini belirtmektedir (Nye, 2018). Bu gibi durumların ÇKP'nin dizginlerinin milliyetçilerin elinde olmasına bağlayan Nye, bu durum devam ettiği müddetçe Çin'in yumuşak gücünün kısıtlanmaya devam edeceğini savlamaktadır (Nye, 2018).

Çin'in, dünyanın pek çok yerinde 'şüphelenildiğini' ve bu nedenle de kamu diplomasisine daha çok ihtiyacı olduğunu belirten d'Hooghe, Çin'in henüz büyük bir kamu diplomasisi stratejisine sahip olmasa bile, kapsamına ve çeşitliliğine bakarak ve eylemlerin çoğunun ne kadar iyi düşünülmüş olduğunu vurgulayarak, Çin'in kamu diplomasisinde çoğu Batı ülkesinin bile önünde olduğunu iddia etmektedir (d'Hooghe, 2005: 103). Asya için bu şüphe, Çin'in ekonomik ve politik yükselişi olurken, Avrupa için insan hakları ihlalleri ve ABD için her ikisi olarak karşımıza çıkmaktadır, ancak Çinli liderler buna rağmen Çin'in imajından ve dünyanın geri kalanındaki algılarından endişe duyuyor ve kendilerine ve politikalarına karşı daha fazla anlayışlı bir kamuoyu oluşturmak için önlemler alıyorlar (d'Hooghe, 2005: 103). Aynı şekilde d'Hooghe'ye göre de, iç propaganda konusunda on yıllık deneyimlere dayanan hükümet kontrolünde yürütülen Çin kamu diplomasisi

başarının önündeki engellerden biridir (d’Hooghe, 2005: 103). Benzer şekilde Edney de, ÇKP tarafından idare edilen Çin kamu diplomasisinin, Çin içerisinde halihazırda yürürlükte olan güçlü propaganda sistemi tarafından şekillendirildiği düşünülerek, Çin yumuşak gücü analizlerinin sadece yurtdışı yabancı propaganda çalışmalarıyla değil, ülke içi propaganda faaliyetlerinin nasıl yönetildiğini de kapsamı gerektiğini belirtmektedir (Edney, 2012: 912).

Sutter ve Huang’a göre de, Çin’in alternatif modelinin, ekonomik gelişme için demokratik prensiplerin dayatıldığı Batılı bakış açısına bir meydan okuma niteliği taşımaktadır (Huang ve Sutter, 2006). Ancak ekonomik başarının diğer yüzünde, kamu diplomasisine maliyeti bağlamında, işçilerin ihmal edilen sağlıkları, hakları, güvenlikleri ve diğer yandan hitap ettikleri pazarlarda yarattıkları yıkıcı etkilerin (üretim-iş gücü) doğurduğu ‘Çin Tsunamisi’ ortaya çıkmaktadır (Rawnsley, 2008: 283). Örneğin bir başka açıdan bakıldığında, iç kalkınmaya odaklanmış Xiaoping ilkelerinden ‘müdahale etmeme ilkesi’, Sudan ve Myanmar’daki sorunların çözümü gibi konularda proaktif bir şekilde yardımcı olmadığı için Çin dış politikasına yönelik eleştirileri beraberinde getirmiştir (Glaser ve Murphy, 2009: 19). Wuthnow’a göre, Asya’daki aktörlerin ve dünyanın dört bir yanındaki aktörlerin, Çin’in yükselişinin gerçekten "barışçıl" olacağı endişelerinde haklı olup olmadığını anlamak için, Çin’in yumuşak güç çalışmalarının daha sıkı analiz edilmesi gerekmektedir (Wuthnow, 2008: 23).

Xi Jinping’in, “Çin, büyük ve sorumlu bir ülke olarak rolünü oynamaya devam edecek” (Jinping, Ekim 2017: 54) sözünden de görüldüğü üzere, Çin kendisini sorumlu bir ülke olarak lanse etse de, Short’a göre, uluslararası düzeyde, birçok insan Çin’i, özellikle insan hakları gibi konularda müdahale etmeme politikası nedeniyle sorumlu bir ülke olarak görmemektedir (Short, 2018: 12). Yumuşak gücü genişletme uğraşında olan Çinli yetkililer, müdahale etmeme politikasına zarar vermemek için sessiz müdahale mekanizmalarıyla hareket etmeye çalışmışlardır ki, bu mekanizmalar bazı yazılarda, bir önceki bölümde ortaya koymaya çalıştığımız, ‘keskin güç’ olarak isimlendirilmeye başlanmıştır (Short, 2018: 13). Müdahale etmeme politikası aslında, dış ülkelerin Çin’in içişlerine müdahale etmesinin önünde bir set çekme işlevi de görmektedir. Şüphesiz bu durum, kamu diplomasisi ve yumuşak güç adına negatif yönlü ağır bedelleri de beraberinde getirmektedir.

Bu paradoksun iki seçeneği olan, yabancıların Çin'i olumlu algılamasının Çin'in iç politikaları tarafından azaltıldığı olgusunu kabul etmeyi ve Çin'in içeride şeffaflaşmaya kapı aralaması seçeneklerini reddeden Çin, aksine kendi sesini uluslararası alanda meşrulaştırmaya çalışırken yurt içinde kontrolü sıkılaştırmayı tercih etmişlerdir (Short, 2018: 15). Short'a göre, ÇKP'nin algı yönetimi adına bütün faaliyetlerini bu minvalde değerlendirmek yanlış olsa da, müdahale etmemenin getirdiği sessizlik keskin güç uygulamaları olarak şekillenmektedir (Short, 2018: 15). Bu durumu manipülasyonun doğurduğunu (The Sydney Morning Herald, 2017) iddia eden görüşlerin mevcudluğu ile birlikte, müdahale etmeme ilkesinin Çin'i Batılı uluslararası yatırım ve kalkınma modelinden ayırdığını kabul eden Short, (Short, 2018: 17) diğer ülkelerin bu gibi faaliyetleri üzerinden bir değerlendirme yapmamıştır. Buradan hareketle Short, keskin güç tartışmalarına başka bir boyut kazandırarak, 'Keskin gücün, Çinli yetkililerin, müdahale etmeme politikasındaki çelişkileri önlerken yurtdışındaki perspektifleri etkilemek için kullandıkları yeni bir yöntem' olduğunu savunmaktadır (Short, 2018: 17). Diğer taraftan, koşullu ve yukarıdan aşağıya anlaşmalar sunan Batılı ülkelerin aksine ikili ortaklıklar kuran Çin, müdahalesizlikle güvenilir bir ortak olarak algılanmakta ve uluslararası kalkınma çabalarını güçlendirmektedir (Short, 2018: 17). Bu da Çin'i, ABD'nin aksine, barışçıl ve emperyalist olmayan bir güç algısına yakınlaştırmaktadır (Short, 2018: 18).

3.1.5. Çin Kamu Diplomasisinin Küresel Hedefleri: Enstrümanlar, Aktörler ve Faaliyetler

Bu başlık altında, Çin'in küresel hedefleri doğrultusunda, Çin kamu diplomasisinin kullandığı bazı kavramlar, yürürlükteki bazı enstrümanları, sahadaki aktörleri ve tüm bunların eylem içindeki yerleri ile ilgili literatürdeki tartışmalar kısaca aktarılmaya çalışılacaktır. Akabinde Çin'in belki de en etkili küresel projelerinden biri olan BRI Girişiminin dünya siyaseti ve Çin kamu diplomasisi içindeki yeri anlaşılmasına çalışılarak bölüm sonuçlandırılacaktır.

İlk olarak, Çin Kamu Diplomasisinin en önemli enstrümanlarından biri olan Barışçıl Kalkınma Teorisini ele alacağız. Çin akademi ve siyaset dünyasının, 1970 ve 1980'lerin agresif politikası yerine 21. yüzyılın başlarında Çin'in büyüyen gücüne

karşı oluşan korkuları dizginlemek için ortaya attığı politikanın bir nişanesi olan “Barışçıl Yükseliş” kavramı, Çin’in oluşturmaya çalıştığı imajın en önemli unsurlarından biridir (Wang, 2011: 8). Öyle ki, bu imaj kaygısı sebebiyle, “yükseliş” kelimesinin dahi yanlış anlamalara mahal vermemesi için, Başkan Hu Jintao’nun, dünyada barışı, Tayvan ile uzlaşmayı ve Çin toplumunda uyumu içeren San He (“Üç uyum”) teorisiyle (Zhu, 2012: 14) de tutarlı olarak, yine kendisinin 2004 yılında kullanımıyla “barışçıl kalkınma” (peaceful development) kavramına bir geçiş yaşanmıştır (Li ve Worm, 2011: 70). Bu durum Çin’in yumuşak güç projeksiyonuna verdiği önemi de göstermektedir. Bu kavramın geliştirilmesinde her ne kadar Çin tehdidi teorisi katalizör olmuş olsa da, Çin gibi küresel hedefleri olan büyük bir ülke için yeterli derecede açıklayıcı değildir. Cho ve Jeong’a göre, bu kavramın öne sürülmesinin temel nedeni, Çin’in ulusal gücünün genişlemesini ve küresel güç statüsüne yükselişini ilan etmek ve bu ilanın komşu Asya ülkelerinden kabul görmesini sağlamaktır (Cho ve Jeong, 2008: 467).

Daha geniş perspektiften bakılırsa, bu teori ile Çin dış politikasının üç eksen değişikliğine işaret ettiği söylenebilir. Bunlar, Amerikan merkezli diplomasiden komşu merkezli diplomasiye geçiş, uluslararası topluma kabul edilmeye odaklanan diplomatik hedeflerden küresel liderlik ve sorumluluklar üstlenme hedefine geçiş, Çin’in ekonomik kalkınmasına odaklanan bir diplomatik stratejiden kapsamlı ulusal gücünü artırmaya odaklanan bir stratejiye geçiştir (Cho ve Jeong, 2008: 467-468). Görüldüğü gibi Çin dış politika kavramsallaştırmaları küresel bir güç olarak dünya sahnesinde yerini almak isteyen bir gücü işaret etmektedir. Söz konusu teoriyi ortaya atan Zheng Bijian, teorinin altında yatan argümanları şu şekilde açıklamaktadır; birincisi, Çin kısa sürede çok hızlı büyümüş olsa da, başlangıçta kalkınma seviyesi çok düşük olduğundan ve 1.3 milyarlık bir nüfusu barındırma sorunundan dolayı bir tehdit olarak görülemez; ikincisi, Çin küreselleşmeden ayrılmak yerine onunla bütünleşmeyi tercih etmektedir; üçüncüsü, bunu yaparken Çin, diğer ülkelere zarar vermeyen kalkınma stratejileri izlemektedir; ve son olarak, Çin’in ekonomik gelişimi, Asya’nın genel ekonomik kalkınmasına, refahına ve istikrarına katkıda bulunmaktadır (Cho ve Jeong, 2008: 468). Bu argümanlar Devlet Konseyi Enformasyon Ofisi tarafından Aralık 2005’te yayınlanan bir Beyaz Kitapta Barışçıl Kalkınma Yolu başlığı altında resmi olarak da kabul görmüştür (Cho ve Jeong, 2008:

468). Görüldüğü üzere söz konusu teori, Çin Kamu Diplomasisinin kritik enstrümanlarından biridir ve olmaya devam etmektedir.

Çin'in küresel hedefleri ve çizmek istediği ülke imajı doğrultusunda kullandığı bir diğer kamu diplomasisi enstrümanı ise “Barışı Koruma” misyonlarıdır. 1990 yılında askeri gözlemcilerinin Orta Doğu'daki ateşkes anlaşmalarının ihlallerini izleyen ve bildiren Birleşmiş Milletler Ateşkes Denetleme Örgütü'nde (UNTSO) yaptıkları görev ile barışı koruma misyonlarına katılmaya başlayan Çin, daha sonra Afrika'nın pek çok yerinde de faaliyetlerde bulunmuştur (Ling, 2007: 47). Sorumlu bir ülke imajına katkı yapmak isteyen Çin'in, BM misyonlarının olduğu dört kıtada da üyesinin olması ve Afrika'daki misyonların yanı sıra Çinli barış güçlerinin Avrupa'da Bosna-Hersek ve Kosova'da, Asya'daki Timor-Leste ve Afganistan'da; Amerika'da Haiti'de; ve Ortadoğu'da Lübnan'da yer alması bu konuyu kamu diplomasisi açısından ne kadar önemsedığını göstermektedir (Ling, 2007: 47).

Çin Kamu diplomasisinin bir diğer popüler kavramı da, “Ahenkli Dünya” (Harmonious World) terimidir. 2005 yılında Çin Devlet Başkanı tarafından BM zirvesinde sunulan terim (Ding, 2008: 193), Konfüçyüs felsefesinden esinlenen ve devlet sınırları olmayan uyumlu bir siyasi düzene (cennet altındaki dünya) (Ding, 2008: 196) atıf yapmaktadır. Akabinde kavram, 2007'nin sonlarında ÇKP 'nin 17. Kongresi'nde Çin'in dış politikasının yol gösterici ilkesi olarak resmen kabul edilmiştir (Hartig, 2015: 25). Çin'in yumuşak güç temelli dış politika stratejisini de ifade eden uyumlu dünya fikrinin, Çin'in uluslararası statüsünü yükseltmeye yardımcı olduğu iddia edilebilir.

Kavram uygulamadaki ideali açısından, ulusal kalkınmayla uluslararası sorumlulukları dengeleme, siyasi ve güvenlik temelli bakış açısından ziyade ekonomik çıkarlara ve dünya düzeninin korunmasına yönelik reformlar yapmaya yönelik uyumlu bir dünya için ‘büyük işler yapmayı’ ifade etmektedir (China.org, 28 Aralık 2005). Genel olarak, Çin'in küresel genişlemesi ile ilgili kaygıları azaltma hedefi olan bu anlatılar, aynı zamanda, 2004 yılında hükümetin artan sosyal hoşnutsuzluğa bir cevap olarak desteklediği Ahenkli Toplum (hexie shehui) inşa etmeyi hedefleyen iç politika sloganının dışsal bir tezahürüdür (Hartig, 2015: 25). Beyaz kitap bu tezahürü, ‘Medeniyetleri İdeolojik önyargıdan ve güvensizlikten kurtarmak ve insan toplumunu daha uyumlu ve dünyayı daha ahenkli bir hale

getirmek' olarak ifade etmektedir (Hartig, 2015: 25). Ancak söz konusu "uyumlu dünya" fikri ile Pekin'in uygulamadaki yumuşak güç vizyonu arasında tutarlılık olup olmadığına yönelik ikna edici çalışmalar olmadığına (Ding, 2008: 193) ve hegemonya sonrası dünya düzeninde, ifade edilen böyle bir dünyanın daha çok diğer insanları Çin anlayışıyla 'uyumlu hale getireceği ve pasifize edeceği' bir Pax Sinica'ya götüreceğine (Hartig, 2015: 26) dair eleştiriler de mevcuttur.

Çin yumuşak güç vizyonunun en önemli parçalarından biri, kuşkusuz iletişim yani uluslararası medya oluşumları ve faaliyetleridir. Çinli bazı yazarlar, Batı'nın kültürel hegemonya aracı olarak ürettiği "medya emperyalizmi" olarak gördükleri bu alan, Batılı haber ajanslarının dünyadaki haberlerin beşte dördünü üretmesi, Batılı en büyük 50 uluslararası medya şirketinin dünya iletişim pazarının yüzde 90'ını elinde tutması veya Amerika Birleşik Devletleri'nin tek başına dünyadaki TV programlarının yüzde 75'ini kontrol etmesi gibi veriler çerçevesinde özellikle dikkat çekicidir (Mingjiang, 2008a: 294). 2001 yılında Çin devlet başkanı Jiang Zemin'in "Çin'in sesini tüm dünyaya yayalım" çağrısıyla Çin'de Radyo, Televizyon ve Film konularındaki en üst kuruluş olan *SARFT (The State Administration of Radio Film and Television)* dışı açılma projesini hayata geçirmiştir (Zhu, 2012: 32). Akabinde 2009 başlarında Pekin'in, "Büyük propaganda" (da waixuan) olarak bilinen kampanyanın bir parçası olarak küresel varlıklarını güçlendirmeleri için ana medya kuruluşlarına yaklaşık 7,25 milyar dolar yatırım yapacağını duyurmasıyla, Çin'in önde gelen medya kuruluşları denizaşırı büro sayılarını arttırmış ve yabancı dilde yayınları çeşitlendirmiştir (Brady, 2015: 54). Aynı zamanda, 'Dışa açılma' stratejisinin bir parçası olarak, özellikle "büyük dörtlü" olarak bilinen Xinhua, CCTV, China Radio International ve China Daily gibi medya organları denizaşırı varlıklarını güçlendirmiştir (Zhu, 2016: 5).

Xi'nin 8 Ağustos 2014'te başlattığı ve "güçlü, etkili ve güvenilir" olarak tarif ettiği yeni tip ana akım medya yönetimi stratejisiyle birleşme ve satın almalar yoluyla yabancı kamuoyunu etkileme yaklaşımı benimsenmiştir (Brady, 2015: 55). Ya da ortak çalışılan projelere odaklanan, Çin yanlısı filmler ve belgeseller oluşturmak için yabancı medyayla ortak çalışmalar yürütülmesi de bu stratejinin bir bileşenidir. Bu kimi zaman Çin-Kore belgesel dizisi "Süper Çin" gibi ortak girişimler olurken, kimi zaman da Çinli şirketlerin Hollywood filmlerine yaptığı yatırımın bir

karşılığı olarak örneğin, 2015 filmi olan Trainwreck filminde Çin yanlısı referanslar ya da 2013 filmi olan Iron Man 3 filminde ÇKP'nin siyasi hassasiyetlerini rencide edebilecek olay örgüsünün silinmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Brady, 2015: 57).

Çin'in küresel vizyonunu diğer tüm kamu diplomasisi enstrümanlarında olduğu gibi, medya alanında da görebiliriz. ÇKP propaganda şefi ve Politbüro Daimi Komitesi kıdemli üyesi Li Changchun Aralık 2008'de CCTV'nin kuruluşunun 50. Yıldönümü kutlama konuşmasında iletişim kapasitesini arttırmanın önemini vurgulayarak; 'Yabancı dil kanallarımızı güçlendirerek, yabancı televizyon kuruluşları ile ortaklığımızı genişleterek, televizyon programlarımızın uluslararası yayımını şiddetle teşvik ederek "küresel" olmalıyız, böylece görüntülerimiz ve sesimiz dünyanın her yerinde binlerce eve ulaşabilir' (Sun, 2009: 54) ifadelerini kullanmıştır. Bu konuşma Çin için oldukça önemli bir zaman dilimi olan ve Olimpiyat Oyunları, Dünya Ticaret Örgütü üyeliği gibi dönüm noktalarının eşlik ettiği bir zaman diliminde gerçekleşmiştir.

Çin'in 'söylem gücünü' (huayuquan) artırma ve Batı'nın 'söylem hegemonyasına' (huayu baquan) karşı koyma aracı olarak gördüğü Medya aygıtı, Nye'in söylemiyle politikalara ve değerlere güvenilirlik sağlayabilme işlevinin ötesinde, Çin'de yumuşak gücün önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Edney, 2012: 905). Çin'in medya alanında küreselleşme ve proaktif olma vizyonunun arkasında Batı'nın Çin'le ilgili eleştirel söylem gücüne karşı koyma ve Çin büyümesine karşı oluşan ve oluşabilecek negatif algıları kırma gibi olgular da mevcuttur (Sun, 2009: 59). Bu bağlamda, genişleme stratejisi, olabilecek en kısa sürede ve en geniş mesafe ve kitleye daha fazla medya içeriği aktarma (Sun, 2009: 59) şeklinde özetlenmektedir. Ayrıca bu vizyona uygun olarak, devlet destekli medya yatırımlarının yanında, özel sektör girişimleri de söz konusudur. Bunların en bilinenlerinden biri, Tommy Jiang'ın Avustralya'da yaptığı medya yatırımlarıdır (Sun, 2009: 61). Buna ilave olarak, Afrika'da kurulan *Star Times* gibi özel gazete ve dijital televizyon platformları da mevcuttur (Yanqiu, 2014).

Çin'in devasa coğrafyasında kendine özgü birtakım özellikleri de, kamu diplomasisi enstrümanı olarak kullandığını görmekteyiz. Bunların kuşkusuz en çok bilinenlerinden biri, 'Panda Diplomasisi'dir. 2012 yılı başlarında (Hartig, 2013: 49) dünya kamuoyuna sunulmaya başlayan bu konu tıpkı on beşinci ve on dokuzuncu

yüzyıllarda Mısır'dan Avrupa'ya gönderilen Zürafa örneğini çağrıştırmaktadır (Hartig, 2013: 54). Sadece batı Çin'de birkaç dağ habitatında bulunan dev Pandalar, dünyanın en nadir türlerinden biri olarak, (Hartig, 2013: 57) Kanada'dan Avrupa'ya, Güney Amerika'dan Çin'in komşu ülkelerine kadar çok geniş bir coğrafyada yoğun ilgiyle karşılanmaktadır ve bu durum Hartig'e göre, Çin'e kalp ve zihin kazanmak için sembolik bir kamu diplomasisi alanı oluşturmaktadır (Hartig, 2013: 49).

Çin'in dünya çapında en çok konuşulan, en çok yaygınlaşan ve tartışılan bir diğer küresel kamu diplomasisi girişimi de "Konfüçyüs Enstitüleri"dir (CI). Çin için bu enstrüman, bir yandan dilini ve kültürünü yaymak, diğer yandan dünya çapında yabancı akademik kurumlarla iş birliğini artırma işlevi görmektedir (Paradise, 2009: 647). Uygulamada ilk pilot enstitü Haziran 2004 yılında Özbekistan'ın Taşkent şehrinde kurulmaya başlanan Enstitü, tam anlamıyla ilk defa 21 Kasım 2004 tarihinde Seul'de faaliyete geçmiştir (Hartig, 2015: 100). İlk denizaşırı bu Enstitüden sonra, 2007'ye gelindiğinde en çok ABD'de olmak üzere (32), İngiltere (16), Tayland (13), yine Güney Kore (12), Japonya (11), Rusya (10), Almanya (8), Fransa (6), ve Meksika (5) gibi ülkelerde çok sayıda Enstitü kurulmuştur (Paradise, 2009: 653).

Ekim 2008 itibariyle, 81 ülke ve bölgeye yayılmış bulunan bir enstrüman olan CI'nin idarecisi konumunda olan kurum Çin Dil Konseyi Uluslararası Ofisi (Guojia Hanyu Guoji Tuiguang Lingdao xiaozu Bangongshi, kısaltması *HANBAN* olarak bilinir)'dir (Hartig, 2015: 93). Çin'in en önemli kamu diplomasisi aktörlerinden biri olan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kar amacı gütmeyen bir kurum olarak bilinmektedir (Paradise, 2009: 648). 2014'e gelindiğinde 126 ülkede 475 Enstitü ve 850 küçük Konfüçyüs sınıfı büyüklüğüne ulaşılmıştır ve bu rakamlardan 35 Enstitü ve 205 sınıfı sadece 2014 yılına aittir (Hartig, 2015: 2). 2019 verisine bakıldığında ise, 154 ülkede 548 enstitü rakamına ulaşılmış bulunmaktadır (Independent Türkçe, 15 Eylül 2020). Bu kadar kısa zamanda bu denli hızlı bir örgütlenme batı kamuoyunda Enstitülerin sadece devlet eliyle örgütlenme ve komünist parti propagandası yaparak akademik özgürlüğün altını oyma gibi saiklerle şüpheleri de üzerine çektiği belirtilmektedir (Hartig, 2015: 2).

Genel olarak Enstitülerin verdiği hizmetler; Çince dil öğretimi, eğitim kaynaklarının sağlanması, Çince Yeterlilik Sınavı düzenlenmesi, öğretmenler için

sertifikasyon testleri yapılması ve yabancı ülkelerle ilişkiler geliştirip kültürel değişim faaliyetleri organize edilmesi şeklinde belirtilmektedir (Hartig, 2015: 101). HANBAN program direktörlerinden birine göre de CI'lerin, Çin'i öğretmek, kültürel alışverişi teşvik etmek ve iş dünyasının faaliyetlerini kolaylaştırmak olarak üç ana hedefi vardır (Paradise, 2009: 651). CI'lerin sınırları ise, Çin yasalarına ve düzenlemelerine aykırı olamaması, kendi misyonları ile tutarsız olan faaliyetlere katılamaması, sadece basitleştirilmiş Çince karakterleri ile Mandarin Çincesini öğretebilecekleri şeklinde özetlenebilir (Paradise, 2009: 660).

Her ne kadar HANBAN'ın, bazı durumlarda yabancı üniversitelerin bünyesinde bulunan enstitüler için başlangıç olarak mali destek sağladığı durumlar olsa da, temel prensip gereği Enstitüler bir yabancı ve bir Çinli olmak üzere iki akademik kurumun "ortaklığı" ile kurulmaktadır (Paradise, 2009: 651). Bu özelliği ile diğer devletler bünyesindeki muadilleriyle kıyaslandığında benzersiz olduklarını söyleyebiliriz. Enstitülerin kurulmasında üç çeşit finansman şekli ortaya çıkmaktadır. HANBAN tarafından finanse edilenler, büyük çoğunluğu oluşturan yerel ve yabancı ortaklarla yapılan ortak girişimle finanse edilenler ve tamamen yerel ortaklar tarafından finanse edilmekle beraber HANBAN tarafından lisanslanan enstitüler olarak projelendirilmektedir (Yang, 2010: 241). Çin modelini farklı kılan ve kendisine karşı bu konuda yapılan eleştirileri boşa çıkaran unsurlardan biri de, Enstitü kurulması için ilk olarak ev sahibi ülkeden talebin gelmesi ve ev sahibinin kurulumun her aşamasında tesis, alan, idari personel gibi konular da dahil olmak üzere desteğinin beklenmesidir (Hartig, 2015: 105). Bu konuda ilginç olan bir veriyi 2014'te Xu Lin açıklamış ve yabancı ortakların harcadığı toplam rakam 443 M USD iken, Çin tarafının 295 M USD harcadığını belirtmiştir (Hartig, 2015: 168). Eleştirilere karşılık olarak, Çin tavrını anlamak adına Xu Lin'in konuşması mutlaka okunmalıdır (Hartig, 2015: 109-110).

Bir diğer eşsiz özellik ise, her Enstitünün kurulma amacı ve işlevinin aynı olmamasıdır. Örneğin, kimi "iş dünyası odaklı" kurulurken, kimi "araştırma-geliştirme" odaklı kurulmakta, kimi ise "sağlık ve tıp" alanlarına odaklı bir şekilde faaliyetlerini yürütmektedir (Paradise, 2009: 652). Enstitülerin bir diğer işlevi de, iş birliği yapılan üniversiteler ve kendi eğitim kurumlarına öğrenci değişimi fırsatı sağlayarak yüksek öğretimin uluslararasılaşmasına yaptıkları katkı olarak görülebilir

(Yang, 2010: 244). Çin'in olumlu bir imajını oluşturmaya ve ülkenin çekiciliğini büyük bir güç olarak arttırmaya yönelik algısı, bu kurumu 'Barışçıl Kalkınma' stratejisi ile de uyumlu hale getirmektedir (Paradise, 2009: 662). Hartig de, Konfüçyüs Enstitülerinin kamu diplomasisi enstrümanlarından biri olması bağlamında, Peaceful Rise (*heping jueqi*), Peaceful Development (*heping fazhan*), Harmonious World (*hexie shijie*) ve Chinese Dream (*Zhongguo meng*) gibi Çin Dış Politikası kavramlarıyla uyumlu olacak şekilde kurulduğunu iddia etmektedir (Hartig, 2015: 16).

Burada bir önemli ayrımı, Konfüçyüs Enstitüleri ile Çin Kültür Merkezleri arasındaki ayrımdır. Enstitüler Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösterir ve karşılıklı iş birliği ile örgütlenirken, Kültür Merkezleri iki ülke arasındaki kültürel iş birliği anlaşmaları çerçevesinde sadece Çin tarafından yönetilen bağımsız kurumlardır (Hartig, 2015: 92). Bu yönüyle Kültür Merkezleri Goethe Enstitüsü veya British Council ile daha karşılaştırılabilir durmaktadır.

Avustralya ve Almanya örnekleri üzerinden vaka çalışması yapan Hartig, örneğin Avustralya örneğinde ev sahibi öncülüğünde kurulduğunu, ülkenin en iyi 8 üniversitesinden 6'sının Enstitülere ev sahipliği yaptığını belirtmiştir (Hartig, 2015: 120). İki ülkede de, Çin tarafının kendi tartışmalı iç meseleleri haricinde kendilerine karşı herhangi bir kısıtlamanın söz konusu olmadığı sonucuna varan Hartig (Hartig, 2015: 159), aksine Enstitülerin açıldığı ülkenin kültürüne göre şekillendiğini ve genel olarak hükümetlere şüpheyle yaklaşan üniversiteler tarafından organize edildiği için güvenilirliğinin pekiştiğini belirtmektedir (Hartig, 2015: 168). Yang da, HANBAN'ın pedagojik ihtiyaçları karşılama dışında bir amaçla hareket etmediğini yani propaganda amacı gütmeyeceğini hatta Rhode Island Üniversitesi'ndeki Enstitü bünyesinde verilen konferansa Yale'den Çin kamu politikasını açıkça eleştiren tanınmış bir Sinolog ve Tayvan eski Başkan Yardımcısının davet edildiğini bile belirtmektedir (Yang, 2010: 237-238).

Kimi yazarlara göre de, söz konusu Enstitüler, tartışmasız Çin'in en sistematik olarak planlanan yumuşak güç politikasının bir ürünüdür (Yang, 2010: 235). Öyle ki Çin, bu proje kapsamında oldukça yenilikçi bir şekilde yumuşak gücün ana hedefi olan 'kalpleri ve zihinleri kazanma' eylemini seçkin kurumlar olan yüksek öğretim kurumlarıyla gerçekleştirmektedir (Yang, 2010: 237). Enstitü yönetimi, dayatmacı

görünmemek adına her ne kadar yumuşak güç vizyonunu reddetse de, bazı yazarlar bu stratejinin Batı kültürünün egemenliğine pasif bir tepki olmaktan öte, Çin'in imajını değiştirmek için aktif bir genişleme olarak algılanması gerektiğini iddia ederek, bunun Çin'in yumuşak gücünü pekiştirdiğini belirtmektedir (Hartig, 2015: 101).

HANBAN, yine de Enstitülere yönelik eleştirileri dindirmek için ısrarla yumuşak güç projeksiyonunu reddetmekte ve en yetkili ağızdan (Xu Lin – Enstitü Genel Müdürü) diğer ülkelere Çin değerleri veya Çin kültürü dayatmayı amaçlamadıkları sürekli vurgulanmaktadır (Yang, 2010: 238). Projenin Çin açısından açıkça vazettiği konu, Çin'in kendini anlatmak ve bilinmek istemesidir. Çin'in Enstitülere yönelik eleştirilere verdiği cevap oldukça yalındır: 'Endişelenmeyin, biz aynı sizin gibiyiz, aynı şeyi yapıyoruz, siz de bizden çok önce bunu yapmıştınız' (Hartig, 2015: 3). Hartig, Konfüçyüs Enstitülerinin, yetkilileri her ne kadar faaliyetlerinin dil ve kültürle sınırlı olduğunu ve herhangi bir dış politika ajandalarının olmadığını iddia etse de, tıpkı muadilleri olan British Council veya Alman Goethe Enstitüsü gibi ülkesinin dış politika hedefleri için çalıştığını iddia etmektedir (Hartig, 2015: 2). Konfüçyüs Enstitülerinin başarısının değerlendirilebilmesi için, henüz çok yeni oluşu ve etkilerinin diğer kültürel tanıtım faaliyetlerinden ayırt etmenin zor oluşu sebebiyle oldukça erken bir aşamada olduğumuza yönelik görüşler de mevcuttur (Paradise, 2009: 662). Enstitü özelinde de görüldüğü üzere, Çin sadece pasif bir şekilde dinlememekte ve proaktif olarak kendine özgü bir biçimde cevap vermeye bu alanda da devam etmektedir.

Şimdi ise, tüm bu teorik yaklaşımların ışığında, Çin Kamu Diplomasisi tartışmalarının uygulamadaki yansımalarına Afrika üzerinden örneklerle değinerek, Çin yumuşak gücünün ve dış politikasının teori-pratik ilişkisi anlaşılmaya çalışılacaktır. Çin'in Afrika'ya olan ilgisi ilk başlarda (1949) 'ara bölge' bağlamında ideoloji gölgesinde başlamasına karşın, pragmatik düşünceler 1970 ve 1980'lerle sahneye çıkmış ve Jiang Zemin (1990'lar) sonrası ve özellikle Hu Jintao dönemiyle yakın ekonomik ve siyasi ilişkiye evrilmiştir (Cheng ve Shi, 2009: 88). Literatürde Çin'in, Batı ülkelerinden farklı olarak, bölgede "kazan-kazan" ekonomik vizyonuyla yumuşak güç stratejisi doğrultusunda politika ürettiğine dair görüşler mevcuttur (Fijałkowski, 2011: 223). Bir diğer görüşe göre de, Afrika'da Çin, çok belirgin bir

şekilde oldukça gelişmiş rakipleriyle doğrudan mücadele yerine, kendi yanlarında olduklarını düşündükleri zaman faktörüne odaklanarak iyi bir imaj oluşturmakla ilgilenmektedir (Cheng ve Shi, 2009: 95).

Çin'in 1990 sonrası Afrika'ya verdiği önemin temelinde Tiananmen olaylarının akabinde uluslararası ilişkilerini onarma çabası, Afrika kaynaklarına artan ilgi, enerji alanında Orta Doğu'ya alternatif geliştirme isteği ve Çin'in bölgeler arası diplomasiye olan artan özgüveni olmakla birlikte, işini kolaylaştıran unsur kıtada diğer büyük güçler gibi sömürge mirasının olmaması olmuştur (Fijałkowski, 2011: 229). Örneğin bu bağlamda Çin, Mısır ile 1999 yılında ve Güney Afrika ile 2004 yılında stratejik işbirlikleri geliştirmiştir (Cheng ve Shi, 2009: 87). Pekin'in uzun yıllar süren diplomatik çabaları sonucu 2004 yılında Çin'in ham petrol ithalatının %28,7'si Afrika'dan sağlanır hale gelmiştir (Cheng ve Shi, 2009: 104). Çin'in Afrika'ya olan ilgisinin bir diğer boyutu da, dünya üretiminin %11'ini oluşturan bölgenin Batılı altı büyük petrol şirketinin kontrolünü ekarte ederek kendi adına söz konusu petrolü güvence altına alabilme fırsatı (Cheng ve Shi, 2009: 104) ve diğer üretim bölgelerine kıyasla varil başına 3,73 ABD doları gibi kabaca Orta Doğu'dakine eş değer maliyetlerdir (Taylor, 2004: 93).

Ayrıca, Çin'in ekonomi ve karşılıklı çıkar odaklı dış politikasıyla ilgili sahada aktörlerin çeşitliliği (Devlete ait Varlıklar Denetim ve Yönetim Komisyonu, Ticaret Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Çin kredi kuruluşları ve bankaları ve ayrıca il ve şehir hükümetleri gibi) ve çok katmanlılığı sebebiyle hükümet kontrolünün oldukça sınırlı bir konumda kaldığı da literatürde işlenen görüşlerden biridir (Fijałkowski, 2011: 226). Diğer taraftan, Çin devlet kurumları bu geniş aktör ağı içindeki Çinli şirketlere birtakım hizmetler de vermektedir. Örneğin, ulusal düzeydeki büyük oyuncuların Ticaret Bakanlığı, Çinli firmalara yerel ekonomik, politik ve sosyal ortamlar hakkında bilgi vererek yatırım ve ticareti teşvik ederken, Dış Ekonomik İş Birliği Departmanı, hangi şirketlerin Ticaret Bakanlığı'na kaydolması gerektiği de dahil olmak üzere, yurtdışında yer alan tüm Çinli şirketleri düzenleme vazifesini yüklenmiştir (Fijałkowski, 2011: 226).

Siyasi açıdan Çin, Afrika ile ilişkilerinde sömürgeleştirme, köleleştirme, boyun eğdirme karşıtı bir söylem çerçevesinde, müdahale etmeme ve egemenliğe saygı politikasını sürdürmektedir ancak bu durum çoğu otokratik liderler tarafından hoş

karşılansa da, halklar nezdinde yumuşak güç üretimini tartışmalı hale getirdiğine dair görüşler de mevcuttur (Fijałkowski, 2011: 230). Yine de, 53 Afrika ülkesinden 48'i ile resmi bağlar kuran Çin, emperyalizm ve neo-sömürgeciliğin baskılarına karşı birleşme çağrılarına birçok Afrika ülkesinden olumlu yanıtlar almaktadır (Cheng ve Shi, 2009: 95). Çin nihai hedef olarak, bir yandan ABD ve AB ile stratejik çatışmalardan kaçınırken, diğer yandan çok kutupluluğu tesis etmek ve kendi iç ekonomik kalkınmasını desteklemek adına Afrika'dan güvenilir bir kaynak teminini devam ettirmek istemektedir (Cheng ve Shi, 2009: 111).

Afrika özelinde beğeniyle karşılanan Çin'in, yatırımları desteklemek dışında genelde başka bir şart öne sürmeyen ve Çin yumuşak gücünün en belirgin dışavurumu olan kalkınma konusunda yaptığı yardımları ve bilhassa büyük beğeniye haiz olan altyapı projelerine yaptığı yardımlarıdır (Fijałkowski, 2011: 230). Öğrenci değişimi projeksiyonu bir diğer yumuşak güç vizyonu enstrümanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin, bir yandan Afrika'ya öğretmenler göndermiş, diğer yandan Afrikalı öğrencilere burslar sağlayarak, gelecekte bölgede imajını iyileştirmesini umduğu en önemli unsurlardan biri olarak, kendi ülkesinde özellikle teknik konularda eğitimler vermeye devam etmiştir (Cheng ve Shi, 2009: 108). Çin, her ne kadar batı sömürgeciliğinden sonra bölgede yükselen güç olarak yumuşak gücünü pekiştirmeye çalışsa da, Çin'in Afrika'da tartışmasız yumuşak güç olduğunu söyleyebilmek için bölgede uyguladığı iktisadi stratejilerin sonucunu görmek gerekmektedir.

Çin Kamu Diplomasisini de ilgilendiren ülke içi siyasi bir kavram olan “Çin Rüyası” kavramı konumuzun bir diğer bileşeni olmaktadır. Çin Devlet Dil Komisyonu'na göre, 2012 yılının en sıcak kelimesi olan Çin Rüyası incelemeleri için çeşitli perspektiflerden ve çeşitli disiplinlerde araştırma hibeleri verilmiş ve kavram hakkında Çin'de 2014 yılı ortasına kadar 8249 makale yazılmıştır (Ferdinand, 2016: 946). Kavram ilk olarak, Kasım 2012'de, Pekin Ulusal Müzesi'nde ‘Geleceğe Giden Yol’ isimli bir sergiye yaptığı ziyaret esnasında Xi Jinping tarafından dile getirilmiştir (Ho, 2018: 66).

Kavramın temel ilkesi olan “gençleştirme” (fuxing) kısaca, ulusal aşağılanma (Wang, 2014a: 1-2) olarak adlandırılan bir zaman dilimi ve olaylar silsilesi bağlamında, ulusal gururun yeniden kazanılması, zengin ve güçlü bir ülke olarak tüm

insanlarının mutluluğu için ulusal ve kişisel isteklerin birleştiği ve tüm sektörden insanların bu vizyonla çok çabalayarak bu rüyayı gerçek yapma zorunluluğunu vazedenden bir ilkedir (Ho, 2018: 66). İlk Afyon Savaşı'ndan (1839-1842) 1937-1945 arasındaki Çin-Japon Savaşı'nın sonuna kadar olan dönemi “ulusal aşağılanma çağı” olarak vurgulayan Çin siyaseti, yazını ve toplumunun çoğu, bu dönemi, uluslarının emperyalistler tarafından saldırıya uğradığı, zorbalığa uğradığı ve parçalandığı bir zaman olarak algılamaktadır (Wang, 2014a: 2)

Bu “aşağılanma söylemi” ve “gençleştirme anlatısı” pek çok bilim adamı tarafından farklı şekilde tanımlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, Zheng Wang'a göre, ulusal aşağılanma söylemi, Çin'in farklı dönemleri için ulusal kimlik ve ulus inşasının ayrılmaz bir parçası olmuştur (Wang, 2014b). William Callahan ise, “aşağılanma çağı” söyleminin modern Çin tarihinin “ana anlatısı” olduğunu savunmaktadır (Callahan, 2004). Peter Gries ise ilave olarak, çağdaş Çin milliyetçiliğinin tarihin bu kısmı bağlamında anlaşılması gerektiğini savunmaktadır (Gries, 2004). Wang'a göre, Çinliler için, geçmiş aşağılanmanın tarihsel hafızası sadece psikolojik bir algı ile ilgili bir şey olmanın çok ötesinde, Çin Ulusal kimliğini inşa etmenin önemli bir unsurudur (Wang, 2014a: 4). Bu bağlamda gençleştirme anlatısını da, bir propaganda veya ideolojik kampanya olarak düşünmek aşırı bir basitleştirme olarak görülmeli ve bunun Çinliler için, aynı zamanda tarihin bir parçası ve birçok Çinlinin bunu eski aile fotoğrafları, günlükler ve nesilden nesile aktarılan değerli makalelerle öğrendiği gerçeği unutulmamalıdır (Wang, 2014a: 4).

Seleflerinin kullandığı ulusal gençleştirme ilkesini tekrarlayan ancak bundan ziyade, Çin Rüyası kavramını döneminin imza ideolojisi haline getiren Xi Jinping'in bu kavramının işaret ettiği bir diğer temel anlayış da, Çin'e özgü sosyalizmi geliştirmek için büyük bir stratejik düşünce oluşudur (Wang, 2014a: 1). Tıpkı gençleştirme ve ulusal aşağılanma kavramları gibi, Çin Rüyası'nın diğer temel dinamiği olan “temel toplumsal sosyalist değerler” olan, özgürlük, eşitlik, adalet ve hukukun üstünlüğü (Gow, 2017: 11) de kavramın genel konsepti içinde yer almaktadır, elbette Çin tarzıyla. Kavramın dış politikada oluşturduğu anlayışın temel stratejileri ise, Çin-ABD ilişkilerini denge içinde yürütmeye devam etmek, oluşturulacak etki alanı ile dünyada etkisini arttırmak ve temel çıkarlardan ödün vermemek şeklindedir (Aoyama, 2016: 4).

“Çin Rüyası” ile ortaya konulan vizyonun ‘yeteneklerini gizlemek ve düşük bir profil izlemek’ten (Tao Guang Yang Hui - hide capabilities and keep a low profile), ‘başarı için çabalamaya’ (Fen Fa You We - striving for achievement) geçişin de bir göstergesi olduğuna dair fikirler mevcuttur (Sørensen, 2015: 53). Kamu diplomasisi açısından bakıldığında ise, Çin Rüyası, barışçıl kalkınma stratejisinin bir izdüşümü olarak, Çin’in bölgesel barış ve güvenlik için bir tehdit olduğuna dair teorilere karşı koymaya çalışan Çin’in yumuşak güç kampanyalarının önemli bir enstrümanı olmaktadır (Ho, 2018: 68). ‘Çin rüyası’ konseptinin hayata geçmesi için refah, demokrasi, nezaket, uyum, özgürlük, eşitlik, adalet, hukukun üstünlüğü, vatanseverlik, özveri, dürüstlük ve dostluk gibi (Feng, 2015: 163) ilan edilen değerler de, kavramın Çin’in yumuşak gücüne hizmet ettiği anlayışını pekiştirmektedir.

3.2 DÜNYAYI BİRBİRİNE BAĞLAMAK: KUŞAK YOL GİRİŞİMİ

Bu başlıkta, Çin Kamu Diplomasisinin en önemli ve en geniş projeksiyonlu yapı taşlarından biri olan BRI Girişiminin literatür, dünya siyaseti ve küresel düzen içindeki yeri anlaşılmaya çalışılacaktır. Konunun önemi ve genişliğine binaen ayrı bir alt başlık altında incelenecektir. Çin Devleti’nin önceden Bir Kuşak Bir Yol (One Belt One Road – OBOR) Girişimi olarak isimlendirdiği girişimi, ‘bir’ ifadesinin yanlış anlaşılabilirliği görüşü üzerine BRI olarak değiştirmesi, Çin’in yumuşak güç algısına verdiği önemi bir kere daha ortaya koyan bir durumdur. Bazı akademisyenlere göre BRI, Çin Rüyası’na ulaşmak için girilen küresel siyaset üzerindeki potansiyel etkisi çok büyük olabilecek küresel bir stratejidir (Aoyama, 2016: 3). BRI ile her ne kadar açıkça söylenmiyor olsa da, Xi yönetiminin hedeflediği, bir yandan ‘Çin Rüyası’ konseptinin amaçlarından biri olan yerel kalkınma hedeflerine doğru ilerleme güdüsü, diğer yandan diğer ülkelerle karşılıklı yarar sağlayan geniş bir çıkarlar topluluğu çerçevesinde dış stratejik hedeflere erişme çabası olarak görülmektedir (Huang, 2016: 320). Aynı zamanda bu strateji, Çin yönetiminin yurtiçi ve yurtdışında karşılaştığı bazı sorunlardan bir çıkış alternatifi olarak ortaya konmakta ve bu yolla Orta Asya, Avrupa, Orta Doğu, Kuzey Afrika, Güneydoğu Asya ve Güney Asya’daki çeşitli ülkeler arasındaki ilişkilerini güçlendirerek büyük bir ihracat alanı yaratmayı da hedeflemektedir (Huang, 2016: 317).

Çinli olmayan bazı kaynakların fikirlerine göre ise, BRI'nin bir diğer işlevi de, Avrasya bir bütün olarak ve Çin'e bağımlı bir şekilde ekonomik bütünleşme yaşarken, ABD'yi Atlantik ve Pasifik arasında yüzen uzak bir ada konumuna itip dünya siyaseti ve ekonomik düzenine yeni bir şekil vermek olacaktır (Swaine, 2015: 14). Bu açıdan, BRI'nin ortaya koyduğu bir diğer dikkat çekici nokta, küreselleştiği sıkça ifade edilen bir dünya düzeni oluşmuş olsa da coğrafyanın jeopolitiği şekillendirmeye devam ettiğini göstermesidir (Ploberger, 2017: 1). Çin'in ekonomik, siyasi ve stratejik olarak küresel arenadaki yükselişinin bir yansıması olan BRI, Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) finansmanı öncülüğünde, Çin'i bölgesinde ve ötesinde jeoekonominin ve jeopolitiğin merkezine yerleştirirken komşularıyla ilişkilerini güçlendirdiği bir düzleme yerleştirdi (Yu, 2017: 1). Bu proje açıktır ki, komşularla rekabetin doğuracağı enerji kaybının önüne geçerken, bulunduğu bölgenin dünya ekonomisi ve siyaseti açısından merkez haline getirme ve kendisini de merkezin merkezine yerleştirme stratejisi olarak göze çarpmaktadır. BRI, Çin'in en büyük uluslararası girişimi olarak, dünya nüfusunun %64'ünü ve dünya GSYİH'nın (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) %30'unu oluşturan Asya, Avrupa ve Afrika'daki alt bölgeleri kapsayan geniş bir bölgedeki ekonomik kalkınmaya hitap etmektedir (Huang, 2016: 314).

Winter'a göre BRI, Avrasya ve Afrika'nın siyasi ve ekonomik ortamını enerji, telekomünikasyon, lojistik, hukuk, bilişim teknolojileri ve ulaştırma sektörlerinde bir altyapı ortaklığı ağı aracılığıyla dönüştürme vizyonudur (Winter, 2016: 1). Bir diğer görüşe göre de, Çin'in yeni küresel vizyonunun taç mertebesinde olan BRI, Çin'den başlayarak Asya, Avrupa ve Afrika'ya ulaşması hedeflenen kara yolları, demir yolları, limanlar, denizcilik ve iç su taşımacılığı, havacılık, enerji nakil hatları, elektrik, trans-okyanusal kablo dahil fiber optik, telekomünikasyon ile bilgi ve iletişim teknolojileri alanlarında devasa bir iş birliği vizyonu olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdağ, 2019: 74). Ferdinand, bu açıdan BRI'nin temel mantığının, dış politika iş birliğini kolaylaştıran ve çatışma risklerini sınırlayan ortak bir sınır ötesi altyapının oluşturulması anlamı taşıyan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu başlatan işlevselci sürece benzediğini belirtmektedir (Ferdinand, 2016: 950). Çin'in BRI ile planlanan açık hedeflerinin ardında, Avrupa ile ilişkilerinde uzun vadeli siyasi ve ticari ilişkiler kurarken, birlikte dünyayı yeniden tasarlamak ve Avrupa'nın

ABD'ye daha az bağımlı, kendisineyse daha çok bağımlı olmasını sağlamak gibi bir gündeminin olduğu da literatüre yansıyan görüşler arasındadır (Ferdinand, 2016: 954-955).

Deng Xiaoping'in daha önce bahsedilen meşhur ilkeleri sonrası, ekonomik gücü biriken Çin dış politikasındaki dönüşüm, Hu Jintao döneminin sonlarıyla başlamış ve sürekliliğin yansıması olarak Xi yönetimi altında bu katlanarak devam etmiştir (Yu, 2017: 4). Bu dönüşümün köşe noktalarından biri, Çin'in değişen dünya tarafından şekillendirilmek yerine dünya düzenini kendisinin şekillendirmesi vizyonu ve kararlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır (Huang, 2016: 315). Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde BRI, Çin'in Asyalı komşularıyla ekonomik entegrasyonuna yardımcı olma, kendi şirketlerinin 'dışa açılma' stratejisi ile ekonomik büyümesini arttırma, Xinjiang ve Yunnan gibi iç batı bölgelerini ekonomik entegrasyona dahil ederken küresel ticarete de dahil edilmesini sağlama ve tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması gibi dört amaca ve mantık arka planına da hizmet etmektedir (Yu, 2017: 5-6). Winter'a göre de Pekin, BRI ile Sincan'daki Urumçi ve Kaşgar'ı ticaret, turizm ve ulaşım merkezlerine dönüştürmek ve ortaya çıkan bu zenginlik ile bölgedeki Müslüman Uygur topluluklarını ulusun geri kalanıyla bütünleştirmeyi hedeflemektedir (Winter, 2016: 3).

BRI tartışmaları, Çin'in statüko gücü mü yoksa revizyonist bir güç mü yani bir kural takipçisi mi yoksa bir kural yapımcısı olma niyetinde mi tartışmaları ile de senkronize ilerlemektedir. Bu da elbette, dünyanın en eski uygarlıklarından biri olma öz farkındalığı ve hem bölgesel hem de küresel düzeyde daha güçlü bir "duyulma" duygusunu ve çıkarlarının "dikkate alınmasını" kolaylaştırabilecek güçlü bir benlik algısına sahip olması ile bağlantılıdır (Ploberger, 2017: 4). Çin, kendisini bugünlere getiren ve Kültür Devrimi'nin ideoloji yoğun atmosferinden kalkınma ve ekonomi odaklı yaklaşıma geçtiği ünlü 11. Merkez Komitesi Üçüncü Genel Kurul Oturumunda (Aralık 1978) Çin'i yeniden güçlü ve saygın bir ülke yapmanın yol haritasını çizmiştir (Ploberger, 2017: 3-4). Dönemin en önemli aktörü olan Deng Xiaoping'in 1978 Eylül'ünde kullandığı ifadeler söz konusu değişimin ruhuna işaret etmektedir: "Sosyalist bir ülkede üretici güçlerin büyüme hızı, uzun bir tarihsel dönem boyunca kapitalist ülkelerde bunun gerisinde kalıyorsa, sosyalist sistemin üstünlüğünden nasıl bahsedebiliriz?" (Xiaoping, 1978). Söz konusu bu oturum tebliği

ile birlikte sınıf mücadelesi koruma stratejisinden, ekonomik modernizasyon ve hızlı büyüme temelinde endüstriyel üretimin modernizasyonu stratejisine geçme yoluyla modern ve güçlü bir sosyalist ülke yaratmak liderlik için en önemli görev haline gelmiştir (Ploberger, 2017: 3-4).

BRI, ilk olarak Başkan Xi Jinping tarafından Eylül 2013'te Kazakistan'da duyurulmuş, bir ay kadar sonra Endonezya'da 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu fikri ortaya atılmış ve 2014'te Asya-Pasifik Ekonomik İş Birliği toplantısında strateji için 40 milyar dolarlık bir fon kurulacağını duyurulmuştur (Murphy, 2016: 245-246). Akabinde Mart 2015'te Milli Kalkınma ve Reform Komisyonu, Dışişleri Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı'nın ortaklaşa duyurusu ile hayata geçirilmeye başlanmıştır (Murphy, 2016: 245-246). BRI'nin tamamlanabilmesi için öngörülen zaman ölçeği 35 yıl olarak ortaya konmuştur (Ferdinand, 2016: 950). BRI'nin, politika koordinasyonu, tesis bağlantısı, engelsiz ticaret, finansal entegrasyon, ve insanlardan insana bağlar olmak üzere beş ana hedefi vardır (Huang, 2016: 319). Stratejiye özel politikaların ortaya çıkmaya başladığı Mayıs 2015 tarihinde, BRI kapsamındaki, kara bağlantılı altı uluslararası ekonomik koridor ve iki deniz güzergahı için tahmini altyapı yatırım maliyeti 6 trilyon dolar olarak öngörülmüştür (Aoyama, 2016: 13-14).

Ana başlıklarıyla bu yollar, kara yolu bağlamında Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru, Yeni Avrasya Kara Köprüsü Koridoru, Çin-Orta Asya-Batı Asya Ekonomik Koridoru, Çin-Çinhindi Yarımadası Ekonomik Koridoru, Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru, BCIM (Bangladeş, Çin, Hindistan ve Myanmar) Ekonomik Koridoru olmak üzere öngörülen altı koridor ve Güney Çin Denizi'nden ve Hint Okyanusu'ndan Avrupa ve Afrika'ya giden iki deniz koridorundan müteşekkildir (Huang, 2016: 318). Hatta öyle ki, Çin'in küresel vizyonunu ortaya koyar biçimde Çin, ülke ve bölge sınırlaması olmaksızın isteyen ülkelerin bu girişimde yer alabileceğini duyurmuş ve Latin Amerika'da dahi benzer diplomatik girişimlerde bulunmuştur (Aoyama, 2016: 7). Çin'in işte bu vizyon dahilinde BRI'ye verdiği önem, BRI perspektifi ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışan yönetimin dönemsel de olsa Güney Çin Denizi'ndeki dış politikasının yumuşaması ve ikili anlaşmalardan ziyade çok taraflı anlaşmaları kabul etmeye başlaması ile de görülebilmektedir (Aoyama, 2016: 21).

2000 yılından itibaren dışı açılımı teşvik için geliştirilen 'Küresel Geçiş Stratejisi', BRI ile devamlılık kazanmış ve derinleşmiş ve Çin'i imzaladığı pek çok ikili yatırım anlaşması ile dünyanın en büyük sermaye ihraç eden ülkelerinden biri haline getirmiştir (Chen, 2016: 1). "Tek Kuşak" olarak ifade edilen stratejinin tam adı "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı"dır ve Çin'i Orta ve Batı Asya "kara" bağlantıları ile Avrupa'ya bağlayan rotaları ifade etmektedir (Chen, 2016: 1). 'Tek Yol' ise, '21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu' anlamına gelmekte ve Çin'i Güneydoğu Asya ülkeleri, Afrika ve Avrupa'ya bağlayan okyanus bazlı rotaları ifade etmek için kullanılmaktadır (Hali, Iqbal ve Shukui, 2014: 158). Kuşak Yol stratejisinin haritası Şekil 1'den takip edilebilir.

Şekil 1: Kuşak Yol Girişimi Kara ve Deniz Rotaları Haritası 1

(Chen, 2016: 1)

BRI'nin Çin için ne kadar önemli olduğunun bir diğer göstergesi ise dışarıya yönelik doğrudan yabancı yatırımlarının seyridir. Dünya Yatırım Raporu'na göre 2015 yılında %4 artan bu rakam 127,6 milyar dolara ulaşmasına rağmen, Afrika gibi Çin'in doğal kaynaklar alanında oldukça önem verdiği bir bölge, BRI açısından yeteri öneme haiz olmadığı için, 10 yıldaki artışa rağmen Çin doğrudan yatırımları

içinde küçük bir yüzdeyi teşkil etmektedir (Chen, 2016: 1). Ancak 2015 ve sonrası uluslararası kamuoyu çağrıları ve Güney Afrika ve Mısır gibi ülkelerin AIIB'ye katılması gibi gelişmeler Çin tarafından da olumlu karşılanmış ve Afrika'nın söz konusu projeye dahil edilme girişimlerine ivme kazandırmıştır (Chen, 2016: 4). Yine Şekil 2'de gösterilen, başka bir haritada da BRI stratejisinin ölçeği izlenebilir.

Şekil 2: Kuşak Yol Girişimi Kara ve Deniz Rotaları Haritası 2

(Sidaway ve Woon, 2017: 3)

Proje için önemli dönüm noktalarından biri de AB ile ilişkilerde meydana gelmiştir. 2010 yılından itibaren Avrupa'nın önde gelen ülkeleriyle iş birliğini geliştiren Çin, bunun karşılığını Aralık 2015'te Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) Çin'i yeni üye olarak kabul etme niyetini pekiştirmesi ve Çin ile AB arasında Yeni İpek Yolu ve AB yatırım planı arasında koordinasyon kurulma eğilimiyle almış görünmektedir (Aoyama, 2016: 17).

BRI projesini Çin'in daha önceki politikalarından ayıran iki önemli etmenden biri, hitap ettiği coğrafi büyüklük (küresel bir vizyonu olması) ve ikincisi de kara ve deniz açılımının eşzamanlı olarak ilerleme stratejisidir (Aoyama, 2016: 9). Bu durum da, Çin'in batısını ve güneyini stratejik alanlar haline getirmiştir (Ferdinand, 2016: 951). Çin, en büyük önemi verdiği Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru ve BCIM

Ekonomik Koridoru'nu kurmuş bulunuyor ve yatırımlarına devam ediyor, diğer koridorlar ise henüz kurulmamıştır (Aoyama, 2016: 15). Alan çalışması hüviyetinde, BRI'nin aktif ve en önemli güzergahlarından biri olan Pakistan Çin Ekonomik Koridoru (CPEC) çerçevesinde ilgili ülke açısından ekonomik faydalarına bakmak proje pratiğini anlama adına olumlu olacaktır.

Pakistan ve Çin, 2007 yılında yürürlüğe giren, iki aşamalı bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalamış ve bu yolla karşılıklı ticaretlerini 2013 yılına kadar 3,5 milyar dolardan, 14,3 milyar dolara yükseltmişlerdir (Irshad, 2015: 200). 1982 yılında iki taraf Khunjerab Geçidi üzerinden Çin'in Kaşgar'ını Pakistan'ın İslamabad'ına bağlayan efsanevi Karakorum Otoyolu'nu tamamlamış, ardından 2000'li yıllarda modernize edilen Otoyolu dahili bir yol ile Pakistan'ın güneyindeki Gwadar ve Karaçi limanlarına bağlamıştır (Ali, 2015). CPEC bünyesinde Çin, en büyük doğrudan yatırım anlaşmasıyla Pakistan'a kalkınma anlaşmaları için, yıllık GSYİH'sinin kabaca yüzde 20'sine denk gelen 46 milyar dolarlık yatırım taahhüdünde bulunmuştur (CNN Money, 20 Nisan 2015).

Çin için CPEC'i çok değerli yapan en önemli unsurlardan biri, kendisini iki okyanuslu bir güç haline getirecek ve Asya, Afrika ve Avrupa'da üç milyar insanı birbirine bağlamayı hedefleyen yeni Deniz İpek Yolu için bir kanal görevi görecek olan Gwadar limanı ve Gwadar bölgesinin geliştirilmesidir (Irshad, 2015: 203). Çin açısından bir diğer önemli unsur da, hızla büyüyen Pakistan ekonomisine dahil olacak Çin özel sektörü yanında (Irshad, 2014), bu güzergah üzerinden daha kolay ulaşabileceği petrol havzası ve oradan da Avrupa ve Afrika kıtalarına kurabileceği bağlantılardır (Cherng-Shin, 2013). Pakistan açısından bakıldığında ise, Pakistan'ın en büyük ikinci ticaret ortağı olan Çin, aynı zamanda altyapı, telekomünikasyon, limanlar, enerji sektörlerinde ülkedeki en büyük yatırımcı pozisyonu ile Pakistan ekonomisi açısından çok önemli bir aktör olmuş ve Güney ve Orta Asya bölgelerinde barış ve istikrarın korunmasıyla oluşan ortamda rakiplerin paydaşlara dönüşmesinden faydalanmaktadır diyebiliriz (Irshad, 2015: 204).

Irshad, Proje etkileri açısından Güney Asya için dört ana senaryo ortaya koymaktadır. Bunlar, 'sürdürülen büyüme' -ekonomi ve bölgesel ticaretin artışı-, 'çöküş' -çevresel bozulma, nüfus patlaması, yaygın hastalık, kıtlık gibi durumların ortaya çıkması-, 'durağan durum' -bölgesel anlayışın gelişmesi ve statükonun aşağı

yönlü gelişimin durması-, 'dönüşüm' ise, -suç oranında ciddi düşüş, yükseköğretim de %100 kayıt, entegre kara, hava ve deniz tabanlı koridorların oluşması- gibi ideal düzen senaryolarıdır (Irshad, 2015: 206).

Her ne kadar trans-Afganistan karayolu ve demiryolu bağlantılarına rakip olarak Hindistan'ın aksi yönde çabaladığı ifade edilse de, CPEC ile genel yoksulluk seviyesinin neden olduğu terörizmin de önünün kesilmesi öngörülmektedir (Hali ve Iqbal, 2014: 154). CPEC güzergahı ile özellikle, kalkınma ihtiyacı oldukça yüksek olan Pakistan'ın Belucistan ve Khyber Pakhtunkhwa illeri ve hatta Çin'in Xinjiang (Sincan Uygur Özerk Bölgesi/Doğu Türkistan) eyaleti gibi bölgeler için muazzam faydalar beklenmektedir (Hali ve Iqbal, 2014: 154). Sonuç olarak, BRI'nin, Pakistan için ekonomik büyüme ve istikrar getireceği, Asya, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan yeni rotalar oluşturacağı ve bölgedeki terörizmin temel nedenlerini zayıflatacağı görüşleri de mevcuttur (Hali ve Iqbal, 2014: 160). Bu bağlamda Batı medyasının da Projenin Çin merkezli ve sadece Çin'e faydalı gibi yansıtılmasına karşı çıkan bir çalışma, örneğin Yunanistan'ın Pire limanına BRI vizyonu dahilinde yapılan Çin yatırımlarının da, limanı önemli bir ulaşım kapısı haline getirdiğini ve örneğin Hewlett Packard'ın (HP) dağıtım faaliyetlerinin büyük bir bölümünü Rotterdam'dan Pire'ye taşıma kararını etkilediğini aktarmaktadır (Hali ve Iqbal, 2014: 159-160).

Çin, BRI'nin başarılı bir şekilde uygulanması halinde kendi kalkınma zorunluluğunu da karşılayarak Çin'de sosyalist sistemin devam etmesini sağlama anlamında çok önemli bir kazanım elde edecektir (Ploberger, 2017: 15). Diğer taraftan Proje başarıya ulaşırsa, dış ilişkilerinin önemli bir bölümünü kendi lehine yeniden şekillendirebileceği ve bölgesel ve küresel konumu için kritik jeopolitik etkilere sahip olabileceği değerlendirilebilir (Ploberger, 2017: 15).

Winter'a göre, BRI'nin bir diğer yönü de, kültürle bağlantılı olup, Basra Körfezi, İran, Türkiye ve Arap ülkeleri gibi ülkeler için eşitsiz oldukları siyasi bir bölgede siyasi ve ekonomik sadakat oluşturan ve tarihi bu anlamda kullanan bir platformun tarihlerine canlılık vermesi bağlamında da istenen bir olgudur (Winter, 2016: 2). Bu da UNESCO (BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) Dünya Mirası Komitesi'nin İpek Yolu güzergahı adaylarının artışında belirginleşmektedir. Güzergah boyunca 500'den fazla yerleşim yerinin düzinelerce İpek Yolu koridoru

düşünüldüğünde şimdiye kadarki en kapsamlı uluslararası miras koruma programı potansiyeli olduğu görülmektedir (Winter, 2016: 2).

İpek Yolunun kültüre bakan yüzünün önemli figürlerinden biri olan ve Ming Hanedanlığı döneminde 1405 ve 1433 yılları arasında Güney Asya, Arap Yarımadası ve Batı Afrika'ya hitap eden yedi filo yöneten Müslüman hizmetkar Zheng He'nin güzergah boyunca barışçıl bir elçi olarak ünlenmesi güzel bir örnektir (Winter, 2016: 4). Öyle ki, Singapur 2005 yılında Zheng He seyahatlerinin 600. yıldönümünü kutlayarak Singapur'un denizcilik tarihi ve Çin ile olan bağlantıları hakkında halkın farkındalığını artırmaya çalışmış ve Çin, BRI ağında kilit ülkeler olan Sri Lanka ve Kenya'ya Zheng He filosunun kalıntılarını bulmak için milyonlarca dolar yardımda bulunmuştur (Winter, 2016: 4). Bu başka bir anlamda, BRI'yi Avrasya ve ötesindeki ülkelerin kültürel akışlarının derin tarihine yerleştiren bir olgudur.

BRI'yi Türkiye açısından analiz eden çalışmalarda yer alan, BRI'nin Çin'den sonra nerdeyse en uzun güzergahına ev sahipliği yapan Türkiye için önemine dair bazı önemli tespitlere de değinmek faydalı olacaktır. Öncelikle Türkiye'nin müzmin hale gelmiş Batı tandanslı politikasının açmazlarından bahsedilen çalışmada, Türk Dış Politikası'nın zamanı yakalayarak, özellikle Çin olmak üzere Asya'nın yükselen ekonomileri ile daha tutarlı ve sürdürülebilir politikalar geliştirmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Akdağ, 2019: 68). BRI bünyesindeki Orta Kuşak Koridoru'nun hayati ülkesi olan Türkiye, gerek yatırım finansmanı ve gerek dış ticaret çeşitliliğini geliştirme yolunda ciddi avantajlar elde edebilecektir. Örneğin, Çin ile en önemli altyapı yatırım konularından biri olan demir yolu projeleri bağlamında 5000 kilometrelik bir demir yolu ağı örülmesi planlanmaktadır (Çolakoğlu, 2013). Ankara-İstanbul Hızlı Tren projesi kapsamındaki Türk-Çin konsorsiyumu tarafından kullanılmak üzere, Çin Eximbank'ın 720 milyon dolarlık kredisi için anlaşma imzalanmıştır (Yurdakul, 2013). Bir diğer hızlı tren projesi olan ve BRI bünyesinde Türkiye'de yapılması planlanan en büyük altyapı projesi olan Edirne-Kars Hattı da çok önemli adımlardan biridir (Akçay, 2017).

Huawei, Bank of China, Industrial and Commercial Bank of China, Çin Havacılık Endustrisi Şirketi (Aviation Industry Corporation of China) ve Çin Kuzey Endustrileri Şirketi (China North Industries Corporation) gibi büyük bazı Çinli şirketler Türkiye'de giderek artan oranda yatırımlar yapmaktadırlar (Akdağ, 2019:

84). Yine de, 2015 yılının verileriyle Çin'in tüm dünyadaki 107 milyar dolarlık yatırım büyüklüğünden 642 milyon dolarlık bir pay Türkiye-Çin ticaret potansiyeli için büyük bir ölçek değildir (Temiz, 2017).

Projenin hayata geçebilmesi için diğer ülkelerle iş birliğinin yanında, hayati bir unsur olan ayrılacak olan fon konusunda en önemli aktörlerden biri Çin önderliğindeki uluslararası finans kurumu AIIB olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, BRI kapsamındaki altyapı gelişim finansmanında başat aktör olan AIIB'nin yapısına kısaca değinecek olursak, içlerinde Güney Kore, Birleşik Krallık ve Almanya gibi ülkelerin de olduğu 57 kurucu ülke ile oluşturulan kurum 100 milyar dolarlık bir sermaye ile yola çıkmıştır (Aoyama, 2016: 14). 21 Asya kurucu ülkesiyle resmen başlatılan bankada Çin, 29,78 milyar dolar katkı payıyla bankanın en büyük hissedarıdır ve %26 oy oranına sahiptir (Yu, 2017: 6-7). Bu Banka anlaşma maddelerine göre kritik bir oy oranıdır. Çünkü bu maddeye göre, anlaşmada değişiklik yapmak, bölge üyelerinin sermaye paylarını ayarlamak, bankanın sermaye tabanını artırmak ve diğer önemli değişiklikleri yapmak için toplam oyların en az %75'i gereklidir ki bu da Çin'e bankada fiili veto yetkisi imkanı getirmektedir (Yu, 2017: 7). Çin'in AIIB'yi kurmasının ardındaki motivasyonlarına bakarsak, dış açıdan Asya ülkelerinin BRI'ye entegre olmasına engel olan altyapı ve bu altyapı için finansman yetersizliği ve iç açıdan yavaşlayan iç ekonomik gelişimine ivme kazandırarak yurtiçi sermayesinin dışa açılma için bir kanal oluşturmak olduğu söylenebilir (Yu, 2017: 8).

Çin'de kalkınma finansmanı kavramını 1990'ların sonunda ilk defa dile getiren ve bu felsefe ile kurulan Çin Kalkınma Bankası'nın ilk başkanı olan Chen Yuan bir anlamda, Batı merkezli Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi kurumlara alternatif, Çin dolayısıyla Asya merkezli bir finans düzeninin temellerine işaret etmiştir (Murphy, 2016: 247). Bu felsefenin devamı niteliğinde kurulan AIIB için CCTV gibi yayın organlarında 2015 Mart'ında, 'emperyalizmin araçları' haline gelen Bretton Woods kurumlarının kalkınma finansmanı alanındaki tekelinin kırıldığını ve daha ucuz altyapı hedefli krediler ile "ikinci bir Asya ekonomik mucizesi" yaratabileceğine dair yorumlar yer almıştır (Murphy, 2016: 250). Murphy, BRI konusunda daha az destekleyici olan bazı Çinli ekonomistlerin Çin'in devasa (ancak azalan) döviz rezervlerinin israfına yol açacağı fikirlerinin aksine, Çin'in BRI

ile uluslararası kalkınmaya olan güveninden ve bağlılığından şüphe edilmemesi gerektiğini öne sürmüştür (Murphy, 2016: 250). Bu görüşü destekler biçimde, AIIB'nin kurulmasıyla birlikte, öncesinde koordine olamayan Çin yabancı yatırımlarının, komşu ülkelerle olan mali bağlarının daha resmi ve geniş kapsamlı hale gelmesi sağlanmıştır (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 40)

Küresel özelliği sebebiyle statükoya meydan okuyan bu proje ile Xi Jinping yönetimi, "Çin halkının büyük ölçüde yeniden canlanmasını" hedeflerken (Ferdinand, 2016: 954-955), diğer tarafta ABD'nin Asya'ya dönüşü ile Japonya, Hindistan ve Avustralya ile kurduğu askeri ittifaklar ile bölgede bir güç oyunu süregitmektedir. Buna karşılık olarak, Rusya ile yakınlaşan Çin, Rusya'nın gelişmelere tepki olarak 2015 yılında S-400 karadan havaya füze sistemi gibi silahları satmayı kabul etmesi ile askeri önlemlerini arttırmaya devam etmektedir (Aoyama, 2016: 20).

Bu noktada AIIB'nin kurulmasının bir diğer boyutu da, ABD'nin Asya-Pasifik'e dönmesi ve Trans-Pasifik ortaklığı çabaları ile anlaşılabilir. Obama yönetimi, dolar tabanlı sistemi tehdit edebilme kapasitesine sahip Çin, Japonya ve Güney Kore arasında oluşabilecek bir Asya para birimi ittifakına engel olabilmek için de bu dönüşü gerçekleştirmiştir (Huang, 2016: 318) ve Çin de buna tepki olarak AIIB'yi kurmuş ve rekabeti kızıştırmıştır (Ferdinand, 2016: 953-954). Öyle ki ABD müttefiklerinin AIIB'ye katılımları sonrası, Bretton Woods'tan bu yana ilk kez ABD önemli bir uluslararası finansal yapıdan dışlanmış ve Obama acil bir ulusal güvenlik toplantısı düzenlemiştir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 41). Özellikle bu meydan okumanın önemi, çoğu uluslararası kuruluşa katılmayı reddeden ve finansal sermayenin merkezleri olan İsviçre ve Luxemburg'un da AIIB'ye katılmasının Bretton Woods İttifakının derin iç çatlaklarla karşı karşıya olduğuna dair yorumlarda kendini göstermektedir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 41).

Temel amacı ABD sanayi ve sermaye fazlasının ihracatını kolaylaştırmak olan Bretton Woods sistemi, savaş sonrası Avrupa toparlanmasıyla eş çıkarlara hizmet ettiyse de, doların altından ayrılması sonrası (Nixon Dönemi, 1971) yıllarda ortaya çıkan çıkar çatışması ve ABD öncülüğündeki finans kuruluşlarının Doğu Asya ekonomilerinin hızlı yükselişine uyum sağlayamamaları AIIB'ye olan eğilimin açık nedenlerindedir (Huang, 2016: 317). Çin, BRI ile siyasi açıdan kendini, Dünya

Bankası ile birçok gelişmekte olan ülkeyi yoksullaştıran, 1980'lerde söylemi kurum inşasına, demokrasiye ve özgürlüğe doğru kayan ve sonra kararlı bir şekilde itibarsızlaştırılan ve şimdilerde "güvenlik" ve "istikrar" sloganlarını kullanan ABD hegemonyasının zıttı bir söyleme yerleştirmektedir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 43-44). Buna göre BRI'nin amacı, altyapı yatırımlarına sponsor olmak ve ekonomik kalkınmayı kolaylaştırmak, iş birliğini teşvik etmek ve çatışmayı en aza indirmek için barışçıl bir gelişmeyi desteklemektir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 44).

Mart 2015'te İngiltere'nin Bankaya katılma ve borç verme kararını açıklamasının ardından, Asya dışı ülkelerden AIIB'ye katılma yarışına Almanya, Fransa, İtalya ve ABD'nin yakın müttefikleri olan Avustralya, Güney Kore ve İsrail de katılmıştır (Yu, 2017: 9). Uluslararası itibar merkezi değişimi açısından bir dönüm noktası hüviyeti taşıyan bu durum elbette ABD tarafından çeşitli tonlarda tepkiyle karşılanmıştır (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 42). Özetle, bankaya katılan müttefiklerine tepkisini çeşitli platformlarda dile getiren ABD'ye göre, ABD Başkanı Obama'nın bir konuşmasında işaret ettiği gibi, Çin'in AIIB'yi kurmasının gerçek amacı, Batı hakimiyetindeki finansal yapının yerine Çin merkezli bir finansal sistem kurmaktır (Yu, 2017: 10).

The Economist dergisi bu durumu: 'Çin kazandı, sadece Asya'da değil, Avrupa'da da Amerikan müttefiklerinin desteğini kazandı ve Amerika'yı cılız ve etkisiz görünecek bir halde bıraktı' (The Economist, 21 Mart 2015) şeklinde yorumlamıştır. Eski ABD Hazine Bakanı Lawrence Summers'ın kaleme aldığı bir makalede ise: 'Bu geçen ay, ABD'nin küresel ekonomik sistemin sigortacısı rolünü kaybettiği an olarak hatırlanabilir, öyle ki Bretton Woods'tan beri Çin'in büyük bir yeni kurum kurma çabası ile Birleşik Devletler'in başta Britanya olmak üzere düzinelerce geleneksel müttefikini dışarıda kalmaya ikna edememesinin birleşimiyle kıyaslanabilecek hiçbir olay düşünemiyorum' (Insider, 6 Nisan 2015) değerlendirmesi yapılmıştır.

ABD merkezli uluslararası ekonomik sistemin reformu yönündeki taleplerin ve BRI ve çevresinde oluşan finansal yeni düzene ilgi duyulmasının nedenleri arasında, gelişmekte olan ülkelerin piyasa ekonomilerinin yükselişi ve ABD ve ABD dolarının geleceklerine dair güvenilirlikleri hakkında ciddi sorulara sebep olan ABD'deki subprime krizi de vardır (Huang, 2016: 317). Ancak bu ilgi keskin ve kesin bir dönüş

anlamına gelmemektedir. Çin ile statüko güçleri arasında bazı gerilimler söz konusudur. Bunlar kısaca, Çin'in ekonomik büyümede geçmesi muhtemel görüldüğü ABD ile potansiyel çatışma olasılığı, Çin'in piyasa reformunun derinleşerek süreklilik kazanması ile ilgili ideolojik çekinceler ve bir diğeri de bunun tersi olarak gelişmekte olan ülkelerin 'Washington konsensüsü' olarak özetlenebilecek serbest piyasa ekonomisine karşı duydukları kuşkulardır (Huang, 2016: 318).

Bazı akademisyenlere göre, küresel bir finans ve ticaret sistemi oluşturma ve yönetme kapasitesine sahiplik açısından Çin, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra, tarihte sadece üçüncü ülkedir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 38-39). Bu elbette Çin'in bu konumu tartışmasız olarak kolayca alabileceğini düşündüğü anlamına gelmez. Çin, ABD'nin küresel finansmana hakim olmadan önce 50 yıl çaba sarf ettiğinin ve iki dünya savaşı geçtiğinin farkında ve bu yüzden şu an için AIIB ve diğer kuruluşları Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) rakipleri değil, tamamlayıcıları olarak lanse etme eğilimi içindedir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 38-39)

Çin, ABD'nin engellemelerine ve karşı duruşuna ve literatürdeki eleştirilere çeşitli resmi ve gayri resmi düzeylerden çeşitli tepkiler vermektedir. Örneğin, Pekin Üniversitesi ekonomi profesörlerinden Lu Feng, AIIB'ye karşı algı oluşturan tek büyük batılı güç olduğunu, bunun aksine birçok batılı ülkenin bankaya katılma yarışı içinde olduğunu ve bunun da "küresel sistemin yeniden yapılandırılmasının bir başlangıcı olduğunu" iddia etmektedir (Swaine, 2015: 10). Batı hakimiyetindeki Asya Kalkınma Bankası, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu ile ifade edilen küresel sisteme daha eşitlikçi ve adil, daha az ideolojik ve daha kapsayıcı bir mali yapıyı ikame etme söylemi de BRI'yi ifade eden argümanlar olarak sunulmaktadır (Huang, 2016: 320).

Çin'in, BRI girişimiyle ilgili bir diğer gündemi de, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bazı müttefiklerine yönelik yaptığı Marshall yardımları ile kıyaslanma çabalarına yöneliktir. Çinli yetkililer tarafından, "modası geçmiş Soğuk Savaş zihniyeti" (Swaine, 2015: 11) olarak reddedilen bu argümana yönelik iki temel farklılığa işaret edilmektedir; bunlardan biri Marshall Planı'nın dört sene sürmesi ancak BRI'nin ise, ekonomik ve kültürel olarak birlikte zenginleşen, daha entegre ve

daha iyi iletişim kuran uluslararası bir topluluğu teşvik etmeyi amaçlayan uzun vadeli projelerden oluşması; ve koşulsuz, barış ve kalkınma isteyen tüm ülkelere açık bir proje olmasıdır (Sidaway ve Woon, 2017: 6). Diğer farklılık ise, BRI'nin aksine Marshall Planı'nın komünist ülkeleri dışladığı ve Plan'ın, görünüşte Batı Avrupa ekonomilerini canlandırmaya çalışırken, “Bretton Woods sistemi aracılığıyla ABD para biriminin mutlak hakimiyetini” kurmaya yardımcı olan bir “ideolojik plan” olduğu argümanı savunulmaktadır (Sidaway ve Woon, 2017: 6).

Bu konuda Global Times'ta yayınlanan bir başyazı bu karşılaştırma çabasına, ABD'nin Plan'ı uygularken müttefiklerine bile katı siyasi koşullar getirmesi, Plan sonucunda Avrupa'nın bölünmesi gibi argümanları öne sürerek, BRI'nin ise büyük bir gücün ‘barışçıl yükselişi’ için örnek oluşturarak tüm ülkeleri kucakladığını ve kimseye müttefik olup olmadığını veya dinini sormadığını ifade ederek karşı çıkmıştır (Huang, 2016: 318). Yine konuyla ilgili Xinhua'da yayınlanan bir makalede, Marshall Planı ile Sovyetler ile Batı arasındaki çatışmalar tırmandırılmış, komünist ülkeler dışlanmış ve pratikte ABD para biriminin mutlak hakimiyetini sağlayan Bretton Woods sistemi kurulmuştur (Swaine, 2015: 11-12). Buna rağmen BRI'nin ise, barışı ve kalkınmayı istemek dışında hiçbir ek koşul eklemeyen tüm ülkeleri kapsadığını öne süren makale, Çin'in dolar merkezli sistemi istemediğini, uluslararası meselelerde çok kutuplu ve eşit görüşme ortamının sağlanması gerekliliği ile hareket ettiğini ifade etmektedir (Swaine, 2015: 11-12). Bu açıdan değerlendirildiğinde hangisinin literatürde ifade edilen ‘keskin güç’ söylemine daha yaraşır durduğu konusu tartışmalıdır ve etraflıca ortaya konması gerekir.

Her ne kadar Çin para biriminin yükselişi kesin gibi görünse de, ABD para biriminin yerini kısa vadede almasının beklenmemesi, para biriminin güvenilirliğinin ana kaynağının bir ülkenin siyasi ve askeri gücü olmasında (ki bu şu an ABD'de vardır) yatmaktadır (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 39). ABD'nin başat olması elbette sadece askeri harcamalarından değil, aynı zamanda sermayenin yüksek katma değerinin küresel genişlemesine katkıda bulunan kimyasallar, yarı iletkenler, film ve televizyon, havacılık, bilgisayar, finans, iletişim ve bilgi teknolojisinde teknolojik yenilikler de bu durumun bileşenlerindedir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 39). Çin için ise, özel sermaye konsantrasyonlarının sistematik araştırma ve geliştirmeye

yaptıkları muazzam bir yatırım olmadan bu bağlamda bir ilerlemeye katkı yapabilmek kapasitesi belirsizdir (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 39).

BRI'nin yol açtığı jeopolitik endişelere karşı, Çin'in İngiltere Büyükelçisi XM Liu, Mackinder'in (1904) teorisine atıfla Avrasya'nın eksen alanının kontrol edilmeye çalışıldığı algısının yanlış yorumlandığını ve Çin'in herhangi bir jeopolitik ya da jeoekonomik kaygı taşımayıp, birlikte kalkınmanın ortak faydalarına odaklandığını savunmuştur (Sidaway ve Woon, 2017: 3). Aynı doğrultuda, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi de bir konuşmasında, BRI'nin jeopolitiğin bir aracı olmadığını savunmuştur ancak Çin'deki literatürün BRI'yi, ağırlıklı olarak jeostratejik bir perspektiften mercek altına aldığına dair görüşler de mevcuttur (Swaine, 2015: 11). Örneğin, Çin Renmin Üniversitesi profesörlerinden Shi'ye göre Çin, 'stratejik askeri' araçlardan uzaklaşıp, 'stratejik ekonomik' araçlara yönelerek Çin'in stratejik ekonomisini inşa etmeyi hedeflemekte ve Obama yönetimi önderliğindeki (Çin'i dışarıda tutan) on iki uluslu Trans-Pasifik Ortaklığı'na karşı, Xi'nin "Asyalılar tarafından yönetilecek Asya meseleleri" söylemi çerçevesinde kendi rolünü arttırmaya çalışmaktadır (Sidaway ve Woon, 2017: 4).

2020 Mart ayı baz alınarak BRI bünyesinde 138 ülke ve 29 uluslararası kuruluş bulunmaktadır ve söz konusu bu ülkelerin 38 tanesi Sahra-altı bölgesinde bulunan Afrika ülkesidir (Güder ve Pekcan, 2020: 185). Özellikle Batı medyasında olmak üzere, 'Çin Tehdit Teorisi' temelinde işlenmeye çalışılan Çin'in BRI kapsamındaki Afrika politikası da, "borç tuzağı diplomasisi (*debt trap diplomacy*)" ile gündeme gelmiştir (Güder ve Pekcan, 2020: 185-186). Ancak Çin, bu algı faaliyetlerini de reddetmekte ve hatta bazı Afrika ülkelerinin borçlarını silmesiyle BRI'nin kazan-kazan hedefli bir girişim olduğu algısını pekiştirmeye çalışmaktadır (Güder ve Pekcan, 2020: 185-186).

Böylesi büyük ve iddialı bir projenin uygulanmasında doğal olarak pek çok zorluk söz konusudur. Bunlardan biri, Çin'in henüz kendi içinde bu girişim için gerekli faaliyetleri koordine edecek etkin bir merkezi organizasyon yapısı kuramamış olması ve bunun sonucunda çeşitli hükümet birimlerinin birleşik bir strateji bünyesinde hareket etmedeki başarısızlığıdır (Yu, 2017: 11). Dış cepheden kaynaklı diğer zorluklar da, özellikle ASEAN ülkeleri, ABD, Japonya ve Hindistan gibi önemli aktörler nezdinde ekonomik olmaktan çok siyasi saiklerden

kaynaklanmaktadır. Bunlar özetle, Güney Çin Denizi anlaşmazlıkları, ABD'nin BRI coğrafyasındaki muhalif konumu, Çin-Japon rekabeti, Çin-Hindistan rekabeti, gittikçe genişleyen AIIB'de Çin kontrolünün giderek zayıflama ihtimali gibi etmenlerdir (Yu, 2017: 11-14).

BRI'nin önündeki zorluklardan biri olan Hindistan konusu Güneydoğu Asya'da ortaya çıkan ve çıkabilecek çıkar uyuşmaları veya çıkar çatışmalarında düğümlenmektedir. BRI'ye karşı isteksiz bir tavır sergileyen Hindistan için, BRI'nin ASEAN ilişkilerini ne yönde etkileyeceği muamması söz konusudur ve katılıp kalkınma projelerinden faydalanma (Ploberger, 2017: 11) ya da katılmayı kaçırıp ASEAN ile daha yakın ilişki kurabilme imkanını da yok etme (Ploberger, 2017: 12) paradoksu içine düşmektedir. Hindistan konusu Çin için, BRI'nin potansiyel ortaklarına sunduğu önemli altyapı ve potansiyel ekonomik avantajlara rağmen karşılaşılabilecek zorluklara iyi bir örnek teşkil etmektedir.

BRI güzergahlarının Çin için önemi Singapur ve dolayısıyla Malacca Boğazı'nda da kendini göstermektedir. ABD'nin İpek Yolu'nun başlangıç noktası olan ASEAN bölgesindeki güçlü nüfuzu Çin'in, Malacca Boğazı'nı atlayarak yeni deniz yolları aramasına sebep olmuştur (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 38). Bunun temel nedeni de, örneğin bölgedeki komünizmin yayılmasını durdurmaya kararlı ateşli bir soğuk savaşçı olan Singapur'un ilk Başbakanı Lee Kuan Yew gibi liderlerin ve fikirlerin dolayısıyla da ABD müttefikliğinin varlığıdır (Tiejun, Tsui ve Wong, 2017: 38)

Çok yönlü ve çok taraflı bir kalkınma stratejisi olan BRI, pek tabii bu pek çok tarafın da ortak iradeleri ile nihai amacına ulaşabilir. Örneğin, Proje için önemli ülkeler olan Hindistan ve Pakistan'ın yanı sıra, Bangladeş, Sri Lanka, Afganistan, Nepal ve Bhutan gibi ülkeler ve ASEAN'ın yanı sıra Güney Asya Bölgesel İş Birliği Örgütü (SAARC) gibi bölgesel örgütlenmelerin de Proje yanında ya da karşısında nasıl konumlandıkları, Proje için hayati önemdedir. Dolayısıyla Çin, kendi inisiyatifi ile başlattığı bir girişimi mümkün olduğunca çok ortaklı hale getirmek gibi bir sınavı başarı ile vermek zorundadır. Örneğin, Bangladeş ve Sri Lanka gibi ülkeleri Proje safına çekmeyi başardığı bir durumda (Das, 2017: 131), Afganistan gibi zorlu bir ülkenin sorunları ile baş edebilmeli ve Nepal ve Bhutan gibi Hindistan ile iyi ilişkileri olan ülkelerle de bir orta yol bulabilmelidir (Das, 2017: 133). BRI açısından

çok önemli olan SAARC hinterlandında da bir engelle karşılaşılmaması için, BRI'nin vadettiği ortak çıkarların etkili kullanılması, iş birliği ve güvenin kurumsallaşması ve dolayısıyla da Çin ile ilgili stratejik endişelerin giderilmesi gerekmektedir (Das, 2017: 134).

BRI eğer çok taraflı bir şekilde ve gerçek bir iş birliği ile kazan-kazan ilkesi çerçevesinde kurulabilirse, birçok gelişmekte olan ülkenin küresel üretim ağına ve tedarik zincirine katılım sağlaması olasıdır. Bunun önünde aşılması gereken bazı zorluklar vardır. Bir görüşe göre bunlar, Çin'in BRI'yi kontrol ettiği algısının yerine uluslararası iş birliği ve istişarenin geliştirilmesi, Çin'in üretimde sahip olduğu karşılaştırmalı avantajın sahada dezavantaja dönüşmemesi, siyasi ve bölgesel karışıklık risklerinin Projeyi geciktirme ihtimalleri, bölgedeki alternatif bağlantı projeleriyle çakışmalar ve olası çıkar çatışmaları gibi konulardır (Ferdinand, 2016: 956). Projenin geleceği için, Eski bir Çin atasözü olan “aynı yatak, farklı rüyalar” (Ferdinand, 2016: 956) söyleminde ifade edilen durumlarla da baş etmek hayati önemdedir.

BRI'nin geleceğine dair çarpıcı önerilerden biri de, ikili girişimlerin yanında, katılımcı ülkelerin çeşitli endişelerini ve zorlukları ele almak için koordine edici bir mekanizma olarak hizmet edecek bir şemsiye hüviyetinde Ortaklık Anlaşması imzalanması önerisidir (Das, 2017: 140). Çünkü her ne kadar ikili anlaşmalar esneklik yarattırsa da tutarlılığı feda ederler (Huang, 2016: 320).

Çin'in şuan ki konumuna etki eden en önemli etkenin, İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyanın endüstriyel alanda yeniden yapılanması ve endüstrilerin yaşadığı kaymaların da sebep olduğu ekonomik dönüşümler olduğunu söyleyebiliriz. Guoliang ve Guangqing'ya göre bu bağlamda dünya dört evreden geçmiştir. 1945-1960 yılları arasına tekabül eden ilk evrede, ABD ile diğer Batılı ülkelerin endüstriyel yapısının yükseldiği ve tekstil endüstrisi gibi emek yoğun sektörlerin Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine transfer edildiği dönem gerçekleşmiştir (Guangqing ve Guoliang, 1996: 97). 1961-1971 tarihleri arası dönem ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde sermaye yoğun endüstriler daha üstlere tırmanmış ve emek yoğun endüstriler 'Asya'nın dört kaplına'na (Tayvan, Hong Kong, Singapur, Güney Kore) gelişmekte olan ülkelere transfer edilmiş ve yeni sanayileşmiş ülke kimlikleri oluşmuştur (Guangqing ve Guoliang, 1996: 97).

Üçüncü evre olan 1972-1986 yılları arasında ise, Batı endüstrisi Nükleer enerji, uzay endüstrisi, uzay teknolojisi ve bilgisayar endüstrisi gibi alanlardaki atılımlarıyla endüstrileşme seviyelerini daha ileri taşıırken, Otomobil, çelik, gemi yapımı gibi sermaye yoğun Geleneksel endüstrilerin büyük bir çoğunluğu, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki yeni sanayileşmiş ülkeler ve bölgelere transfer edilmiştir (Guangqing ve Guoliang, 1996: 98). Dördüncü ve son evrede ise, 1986 yılından itibaren, Asya ekonomileri büyüyüp emek yoğun endüstrileri geliştirmekte olan ülkelere transfer ederken, ABD'deki endüstriyel yapı bir kez daha seviye atladı ve bilgi endüstrisi temelinde büyük bir ileri teknoloji endüstrisine geçiş yaptı (Guangqing ve Guoliang, 1996: 98).

Günümüze gelindiğinde ise, Çin bilgi teknolojileri endüstrisi de dahil olmak üzere neredeyse bütün bu endüstri evrelerini kapsayan ve üreten bir şekilde gelişmiş ülkelere meydan okumaktadır. Her evreye hitap eden bu endüstriyel gelişme dinamizminin yavaşlamaması ve devamlılığı açısından da değerlendirilirse BRI'nin Çin için ne kadar hayati, önemli ve stratejik bir proje olduğu anlaşılacaktır. Bir sonraki bölümlerde, bu bağlamı işaret eden bir konu haline gelen 5G teknolojileri kapsamında ticaret savaşlarının bir cephesini oluşturan konu ve bu konunun Çin tarafındaki en önemli aktörü olan Huawei şirketi ile ilgili araştırma verileri aktarılacaktır.

4. BÖLÜM: ÇİN'İN ÖNLENEMEYEN YÜKSELİŞİ: STATÜKO'NUN ÇİN'İ ENGELLEME VE ENTEGRE ETME İKİLEMİNDE ABD-ÇİN TİCARET SAVAŞLARI

Bu bölümde, ABD-Çin arasındaki ‘ticaret savaşları’ konusu önemli yönleriyle ele alınacak ve ‘keskin güç’ kavramının da hangi koşullarda ve ne tür bir rekabet ortamında ortaya çıktığı anlaşılmaya çalışılacaktır. ABD Başkanı Trump dönemine kısaca değinildikten sonra, hem güncel olması hem de Çin ile rekabette tarihi gelişmelerin yaşanması nedeniyle yeni seçilen Biden dönemine daha geniş yer ayrılacaktır. Ayrıca Çin’in ileri teknoloji alanlarında geldiği noktaya dair bazı veriler de aktarılmaya çalışılacaktır. Bu bölüm ve sonraki bölümler ağırlıklı olarak ampirik veriler üzerinden işlenecektir.

4.1 HEDEF TAHTASINDAKİ ÇİN: TRUMP'IN TİCARET SAVAŞI VE BIDEN İLE DERİNLEŞEN İÇ VE DIŞ CEPHE

4.1.1 Ticaret Savaşı Başlıyor: Trump Dönemi

Analistlere göre, ABD-Çin arasındaki ticaret savaşını tetikleyen unsur, Çin’i bir üretim devine dönüştürme planı olan Pekin’in “Made in China (MIC) 2025 programı” olmuştur ve savaş ‘ilk atışta’ Trump yönetiminin 34 milyar ABD dolarına tekabül eden Çin mallarına %25’lik tarife uygulaması ile başlamıştır (South China Morning Post, 23 Mayıs 2021). Daha sonra, Trump yönetimi Çin’e yönelik 300 milyar dolarlık ürüne ek gümrük vergisi getirmesinin akabinde (BBC, 2 Ağustos 2019), Çin’den gelen misillemeye ilave %5 vergi artışı ile cevap vermiştir (Dünya, 24 Ağustos 2019). Bu programa (MIC) karşı geliştirilen temel argüman, Çin hükümetinin uluslararası ticaret kurallarını çiğneyerek teknoloji endüstrisine devlet sübvansiyonları vereceğini açıklaması olmuş ve kısa sürede 5G, yapay zeka (AI) ve yarı iletkenler gibi temel teknolojilerde liderlik için bir savaşa dönüşmüştür (South

China Morning Post, 23 Nisan 2021). Bu durum aslında uzun yıllar ileri teknolojiye icat ve Ar-Ge (Araştırma-Geliştirme) alanında küresel lider olan ABD'nin, Çin tarafından zorlanması süreci olarak da ifade edilebilir. İlk tarife artışından sonra karşılıklı hamlelerle devam eden 'savaş', Biden yönetiminin başa gelmesiyle bazı değişiklikler olsa da hala sürmektedir (South China Morning Post, 23 Mayıs 2021).

Obama dönemindeki Trans-Pasifik Ortaklığı'na kadar geri götürülebilecek "ticaret savaşları", Trump'ın Çin'i rakipten çok düşman olarak konumlandırmaya çalışmasına sahne olmuştur. Trump döneminde üst düzey bir Ticaret Bakanlığı yetkilisi olarak görev yapan John Costello'nun söylemi, ticaret savaşlarının boyutunu ve hedefini göstermesi açısından önemlidir. Costello'ya göre, "Trump, Çin'in siber, teknoloji ve ekonomi alanında rekabet etme yeteneğini azaltmaya çalışmıştır" (Vox, 26 Nisan 2021). Trump bunu, bir yandan Apple gibi Amerikan firmalarının üretimlerini Vietnam'a kaydırma şeklinde, diğer yandan da Huawei ve ZTE gibi Çinli telekomünikasyon şirketlerinin erişimini kısıtlama şeklinde sürdürmüştür (Vox, 26 Nisan 2021).

ABD'nin özellikle Trump döneminde ticaret savaşlarını 'yumuşak gücün keskinliği' bağlamında kullandığına dair bir örnek, Çinli ByteDance firmasının dünyanın en çok indirilen uygulaması olan 'TikTok' uygulamasına yönelik yaptığı zorla satış baskısında da görülebilir (Bloomberg, 20 Mayıs 2021). Trump'ın sadece ABD'de 80 milyon kullanıcı rakamına ulaşan TikTok uygulamasını, veri güvenliğini öne sürerek ABD operasyonlarını satışa zorlaması ve uygulama sahibi şirketin bu savaşı mahkemeye taşınması gündemde oldukça sıcak gelişmeler olarak kalmıştır (Light Reading, 25 Ağustos 2020). Aynı süreç, kullanıcıları tarafından ifade özgürlüğüne aykırı olduğu yönünde tepkilere rağmen, dünya çapında 1.2 milyar, ABD de ise 19 milyon kullanıcısı olan WeChat uygulaması için de uygulanmış ve tüm bu savaşın Trump'ın Çinli mobil devi Huawei'ye ve onunla ilişkili herkese saldırmasından kaynaklandığı yorumları yapılmıştır (Light Reading, 25 Ağustos 2020).

Trump döneminde Çin'e karşı yapılan bir diğer hamle de, ABD, İngiltere, Avustralya, Kanada ile Yeni Zelanda'dan oluşan bir istihbarat birliği olan Beş Göz İttifakı cephesinden gelmiştir. China Economic Diplomacy Watch dergisinde yayınlanan bir makaleye göre, "Bir zamanlar gizliden faaliyet gösteren Beş Göz

İttifakı, gün ışığına çıkararak ABD'nin Çin'i kontrol altına alması yolunda başka bir önemli siyasi ittifakı haline gelmiştir” (Independent Türkçe, 10 Ağustos 2020). Özellikle Japonya'nın altıncı göz olmaya sıcak bakması Çin üzerindeki baskıyı oldukça arttırabilecek bir adım olarak değerlendirilmiştir (Independent Türkçe, 10 Ağustos 2020).

Ticaret savaşı bir kazan-kaybettir savaşı olamamıştır. Moody's Investor Services tarafından yayınlanan rapora göre, tarifelerden kaynaklanan maliyet artışını fiyatlara yansıtan Çinli ihracatçılardan ziyade (maliyetin yaklaşık %95'i müşterilere yansımıştır), misilleme olarak Çin'in uyguladığı tarifelerden kaynaklı maliyet artışını fiyatlarına yansıtmayan ABD'li ihracatçılar bu savaştan çok daha fazla zarar görmüştür (The Hill, 18 Mayıs 2021). Bu konuda yine başka bir yazıda, söz konusu tarifelerin ABD için Trump'tan Biden'a uzanan bir başarısızlık olduğu yinelenmektedir (CGTN, 21 Mayıs 2021). Yine CNN'in yayınladığı bir rapora göre de, ABD-Çin arasındaki ticaret savaşının faturası olan 82 milyar dolarlık vergi maliyeti ABD'li ithalatçılar tarafından ödenmiş bulunmaktadır (MEHR News Agency, 20 Mayıs 2021). Trump tarifelerinin ABD ekonomisine bir diğer ağır maliyeti de, tarifelerin en az verimli şirketleri korurken, yenilik yapmaya çalışan firmaları korumaması ve böylece ABD özel sektörünün yenilikçilikten uzaklaşmasıdır (Forbes, 20 Mayıs 2021). Bir diğer ağır sonucu ise, tarife duyuru günlerinde ABD borsalarının söz konusu tarife hamlelerine %10 civarlarında değer kaybıyla yanıt vermesidir (Forbes, 20 Mayıs 2021).

Elbette Çin de ticaret savaşlarından kötü etkilenmektedir. 2019 Temmuz'unda haberlere yansıyan verilere göre, dış ticaret ve sanayi üretiminde zayıflama olmuş, bununla mücadele için Çin dış borçlanmayı arttırarak bu konudaki mücadelesini ertelemek zorunda kalmıştır (T24, 15 Temmuz 2019). Trump Yönetiminin uyguladığı 'Üçüncü ve dördüncü aşama ek gümrük vergilerini' hukuka aykırı bulan Tesla Inc, Ford Motor, Target Corp, Walgreen Co ve Home Depot HD.N gibi şirketlerin de bulunduğu ABD iç aktörleri tarafından tepkiyle karşılanmış ve konu ABD Yönetimine karşı dava hazırlığına kadar götürülmüştür (Euronews, 26 Eylül 2020).

Ticaret Savaşlarının belki de en yoğun olduğu Trump döneminde ABD, 360 milyar dolarlık Çin mallarında tarifeleri yükseltmiş (Forbes, 13 Aralık 2019) ve 19

ay süren sıcak ticaret savaşının ardından gündeme gelen ilk Çin-ABD ticaret anlaşmasıyla tarifelerin düşürülmesine yönelik anlaşmaya varılmıştır (Forbes, 13 Aralık 2019). Tüm bu gelişmelere rağmen, Çin ile ilgili yaptırımlar konusu seçim vaatlerini süsleyen Trump, twitter hesabından; ‘Çin’in tedarik zincirini kıracağını, daha da sert bir anlaşma yapacağını ve Çin’in işlerine, parasına zarar vereceğini’ duyurmuştur (Anadolu Ajansı, 3 Eylül 2019).

4.1.2 Olaylı ABD Seçimleri: Derinleşen Ticaret Savaşları ve Biden’in İç-Dış Politika Sarmalı

Akabinde, olaylı geçen ABD seçimlerinden sonra Joe Biden ABD Başkanı seçilmiştir. Göreve ilk geldiği zamanlarda ticaret savaşlarının ABD ekonomisine etkilerini görmezden geliyor gibi görünen Biden Yönetimi Çin’e karşı yaptırım ittifakı, Tayvan ABD temsilcisinin açılışa davet edilmesi, Japonya ile ilişkilerin sıkılaştırılması gibi hamlelerle Çin karşısındaki tavrını Trump’tan daha sertleştirmiş görüntüsü vermiştir (MEHR News Agency, 20 Mayıs 2021). Akabinde yönetime geldiği ilk 100 gün, Biden’in Çin konusunda neler yapacağını anlamamızı sağlayacak gelişmelere sahne olmuştur.

ABD’deki olaylı Başkanlık seçimlerini kazanan Biden’in, karşıtlıklarının çok güçlü olduğu algısı oluşan selefi Trump yönetiminden devraldığı politikaları ve özellikle de Çin ile ilişkileri ne yönde sürdüreceği büyük merak konusu idi. Biden’in ilk 100 gününde uyguladığı politikalar temelinde pek çok analiz yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir. Financial Times’da çıkan bir analizde, ‘Biden’in ilk 100 günü’, Çin ile ilişkiler perspektifinden değerlendirilmiştir. Analize göre, Biden Trump’tan devraldığı Çin politikasını değiştirmemiş hatta şu an için Trump tarafından getirilen tarifeleri dahi geri çekmek şöyle dursun, bazı Çinli firmalara kara liste uygulamasını sürdürmeye devam etmiştir (Financial Times, 30 Nisan 2021). Özellikle Hong Kong, Tayvan ve Sincan Uygur Özerk Bölgesi üzerinden müttefikleri ile birlikte Çin karşıtı ittifakı güçlendirme adımları atan ABD, Çin ile sürtüşmeye devam etmekte ve Çin de geri adım atmayıp misilleme yöntemine devam etmektedir (Financial Times, 30 Nisan 2021). 2022 Ekim ve Kasım aylarında Biden’ı zorlayacak ABD ara seçimi ve Xi Jinping’in beş yıl daha seçilmesinin oylanacağı Ulusal Parti

Kongresi'ne kadar taraflar iç dinamiklerin de baskısıyla uzlaşma arayışında olmayacaktır yorumları yapılmaktadır (Financial Times, 30 Nisan 2021).

Reuters'te, 'Biden'in ilk 100 günü'nü değerlendiren başka bir analize göre, Çin konusunun ABD cephesindeki durumu henüz 'gözden geçiriliyor' safhasında bulunmaktadır (Reuters, 29 Nisan 2021). Buna göre, Biden yönetimi bir yandan Hindistan, Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerle ilişki tazeler ve Çin ile rekabet etmek için ağır iç yatırımlara dayanan kapsamlı bir strateji geliştirmeye başlarken, diğer taraftan Trump dönemi tarifelerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bazı hassas teknoloji ihracatı kalemlerine kısıtlama getirebileceği belirtilmektedir (Reuters, 29 Nisan 2021). Cumhuriyetçi kanadın, Çin ile başa çıkmak için kapsamlı bir strateji yoksunluğu eleştirileri devam ederken, gözden geçirilmekte olan Trump tarifelerinin ABD üreticilerine 80 milyar dolara mal olduğu bir durum ortaya çıkmaktadır (Reuters, 29 Nisan 2021).

Bir başka 'Biden'in ilk 100 günü' analizine göre ise, yeni yönetimin Çin'e yaklaşımını özetleyen cümle; 'Çin'e Trump kadar sert olun, ancak diğer ülkeleri Amerika Takımına dahil edin' olmuştur (Politico, 6 Mayıs 2021). ABD müttefikleri tarafından her ne kadar sempati ile karşılanırsa da bu strateji, müttefikler için ekonomik olarak vazgeçemeyecekleri bir konumda olan Çin bağlamında, Biden ve ekonomik çıkarlar arasında zorlu bir seçim ve kazanılması çok zor bir savaş anlamına gelmektedir (Politico, 6 Mayıs 2021). Bir gösterge olarak, Avustralya'daki Lowy Enstitüsü'ne göre, dünyadaki 190 ülkenin yaklaşık üçte ikisi şu anda Çin ile ABD'den daha fazla ticaret yapmakta ve yaklaşık 90 ülke Çin ile Amerika'dan iki kat daha fazla ticaret yapmaktadır (Politico, 6 Mayıs 2021).

Yine başka bir 'Biden'in ilk 100 günü' analizinde Çin vurgusu ön plana çıkmaktadır. Analize göre, yeni yönetim için Çin ile rekabette en çok önemsenen alan teknolojidir (Brookings, 26 Nisan 2021). İki ülke arasında tek iş birliği noktasının iklim olduğunu belirten yazıya göre, karbon nötr hedeflerinin uyumlulaşmaması ve Çin'in BRI Girişimi kapsamında gelişmekte olan ülkelerde kömürle çalışan enerji santrallerinin finansmanını durdurulmaması gibi konulardan dolayı anlaşmazlıklar olasıdır (Brookings, 26 Nisan 2021). Ayrıca ABD'nin müttefiklerinin, Çin ile derin ticaret bağları sebebiyle yeni bir soğuk savaş istemediklerine vurgu yapan analiz, ABD'nin önündeki çelişkili durumların ya

Biden'in daha az çatışmacı ya da ittifaklarla değil ve fakat daha tek taraflı politikalarla Çin ile yüzleşmesi gerekeceğini belirtmektedir (Brookings, 26 Nisan 2021).

Çin medyasının 'Biden'in ilk 100 günü' değerlendirmesi ise daha öngörülebilir ancak daha soğuk olduğu yönündedir (Global Times, 28 Nisan 2021). Global Times editoryal başyazısında Biden'in, Trump'ın manik yaklaşımından uzaklaştığı ancak 'düzenli bir soğukluk' yarattığı vurgulanırken, Çin ile ABD arasındaki rekabeti istikrarlı bir hale getirerek, ABD'nin Çin ile yeni cephe açmak yerine kendi içindeki sorunları çözmek için zaman kazanmaya çalıştığı ifade edilmektedir (Global Times, 28 Nisan 2021).

Diğer başka yorumlara göre de, Biden dönemi, özellikle Trump yanlılarının tahminlerinin çok ötesinde sert başlamıştır (BBC, 17 Mart 2021). Öyle ki, yeni ABD Dış İşleri Bakanı Blinken, CBS News ile yaptığı bir röportajda, 'Çin'i içeride daha baskıcı, dışarıda daha agresif' olmakla suçlarken, Çin'in kurallara dayalı uluslararası düzeni baltalamasına izin vermeyeceklerini, fikri mülkiyet haklarından casusluğa kadar suçladığı Çin ile uğraşmama lükslerinin olmadığını belirtmiştir (BBC, 3 Mayıs 2021). Blinken ile yapılan mülakatta, Çin'e verilen ağırlık gözlemlenebilir ve mülakata göre, Biden Başkanlığı ABD'nin, birkaç yıl içinde dünyanın en büyük ekonomisi olması beklenen Çin ile nasıl rekabet ettiği ile belirlenecektir (CBC News, 2 Mayıs 2021). Yine de, Biden'in ABD'nin muazzam gücüne rağmen, Çin'e karşı, telekomünikasyon şirketlerini kritik altyapılarından yasaklamak, Çin'in Uygur Müslümanlarına veya Hong Kong'a karşı insan hakları ihlallerine karşı konuşmak ve Xi'yi cesur iklim değişikliği standartlarını kabul etmeye zorlamak gibi konularda diğer ülkelerle iş birliği yapması gerekliliği vurgulanmaktadır (Vox, 26 Nisan 2021).

Aynı doğrultuda, ABD tarafı, 2018 yılında bir sonraki bölümde detaylarına değinilecek olan Huawei yaptırımları ile başlattığı teknoloji savaşını, insan hakları ihlallerini öne sürerek yüz tanıma, video gözetim ve AI gibi alanlarda faaliyet gösteren dev Çinli şirketleri de ekleyerek sürdürmüştür (South China Morning Post, 23 Nisan 2021). Forbes dergisinde yayınlanan eleştirel bir çalışmada, Biden'in neden Trump'ın tüketicilere, çiftçilere, çelik endüstrisi ve bağlı iş kollarına oldukça zarar veren, Çin ürünlerine uygulanan tarifelere devam ettiğinin sebebinin bilinmediği vurgulanmaktadır (Forbes, 5 Mayıs 2021). Yine Forbes'te yayınlanan 'Ticaret

Savaşı' başlıklı başka bir çalışmada, Biden'ın söz konusu tarifeleri geri çekmeye hazır olmadığı ancak müzakerelere açık olduğu belirtilmekte ve Biden'ın Çin'in hedefleri olarak gördüğü 'dünyanın önde gelen ülkesi, dünyanın en zengin ülkesi ve dünyanın en güçlü ülkesi olmak' amaçlarının kendisinin zamanında gerçekleşmeyeceğini söylediği aktarılmıştır (Forbes, 28 Mart 2021).

ABD Ulusal Güvenlik Konseyi'nden Kurt Campbell ise, Biden'ın Obama ve Trump politikalarını meczederek, Çin ile hem iş birliği yapmayı hem de rekabet etmeyi istediğini belirtmektedir (The Wall Street Journal, 4 Mayıs 2021). Yani Biden, bir yandan karşılıklı endişe duyulan konularda iş birliğini güçlendirme yolunu benimserken, diğer taraftan ileri teknolojilerde lider olmak için Trump'ın benimsediği araçlar da dahil olmak üzere müttefiklerle ortak hareket ederek Çin'i köşeye sıkıştırma siyaseti izlemektedir (The Wall Street Journal, 4 Mayıs 2021).

Çin, yeni yönetimle ilk yüz yüze görüşme olan Alaska görüşmelerine ABD ile yeni bir sıfırlama arayışında girmeyi planlarken, ABD tarafı ise, Çin'i dizginlemek ve Uygur Müslümanları, Hong Kong, Güney Çin Denizi gibi endişe listelerini görüşme zemini olması düşüncesiyle Alaska görüşmelerine hazırlanmıştır (BBC, 17 Mart 2021). Yeni ABD yönetimi ile Çin arasında yapılan Alaska görüşmeleri, ticaret savaşları ve ABD-Çin rekabetinin gerginliğine sahne olmuş ve iklim krizi konusunda iş birliği gibi sonuçlar elde edilse de, Biden ve X Jinping görüşmesinin daha uzun süre yapılmayacağı şeklinde yorumlara sebep olmuştur (South China Morning Post, 21 Mart 2021).

Biden yönetimi, her ne kadar Trump döneminin tarife yaptırımlarını devam ediyor gibiyse de, Trump'tan farklı bir anlayışla ilerliyor görünmektedir. Bu minvalde yaşanan son gelişmelerden biri de, tarife ve yaptırım listelerinde gerçekleşen güncellemelerle ilgilidir. Biden yönetiminin, kritik sektörler olan savunma ve gözetleme teknolojisi şirketlerine yönelmesi planlanan yaptırımlar getireceği gündemde sıcaklığını koruyan konular arasına girmiş bulunmaktadır (Bloomberg, 22 Haziran 2021). Cumhuriyetçi Senatör Tom Cotton yaptığı bir açıklamada, Çin askeri şirketlerinin ABD teknolojisi ve sermaye piyasalarına erişiminin kesilmesi gerektiğini belirtmiş ve önde gelen rakiplerini silahlandırdıklarını ve finanse ettiklerini vurgulamıştır (Bloomberg, 22 Haziran 2021). Bu gelişmelerin akabinde Biden yönetimi, içlerinde Aviation Industry Corp of

China (AVIC), China Mobile Communications Group, China National Offshore Oil Corp (CNOOC), Hangzhou Hikvision Digital Technology Co Ltd, Huawei Technologies Ltd ve Semiconductor Manufacturing International Corp (SMIC) gibi dev şirketlerin de tekrar yer aldığı onlarca Çinli şirkete yatırım yapılmasını yasaklamıştır (Independent Türkçe, 4 Haziran 2021).

Bu durumla paralel olarak, Biden yönetimi, yayınladığı bir kararname ile TikTok ve WeChat uygulamalarının ABD'de yasaklanmasına yönelik çıkarılmaya çalışılan kararları geçersiz kılan yeni bir kararname imzalamış ve bu yeni kararnamede 'ilgili kurumlara yabancı rakip devletler tarafından geliştirilen yazılım ve uygulamaların ABD'nin ulusal güvenliğine risk teşkil edip etmediğine dair "kanıtlara dayanan" analizler yapılması' talimatı vermiştir (Independent Türkçe, 9 Haziran 2021).

ABD içinden konuyla ilgili yapılan bir eleştiride, dürtüsel olarak hedef alınan bazı şirketlerin faaliyetlerini engellemek yerine, tutarlı ve ilkelere dayalı kurallar çerçevesinde uygulamalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Light Reading, 17 Ağustos 2020). Bu konuda, Digital Rights Group Access şu açıklamayı yapmıştır: "çoğu sosyal medya uygulaması gibi, bu hizmetler de çok belirsiz şartlar altında çok fazla kullanıcı verisi topluyor. Ancak bu daha geniş sorun, yabancı bağlantılı hizmetlerin keyfi ve politikleştirilmiş hedeflemesini değil, kapsamlı veri koruma düzenlemesini gerektirir" (Light Reading, 17 Ağustos 2020). Çin-ABD arasındaki savaşın giderek teknoloji savaşına dönüştüğüne vurgu yapan bir başka yazı, eski tip analog devletlerin (topraklara, insanlara hükmeden) ABD-Çin savaşının bir objesi olmamak için verileri, yazılımı, standartları ve protokolleri kontrol eden dijital bir güç katmanına çıkmaları gerektiğini belirtmektedir (Financial Times, 22 Nisan 2021).

ABD, Çin tarafının uzun süredir devasa yatırımlar yaparken geride kaldığı Afrika'da da Çin'in karşısına çıkma hamleleri yapmaktadır. ABD Eximbank'ının Mozambik'te LNG tesisi kurulumu için onayladığı 4,7 milyar dolarlık kredi, her ne kadar Çin'i bu projenin dışında tutamıyor olsa da, bu hamlelerden biri olarak görülmektedir (Independent Türkçe, 4 Ağustos 2020).

Çin güçlendikçe ABD için artan önemi, ABD iç siyasetini ve 'yeni düşman' algısını değiştirme potansiyeline taşımaktadır. Örneğin, bu konuda değerlendirme

yapılan bir yazıda, CENTCOM'un (ABD Merkez Komutanlığı) ABD iç siyasetindeki ağırlığının Çin sebebiyle azalabileceği ve onun yerine EUCOM (ABD Avrupa Komutanlığı) ve PACOM'un (ABD Pasifik Komutanlığı) ön plana çıkabileceği yorumu yapılmıştır (TRT World, 24 Mart 2021). Nihayet 2021 yılına geldiğimiz bu zaman diliminde, Çin ile ilgili bütün fikri, ticari ve jeopolitik savaşların sebep-sonuç ilişkisini onaylar şekilde, ABD istihbarat kurumları tarafından hazırlanan yıllık ABD Tehdit Değerlendirme Raporu'nda, 1 numaralı tehdit olarak Çin ön plandaki yerini açıkça almış bulunmaktadır (South Front, 14 Nisan 2021).

Biden'in Doğu Asya ve Pasifik işlerinden sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı adayı da, Çin için, ABD'nin en büyük jeopolitik testi ifadesini kullanmış ve yönetimin Pekin'e karşı sert duruşunu hafifletme planlarının olmadığını vurgulamıştır (South China Morning Post, 16 Haziran 2021). Aynı şekilde Biden Yönetimi'nin Savunma Bakanı Lloyd Austin de, Pentagon'un Çin politika ve stratejilerinin dört aylık bir iç incelemesinin sonucu olarak, Çin'i ABD'nin en büyük jeopolitik zorluğunu temsil ettiği yönündeki Biden teziyle doğru orantılı olduğu yönünde açıklamada bulunmuştur (The Diplomat, 11 Haziran 2021).

Çin ise, ticaret savaşı konusunda kendine özgü cevaplar vermeye devam etmektedir. Global Times başyazısında açıkça, Pekin'in Washington'un egemenliğini kabul etmesinin imkansız olduğu, Çin'e emir vermenin bir yolu olmadığı ve Çin'i durdurmak için yapılan ABD baskılarının her zaman sınırlı etki doğuracağı belirtilmektedir (Global Times, 14 Mayıs 2021). Aynı yazıda, ticaret savaşları harici nedenlerden ülke dışına çıkan doğrudan yabancı yatırımların dahi ABD'ye dönmediği ve söz konusu savaştan elde edilmesi umulan ABD içi istihdam artışını sağlamadığı öne sürülmektedir (Global Times, 14 Mayıs 2021). ABD için başarısız bir savaş olarak tarif ettiği ticaret savaşlarının aynı şekilde devam etmesi halinde ABD GSYİH rakamını 1,6 trilyon dolar gerileteceği, Biden'ın müttefiklerle hareket etme çabasının ABD'nin artık yeterli hegemonik güce sahip olmamasından kaynaklandığı öne sürülen diğer iddialardır (Global Times, 14 Mayıs 2021).

Biden Yönetiminin karşındaki en büyük meydan okuma olan Çin konusunun, ABD için nasıl derin bir meydan okuma olduğuna dair çeşitli görüşler mevcuttur. Bu olgu ABD için öyle köklü bir sorun haline gelmiştir ki, ABD'li karar alıcılarının

üreteceği iç politikayı bile dış politika haline getiren yapısal çözümleri barındırması gerekliliği yadsınmamaktadır. ABD için konu, sadece Çin'i durdurmak (!) değildir, buna ilaveten iç ekonomik yapılanmayı da gerçekleştirmek gibi bir gündemdir aynı zamanda. Bu bağlamda yapılan bir analiz, Biden'ın iç politikasının aynı zamanda dış politikası da olduğunu vurgularken, Amerikan altyapısını ve üretimini canlandırmak için harcanacak 2 trilyon dolardan fazla yatırımın yasallaşmaması halinde, Çin'in ABD'yi on yıllar boyunca geride bırakacağını belirtmektedir (Vox, 26 Nisan 2021). Bu doğrultuda Biden da yaptığı bir konuşmada, 'Çin'in aylardır ABD'nin öğle yemeğini yediğini' ve söz konusu bu planın 'ABD'yi önümüzdeki yıllarda Çin ile küresel rekabeti kazanacak bir konuma getireceğini' söylemiştir (Vox, 26 Nisan 2021). Danışmanlık firması Deloitte tarafından 2017 yılında hazırlanan rapora göre, Çin altyapısına, ABD'nin altyapı yatırımlarının üç katından fazlasını harcıyor ki bu da, Çin'in GSYİH'nın yaklaşık yüzde 8'ine tekabül ederken, ABD'de bu oran sadece yüzde 2,4'üne karşılık gelmektedir (Vox, 26 Nisan 2021).

Konunun önemine binaen Biden, Çin ile rekabet edebilmek için kilit rol oynayan altyapı yatırımları için istediği bütçenin onaylanmasını kolaylaştırmak adına, Cumhuriyetçilere verdiği ilk taviz olarak yorumlanan Kurumlar Vergisi arttırma talebinden en azından şimdilik vazgeçmiştir (Independent Türkçe, 4 Haziran 2021). Obama döneminde kıdemli bir Çin danışmanı olarak görev yapan Tufts Üniversitesi Enerji ve Çevre Politikası Profesörlerinden Kelly Sims Gallagher, Vox'a verdiği demeçte, "şu anda Çin'in daha fazla yatırım yapması gerekmiyor; zaten inşa edilmiş yepyeni bir altyapıya sahip" olduğunu belirtmiştir (Vox, 26 Nisan 2021). Bir yandan altyapı yatırımları için 2 trilyon dolarlık kaynak ayırmaya, bir yandan yarı iletkenlere yurtdışı bağımlılığını azaltmaya yönelik 50 milyar dolar ayırmaya çalışan Biden yönetimi, bunun demokrasiler ve otokrasiler arasındaki bir savaş olduğu tezini canlı tutarak ABD-Çin arasındaki rekabette avantajı kaptırmamaya çalışmaktadır (South China Morning Post, 23 Nisan 2021).

ABD bir yandan Biden'ın altyapı ve iş üretmeye dair İş Planı ile içeriye yönelik çıkış noktaları ararken, diğer tarafta Çin'in insan hakları ihlallerine karşı koymaya, Hint-Pasifik bölgesi için güvenlik yardımına öncelik vermeye ve fikri mülkiyet hırsızlığıyla mücadeleyle dair Rekabet Yasası ile dışarıya yönelik hamlelerle Çin ile rekabeti kazanmaya çalışmaktadır (Vox, 26 Nisan 2021). Biden Yönetiminin

bu çalışmaları iki partili bir hale getirip kongreden geçirmesi için kullanacağı argüman ise elbette, Çin tehdidi olmaktadır. Ancak Biden yönetimi, Trump yönetiminden farklı olarak Çin'i düşman seviyesine çıkarmamaya ve ABD'deki Asya kökenlilere yönelen şiddetin tansiyonunu düşürmeye özen göstermeye çalıştığı yorumları da mevcuttur (Vox, 26 Nisan 2021).

4.1.3 Biden ile Tekrar Dönüşen Dış Politika: Çin'e Karşı Eski 'Özgür Dünya'

Biden, bir yandan da en eski müttefikleri olan Avrupalı devletlere yönelmiştir. Biden'ın göreve geldiği ilk zamanlarda, Trump döneminin AB ile ilişkilerde bıraktığı etkinin gölgesinde gerçekleşen ilk görüşmede, Almanya Başbakanı Merkel tarafından Çin dışında diğer konularda mutabık kalındığı vurgulanmıştır (Independent Türkçe, 26 Mart 2021). Ancak Merkel sonrası dönemde Almanya'nın, ABD baskısının etkisiyle Çin'e yönelik politikalarında sertleşme öngörülmektedir (Independent Türkçe, 4 Eylül 2020). ABD'nin güçlü ittifaklarla Çin üzerinde baskı kurma politikasını 2021 yılında gerçekleşen son G7 zirvesinde (Euronews, 6 Mayıs 2021) ve 2021 yılı Haziran ayında gerçekleşen NATO toplantısında (BBC, 15 Haziran 2021) alınan kararlardaki Çin vurgusunun artışından görebiliriz.

İlk yurtdışı gezisinden önce yaptığı açıklamalarda da Çin'i hedefleyen Biden, 'dünya demokrasileri ve otoriter rejimleri arasındaki rekabetin – çoğunlukla Pekin olmak üzere – çağın belirleyici küresel mücadelesi olduğunu, zaferin ABD ve müttefikleri için garanti edilmediğini' (The Guardian, 9 Haziran 2021) açıkça belirten ifadeler kullanmıştır. Yeni yönetimin gündeminde oldukça büyük bir yer kaplayan Çin'den, Biden tarafından Avrupa gezisiyle ilgili yaptığı bir yorumda dört kez bahsedilmiştir (The Guardian, 9 Haziran 2021). Brookings Enstitüsü'ndeki ABD ve Avrupa Merkezi Direktörü Thomas Wright, Biden'ın planladığı demokratik ittifaklar ve kurumlar konusunun, "Biden Doktrini" unvanını hak edecek kadar merkezi olduğunu savunmaktadır (The Guardian, 9 Haziran 2021). Biden, ilk yurtdışı gezisini yapacağı Avrupa turunda katılacağı G7 ve NATO zirvelerinde müttefiklerinin dikkatini Çin'e yöneltmeye çalışacağını belirtmiştir (The Guardian, 9 Haziran 2021).

G7 sonrasında açıklama yapan Biden, "otokrat hükümetlerle yarış içindeyiz" (Independent Türkçe, 13 Haziran 2021) mesajı ile, 'yeni dönemin' oluşturulmaya çalışılan doktrinini ilan etmiş oldu denebilir. Biden aynı zamanda G7 Zirvesi için 'olağanüstü, işbirlikçi ve üretken toplantı' ifadelerini kullanmış (Euronews, 13 Haziran 2021) ve oluşan ortam 'ABD masaya geri döndü' şeklinde yorumlanmıştır (Independent Türkçe, 13 Haziran 2021).

Ticaret Savaşlarını derinleştirme ve Çin'in hamlelerini 'takip ederek' yetişmeye çalışıyor izlenimi veren ve her alanda rekabeti sürdüren ABD, Biden yönetiminin başa gelmesiyle birlikte savaşın kapsamını genişletmeye başlamıştır. Bunun bir diğer yansıması G7 Zirvesi'nde dünyaya duyurulan, Çin'in BRI Girişimi'ne alternatif olması düşünülen "Daha İyi Bir Dünyayı Yeniden İnşa Et" (Build Back Better World-B3W) Projesi'dir (Euronews, 14 Haziran 2021). Sonuç bildirgesinde özgür ve açık toplumlar ve demokrasiler ile çok paydaşlılığa olan bağlılığa vurgu yapılan girişim için Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, yardım planlarının Çin'in yatırımlarının aksine koşulsuz şartsız olduğunu ileri sürmüştür (Euronews, 13 Haziran 2021). Liderler her ne kadar B3W Projesi de dahil olmak üzere pek çok konuda Çin'e karşı anlaşmış görünse de, bazı haber kaynaklarına göre, 'ABD, İngiltere, Kanada ve Fransa Çin ile daha fazla çatışmayı savunurken, Almanya, İtalya ve Avrupa Birliği iş birliği alanlarını vurgulamaya çalıştığı' (Forbes, 12 Haziran 2021) yönünde bilgiler de mevcuttur.

Bir anlamda oluşturulmaya çalışılan alternatifine cevaben, Çin'in düzenlediği 'Kuşak ve Yol' Forumu'nda, Putin'in de ticaret savaşlarının küresel ekonomiye zarar verdiği uyarısında bulunduğu bir çalıştayda, Xi, borç batağına düşmekten korkan ülkelere teminat vermiş ve sürdürülebilir borç konusunda çerçeve oluşturulacağını belirtmiştir (Euronews, 28 Nisan 2019) Bu aynı zamanda başta ABD olmak üzere Batılı ülkelerin ileri sürdüğü 'borç diplomasisi' (Dünya, 14 Haziran 2021) kavramına da cevap niteliğinde bir adımdır.

Tüm bu çekişme sırasında, küresel meselelerle ilgili de denge arayışı devam etmektedir. Bu meselelerin başında gelen konulardan 'iklim krizi' ile ilgili birlikte çalışırken, Ticaret ve insan hakları konusunda Pekin ile yarış içinde olma konusunda denge arayışı (The Guardian, 13 Haziran 2021) G7 liderlerinin önündeki en önemli sorunsallardan biri olarak durmaktadır.

Trump döneminin NATO ve Brexit konusundaki tutumunun açtığı yaraların, Avrupalı ülkeler açısından ABD'deki politika değişikliklerine karşı şüpheler doğurduğu bir ortamda (Independent Türkçe, 20 Haziran 2021) Çin'in BRI Girişimi'ne alternatif olup olamayacağını zaman gösterecektir. Diğer taraftan başka bir habere göre, Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un, NATO bildirisinin hemen ardından yaptığı, 'Çin'in Atlantik İttifakının odağı olmaması gerektiği' (TRT World, 16 Haziran 2021) yorumu da ABD'nin kurmaya çalıştığı ittifakı ne yönde etkileyeceği bir soru işaretidir. Aynı minvalde, İngiltere Başbakanı Boris Johnson da, Çin ile yeni bir soğuk savaş oluşturması olasılığına karşı temkinli olunmasına dair görüşlerini beyan etmiştir (TRT World, 16 Haziran 2021). Çin ise, G7 Zirvesi sonrası adeta meydan okur bir şekilde, Çin'in Londra Büyükelçiliği'nden bir sözcünün ifadeleri ile, "Küresel kararların küçük bir grup ülke tarafından dikte edildiği günler çoktan geride kaldı" (BBC, 13 Haziran 2021) açıklamasında bulunmuştur.

Bu kez NATO Zirvesinde gündeme gelen Çin'e dair bir diğer iddia seti de, sistemik bir meydan okuma ile 'Çin'in nükleer cephaneliğini hızla genişlettiği, askeri modernizasyonu konusunda "opak" olduğu ve Rusya ile askeri olarak iş birliği yaptığıdır' (BBC, 15 Haziran 2021a). NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Çin ile ilgili, 'Çin düşmanımız değil ancak güvenlik sorunu oluşturuyor, ittifak olarak karşılık vermeliyiz' diye beyanat vermiştir (Independent Türkçe, 14 Haziran 2021). NATO Zirvesi sonrasında açıklanan tebliğde de, ilk defa Çin'in güvenlik riski oluşturduğu ve İttifak'ın cevap vermesi gerektiği yer almıştır (The Guardian, 14 Haziran 2021)

NATO'da Çin ile ilgili alınan kararlara karşılık Çin yönetimi, Çin tehdit algısının 'abartı' olduğu ve İttifak'ın Soğuk Savaş anlayışıyla hareket ettiği ve yapay çatışma arayışında olduğu yönünde tepki göstermiştir (Euronews, 15 Haziran 2021). Ayrıca Pekin, NATO'yu Çin'in "barışçıl kalkınmasına" iftira atmakla suçlamıştır (BBC, 15 Haziran 2021b). Bir Avrupa dış politika düşünce kuruluşu uzmanı, 'Çin hakkındaki dil kesinlikle NATO'nun daha önce söylediği her şeyden çok daha ileri gidiyor' ifadesini kullanmış ve bu durumun 'Çin'in ummadığımız şekilde geliştiğinin artan bir farkındalığını yansıttığını' belirtmiştir (Euronews, 14 Haziran 2021).

Biden'in Avrupa gezisi kapsamında gerçekleşen, AB ve ABD arasında düzenlenen zirvede de, Çin konusu özellikle vurgulanmış ve Sincan ve Tibet'teki

insan hakları ihlalleri, Hong Kong'daki özerklik ve demokratik süreçlerde görülen aşınma, ekonomik baskı, dezenformasyon kampanyaları ve bölgesel güvenlik konuları gibi sorunlarla ilgili yakın istişare yapılması gerektiği beyan edilmiştir (Independent Türkçe, 15 Haziran 2021). G7, NATO, AB Zirvelerinde her ne kadar Çin'e yönelik farkındalık konusunda bir fikir birliği oluşmuş görünse de (Independent Türkçe, 14 Haziran 2021), bu durum görüldüğünden daha muğlak olabilir. Bu bağlamda, Almanya Başbakanı Merkel'in, "Çin birçok konuda rakip ancak aynı zamanda birçok konuda partnerdir" (Dünya, 14 Haziran 2021) şeklinde yaptığı açıklama bu muğlaklığın net ifadelerinden yalnızca biridir.

ABD'nin Çin için sürekli gündeme getirdiği ve Çinli dev teknoloji firmalarına yönelik baskının temelini oluşturan casusluk iddiaları ile ilgili, ABD'nin siciline ve ortaya çıkan haberlere baktığımızda ABD'nin asıl derdinin Çin'e karşı müttefiklerini korumak mı, yoksa bu alanda Çin ile rekabette avantaj elde etmek mi olduğu muallaktır. Örneğin, 'ABD demokrasisini tehdit eden 'gizli bir cumhuriyet' mi var?' başlıklı bir haberde, ABD'nin dijital istihbarat kurumu Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) faaliyetleri ve en son Almanya Başbakanı Merkel'in dinlenmesi ile ilgili skandalları (Independent Türkçe, 13 Haziran 2021) Çinli teknoloji firmalarına uygulanan baskı konusunda şüpheler doğurmaktadır. NSA çalışanı 29 yaşındaki Edward Snowden tarafından Amerikalı gazeteci Glenn Greenwald ve belgesel yapımcısı Laura Poitras'a verilen devasa ölçekli sırların 6 Haziran 2013'te İngiltere merkezli The Guardian gazetesinde yayınlanması ile NSA'in gizli yapısı ve tüm dünyayı ahtapotun kolları gibi saran faaliyetleriyle ilgili geniş çaplı haberdar olunmuştur (Independent Türkçe, 13 Haziran 2021). Bu da Amerikan istihbarat kurumlarının, mahremiyet ve özgürlükleri ihlali gibi konularda ABD'yi dahi korumaktan ziyade tehdit ettiği gibi şüphelerin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır (Independent Türkçe, 13 Haziran 2021). Böylesi bir ortamda, Çin'in kendi teknoloji firmalarını geliştirmesi ve ABD'nin tam olarak hangi asıl saiklerle onları engellemeye çalıştığı, üzerine oldukça derin analizlerin yapılması gereken konular olarak durmaktadır.

Ticari ve teknolojik alandaki savaş olağanca hızıyla devam ederken, Çin ve ABD karşılıklı olarak simüle ettikleri oyunlar ve simülasyonlarla da güçlerini sınamaya devam etmektedirler. Örneğin 2021 yılının Haziran ayında çıkan bir habere

göre, ABD Hava Kuvvetleri, Çin'in 2030 yılında olası bir Tayvan işgalini Tayvan'ın nasıl püskürtebileceğini simüle etmiştir (Forbes, 15 Haziran 2021). Düzenlenen bu savaş oyununda nükleer silah kullanılmadan püskürtme başarılı olsa da, olası böyle bir durumun Çin'in daha önce nükleer silaha başvurmasıyla geniş çaplı bir nükleer savaşa dönme ihtimali olduğu değerlendirilmiştir (Forbes, 15 Haziran 2021). ABD Kara Kuvvetleri Komutanlığı da, 'özellikle Çin'e karşı geliştirildiği iddia edilen OÇAL sisteminin ilk testini Oklahoma'nın Fort Sill Askeri Üssünde gerçekleştirmiştir' (Anadolu Ajansı, 17 Haziran 2021). Çin'in ABD'ye karşı güçlendiğinin kanıtı ve karşılıklı restleşmelerin geldiği son noktalardan biri ise, Çin savaş uçaklarının kullandıkları bir simülasyonda ABD savaş uçakları ve gemilerinin hedef olarak simüle edilmesi olmuştur (Sabah, 30 Ocak 2021).

4.2 DERİNLEŞEN SAVAŞ VE ÇİN'İN DEVAM EDEN DÖNÜŞÜMÜ

4.2.1 Ticaret Savaşlarından Fikir Savaşlarına

ABD ve Çin arasındaki rekabetin bir diğer boyutunu da, fikirler arası mücadele temelinde yapılan 'fikir savaşı' oluşturmaktadır. Bu tezin ana konusunu teşkil eden 'keskin güç' kavramı esas itibarıyla bu savaşın bir ürünüdür. Buradaki fikir, soyut bir düzlemi işaret etmesinden ziyade, 'iç altyapıyı geliştirerek ve yeni ve gelişmekte olan teknolojilere, özellikle de temiz enerji teknolojisine yatırım yaparak Amerika'yı ekonomik olarak daha rekabetçi hale getirmek' demektir (Vox, 26 Nisan 2021). Buna ilaveten ABD'nin Çin'e dünya sahnesinde üstünlük için meydan okuyabilmesinin bir yoluna işaret eder ki, hangi yönetim anlayışı fikrinin galip geleceğine dair yürütülen 'fikir savaşının' özünü de bu olgu oluşturmaktadır (Vox, 26 Nisan 2021).

Bu bağlamda, Çin Rüyası'nın da en önemli boyutlarından biri olan, iç kalkınma hamlesinin getirdiği sonuç, Çin iç ve dış politikası için vazgeçilmez bir unsurdur. Yani Çin'in ticaret savaşları ile dizginlenmeyi kabul etmeyeceğini bazı verilerden de okuyabiliriz. "Yeni yılda Çin mucize" başlığı ile çıkan bir yazıda, Çin'in yüz milyon vatandaşını daha yoksulluk sınırının altından kurtarması ve Çin'in yoksulluğa karşı kazandığı zafer aktarılmaktadır (Independent Türkçe, 4 Mart 2021). Çin böylece, 70'li yıllarda yaptığı hamlelerin neticesinde kırsalda yaşayan 770 milyon insanını yoksulluktan kurtarmayı başarmış oldu (Independent Türkçe, 4 Mart

2021). Bu olgu, aynı zamanda oluşan 400 milyonluk eğitimli orta sınıfın oluşmasını ve ilerleyen teknoloji için gerekli insan kaynağını da beraberinde getirmiş oldu (Independent Türkçe, 4 Mart 2021).

Diğer taraftan ABD'ye yönelik bir sistem eleştirisinin başlığı ise, "Problem Çin Değil Ama Neoliberalizm Problem" (China Isn't the Problem, Neoliberalism Is)'dir. Çalışma, üretimin ekonomiye katkısının gittikçe azaldığı ABD'de, sendikacı sanayi işlerinin yerini, sendikasıız hizmet işlerinin aldığı ve bunun sonucunda finans sektörünün toplumun zenginleşmesinin önüne geçen bir adaletsizlikle birlikte orantısız büyüdüğünü belirtmektedir (Counter Punch, 2 Nisan 2021). Çalışmaya göre, birkaç kişinin milli servetin yarısına sahip olduğu kapitalizme göre bu adildir ve kısmen siyasi istikrar isteği ile motive olmuş, halkının yaşam standartlarını geliştirmeye odaklanmış Çin'in aksine ABD, 'merkantilist' bir ideolojiyle tüm dış politikasını işte bu kapitalist düzen için oluşturmuştur (Counter Punch, 2 Nisan 2021). Bu olgu, ABD de yapısal sorunlara karşı yaşanan son gelişmelerin (Biden'in İş Planı, Çin ile rekabet vb.) sebeplerinden biri olarak okunmaktadır. Aynı konuda Çin'in yaklaşımına örnek olarak, son zamanlarda gerçekleşen Alibaba'nın kurucusu Jack Ma ile Çin Hükümeti arasında yaşananları gösterebiliriz (Financial Times, 11 Ocak 2021). Benzer durumda Çin'in yaklaşımının özeti, Pekin merkezli danışmanlık şirketi Plenum'dan Chen Long'un sözlerinde bulunabilir: "Çinli internet kodamanları, üst düzey liderleri sadakatlerine ikna edebilirlerse, gelişen işlerin ve muazzam servetin tadını çıkarmaya devam edebilirler" (Financial Times, 11 Ocak 2021). Buna ilaveten Long'a göre, "Üst düzey liderlik, ne Ma'nın ne de başka birinin, hükümet politikaları üzerinde kişisel nüfuz oluşturmaya çalışarak kırmızı çizgiyi geçmemesini sağlamak istiyor yani Hükümet, öncelikle ulusal çıkarlara hizmet etmeleri koşuluyla onları destekleyecektir" (Financial Times, 11 Ocak 2021).

Tam bu noktada bu bakış açısı farkının kuramsal arka planına bakabiliriz. Amerikan Neoliberal Finansal Sistem Politikaları – Çin'in Endüstriyel Sosyalizmine Karşı (America's Neoliberal Financialization Policy vs. China's Industrial Socialism) başlıklı çalışmaya göre, ABD de, tıpkı şu an Çin'in yaptığı gibi, kendi endüstrisini devlet desteği ile güçlendirmiştir (Counter Punch, 16 Nisan 2021). Ancak akabinde finansallaşan ABD endüstrisi, güçlü bir devletin kendisine hizmet etmesini isterken, ancak karları aşındırmak pahasına emeğe, tüketicilere, çevreye veya uzun vadeli

sosyal ilerlemeye hizmet etmemesini istemiştir (Counter Punch, 16 Nisan 2021). Çin ile temel ayrışma ve ABD'nin küreselleştirmeye çalıştığı bu ilkesel bütünlüğe karşı durduğu nokta da burada yatmaktadır. Çin'in bu noktada en temel tepkisi, az önce bahsedildiği gibi bağımsız bir yerli veya yabancı destekli oligarşinin ortaya çıkmasını önlemek olmuştur (Counter Punch, 16 Nisan 2021).

'Dünya Çin'in Kurallarını İstiyor Olabilir' (The World Might Want China's Rules) başlığı ile yayınlanan bir diğer yazıda, 'Washington, değerlerinin Pekin'inkinden daha çekici olduğunu varsaymamalıdır' (Foreign Policy, 4 Mayıs 2021) diyerek farklı bir bakış açısına dikkat çekilmektedir. Birbirilerini dönüştürme ihtimali olmayan iki ülkenin birlikte yaşamaya alışması gerektiğini belirten Yazar, iki ülke arasındaki asıl rekabetin normatif olduğunu ve temel konunun kimin kuralları dünyada daha fazla destek bulacak sorusunun cevabı olduğunu öne sürmektedir (Foreign Policy, 4 Mayıs 2021). Aşırı basitleştirmeye Çin'in dünya düzeninin esasen Vestfalyan olduğunu iddia eden Yazar, Çin'in bölgesel egemenliği ve müdahalesizliği vurguladığını, birçok farklı siyasi düzenin var olduğu bir dünyayı kucakladığını ve –herkes için temel özgürlük gibi muğlaklaşmış bir anlayıştan farklı olarak- bireyin hakları veya özgürlükleri üzerinde kolektifin ihtiyaçlarını ayrıcalıklandırdığını belirtmektedir (Foreign Policy, 4 Mayıs 2021). Kimin değerlerinin üstün geleceğini, ekonomik başarının da belirleyeceğini aktaran Yazar, diğer ülkelerin kendi rejimlerinin Çin müdahalesi ile değişmesi konusunda çekincelerinin olmayacağını vurgularken, Çin'in tüm rejimlerle iş birliği yapabilmesinin, ABD'nin demokrasi kavramını ön plana çıkarsa dahi askeri diktatörlüklerle de iş birliği yapabilmesine oranla ikiyüzlülüğe karşı daha az savunmasız olduğunu iddia etmektedir (Foreign Policy, 4 Mayıs 2021). Bu bağlamda, ABD'de yapılan bir araştırmada, Amerikalıların demokrasiye olan inancının azaldığını gösteren sonuçlar da ayrıca değerlendirilmelidir (Anadolu Ajansı, 9 Şubat 2021).

ABD'nin son seçimlerinde yaşanan olaylar sonrası ABD iç kamuoyundan da ABD'ye yönelik benzer eleştiriler, Çin-ABD mücadelesinin geleceği anlamında ayrıca değerlendirilmelidir. ABD seçimleri sonrası yaşanan kriz, ABD Başkanı Richard Nixon yönetiminde dışişleri bakanı olarak görev yapan Henry Kissinger

tarafından, ‘Demokrasiyi yeniden tanımlamak, önümüzdeki 10 yılın sorusu olacak’ şeklinde bir yoruma neden olmuştur (Independent Türkçe, 27 Mart 2021).

Görüldüğü üzere, ABD’nin iç gündemini oldukça fazla belirleyen şey, Çin ile yeni teknolojiler ve temiz enerji konusundaki rekabeti (!) ve fikir savaşını (!) kazanmak olduğu açıkça görülmektedir ki, bu Tez’in ana konusunu da bu konular oluşturmaktadır. Bu noktada, “geleceği kazanma” yarışında, Çin, otoriter yönetimlerin gereken hızda hareket edebileceğini öne sürerken, ABD ise, demokrasilerin Çin’i geride bırakacak şekilde büyük adımlar atabileceği iddiasıyla sürüklenmesidir (Vox, 26 Nisan 2021).

Çin bu konuda da, hem ABD iç kamuoyu baskısıyla oluşan ortamın etkisi ile, hem de karşı saldırı ile kendini savunma refleksiyle kendisine yöneltilen eleştirilere karşılık vermektedir. Bu karşılıklardan biri, geçtiğimiz aylarda ABD’nin insan hakları ihlalleri üzerinden ticaret savaşına konu ettiği başlıklara karşılık, Çin’in de benzer bir yaklaşımla ABD’nin insan hakları ihlallerini yayınlamak misillemeye bulunmasıdır. Bu bağlamda Çin tarafından yayınlanan, 28 sayfalık “ABD’de insan hakları ihlalleri” raporu bu konuda çarpıcı bir misilleme örneğidir. “Nefes alamıyorum” diye başlayan 28 sayfalık raporda, "ABD’de her iki parti kendi çıkarlarını korumak için halk arasına ayrımcılık ve şiddet tohumları ekmekten kaçınmıyor ve soruyorum, Amerikan halkı mevcut demokratik sistemde mi refaha kavuşacak?" ibareleri kullanılmıştır (Euronews, 24 Mart 2021).

Ticaret savaşları ile eş zamanlı yürüyen ‘fikir savaşlarının’ bir yönünde Çin’e atfedilen “keskin güç” kavramı dururken, özellikle ABD’nin son seçimlerinde yaşanan hadiselerden sonra ABD demokrasisine yöneltilen eleştiriler ve ABD’nin insan hakları ihlalleri gibi konular da Çin tarafının ‘kurşunları’ olmaktadır. Polis müdahalesi ile hayatını kaybeden siyahi Amerikalı George Floyd’un son sözleri olan, “Nefes alamıyorum” sözleri ile başlayan rapor, Çin Devlet Konseyi Bilgi Ofisi tarafından kaleme alınmıştır (Euronews, 24 Mart 2021). Rapor özetle, ‘kendini her zaman üstün gören ABD’nin’ salgının kontrolden çıkması, sivil itaatsizlik, etnik çatışmalar ve toplumsal bölünme gibi konularla yaşadığı sorunlardan bahsetmektedir (Euronews, 24 Mart 2021).

Hem bu gibi eleştiren ülkelerin tutarsızlıkları hem de daha önce bahsettiğimiz ‘iç işlerine karışmama’ ilkesi, aynı zamanda Çin’in savunma hattını da

oluşturmaktadır. Bu yüzden Çin, kendi işleri olarak gördüğü Hong Kong, Sincan gibi konularda ABD öncülüğündeki liberal demokrasi ittifakı denilebilecek bloğun söylemlerine ve yaptırımlarına karşı sert bir şekilde karşılık vermekte ve karşı bloğu Çin'i küçümsememesi ve Çin'in işlerine karışmaması konusunda uyararak cevap vermektedir (Bloomberg, 23 Mart 2021).

Bu savaşın önemli kısmının fikri olduğunun farkında olan Çin, bir yandan da Ticaret savaşlarının getirdiği olumsuz havayı kırmak ve Çin'in yayılımının önündeki algıları ortadan kaldırmak için, açıklığı ve güveni alçakgönüllülük ile yansıtan "güvenilir, sevimli ve saygın bir Çin" imajının geliştirilmesi yönünde çağrılar yapmaktadır (Anadolu Ajansı, 2 Haziran 2021). İç kamuoyunda da, kendisine karşı geliştirilen tüm bu argümanlara karşı Çin'in imajını geliştirmek için, insanların duygularına hitap eden bir hikaye anlatmalı (South China Morning Post, 20 Haziran 2021) tezi ön plana çıkıyor gibi görünmektedir.

4.2.2 Çin'in Önlenemeyen Yükselişi: Ticaret Devinin Teknoloji Devine Dönüşmesi

Teknoloji boyutunda süregiden savaşta Çin'in neler yaptığına yönelik verileri de paylaşarak 'ticaret savaşları' ve bu savaşın bir diğer cephesi olan 'fikir savaşlarına' etkisini özetlemeye çalıştığımız bu bölümü sonlandıracağız. Kendisine yönelik yaptırımlara ilk başta misilleme şeklinde tepki veren Çin yönetiminin asıl hamlesi, kendi kendine yeten bir teknoloji sektörü oluşturma çağrısı olmuştur ve özellikle akıllı telefonlardan uzay araçlarına kadar her şeyin arkasındaki temel teknoloji olan yarı iletkenler konusunda ABD tarafından kısıtlanan tedarik zincirinden imalatına kadar bağımsızlaşma hamlesini başlatmıştır (South China Morning Post, 23 Nisan 2021). Çin tarafından açıklanan 14. Beş Yıllık planda (2021-2025), AI, büyük veri, blockchain ve bulut bilişim gibi yeni dijital endüstrilerin desteklenmesi ve kaynakların AI, kuantum bilgisi ve yarı iletkenler de dahil olmak üzere yedi bilimsel alana yayılması vizyonu devreye sokulmuştur (South China Morning Post, 23 Nisan 2021).

Bu anlamda Çin-ABD ticaret savaşının özünde aslında, Çin'in yaptığı devasa teknoloji atılımlarından kaynaklı teknoloji savaşları yatmaktadır. Bunun dünya gündemine "çip krizi" olarak yansıyan yönü hemen hemen tüm teknoloji üretim

bantlarına yansımış bulunmaktadır. Wuhan şehrinde bulunan ve Covid-19'un en sıkı karantina uygulamasını getirdiği zamanda bile bölgede faaliyetleri durmayan yegane şirket olan Yangtze Memory şirketinin yerli yarı iletken sektörü yaratma çabası ve 64 ve 128 katmanlı NAND flash bellek üretimini seri hale getirmesi gibi meydan okumalar bu savaşın göstergelerinden biridir (Nikkei Asia, 5 Mayıs 2021). Oldukça karmaşık ve pek çok farklı şirketin bandından geçen bir teknoloji ürünü olan bu yarı iletkenler, ABD yaptırımlarından sonra Çin'de çok büyük bir ivme kazanmış ve Çinli teknoloji firmalarını bu teknolojinin en önemli merkezi olan ABD'den farklı tedarikçi arayışına itmiştir (Nikkei Asia, 5 Mayıs 2021). Siyasi yaptırım tehditlerine maruz kalan Xiaomi, Oppo, Vivo ve Lenovo gibi dev Çinli teknoloji şirketlerinin ve bizzat Xi'nin de desteklediği bu yerelleşme, geçen yıl 350 milyar dolarlık yarı iletken ithalatının verdiği moral bozukluğunun yanı sıra, Huawei yaptırımları ve eski NSA çalışanı Edward Snowden'ın açıklamalarından doğan güvensizlikle fırsat olarak değerlendirilmiştir (Nikkei Asia, 5 Mayıs 2021).

Yangtze'nin şaşırtıcı yükselişi ve şirketin yorum yapmaktan kaçındığı ve "himalaya" olarak tabir edilen 192 katmanlı çip geliştirme süreci söz konusu olsa da, çoğu uzman diğer ülke tedarikçilerinden arınmış saf Çinli yarı iletken endüstrisinin oluşacağına inanmamaktadır ancak Biden'a göre Çin, "agresif bir şekilde yarı iletken tedarik zincirini yeniden yönlendirmeyi ve domine etmeyi planlamaktadır" (Nikkei Asia, 5 Mayıs 2021). Her ne kadar ABD baskılarından ötürü, Tayvan ve Güney Kore tedarik firmaları Huawei'ye yarı iletken vermeyi kesmiş olsa da, yarı iletkenlerin üretim sürecinde kullanılan kritik hammaddeler ve nadir toprak elementlerinin büyük bir kaynağı olan Çin'in tedarik zincirlerinden dışlanması zordur (Nikkei Asia, 5 Mayıs 2021). Apple, Sony ve Nintendo'ya hizmet veren Tayvan'ın önde gelen bellek üreticisi Macronix International'ın kurucusu ve Başkanı Miin Wu'nun dediği gibi bu savaş, "kısa vadede, jeopolitik belirsizlikler nedeniyle Çin'in teknoloji gelişimini biraz yavaşlatabilir" ancak "uzun vadede Çin, kesinlikle rekabetçi bir endüstri inşa etmeyi ummakta ve bu, geri dönüşü olmayan direnmesi zor bir trenddir" (Nikkei Asia, 5 Mayıs 2021).

Yarı iletken yongalarının, bu yüzyılın 'yeni petrol'ü olarak ifade edilen bir haberde, Çin'in yarı iletken yongalarının uzun ve karmaşık üretim hattının tedarik zincirini oluşturmak için trilyon dolar yatırım yaptığını, ABD'nin ise iş modeli

yüzünden bu alandaki avantajını giderek kaybettiği belirtilmektedir (RT, 18 Şubat 2021). Uzmanlara göre, gittikçe büyüyen ‘çip krizi’ konusunun sebepleri arasında, ABD'nin SMIC gibi Çin menşeli üreticileri yasaklaması, TSMC ve Samsung gibi Tayvan’lı ve Güney Kore’li üreticilerin üzerlerinde oluşan talep yüküne yetişememeleri de sebep olmuştur (Dünya, 6 Haziran 2021). Bu politik sebepleri öngören Çinli firmaların kriz öncesi talep yoğunluğu ve üretiminde çok fazla su kullanılan çip üretiminin merkezlerinden biri olan Tayvan’da son yıllarda yaşanan kuraklık (Dünya, 13 Haziran 2021) üretimin yavaşlamasına ve krizin derinleşmesine sebep olmuştur (Dünya, 6 Haziran 2021).

Bu konudaki çalışmaların bir ürünü olarak, 2021 Haziran ayında, Çin ile rekabeti sağlaması beklenen 250 milyar dolarlık bütçe tasarısı ABD Senato’sundan geçmiş bulunmaktadır (Euronews, 9 Haziran 2021). Söz konusu bütçenin, 190 milyar doları teknolojik altyapı ve Ar-Ge yatırımlarına, 54 milyar dolarlık kısmının yarı iletkenlerin üretimine ve 2 milyar dolarlık kısmının ise Otomotiv sektörü için üretilen çiplerin üretimine ayrılması öngörülmektedir (Euronews, 9 Haziran 2021). Teknoloji üretiminin önemli merkezlerinden biri olan AB de ‘çip krizi’ konusunda adımlar atmaya başlamıştır. Bu bağlamda, Alman sanayi devi BOSCH 1 milyar euro yatırımla çip fabrikası kurarak üretime başlamaktadır (Dünya, 7 Haziran 2021). Merkel’in tabiriyle söz konusu yatırımla birlikte AB, Asya ve Amerika’daki rakiplerle arayı kapatmayı hedeflemektedir (Dünya, 7 Haziran 2021). ABD-Çin arasında ticaret savaşları devam ederken, AB de kendi bünyesinde Çin’e olan bağımlılığını azaltmaya yönelik başka adımlar atmaktadır. Hammaddeler, bataryalar, aktif ecza bileşenleri, hidrojen, yarı iletkenler ile bulut ve sınır teknolojileri gibi alanlarda 137 ürünün yarısının Çin’den tedarik edildiği vurgulanan bir plan yayınlayan AB Komisyonu, yeni sanayi stratejisi oluşturarak bu bağımlılığı düşürücü tedbirler üzerinde çalışmaya başlayacaklarını ilan etmiştir (Euronews, 5 Mayıs 2021).

Çin’in küresel rekabette, geleceğin teknolojilerinden biri olarak görülen Yapay Zeka (AI) alanında yaptığı atılımlarla geldiği nokta da, ‘küresel düzen’ içinde geldiği ve gelmek istediği yeri ve buna karşın oluşan cephenin endişe arka planını bizlere göstermektedir. 20 yıllık bir süre zarfında AI araştırma makaleleri açısından dünyanın zirvesine yerleşen Çin, 2019 yılı itibariyle AI firmaları açısından da

ABD'nin ardından (2000+), ikinci sıraya yükselmiş bulunmaktadır (1189) (Harvard Business Review, 18 Şubat 2021). Diğer ileri ve geleneksel teknolojilerden farklı olarak, AI teknolojileri alanındaki bilgilerin ve patentlerin açık kaynaklı yani herkesin kolayca erişebilmesine imkan tanıyan yapısından da faydalanan Çin, aynı zamanda bu teknolojiyi uygulayabileceği dev iç pazarı ve çabuk kabullenen pazar yapısı sayesinde oldukça yüksek ivmeli bir büyüme gerçekleştirmiştir (Harvard Business Review, 18 Şubat 2021). Örneğin, UBER'in Çin versiyonu olan dünyanın en büyük seyahat paylaşım şirketi Didi, günde 70 TB'dan fazla veri işlemekte, saniyede 1000 araç talebi almakta ve günde 9 milyar rota hesaplamaktadır (Harvard Business Review, 18 Şubat 2021).

Bunun gibi iç pazardan kaynaklı devasa AI algoritması talepleri de, Çin'in bu alanda büyüme trendine katkı sağlamaktadır. AI alanındaki hızlı gelişimi de, Çin'i statükonun hedefi haline getiren ve ticaret savaşlarını kızıştıran arka plan uygulaması olarak düşünülebilir. Çin merkezli teknoloji firması Sinovation Ventures'ın Başkanı ve CEO'su Kai-Fu Lee, 2018 yılında *AI Superpowers: China, Silicon Valley and The New World Order* adlı kitabında “Çin'in, AI yatırımlarını, araştırmalarını ve girişimciliğini tarihi ölçekte arttırdığını” ve “2030 yılına kadar Çin'in teori, teknoloji ve uygulamada lider olacağı yapay zekada küresel inovasyonun merkezi olacağını” öngörmektedir (Vox, 26 Nisan 2021).

Diğer büyük Çin atılımlarına da kısa kısa değinmekte ve Çin'in altyapı ve teknoloji alanında geldiği yeri görmekte fayda olacaktır. Altyapı yatırımları konusunda dev yatırımlar yapan Çin, ulaştığı teknolojik seviye ile dünyanın en önde giden ülkesi olma iradesini pek çok konuda ortaya koymaktadır. Bunlardan biri de, Çengdu ve Çongçing eyaletlerini birbirine bağlayacak demiryolu hattında faaliyet gösterecek olan hızlı trenin ulaşabildiği hız seviyesidir; 800 km (Independent Türkçe, 26 Ağustos 2019). Küreselleşmenin dümenini eline almış görünen Çin, her geçen gün vites yükseltmekte ve ‘Çin, Rusya, Kanada, Amerika’ arasında kurmayı planladığı 13.000 kilometrelik bir hat ile denizin altından geçecek yeni bir demiryolu ağı gibi projeleri tasarlamaya devam etmektedir (Chip, 1 Haziran 2021).

ABD'li dev firmalarla pek çok alanda karşı karşıya kalan Çinli şirketlerden biri olan Baidu, Google'ın çok iddialı olduğu akıllı hoparlör alanında, Amazon'dan sonra en büyük ikinci üretici konumuna yükselmiştir (Hürriyet, 26 Ağustos 2019). Bir

diğer teknoloji savaşı arenası olan ‘kuantum bilgisayarları’ içinse Çin, 10 milyar dolarlık bir bütçe ayırırken, ABD 1 milyar dolar ayırmış ve rekabette geri kalmak istemeyen Almanya ise 2 milyar euro’luk bir bütçeyle yeni yatırımlarını duyurmuştur (Euronews, 16 Haziran 2021). Teknolojinin merkezi ve öncüsü konumuna hızla ilerleyen Çin, son olarak 160 milyon santigrat dereceye kadar çıkardığı ‘Yapay Güneş’ olarak adlandırdığı, radyoaktif atık içermeyen ve sera gazı emisyonu sorunu yaratmayan HL-2M Tokamak isimli füzyon reaktörünü başarıyla test etmiştir (Log, 1 Haziran 2021).

Çin’in, teknoloji konusunda rekabeti sadece Dünya ile sınırlı kalmamaktadır. 2021 yılı Mayıs ayında başarıyla gerçekleştirdiği Mars yüzeyindeki keşif gezisiyle ve ABD’nin uzay istasyonu ambargosu sonrası kendi uzay istasyonunu inşa etme çalışmalarıyla uzayda da devam etmektedir (Euronews, 22 Mayıs 2021). Gerçekleştirdiği bu gezici görev misyonu ile Çin, Mars yüzeyinde ‘gezici’ kullanan ikinci ülke olma başarısını göstermiştir (Euronews, 19 Temmuz 2021). ABD’nin uzaydaki yaptırımlarının bir sonucu olan, Çin’in kendi uzay istasyonundaki en uzun insanlı misyonunu icra etmek üzere, ilk mürettebat geçtiğimiz günlerde (17 Haziran 2021) uzay istasyonuna kilitlenmiştir (BBC, 17 Haziran 2021). Bu durum, Rusya’nın da gelecekte kozmonotlarını Çin Uzay Üssü’ne gönderebileceğini açıkladığı bir ortam doğurmuştur (BBC, 17 Haziran 2021). ABD-Çin arasındaki rekabetin boyutu daha görünür olmaktadır. Çin’in ne kadar rekabetçi olduğu, Uzay yarışı ile ilgili son gelişmelerden biri olan, Mars’ta ilk başarılı misyonun akabinde, 2029 yılında Jüpiter’in keşfi için yola çıkılacağına açıklanmasından da anlaşılabilir (South China Morning Post, 14 Haziran 2021).

Tüm bu gelişmeler ve bilgiler ışığında, pandemi sonrası dünya ekonomisi tahminlerine bakıldığında, Çin’in küresel ekonomik büyümeyi teşvik ederek 2026 yılına kadar dünyanın gayri safi yurtiçi hasılasındaki toplam artışın beşte birinden fazlasına katkıda bulunacağı öngörülmektedir (Bloomberg, 6 Nisan 2021). IMF’ye göre, diğer en büyük katkı sırasıyla, ABD, Hindistan, Japonya ve Almanya ile ilk beş ülkeyi oluşturacaktır (Bloomberg, 6 Nisan 2021). İlk verilerin gösterdiği 2021 yılı ilk çeyreğinde %18,3 büyüyen Çin, ekonomisiyle ilgili tahminleri doğrular vaziyettedir (BBC, 16 Nisan 2021). ABD tarafında ise, ticaret savaşlarının da etkisiyle oluştuğu düşünülebilecek ve en son 2008 Ağustos ayında görülen, enflasyon rakamı %5

olarak açıklanmıştır (Bloomberg HT, 10 Haziran 2021). Bu verilerin ne anlama geldiği, önümüzdeki döneme etkileri ve güç mücadelesini nasıl şekillendirip nereye taşıyacağı zaman içinde daha iyi anlaşılacaktır.

Çin'in pek çok alanda meydan okumasıyla karşılaşan ABD, ilk büyük tepkilerini Trump ile ticaret alanında vermeye başlamış, akabinde Biden'ın Çin ile rekabetin iç ve dış sarmal yapısına çözüm arayışları ile devam etmiştir. Biden, selefinden devraldığı bazı ticari yaptırımları devam ettirirken, konunun hem iç yapısal altyapı sorunlarına yönelik politikalarına yönelmiş, hem de selefinin aksine müttefikleriyle yakınlaşarak Çin'e karşı cepheyi genişletme yolunu seçmiştir. Çin ise, kendisine yönelen tehdit algısını kırmaya yönelik yaklaşımları benimsemiş görünmekle beraber, gerekli gördüğü durumlarda rakiplerine karşılık vermeye devam etmektedir. İki taraf da zarar görüyor olsa da, Çin tarafının, altyapısına ve üretim gücüne olan özgüveni ile şimdilik daha sakin hareket ettiğini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak, tüm bu ileri teknoloji temelli güç mücadelesi ve bu mücadeleden kaynaklı fikri/normatif mücadelenin, Çin ile ilgili bütün gündemin taşıdığı potansiyelden kaynaklandığını göstermektedir. 'Keskin güç' söylemi de, tamamen bu durumla ilgili olmasaydı, Çin'den ziyade ağırlıklı olarak çok daha otoriter rejimlere – ki bazıları ABD'nin müttefiki sıfatını taşımaktadır- atfedilir ve gerek G7 ve gerekse NATO gibi ittifaklarda bu rejimler de gündeme getirilirdi. Bir sonraki bölümde, çerçevesi çizilmeye çalışılan bu savaşın en önemli savaş alanlarından ve ABD tarafından belki de en çok örselenen Çinli Huawei şirketi özelinde 5G mücadelesi irdelenmeye çalışılacaktır.

5. BÖLÜM: ABD-ÇİN TİCARET SAVAŞLARI ARENASI OLARAK 5G VE HUAWEI

Bu bölümde, ekonomik büyüklük olarak ABD'yi geçerek dünyanın en büyük ekonomisi olması beklenen, yükselen güç Çin ile ABD'nin ticaret savaşının en sıcak çekirdeğinde yer alan yeni nesil iletişim teknolojisi 5G (beşinci nesil) ve bu alanda 'ilk davranarak' büyük bir avantaj yakalayan sektörün en büyük şirketi Huawei'nin savaştaki pozisyonu anlaşılmaya çalışılacaktır. Bölüm, yüzeyden derine doğru işlenecek ve suyun üstünde devam eden savaşın gerçek nedenleri ve nasılları ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, öncelikle ABD-Çin ticaret savaşının 5G ve Huawei üzerinden nasıl yürüdüğü güncel verilerle aktarılacak, sonrasında diğer bazı ülkelerin kendi cephelerinde nasıl pozisyon aldıklarına dair örnekler verilecektir. Akabinde, konunun derinlerinde yatan nedenler ve nasıllara ulaşabilmek için, 5G'nin ne olduğu, dünyada neleri nasıl değiştirmesinin beklendiği ortaya konacak ve Huawei'nin hedef tahtasında olmasının koşullarını oluşturan nedenler ve nasıllara dair Huawei'nin 5G alanında gerçekte nerede, nasıl farklar yarattığı ve gücü ortaya konmaya çalışılacaktır. Söz konusu bu rekabet üzerinden, aslında bizlere suyun üstünde cereyan eden ve 'keskin güç' kavramı gibi birtakım argümanlarla kavramsal düzeyde de devam eden savaşın, en temel nedenlerinden birini aydınlatmaya ve kavramsal savaş dahil yüzeyde vuku bulan savaşın gerçek nedenlerine ışık tutmaya çalışılacaktır.

5.1 ABD-ÇİN 5G LİDERLİK SAVAŞININ GÖRÜNEN YÜZÜ: HUAWEI

Öncelikle Huawei ile ilgili ABD yaptırımları ve baskılarından kaynaklı olayları aktarıp, sonrasında Huawei'nin attığı adımları, baskılar sonrası durumunu ve Çin'in bu gelişmelere yaklaşımlarını ortaya koymaya çalışacağız. Aslında ABD'nin, Huawei ile ilgili endişeleri 2000'lerin başlarına dayandığı belirtilmekle beraber, şirketin 5G teknolojisinde küresel bir lider olarak ortaya çıkması ile tam olarak hedef tahtasına oturtulduğu ifade edilmektedir (South China Morning Post, 23 Nisan 2021). ABD'nin Çin ile başlattığı ticaret savaşının kronolojisi incelendiğinde de (South China Morning Post, 23 Mayıs 2021), meselenin aslında bir güç savaşı olduğu

şeklinde yorumlar yapılmaktadır. Nitekim, Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Şuang da konuya ilişkin, “Huawei suçlamalarının arkasında güçlü siyasi motivasyonlar ve siyasi manipülasyonlar bulunuyor” açıklaması yapmıştır (BBC, 29 Ocak 2019).

5.1.1 Hedef Tahtasındaki Huawei

Huawei'nin teknolojik ve küresel gücünün artık tamamen fark edildiği tarihten sonra olayların seyri şiddetlenmeye başlamıştır. Örneğin, 2018 yılında imzalanan Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası ile Trump, yürütme kurumları tarafından Huawei ve ZTE telekomünikasyon ekipmanlarının kullanılmasını veya tedarik edilmesini yasaklamıştır (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 7). Ve akabinde, Mayıs 2019'da Huawei ekipmanlarının ABD telekom ağlarında kullanımını ulusal güvenlik gerekçesiyle yasaklayan bir emir yayınlamıştır (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 7). 13 Ağustos 2018'de, ABD tarafından onaylanan ve Huawei ekipmanlarının kullanılmasını yasaklayan Ulusal Savunma Yetkilendirme yasası (Euronews, 29 Mayıs 2019) ile başlayan Huawei üstündeki savaş, kısa bir süre sonra Avustralya'dan da benzer bir hamlenin gelmesiyle cephe genişletmiştir (Yeni Şafak, 23 Ağustos 2018). Süreç içinde bir diğer önemli gelişme İngiltere'nin, 8 Kasım 2018'de ağ güvenliği bağlamında Telekom Tedarik Zinciri incelemesini açıklaması olmuş (UK Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2019), 20 gün sonrasında Yeni Zelanda da benzer bir adımla operatörlerinin Huawei ile sözleşme yapmasını engellemiştir (The Guardian, 28 Kasım 2018).

Tam bu sıralarda, gündeme deyim yerindeyse bomba gibi düşen bir haberle, ajanslar tarafından 1 Aralık 2018'de Huawei'nin kurucusunun kızı ve şirketin CFO'su (Chief Financial Officer) Meng Wanzhou'nun Kanada'da tutuklandığı duyurulmuştur (CNN, 6 Aralık 2018). Bu gelişmelerin akabinde, karşılıklı tutuklamalar devam etmiş ve Huawei kurucusu Çin istihbarat toplama yasasına meydan okuyacağını belirtmiştir (CBC News, 20 Şubat 2019). Ardından İngiltere siber güvenlik şefinin, Huawei riskinin yönetilebileceğini söylemesinden (Financial Times, 18 Şubat 2019), ABD'nin müttefiklerine istihbarat paylaşımı tehdidine (Wired, 22 Şubat 2019) ve Huawei'nin Android kullanımının Google tarafından

kısıtlanmasına (NTV, 29 Ağustos 2019) kadar pek çok gelişme birbirini takip etmiştir (CNET, 30 Eylül 2021).

Meng'in tutuklanması ve dava süreciyle ilgili yaşananları ayrıntılandırmak faydalı olacaktır. Huawei'nin güvenlik açıkları ile ilgili kamuya açık herhangi bir kanıt bulunamamasına rağmen Şirket, Huawei'nin kurucusunun kızı ve şirketin CFO'sunun Kanada'da gözaltına alınmasına sebep olan ABD'deki soruşturma da dahil olmak üzere pek çok siber casusluk suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır (Beckvard, Kaska ve Minárik, 2019: 8). Meng'in tutuklanmasına gerekçe olarak, Skycom adlı Hong Kong menşeli paravan bir şirket aracılığıyla ABD yaptırımlarını ihlal ederek İran'a ekipman satmak ve HSBC'yi şirketin İran'daki ticari anlaşmaları konusunda yanıltarak dolandırıcılık yapmak suçlaması gösterilmektedir (ABC News, 22 Nisan 2021). Trump'ın Çin ile daha iyi bir ticaret anlaşması yapmak için bir Huawei yöneticisinin davasına müdahale etme konusundaki yorumlarından sonra, Meng'in avukatları bunu bir delil olarak göstererek ABD'ye iade davasının düşürülmesi için mahkemeye dilekçe vermişlerdir (Independent, 3 Mart 2021). Meng'in Savunma Avukatı Richard Peck'in ifadesiyle, 'Bayan Meng, bu iki süper güç arasındaki ekonomik savaşta bir pazarlık unsuru haline getirilmiştir' (ABC News, 3 Mart 2021).

ABD Savcıları, Meng'in HSBC'ye yaptığı bir sunumda yanlış veriler sunduğunu ve İran'a yönelik ticareti konusunda bankayı yanılttığını iddia etmektedirler (Reuters, 1 Mart 2021). Meng davasında, Huawei'nin bankayı dolandırma iddialarına temel teşkil edecek bu verileri içeren HSBC'nin dahili dosyalarına erişim için İngiliz Yüksek Mahkemesi'ne 1879 tarihli yasaya dayanarak (The Register, 19 Şubat 2021) başvurmasının akabinde, başvuru bir Yüksek Mahkeme Yargıcı tarafından ilginç bir şekilde reddedilmiştir (The Epoch Times, 20 Şubat 2021). Hatta mahkeme Meng'in ekibine 80.000 (111.936\$) pound'luk bir yasal masraf ödemesi dahi çıkarmıştır (Reuters, 19 Şubat 2021). Bu öyle bir davadır ki, suçlu bulunması halinde 30 yıl hapis cezası alabileceği yorumları yapılmaktadır (International Business Times, 1 Mart 2021).

İngiltere Mahkemesi'nin bu kararının ardından, Meng'in avukatları Hong Kong Yüksek Mahkemesinde, Hong Kong'daki HSBC'ye söz konusu verilerin sağlanması için dava açmışlardır (Quartz, 26 Şubat 2021). Meng'in tutuklanmasıyla

ilgili son gelişmelerden biri de, Meng'in avukatlarının e-postaların ve HSBC belgelerinin incelenmesinin, ortada bir suç olmadığına dair kanıt olacağı iddiasıyla mahkemeye yeniden başvurusu olmuştur (The Guardian, 29 Haziran 2021). Ancak ABD-Çin anlaşmazlığını derinleştireceği beklenen bir duruma yol açan, Kanadalı bir Yargıçın, Meng'in ABD'ye iadeden kaçınmasına yardımcı olabilecek yeni kanıtları kabul etmeyi reddetmesi yeni bir diplomatik kriz olasılığını doğurmuştur (The Guardian, 10 Temmuz 2021). Huawei, kendisine yönelik baskıların şirketin itibarını zedeleme maksatlı olduğunu söyleyerek, şirket çalışanlarının ABD'ye girişte alıkondüğünü ve şirket aleyhine konuşmaları için baskı yapıldığını ifade ederek kendilerine karşı ahlaksız bir kampanya yürütüldüğünü belirtmiştir (Independent Türkçe, 4 Eylül 2019).

Akabinde ABD Başkanlık seçimleri olmuş ve Biden ile işlerin değişeceğine dair umutlar doğmuş ancak ABD Senato'sunda kabul edilen ve Huawei'yi Ticaret Bakanlığı kara listesinden çıkarmayı yasaklayan karar ile bu umutlar yerini yeniden gerçeklere bırakmıştır (South China Morning Post, 9 Haziran 2021). Hatta Biden'ın ilk seçildiği zamanlarda, Huawei o kadar iyimserdi ki, Zhengfei peşpeşe açıklamalarla ABD ile gerilen ilişkileri onarmaya çalışmıştır (Ars Technica, 10 Şubat 2021). ABD'nin, haberdeki tabirle, vahşi bir şekilde yürüttüğü Huawei savaşının, özellikle müttefiklerinin iç kamuoyunu nasıl şekillendirdiği ve ne kadar şiddetli baskılarla yürütüldüğü Kanada örneğinde de incelenebilir (The Epoch Times, 19 Şubat 2021). Bu gelişmeler neticesinde, 2020 yılı Huawei için, özellikle akıllı telefon pazarındaki muazzam başarısını ve şiddetli ABD yaptırımlarından dolayı bir darboğazi beraberinde getirmiştir (Light Reading, 28 Aralık 2020).

Huawei'nin Kurucusu Ren Zhengfei ise, yaptırımlar sebebiyle 30 milyar dolarlık gelir düşüşü için, 'yüzde 20'nin altında olmakla birlikte en kötü durumda yüzde 40 oranında bir düşüş olabileceği' şeklinde yorumlamıştır (Anadolu Ajansı, 19 Haziran 2019). Ve 100 milyar dolardan fazla gelir beklediklerini belirterek Huawei'ye uygulanan kısıtlamaların şirket için sorun teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir (Anadolu Ajansı, 19 Haziran 2019). İsteyen ülkeler ile güvenlik endişesini ortadan kaldırmak için, 'arka kapı olmaması' (güvenlik açığına dair) anlaşması imzalayabileceklerini belirten Zhengfei, yine de yaptırımlar sebebiyle talep daralmasına bağlı olarak üretimde 30 milyar dolarlık kesintiye gideceklerini

belirtmiştir (Euronews, 17 Haziran 2019). Buna rağmen, ABD ve Google'a rest çeken Huawei, Android işletim sisteminden dışlanmasından sonra kendi işletim sistemi olan HarmonyOS işletim sistemini tanıtmış ve bütün dünyada kullanıma sunacağını duyurmaktan da geri durmamıştır (Mynet, 24 Ekim 2020). ABD yaptırımları sebebiyle çip bulma ve telefon üretimi konusunda zor günler yaşayan Huawei (Habertürk, 18 Ağustos 2020), sorunların üstesinden gelmek için pek çok yöntem denemektedir (Shift Delete, 25 Mayıs 2020). Bunlardan biri de Türkiye'de telefon üretimi yapmayı planlamasıdır (Milliyet, 3 Nisan 2021).

Ekonomik büyümesi, 2019 yılında yüzde 19 iken, 2020'de yüzde 3,8'e gerilerken, akıllı telefon satışlarında 2019'da Samsung'un ardından dünya ikincisi olan marka, 2020 yılında ilk beş firma arasına dahi girememiştir (Ars Technica, 3 Nisan 2021). Ancak Çin'in devasa pazarıyla iç talebindeki artış sayesinde Huawei büyümeye devam etmektedir (Techradar, 17 Nisan 2021). Huawei'de bu yaptırımlardan dolayı çok zor bir dönem geçirdiğini itiraf etse de (BBC, 31 Mart 2021), bu yaptırımların ABD'li çip üreticileri için de uzun vadede sonuçlarının olacağı beklenmektedir (NPR, 31 Mart 2021). Hatta haberlere yansıdığına göre Huawei, şu anda küresel ölçekteki çip sıkıntısının ABD yaptırımları sebebiyle alıcı firmalar tarafından stok yapılmaya başlanması olduğunu iddia ederek, bunun için küresel arz-talep dengesini bozması nedeniyle ABD'yi suçlamaktadır (Nikkei Asia, 12 Nisan 2021). Yani bu sürecin, küresel pazarı etkilemesi durumu da söz konusudur.

Yaptırımlar dolayısıyla özellikle yeni nesil çip tedarikinde ve bazı ülkelere satışlarda zorluk yaşayan Huawei, 2020 yılında oldukça zor bir dönem yaşamış ve gelir kayıplarıyla karşılaşmıştır. 2021 yılı için de, zorlukların azalmayacağını öngören ancak geleceğini tasarlamaktan da geri durmayan Huawei'nin, şu anki Başkanı Eric Xu, "2021 bizim için zorlu bir yıl olacak, ama aynı zamanda gelecekteki kalkınma stratejimizin de şekillenmeye başlayacağı yıl" (Quartz, 28 Nisan 2021) şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Bu arada Pekin ise, karşılık olarak "belirli Çin şirketlerinin itibarını sarsmak ve onları çökertmek için devlet gücünün kullanılması" tezinden hareketle, bir yandan Huawei'yi savunmaya girişirken diğer yandan NSA için büyük Amerikan internet şirketlerinden veri toplayan PRISM programını öne sürerek bir anlamda ABD'yi

‘yavuz hırsız’ olmakla suçlamıştır (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 8). Huawei ise, şirketin çeşitli kademelerinden gelen savunma mekanizmaları geliştirmekte ve teknoloji milliyetçilik olarak görülen bu süreci körükleyen ABD’nin, ‘gücünü en üst düzeye çıkarmak ve rakip olarak gördükleri herkesin gücünü zayıflatmak isteyen bir eylem’ yöntemini bemsimsediğini ifade etmektedir (South China Morning Post, 9 Haziran 2021).

5.1.2 Hedef Tahtasının Diğer Yüzü

ABD tarafından girişilen eylemlere sebep teşkil eden bazı olgulara dikkat çekmek faydalı olacaktır. ABD’nin girişimlerinden de anlaşıldığı üzere, 3G ve 4G teknolojileri Batı kontrolünde, Amerikalı üreticilerin hakim olduğu ve örneğin Cisco’nun anahtarlama sistemlerine ve Qualcomm’un kablosuz radyo teknolojisine büyük ölçüde bağımlı olunan teknolojilerdi (Brooks ve Sanger, 2020: 5). Yani bu bağlamda söz konusu olanın, bir sonraki nesil iletişim teknolojisinde kontrol ve hakimiyet mücadelesinin kısımlarıdır denebilir.

Nitekim bir yorumda, söz konusu mücadelenin yeni telekomünikasyon altyapısının kurulmasından öte dijital bir Berlin Duvarı mücadelesine dönüşebilme ihtimali olarak, bir tarafta ‘Batı internetinin tanıdık anarşisi, büyük ölçüde ifade özgürlüğü ve düzensiz bir alanla gelen kaçınılmaz suistimaller ve kaos’ yatmaktadır (Brooks ve Sanger, 2020: 4). Diğer tarafta ise, ‘içeriğin hükümet tarafından kontrol edildiği, yüz tanımının iktidar partisinin kontrolünü sıkılaştırdığı ve muhalefeti yok etmek için yapay zekanın kullanıldığı bir siber alan olan Çin kontrolündeki bir “otoriteryanet” (authoritarianet)’ (Brooks ve Sanger, 2020: 4) yatmaktadır. Elbette bu kavramsal ve politik bir değerlendirmedir ve esas olan teknik konuların incelenmesi olmalıdır. Nitekim kavramsal düzeyde yapılan yorumlar her zaman göreceli olabilmektedir. Örneğin, devletlerin değil, ancak şirketlerin otoriteryan uygulamalarının meşruiyeti de sorgulanmaktadır (TRT Haber, 5 Şubat 2021).

Kritik altyapı sağlayıcıları için uzun zaman dilimini kapsayacak olan 5G teknolojisi, iletişim sektöründe önceden olduğu gibi, ölçek ekonomileri ve geçiş maliyetlerinden dolayı ilk hamle avantajını elde edenin her şeyi aldığı bir teknolojidir ve burada bu avantajın şu anki sahibi Çin olmaktadır (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 14). Öyle ki, bazı uzmanlar tarafından batılı şirketlerin kaçırdıkları 5G

fırsatını yakalamaya çalışmak yerine, 6G inovasyonuna odaklanması gerektiği belirtilmektedir (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 14). Bu anlamda, konunun 5G liderlik savaşı olduğuna dair Çin merkezli makaleler için oluşturulan özel indeksler bile mevcuttur (South China Morning Post, 8 Eylül 2020). Yine bir köşe yazısına göre, Huawei'ye saldırıların ardında, düne kadar dijital teknolojiler ve sistemler için uluslararası standartları belirleyen merkez olan ABD'nin, Huawei'nin güvenlik tehdidi yönündeki 'örtü'sünün ardında, 5G teknolojisinde standartları Huawei'nin yani Çin'in belirliyor olması ve ABD'nin 5G liderlik trenini kaçırmaması yatmaktadır (The Corner, 29 Ocak 2019).

Yine ABD'nin Huawei konusunda ticari kaygılarına değinilen CFR (Council on Foreign Relations) makalesinde, Huawei'nin, 'bir ülkenin 5G ağını oluşturduktan sonra, bu sistemleri yükseltmek için ilgili ülkenin yine Huawei'yi seçeceği ve böylece ABD şirketlerini potansiyel olarak on yıllar boyunca hariç tutacağı' vurgulanırken, Huawei'nin rakiplerine oranla çok daha fazla 5G sözleşmesi imzaladığından bahsedilmektedir (Council on Foreign Relations [CFR], 29 Mart 2021). Bu "ticari kaygılar" sonucunda, Trump yönetiminin, ABD'nin yarı iletkenler konusundaki üstünlüklerinden faydalanarak (keskin güç örneği!), 5G'de kullanılan çiplerin Huawei'ye satışını engellediğini aktaran makale, diğer ülkelere Huawei ile anlaşma yapmamaları konusunda da baskı yaparak Şirketi köşeye sıkıştırmaya çalışmaktadır (CFR, 29 Mart 2021). Akabinde, ABD baskıları sonucu Huawei ile çalışmayan ve çalışan müttefik ülkelerin sıralandığı çalışma, ABD'nin Huawei'yi kullandırmama konusunda daha fazla başarılı olamamasını, bir alternatif sunamaması ve ekipman noktasında rekabetçi bir şirkete sahip olmadığı ve olmayacağına bağlamaktadır (CFR, 29 Mart 2021). Ve sonuç olarak, ABD'yi sıradaki 6G teknolojisine yatırım yapmaya teşvik etmektedir (CFR, 29 Mart 2021).

Bu bağlamda, Senato İstihbarat Komitesi'nde görevli Demokrat ve eski bir telekomünikasyon yöneticisi olan Senatör Mark Warner, bir açıklamasında şu ifadeleri kullanmıştır; 'Amerika'nın interneti icat ettiği, standartları belirlediği ve tüm anahtarları ürettiği bir dünyaya alışılan o dünya geri gelmeyecek şekilde uzaklaşmaktadır' (Brooks ve Sanger, 2020: 5). Amerika Birleşik Devletleri Savunma İnovasyon Kurulu, 2019'da yaptığı açıklamada '5G'ye sahip olan ülkenin, kritik yeniliklerin çoğuna sahip olacağını ve dünyanın geri kalanı için standartları

belirleyeceğini ve bu ülkenin şu an için muhtemelen Amerika Birleşik Devletleri olmayacağını' (Brooks ve Sanger, 2020: 8) belirtmiştir. Örneğin buradan hareketle, NATO bünyesinde yapılan bir çalışmada da görüldüğü gibi, İttifak içi-dışı ayrımı üzerinden bir algı ile ittifak dışı tedarikçilerle çalışılması durumunda, İttifak içi ticari ve askeri iletişimin güvenliğinin risk altında olacağı ve güvenlik konusunda ortak hareket edilmesi gerekliliği (NATO, 30 Eylül 2020) yönünde bir baskı eğilimi söz konusudur. Ancak diğer taraftan, Qualcomm, Nokia, Ericsson gibi rakiplerine nazaran, neredeyse yarı fiyatına ekipman sağlama avantajını elinde bulunduran Huawei'nin 5G'deki varlığını azaltmak özellikle kısıtlı kaynakla yatırım yapacak ülkeler için imkansız görülmektedir (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 26).

Kamuoyunda bahsedildiği gibi kritik hususlardan biri, sektörle ilgili standartların belirlenmesi hususudur. Bu konudaki uluslararası toplantılara oldukça fazla teknik katkı sağlayan en önde Huawei olmak üzere Çinli firmaların ve devlet enstitüleri yetkililerinin, 5G ile ilgili standart belirleme organlarında giderek artan sayıda yetki pozisyonlarına komuta ettikleri görülmektedir (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 6). Ve bu da ABD'nin ulusal güvenliği ve Amerikan şirketlerinin rekabet gücüne etkisi açısından büyük bir şaşkınlığa yol açmaktadır. 5G'nin gelecek ileri teknolojileri içindeki yerini düşündüğümüzde, bunun statüko açısından ne sonuçlar doğuracağı ve neden bu kadar büyük kısıtlamalara konu olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Tam da bu noktada, bir yazara göre, bütün bu gelişmeler bizi Huawei ile ilgili ana fay hattına yani, 5G'nin jeopolitiğine götürmektedir ki, bu konum yani yeni teknolojilere hükmetme arayışı Huawei'yi Çin-ABD ticaret savaşının ortasında bırakmaktadır (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 6). Bu aynı zamanda 'yeni inovasyon merkezi' olma savaşıdır.

ABD'nin özellikle Huawei'ye karşı çıkması yönündeki bir diğer argüman, Çin'i revizyonist bir güç ve "verileri rakipsiz ölçekte toplayan ve kullanan ve otoriter sisteminin özelliklerini yayan" bir rakip olarak görmeleri ve Huawei'yi tam da bunun önemli bir aracı olarak konumlandırmalarıdır (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 6-7). Bunu, 5G ağ altyapısını Çin hükümetinin kontrolüne tabi şirketlerden ekipman kullanan ülkeler açısından doğal stratejik tehdit olarak algılayan ABD yönetimi, bu konuyu Dış İşleri Bakanları Pompeo'nun söylemiyle "Bir ülke bunu benimser ve kritik bilgi sistemlerinden bazılarını koyarsa, onlarla bilgi paylaşamayız, onlarla

birlikte çalışamayız" (Kaniseti ve Kewalramani, 2019: 6-7) diyecek kadar ileri götürmüştür. Bazı yorumlarda, Çin'in önderlik ettiği 5G dünyasında asıl endişe verici şeyin casusluk değil, ancak ağı durdurma veya engelleme yetenekleri olduğu belirtilmektedir (Light Reading, 3 Aralık 2020). Tabii insanın aklına, 'aynı durum 3G ve 4G için söz konusu değil midir' sorusu gelmektedir. Aksi yorumlardan birinde, ABD Telekomünikasyon devi AT&T'nin başındaki kişi ve dolayısıyla ABD iletişim özel sektöründeki en yetkin kişilerden biri olan Randall Stephenson, kendisiyle yapılan bir mülakatta, Hükümetlerinin Huawei ile çalışmalarına izin vermediğini ancak Hükümetin bu konuda çok agresif yaklaştığını ve Hükümetin tam olarak açıklayamadığı bu güvenlik riskinin asıl konu olmadığını belirtmektedir (Stephenson, 2019).

Bu kadar kapsamlı bir bilgi ve iletişim ağı olan 5G ile ilgili en kritik noktalardan biri de tedarik sürecidir. Huawei konusunda bu kadar çalkantının bir sebebi de, Çin'deki kamu-özel iş birliği şeklinden kaynaklanmakta ve ağ kurulumu sonrası sürekli tedarik ve hizmet alımının şirkete bağımlılığı getirmesinin kamuoyunda birtakım endişeler doğurduğu ifade edilmektedir (Beckvard, Kaska ve Minárik, 2019: 19). Çünkü bir 5G sağlayıcısı seçildikten sonra, bu kararı geri almak çok maliyetli ve zaman alıcı olacaktır ve güvenlik açısından riskli olabilir ki, bu yönüyle kimi görüşlere göre, 5G'nin piyasaya sürülmesi ve tedarikçi seçimi, teknolojik bir seçim olarak değil, stratejik bir seçim olarak kabul edilmelidir (Beckvard, Kaska ve Minárik, 2019: 20).

Huawei ile ilgili güvenlik endişelerine dair iddiaların temeli olarak, Çin'in 2017 İstihbarat Yasası'nın (Siber Güvenlik Yasası) 7. Maddesi'nde geçen, kurumları ve vatandaşları istihbarat çalışmalarını desteklemeye, yardım etmeye ve iş birliği yapmaya zorladığına dair iddialar da gösterilmektedir (Shoebriidge, 2018: 2). Söz konusu yasa, şirketleri veri yerelleştirmeye zorlar, yurtdışına veri akışlarını kısıtlar ve yabancı firmaların veri depolama için yerli firmalarla iş birliği yapmasını ister (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 18). Literatürde yer alan bazı çalışmalara göre, Huawei ve ZTE aracılığı ile Çin Hükümetinin istihbarat ve siber savaş güdülerine yönelik algı, ABD istihbarat yetkilileri ve düşünce kuruluşları tarafından iddia edilmekte ve buna karşın Huawei veya ZTE'nin Çin ordusu ve istihbaratı adına hareket ettiğine dair çok az doğrudan kanıt olduğu belirtilmektedir (Wong, 2015: 4).

Huawei ile ilgili güvenlik endişeleri, sadece 5G'den kaynaklanmamakta ve diğer verdiği hizmetlerle ilgili de Çin devleti lehine siber casusluk şüpheleri gündeme getirilmektedir. Bununla ilgili bir örnek, Fransa'nın Le Monde gazetesinde çıkan bir araştırmada dile getirilmiştir. Afrika Birliği (AU) genel merkezinde bulunan sunucuların gece 12:00-02:00 arasında Şangay'da barındırılan sunuculara veri aktardığını ortaya çıkardığı iddia edilen bu araştırma, okları aynı merkezde anahtar bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) sağlayıcısı olarak hizmet veren Huawei'ye çevirmiştir (Financial Times, 29 Ocak 2018). Huawei'in FusionCloud Masaüstü Çözümü diye adlandırdığı masaüstü bulut çözümü, bulut teknolojisini geleneksel bilgisayar tabanlı mimari yerine kimlik doğrulama ve şifreleme ile daha güvenli hale getirirken, bilgi sızıntısını en aza indirerek işletim sistemini ve uygulamaları AU'nun veri merkezindeki merkezi sunuculara taşımaktadır (Shoebridge, 2018: 3). Bu kadar güvenli bir yapıya rağmen gerçekleşen veri sızıntısı, Huawei'nin AU'nun gizli verilerini koruyamaması ve güvenilirliğinin zedelenmesi algısını doğurmuştur.

Ulusal güvenlik meselesinin temel endişe noktası, güvenlik anlamında arka kapılardan biri olabileceği düşünülen ağ ekipmanlarının, tüm verilere, bilgilere, hizmetlere ve sistemlere erişimi olabilecek tek bir tedarikçi ile çalışmasının doğurabileceği risklerdir (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 12). Bu noktada Çin'in kendi ülkesinde uyguladığı sıkı dijital takip politikası ve kamu-özel iş birliğinin muallaklığından bahseden bir çalışmaya göre, Çin internet üzerindeki kontrolünü gevşetmeyi düşünmemektedir ve dolayısıyla Çin menşeli teknolojilerin bu açıdan değerlendirilmesi doğru görünmektedir (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 17).

Aslında Çinli firmalara karşı yurtdışında duyulan endişe ile aynı şey olan, Çin'in dijital dönüşümünün katalizör başlıkları, gizlilik ve güvenlik karşısında Çin'in tepkisi de, özellikle Edward Snowden'dan sonra ABD'li firmalara bağımlılığı azaltmak olmuştur ki, bu da Çin'in tekno-milliyetçiliği ile örtüşen bir olgudur (Segal, 2018: 4). Bu bağlamda, Çin'in bir diğer siber hedefi, özel sektör öncülüğünde ve küresel açık internet modeliyle tanımlanan Batı tipi model yerine, internet yönetişimini Xi'nin ifade ettiği gibi, "her ülkenin kendi siber gelişim yolunu, siber düzenleme modelini ve İnternet kamu politikalarını bağımsız olarak seçme ve eşit bir

temelde uluslararası siber uzay yönetişimine katılma hakkı” (Segal, 2018: 5) çerçevesinde kurmak istemesidir. “Siber egemenlik” olarak ifade edilen bu anlayış, devletlerin egemenlik haklarıyla meşruiyet kazanan hükümet kontrollü ulusal internet dünyasına işaret etmektedir (Segal, 2018: 5). Burada, Çin’in Orwellian bir anlayışla ülkesinde tam gözetime ve kontrole sahip bir internet ağı kurması yatar. Bunu da, daha önce de bahsedildiği üzere Batının açık internet modeli olarak lanse edilen ancak Snowden sonrası daha iyi görüldüğü gibi, sistemin diğer ülke ağlarının tam kontrolü için kullanılmasına bir reddiye olarak meşrulaştırır. Tüm bu olgulara dayanarak Segal’e göre, siber uzayın geleceği, Washington’un tüm çabalarına rağmen, ‘çok daha az Amerikalı ve çok daha fazla Çinli olacaktır’ (Segal, 2018: 15).

Diğer taraftan, pek çok raporda belirtilen görüş, ABD’nin Huawei’nin genel büyümesini durdurmasına karşın, küresel bir teknoloji gücü olmasını engelleyemeyeceği yönündedir (Ars Technica, 3 Nisan 2021). Ve Çin’in çip üretimini yerelleştirme hamlesindeki yoğun çabaları, bu sektördeki firmalara verdiği destekler ve ambargolardan dolayı şirketlerin bu alana daha fazla yatırım yapması gibi nedenlerden Çin’in çip üretiminin yerelleştirilmesinde daha hızlı ilerleyeceği öngörülmektedir (Ars Technica, 3 Nisan 2021). Sektörün doğası gereği pek çok gelişme yaşanmaktadır. Örneğin, Huawei’ye can suyu olma ihtimali olan bir gelişme, İngiltere merkezli Arm isimli çip tasarım firmasının yaptığı inceleme sonucu, yeni tasarladığı Armv9 çip mimarisinin ABD Hükümetinin ihracat kısıtlamalarının kapsamına girmediğini duyurmasıyla yaşanmıştır (Yicai Global, 31 Mart 2021). Bu da yeni nesil çip tedariki konusunda büyük sorun yaşayan Huawei için bir nevi can simidi olma ihtimali olan bir gelişme olarak yorumlanmıştır (Yicai Global, 31 Mart 2021).

Çin’in gelişmiş çip üretimi uzmanlığına ve üretim için gerekli son derece özel ekipmanlara şimdilik sahip olmamasından dolayı elinde koz olan ABD, yine de Huawei’nin akıllı saat ve dizüstü bilgisayar gibi alanlarda büyümesine etki edememektedir (Ars Technica, 3 Nisan 2021). Huawei’nin özellikle telefon ve ağ ekipmanı ürünlerinde girdiği darboğazdan çıkış stratejileri bağlamında yatırım yaptığı ürünlere bakıldığında, şirketin IoT (nesnelerin interneti) alanında büyümeye odaklandığı yorumları yapılmaktadır (Tech Crunch, 31 Mart 2021). Ayrıca Huawei Kurucusunun çağrısıyla birlikte, ABD yaptırımlarının en çok zarar verdiği donanım

alanının kaybını telafi edebilmek ve büyümeye devam edebilmek için çalışanlarına yazılım alanında çalışmalar yapmaları iletilmiştir (Reuters, 24 Mayıs 2021). HarmonyOS işletim sistemi, bulut AI sistemi Mindspore gibi yazılım ekosistemleri bu çağrının öncelikli sonuçları arasındadır (Reuters, 24 Mayıs 2021).

Literatürde, Çin'in yeni nesil iletişim devriminde öncü olma stratejisini, sadece teknoloji şirketleri üzerinden okumayan çalışmalar da mevcuttur. Bunlardan biri olan Hemmings'in çalışmasına göre Çin, 'dünya GSYİH'sinin %55'ini, dünya nüfusunun %70'ini ve enerji kaynaklarının %75'ini oluşturan 60'tan fazla ülkeyi kapsayan' (Hemmings, 2020: 8) BRI ile kuracağı jeopolitik yapıyı dijital dünyada da kazanıma çevirerek 'Dijital İpek Yolu'nu (Digital Silk Road - DSR) kurmayı hedeflemektedir. Burada bir önceki bölümde bahsedilen NATO, G7 ve ABD'nin müttefikleriyle kurmayı planladığını duyurduğu BRI alternatif projesini hatırlamakta yarar vardır. Çin'in söz konusu bu ittifaklardan çok daha büyüğünü kurabildiğini ve "müttefiklerine" örneğin 5G ekipman sağlama noktasında öncü olduğunu düşünürsek, nasıl bir pazara ve nüfuza erişimi olabileceğini daha iyi anlayabiliriz. Ve belki de, ABD'nin BRI'ye neden alternatif oluşturma gayreti içine girdiğini ve bunun 5G ve Huawei ile ne gibi bir bağlantısı olduğunu da algılayabiliriz.

Çin bu doğrultuda, AB ile de 'dijital ipek yolu' konseptinde çalışmalar yürütmekte ve gerek AB yönetim organları ve gerekse 5G ile ilgili Kamu-Özel Ortaklığı Dernekleri arasında çeşitli iş birliği ve anlaşmalar gerçekleştirmektedir (Paulo, 2018: 194). Bu da, Dördüncü Sanayi Devriminin öncü ülkesi olma yolunda "Made in China 2025" stratejisini ortaya koyan (Paulo, 2018: 188-189) Çin'in ve Çinli şirketlerin, ABD'nin gelecekteki yerini sarsması ve AB gibi önemli müttefiklerini büyük ölçüde kaybetmesi anlamına gelecektir. Bu yönde yapılan bir çalışmaya göre, 5G standardizasyonu için Çin ve AB iş birliğinin önemi vurgulanmakta ve 'teknik nedenlerden' ötürü iş birliği ve yeni nesil internet teknolojilerinden geri kalmamak adına alınması gereken daha çok yol olduğu belirtilmektedir (Paulo, 2018: 198-199). Buradan da anlaşıldığı üzere mücadele, yeni sanayi devrimi ve bileşenleri (örneğin 5G) üzerinde devam eden bir liderlik mücadelesidir. Bu alandaki başarı, aynı zamanda fikri (normatif) konularda da ülke sisteminin başarılı olduğu algısına yol açabilecek bir olgudur. Bu arada, Çin aynı

zamanda ABD'yi geride bırakarak, AB'nin en büyük ticari ortağı haline gelmiş ve ne kadar ciddi bir rakip olduğunu göstermiştir (BBC, 17 Şubat 2021).

Çin'in kurmak istediği DSR, dördüncü sanayi devriminin gerçekleştiği, IoT, yapay zeka, akıllı şehirler, bulut bilişim, kuantum hesaplama, endüstriyel otomasyon gibi teknolojik dönüşümünü sağlamış bir nevi 5G evrenine işaret etmekte ve hitap etmektedir (Hemmings, 2020: 9). Bu da dijital dünyaya Çin'in gerçek zamanlı erişim ve istediğinde gerçek zamanlı bir müdahale endişesinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Hemmings, 2020: 9). Çin bu konudaki atılımlarıyla, Hint-Pasifik, Güney Pasifik ve Atlantik bölgelerini kapsayan 98'den fazla projede 59.488 kilometre deniz altı kablosu döşemiştir (Hemmings, 2020: 10-11). Bu yeni fiber optik denizaltı kablolarını ABD liderliğindeki GPS'e rakip olarak piyasa sürdüğü BeiDou Navigasyon Uydu Sistemi ile destekleyerek kapsama alanının genişliği ve 5G'nin düşük gecikmeli iletişim ağıyla beraber yayıldığı bölgelerdeki etkisini arttıracığı tahmin edilmektedir (Hemmings, 2020: 10-11).

CFR bünyesinde yayınlanan bir makalede de, 5G yarışını kazanan Huawei'ye karşı ABD'nin neler yapabileceği tartışılmıştır. Çin'in, Huawei ile 5G teknolojisinin benimsenmesi için BRI'yi (DSR) etkin bir şekilde kullandığı belirtilen çalışma (CFR, 29 Mart 2021), bir önceki bölümde değindiğimiz ABD'nin BRI alternatifi olan Projeyi neden geliştirdiğini önemli bir yönüyle izah etmektedir. Bu bağlamda Hemming'e göre, BRI üzerinden Çin'in iletişim teknolojilerindeki genişlemesi, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda İngiliz emperyalizmi ile benzerlikler taşımaktadır. Kennedy'nin 1971'de belirttiği gibi 1866'da ilk transatlantik kabloyu döşeyen İngiliz girişiminin stratejik bir hamle olması gibi, Huawei Marine Networks firmasının girişimleri de benzer şekilde stratejik özellik göstermektedir (Hemmings, 2020: 14-15). Huawei Marine Networks şirketi de Huawei ve İngiliz şirketi Global Marine Systems (1866'da ilk transatlantik kabloyu döşeyen imparatorluk dönemi şirketinin halefi) ortaklığından müteşekkil bir yapıdır (Hemmings, 2020: 14-15).

Tüm bu gelişmeler elbette, Çin devletinin teknolojik atılımları ve siyasi duruşu temelinde ilerlemektedir. Bu anlamda, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, tüm bu atılımları Çin'i "siber süper güç" haline getirme planı olarak ifade etmiş ve Çin Siber İdaresi'ni kurmuştur (Segal, 2018: 2). Böylece devlet kurumları arasındaki parçalanmışlığı ve ataleti ortadan kaldırarak, bu yeni kurumu, çevrimiçi içeriği

kontrol etme, siber güvenliği destekleme ve dijital ekonomiyi geliştirme sorumluluğu ile donatmıştır (Segal, 2018: 2). Örneğin bu bağlamda, Çin, geleceğin teknolojileri içinde oldukça önemli bir yere sahip olacak kuantum bilgisayarlar konusunda, doğu eyaleti Anhui'de yer alan Origin Quantum firması tarafından tanıtılan Origin Pilot İşletim Sistemi ile de ABD'ye (Google ve IBM) meydan okumuştur (Independent Türkçe, 10 Şubat 2021). Diğer taraftan, 2021 yılı itibarıyla, 100. yılını kutlayan Çin Komünist Partisi etkinlikleri vesilesiyle konuşan Çin Devlet Başkanı Xi, bütün bu mücadelenin etkisiyle olacak, 'ülkesine zorbalık yapmaya çalışacak güçlerin başını ezeceklerini' (Euronews, 1 Temmuz 2021) ve 'Çin'in yükselişinin durdurulamayacağını' (DW, 1 Temmuz 2021) beyan etmiştir.

5.2 5G SAVAŞININ DÜNYADAKİ DİĞER CEPHELERİ: KAZANMAK MI KAYBETMEYİ ERTELEMEK Mİ?

Aslında 5G'nin bir savaş meydanı olduğu, Trump Dönemi Dış İşleri Bakanı Pompeo'nun Avrupa seyahati sırasında müttefiklerine bir sadakat testi olarak Huawei ile çalışmamaları yönündeki baskısıyla başladı denebilir ki, o zamana kadar Avrupa devletleri konuyu hücrel ağlarla ilgili sadece satın alma kararı olarak görmekteydiler (Brooks ve Sanger, 2020: 2). Dijital trafiğin okunması, yönlendirilmesi veya durdurulması olanaklarını kapsayan "arka kapılar" kurma girişimi olarak lanse edilince Avrupalı devletler de konuyu ulusal güvenlik çerçevesinden ele almaya başladılar ((Brooks ve Sanger, 2020: 2). Özetle, söz konusu olan geleceğin akıllı şehirlerinin de kontrolü oldu. Avrupalı devletler, ABD'nin iddialarını hemen kabul etmediler elbette. 2020 Şubat ayına kadar 90 adet 5G sözleşmesi imzaladığını duyuran Huawei'yi, o zamana kadar sadece Avustralya tamamen dışlamıştı (Brooks ve Sanger, 2020: 3). Zaten bu gelişmelerin çok öncesinde, ısrarla "kasıtlı güvenlik açıklarının" olmadığını belirten Huawei, 2012 yılında Avustralya tarafından geniş bant teklifinden men edilmiş ve akabinde 2013 yılında ABD tarafından 4G pazarına girişi yasaklanmıştı (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 19).

ABD'nin baskısı ve hükümetlerin artan endişesi neticesinde özellikle Avrupa ülkelerinde, Belçika'dan Litvanya'ya, Fransa'dan Polonya ve İsveç'e kadar anti-Huawei hareketleri gerçekleşmiş ve Çinli şirketin alternatiflerine yönelim

görülmüştür (Light Reading, 3 Aralık 2020). Almanya gibi bazı ülkeler ise, Huawei savaşına katılmakta isteksiz davranırken kuşkusuz Çin ile yaptıkları ve neredeyse toplam AB-Çin ticaretinin yarısına tekabül eden 100 milyar euro'luk ticaretin aksamamasını göz önünde bulundurmushlardır (Light Reading, 3 Aralık 2020). Bu sebepten, ABD'nin "güvenilir olmayan bir 5G satıcısı kullanmayı seçen herhangi bir ülkenin istihbarat ve bilgiyi en üst düzeyde paylaşma yeteneklerini tehlikeye atacağına" yönelik tehdidine rağmen Almanya, Huawei olmadan 5G kuramayacağını gördüğü için tepkilere aldırmadan bu konuda Çinli firmayla çalışmaya devam etmiştir (Observer Research Foundation, 21 Şubat 2020). Elbette, Merkel sonrası Çin-Almanya ilişkilerinin seyrinin ne olacağı, çeşitli tahminlere rağmen (Independent Türkçe, 4 Eylül 2020) şimdilik muallak olarak kalmaktadır.

Güçlü Sovyetler Birliği'ni bile yıkmayı başaran bir ittifakı bölme yeteneğine sahip olduğu söylenen Çin, 'Beş Göz İttifakı' üyesi İngiltere özelinde bir süre çalışmaya devam etmiş ancak gelen tepkiler sonucu şimdilik İngiltere Huawei ile çalışmama kararı almıştır (Observer Research Foundation, 21 Şubat 2020). İngiltere, yoğun müttefik baskılarından dolayı 'rip-and-replace' olarak ifade edilen bir operasyonla, halihazırda kullanılan Huawei ekipmanlarını hurdaya çıkaracaklarını ve yerine ülkenin tek bir tedarikçiye bağlı kalınmamasına yönelik yayınlanan 5G Tedarik Zinciri çeşitlendirme stratejisi bağlamında tedarikçi çeşitlendirmesi yapılacağını açıklamış bulunmaktadır (Sputnik News, 15 Mayıs 2021). ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Robert O'Brien'in, Huawei'nin İngiltere'nin sırlarını çalacağı iddiasının da (Independent Türkçe, 25 Aralık 2019) etkisiyle alınan karar hakkında konuşan, İngiltere Kültür, Medya ve Spor Bakanı Oliver Dowden'in belirttiği üzere, Huawei'nin İngiltere 5G ağlarından çıkarılması kararının ülkeye 2 milyar sterline ve 2-3 yıllık bir gecikmeye neden olacaktır (Independent Türkçe, 14 Temmuz 2020).

Emperyalizm karşıtı çıkışları ile bilinen George Galloway'in çarpıcı değerlendirmesinde, Huawei'nin İngiltere pazarında zerre kadar yanlış bir şey yapmamasına rağmen, 'güvenlik riski' gerekçe gösterilerek 2027'ye (5G'nin son yılı olması beklenen – 6G kastediliyor) kadar ülkeden çıkartılacak olmasının gerçek sebep olmadığı ve olabildiğine yanlış olduğu ifade edilmektedir (Independent Türkçe, 27 Temmuz 2020). Zira, böyle olsa aynı durum 3G ve 4G için de geçerli olmalı (halihazırda kullanılan Huawei ekipmanları kastediliyor) veya Huawei

hemen dışlanmalıydı (Independent Türkçe, 27 Temmuz 2020). Çin'in artık, İngiltere'nin afyon sattığı Çin olmadığını farkına varılmadığı eleştirisini getiren Galloway'e göre, İngiltere'nin Huawei konusu ile birlikte attığı diğer agresif adımlara karşı Çin, misilleme olarak İngiltere'deki enerji sektörünün fişini çeker veya verilen sözün tutulmasına zorlayarak Hong Kong'tan İngiltere'ye insan seli bentlerini yıkarsa (aralarındaki sözleşmeye gereği) zaten zayıflamış olan İngiltere ekonomisi için felaket olur (Independent Türkçe, 27 Temmuz 2020). Bu yorumun haklılığı elbette tartışmaya açık olsa da, Huawei konusunda İngiltere özelinde alınan kararın siyasi ve baskılar neticesinde alınan bir karar olduğunu göstermektedir.

Önemli ancak subjektif bir örnek olan Hindistan'ın Huawei yaklaşımı da, 5G konusunun ülkelere göre değerlendirilme şekilleri ve öznel durumlarının teknolojik gelişmenin siyasi direnç noktalarını göstermesi açısından önemlidir. Bilindiği üzere, sınır komşuları olan Hindistan ve Çin arasında daha önce bahsettiğimiz pek çok 'bölgesel rekabet' söz konusudur. Bu rekabet elbette bütün iş alanlarında subjektif değerlendirme mekanizmalarını tetiklemektedir. Bu minvaldeki bazı çalışmalarda, 5G ekipmanı sağlama noktasında Huawei'nin Hindistan için bir ulusal güvenlik tehdidi olup olmadığı tartışılmaktadır. Bunlardan birinin yazarı Chikermane'ye göre, 'Huawei'nin teknolojik gücü ve düşük maliyetli ürünleri görünmez bir fiyat olan, Hindistan'ın ulusal güvenliğine yönelik tehdidi' (Chikermane, 2019) gizlemektedir. Bu bağlamda yayınlanan bir Rapora göre, Hindistan'ın Huawei'ye kapılarını açması ekonomik olarak hesaplılık, teknolojik olarak makul olması, güvenlik ve jeopolitik olarak ise Hindistan-Çin arasındaki ilişki bağlamında tartışmalıdır (Kaniseti ve Kewalramani, 2019: 9-10).

Yine Hindistan'da yayınlanan bir rapor, 5G ağ altyapısının kurulmasında Çinli firmaların ve özellikle Huawei'nin Hindistan pazarına girmesinin ulusal güvenlik endişelerine ve jeopolitik hedeflere göre stratejik sonuçlarını tartışmaktadır. Rapora göre, Operasyonel yani, casusluk, hırsızlık, gözetleme, hizmetlerin reddi ve aksaklıklar gibi zorluklar ve Stratejik yani, küresel siber uzay ve teknoloji ve yenilik ekosistemlerinin farklı etki alanlarına potansiyel olarak parçalanması olmak üzere iki seviyede tehdit değerlendirmesi yapılmalıdır (Kaniseti ve Kewalramani, 2019: 2). Önceki akademik çalışmaya göre daha teknik yaklaşılan Rapor, Hindistan'ın herhangi bir tedarikçiye sıkı bir şekilde bağımlı olmamasını, Çinli satıcılar

yasaklanmasa dahi sıkı ve koşullu bir şekilde düzenlenmesini tavsiye etmektedir (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 2). Huawei, büyüklüğünün uygun maliyetli ancak yüksek kaliteli telekom ürünleri ve çözümleri sağlamak için araştırma ve geliştirmeye yatırım yapma stratejisine dayandığını iddia ediyor. Ancak Rapora göre, yönetiminin şeffaf olmaması, kurumsal ve siyasi casusluk raporları ve fikri mülkiyet hırsızlığı suçlamaları ve en önemlisi Huawei'nin kurumsal çıkarlarına aykırı olsa bile Çin devletinin güvenlik çıkarlarına uyma olasılığının varlığı büyük bir tehdit oluşturmaktadır (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 4).

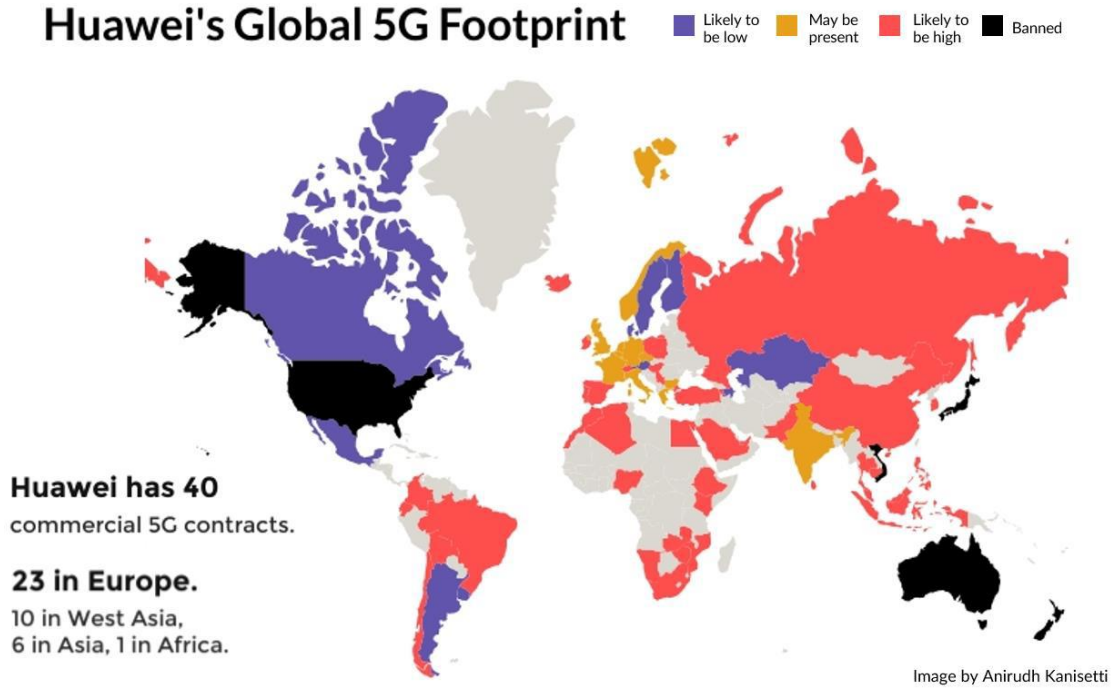
Buradaki hassas noktanın Çin yasalarına göre, Huawei'nin diğer ülkelerden toplanan bilgilerin istihbari gereklilik olması durumunda, Çin devletiyle paylaşma zorunluluğunun olması olduğunu belirten bir diğer Yazar, bu önemli riskin pek çok çatışma alanı bulunan Hindistan söz konusu olduğunda artacağını iddia etmektedir (Chikermane, 2019). Huawei, her ne kadar 5G teknolojisini 20 gün içinde denemeler için hazır edebileceğini belirtse de, Hindistanlı otoriteler telekom operatörlerine ekipman için Cisco, Samsung, Ericsson ve Nokia ile iş birliği yapmalarını önermiştir (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 16). Diğer taraftan Huawei'nin ABD tarafından hedefe konma sebeplerinden biri olarak öne sürülen, Çin'deki sivil teknolojilerden Çin Ordusu'nun istediği bütün teknolojik yenilikleri sunma işlevini de yerine getirdiği iddia edilen Huawei'nin, Vietnam örneğinden yola çıkarak Hindistan'da da yasaklanması gerektiğini belirten görüşler de mevcuttur (Chikermane, 2019).

Çinli telekomünikasyon firmalarının dünya çapında gerçekleştirdikleri çalışmalardan Afrika örneğine bakmak ve nasıl ve neden başarılı olduklarını değerlendirmek faydalı olacaktır. Buna yönelik bir çalışmaya göre, Çinli firmaların Afrika'daki başarısının öncelikli nedenleri, fiyatlandırma, ortaklıklar ve müşteri hizmetlerinde doğuştan sahip olduğu rekabet avantajları ve ikinci olarak Çin Hükümetinin mali ve diplomatik desteği (Wong, 2015: 4) olarak sıralanmıştır. Afrika'da olağanüstü artan kullanıcı sayısını da sağlayan bu 'mobil devrim', diğer ekonomi birimleri üzerindeki çarpan etkisiyle Afrikalı tüketiciler, işletmeler ve ekonomiler için önemli faydalar sağlamıştır (Wong, 2015: 4). Örneğin Kenya, 5G ağ dağıtımını için güvenlik konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını söyledikleri Huawei ile çalışacağını deklare etmiştir (South China Morning Post, 28 Mart 2021).

Güney Afrika’da da ürün portföyünü geliştirdiği görülen Huawei, yaygın pazar ağının gücünü pekiştirmektedir (Techradar, 30 Mart 2021).

5G konusunda son birkaç yıldır yoğun bir şekilde deneme uygulamaları yapan Japonya da, Çin teknolojisini “tedarik zinciri riskleri” olarak kategorize etmesi ve 2019 yılından bu yana hükümet nezdinde Çin’i tedarik zincirinden çıkarmasıyla, 5G spektrum lisans sahiplerinin 5G ağ hizmetleri için Çin’i dışlamasına sebep olmuştur (CMS, t.y.) Dört Japon mobil operatörün baz istasyonlarına, sunuculara ve fiber optiklere yapılacak yatırımlarının yaklaşık 14 milyar dolar olduğu ve 2019’da ABD’li tedarikçilerin Japonya’ya 720 milyon dolardan fazla Telekom ekipmanı sattığı düşünülürse, Japonya’nın 5G alanında önemli pazarlardan biri olduğu açıktır (International Trade Administration, 26 Mayıs 2020). Japonya’da 2029 yılına kadar 151 milyondan fazla 5G abonesi olacağı öngörülmektedir (International Trade Administration, 26 Mayıs 2020).

Brezilya, Washington’un Huawei’nin kanıtlanmamış güvenlik tehditleri iddialarını bir kenara bırakarak, 5G spektrum açık arttırmasında ‘maliyet endişesi’ gerekçesiyle Huawei’nin yasaklanmasının reddine karar vermiştir (Sputnik News, 26 Şubat 2021). Trump’ın, Brezilya Devlet Başkanı Jair Bolsonaro üzerindeki baskısına rağmen Bolsonaro, mevcut 3G ve 4G ağlarının %50’sini tedarik eden Huawei’nin dışlanmasının milyarlarca dolara mal olacağını belirterek “serbest piyasada” ısrar etmiştir (Reuters, 26 Şubat 2021). Körfez ülkelerinde ise, tam bir balayı havası içinde gücünü arttıran Huawei, bölgede sadece 5G ağı için seçilmenin dışında, Körfez ülkeleriyle ‘akıllı şehirler’ geliştirmek için de ortaklıklar kurmaktadır (International Business Times, 24 Şubat 2021). Huawei’nin küresel ayak izinin bu denli yaygınlaşmasının, aşağıdaki tablodan da izlenebileceği üzere, Ar-Ge alanında yapılan muazzam yatırımlar ve hibeler, krediler ve sözleşmeler şeklinde alınan tutarlı devlet destekleri ile olduğu iddialar arasındadır (Kaniseti ve Kewalramani, 2019: 7). Şekil 3’de siyah renkli ülkeler Huawei’yi yasaklayanları, mor renkliler Huawei ile çalışma ihtimali düşük olanları, Sarı renkliler çalışma ihtimali olanları ve kırmızı renkliler çalışma ihtimali yüksek olanları göstermektedir. Yine aynı şekilde, Huawei’nin 40 adet 5G kontratı imzaladığı ve bunların 23’ünün Avrupa, 10’unun Batı Asya, 6’sının Asya ve 1’inin Afrika’da olduğu görülmektedir.

Şekil 3: Huawei'nin Küresel Ölçekte Yayılımı ve Kontrat Durumları

(Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 5)

Görüldüğü üzere, şu an için ABD baskıları temelinde ilerleyen 5G'nin gelişimi, Huawei'nin dizginlenmeye çalışılması ile aksamakta ve çeşitli ülkelerin kendi politik ve ekonomik koşullarına göre pozisyon aldığı bir ortamda yavaş da olsa ilerlemektedir. Daha sonra kendisinden ayrıntılı olarak bahsedeceğimiz Prof. Dr. Engin Arıkan'ın da ifade ettiği gibi, Huawei'yi engelleme odaklı yürütülen 5G savaşı korumacılıkla önlenebilecek bir durum değildir (Dünya, 8 Mayıs 2021). ABD, baskı yaptığı ülkelere rekabetçi bir alternatif bulamamakla birlikte, kendi ekonomisine etkilerini göz ardı ediyor görünmektedir. Her durumda açıkça görüldüğü üzere, iletişim devrimi olacak olan ve güç dengelerinin değişmesinde büyük bir çarpan etkisi olan 5G konusunda lider olma ve dünya standartlarını belirleme yarışı, Huawei ile ilgili gelişmelerin kilit noktasını oluşturmaktadır.

5.3 5G EVRENİ: DÖNÜŞEN DÜNYA, DEĞİŞEN GÜÇ DENGELERİ

Bu başlık altında, 5G ile ilgili birtakım teknik detaylar, iletişimde neleri değiştireceği, hayatımıza neleri getirme potansiyeli olduğu gibi detaylar aktarılmaya

çalışılacaktır. Bilindiği üzere, Telekomünikasyon, ‘mobil ve sabit hatlı telefon, televizyon ve İnternet erişimi sağlayan ve ağ operatörlerini ve ekipman sağlayıcılarını kapsayan’ endüstri dalı anlamına gelir (Wong, 2015: 1). Telekomünikasyon teknolojisinin atladığı nesilleri gösteren “G”nin (Generation-Nesil) aşamaları, 0G’den başlayarak ‘1G’den 2G’ye yedi yıl, 2G’den 2.5G’ye beş yıl, 2.5G’den 3G’ye dört yıl ve 3G’den 4G’ye 14 yıl’ olmak üzere genellikle her dört ila 14 yılda bir gelişmiştir (Chikermane, 2019). 5G’ye geçiş süreci ise dünya genelinde hala devam etmektedir ve diğer nesillere göre pek çok farklılıklar içermektedir. Bu bağlamda, iletişimin artan önemi ve sunduğu avantajlar ve zaafiyeti halinde bir ülkenin güvenliğini ve ekonomisini olumsuz etkileyebilme kapasitesi nedeniyle, 5G teknolojisini devletler için “kritik altyapı” olarak sınıflandırılmaktadır (Chikermane, 2019).

Daha detaylı anlatmak gerekirse, yaklaşık 35 yıl önce, Mobil haberleşmenin kitlelere yayılmasının önünü açan, AMPS (*Advanced Mobile Phone System*) teknolojisi ile ses iletiminde hücre yapısını hayatımıza sokan iletişim nesline, Birinci nesil haberleşme (1G) denmektedir (Misone t.y.: 2). Ancak o dönem analog olarak çalışan bu sistem, aynı zamanda ulusal şebekelerin birbiriyle uyumsuzluğu sebebiyle yani uluslararası standartlar henüz oluşturulamadığından *roaming* (uluslararası dolaşım) sağlanamamıştı, ta ki 2G ile uluslararası uyum sağlanana kadar (Misone t.y.: 2). 1G’den 10 yıl kadar sonra, Avrupa tarafından kurulan GSM (*Global System for Mobile Communications*) teknolojisini liderliğe taşıyan ve küresel bir mobil şebeke ile dijital veri iletimi olanakları sayesinde mobil veri iletiminde çığır açan 2G ile uluslararası uyum sağlanmış ve *roaming* altyapısı tesis edilmiştir (Türk Telekom, 2018: 9) 2001 yılında, Avrupa’nın UMTS (*Universal Mobile Telecommunications System*) standardı ve uluslararası standartların belirleyiciliği temelinde inşa edilen 3G, talebin aşırı artışından dolayı 2015 yılında yerini 4G’ye (fiili olarak *Long Term Evolution – LTE*) ve onu izleyen *LTE-Advanced* (4.5G) standardına bırakmıştır (Misone t.y.: 2).

5G de aynı şekilde, %75 oranında video tabanlı olması beklenen devasa veri trafiğini kesintisiz yönetebilme ihtiyacı üzerine geliştirilmeye başlanmıştır ki, bu hem mobil haberleşmede yeni bir nesil demektir, hem de gelişen Asya ekonomilerinin öne çıkmasıyla iletişimin jeopolitiğinde bir sarsılma anlamı

taşımaktadır (Akyildiz, Lin ve Nie, 2016). 5G'nin getireceği yenilikler, 10 kat uzun ömürlü cihazlar, 4G hızından 100 kat daha fazla tahmini hız, 4G'nin kilometre kare başına yaklaşık 2.000 bağlı cihazına karşılık, 0,38 kilometre kare başına 1 milyona kadar bağlı cihaz gibi daha yüksek bağlantı yoğunluğu vaadi ve sıfıra yakın gecikme süresi yani neredeyse gerçek zamanlı iletim olmak üzere üç önemli yeniliği içermektedir (Pirinen, 2014: 17). Bu da elbette bizlere, tüm sektörler için gerekli olan otomasyonu, hızı ve makineden makineye bağlanabilirliği içeren bir dijital dünyanın temel taşı sunmaktadır. Bu kadar stratejik ve önemli bir konu, ticaret savaşlarının en yakıcı çekirdeğini oluşturmakta ve Huawei'yi de bunun merkezine taşımaktadır.

Başka bir anlatımla, örneğin 4G ahizeden ahizeye ses ve veri iletişimi altyapısı sağlarken (Şekil - 4), 5G ile gelecek olan IoT teknolojileri antenlerin ve bağlı cihazların çoğalmasıyla (Şekil - 5) yeni bir altyapı modeli sağlayacaktır (Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 7). Şekil 4'de sadece baz istasyonları ile kablosuz ve terminaller ile kablolu iletişim altyapısı aracılığıyla aygıt bağlantısı yapılan günümüz 4G tabanlı şehir iletişimi görülmektedir. Şekil 5'te ise, bu altyapı özelliklerinin yanında, hemen hemen her yere kurulacak olan ağ ekipmanları, dronelar ve makineden makineye iletişim olanaklarıyla 5G tabanlı şehir iletişimi görülmektedir.

Şekil 4: 4G Şehri

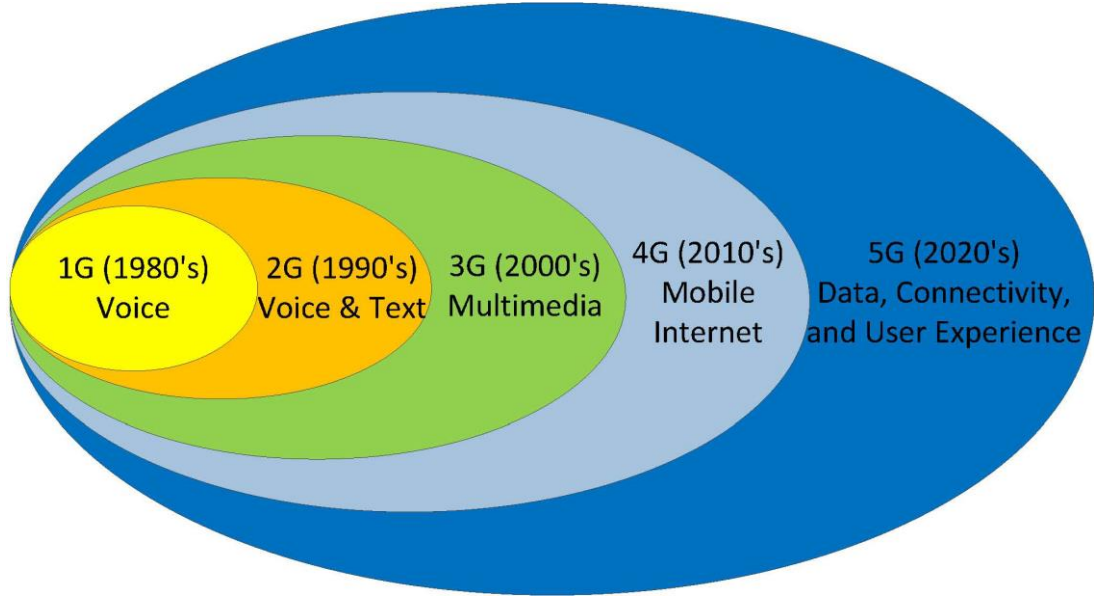
(Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 7)

Şekil 5: 5G Şehri

(Bradshaw, Hoffmann ve Taylor, 2019: 7)

Bu iletişim döngüsünün sağlanabilmesinin üç odağı bulunmaktadır. Kullanıcı merkezli (cihaz bağlantısı, kesintisiz iletişim), hizmet sağlayıcı merkezli (bağlantılı akıllı ulaşım sistemleri, yol kenarı hizmet birimleri, sensörler) ve ağ operatörü merkezli (enerji açısından verimli, düşük maliyetli, programlanabilir ve güvenli iletişim altyapısı) (Panwar, Sharma ve Singh, 2016: 1) olmak üzere döngüsü tamamlanan bu üç odağın, yukarıda saydığımız hizmet özellikleri sonucunu doğurması beklenmektedir. Yine Şekil 6'da da, başka bir açıdan iletişim nesillerinin gelişimi gösterilmektedir. Buna göre de, 1G kapsamında ses iletimi ile başlayan nesiller, 2G'de ses ve mesaj, 3G'de multimedia mesajları, 4G'de mobil internet ve 5G'de veri, bağlantı ve kullanıcı deneyimi şeklinde gelişim göstermiştir.

Şekil 6: İletişim Sektörünün Nesilleri

(Pirinen, 2014: 17)

Olağanüstü sayıda artan mobil cihaz, yüksek hacimli veriler ve daha yüksek veri hızı, hücreli mobil iletişimin mevcut neslini aşmaya zorlarken, bir sonraki yani beşinci nesil (5G) olarak tabir edilen hücreli ağların, bu nicelik ve niteliksel olguların gereksinimlerini karşılaması beklenmektedir (Panwar, Sharma ve Singh, 2016: 1). 5G'nin düşünülmesinin ve tasarlanmaya başlanmasının arka planı ve temel nedeni bu noktadır. Yaklaşık 50 milyar cihazın hücreli veriyi kullanması ve dolayısıyla 3D (D'evice, D'ata ve D'ata) aktarım hızının aynı oranda artması 5G ağlarının gelişimi ve yaygınlaşmasını beraberinde getirmektedir (Panwar, Sharma ve Singh, 2016: 1). 5G'yi ayrı bir nesil haline getiren temel teknolojiler kısaca, paraziti azaltmak için farklı kanallarda dijital sinyali modüle etme yöntemi olan OFDM'ye (ortogonal frekans bölmeli çoğullama) dayanması, bunun için 5G NR (New Radio) hava arayüzünü kullanması, hem düşük bantlarda (örneğin, 6 Ghz'in altında) hem de mmwave'de (örneğin, 24 GHz ve üstü frekanslarda) çalışabilmesi ve böylece IoT gibi hizmetlere kapı aralaması bakımından ayrıştırılabilmektedir (Qualcomm, t.y.).

Yeni nesil kablosuz mobil teknoloji olan ve aynı anda daha fazla cihaza bağlanma yeteneği getiren 5G ile bir yandan robotiğin ve otomasyonun, sanal ve artırılmış gerçekliğin, yapay zeka ve makine öğreniminin olağanüstü gelişmesi beklenirken, öte yandan benzeri görülmemiş bir 'gözetim ağı'nın da ortaya çıkması

söz konusudur (Beckvard, Kaska ve Minárik, 2019: 6). NTT DOCOMO'nun yayınladığı Beyaz Kitap'ta da 5G'nin, yapay zeka ve IoT gibi teknolojiler temelli yeni düzenin temel teknolojisi olması beklendiği belirtilmektedir (NTT DOCOMO INC., 2020: 2).

5G teknolojisinin getireceklerine dair başka bir yorum da, sektörün önemli temsilcilerinden ZTE tarafından dile getirilmiştir. Buna göre, 5G ile hizmet oranı önemli ölçüde artacak ve enerji verimliliği, frekans verimliliği, spektral verimliliği ve diğer kaynakların verimliliği de eşzamanlı olarak artacaktır (ZTE, 1 Nisan 2015). Diğer taraftan esnekliği, kapasiteyi, kapsama alanını, uyumluluğu ve yakınsamayı da önemli ölçüde arttıracak olan 5G, böylece ortaya çıkan büyük veri, bulut teknolojisi, makineden makineye iletişim ve diğer uygulamaların artacak olan taleplerini karşılama işlevini yerine getirecektir (ZTE, 1 Nisan 2015). Arıkan'ın tabiriyle 5G, örneğin bir insanın otomobil kullanması gibi 'siber fiziksel' bir sistemde, insanın çevrim içerisinde olmadan yani insanın duyu organları yerine yapay zekanın sistemi kontrol ettiği yeni mühendislik devrinin, bir nevi insanın beyni ile organları arasındaki sinir sistemi işlevi görecektir olan iletişim altyapısının adıdır (T24, 18 Aralık 2019).

5G iletişimi için akademik çalışmaların sayısı artarken, bir yandan da bu teknolojinin standartlarının belirlenebilmesi için bazı projeler başlatılmıştır. Bunlardan biri Ericsson önderliğinde bir AB projesi olarak başlatılan METIS (Mobile and wireless communications Enablers for the Twenty-twenty Information Society) projesidir (Pirinen, 2014: 17). Proje, teknoloji bileşenleri ile entegre edilebilecek sistem konseptinin yatay konularını doğrudan cihazdan cihaza (D2D) iletişim, büyük makine iletişimi (MMC), hareketli ağlar (MN'ler), ultra yoğun ağlar (UDN'ler) ve ultra güvenilir iletişim (URC) olarak belirlemiştir (Pirinen, 2014: 17).

5G kullanım senaryoları, İletişim sektörü önder kurumları tarafından, gelişmiş mobil geniş bant (eMBB), büyük makine tipi iletişim (mMTC) ve ultra güvenilir ve düşük gecikmeli iletişim (URLLC) olmak üzere üç kategoride toplanmıştır (Jeon, Lee ve Yu, 2017: 2). 5G'nin sadece kişisel kullanıma ait telefon ve bilgisayarlar için değil, giyilebilir cihazlar, sensörler, araçlar, dronlar ve robotlar gibi yeni cihaz türleri için de sürekli, kesintisiz, güvenilir, hızlı ve hatasız iletişim altyapısını karşılaması

ve kamudan, kişisel kullanıma ve ticari uygulamalara kadar bütün sektörlerle hizmet vermesi beklenmektedir (Jeon, Lee ve Yu, 2017: 16).

Bütün çevrimiçi verilerin anlamlı yığınlarla dönüşmüş hali olan ‘Büyük Veri’ (Big Data) analizi için de, bilgi hizmetleri, yapay zeka ve bulut bilişim teknolojileri kullanımı ve dolayısıyla çok daha kapsamlı ve hızlı bir iletişim nesli olan 5G’nin kapasitesine ihtiyaç vardır (Jeon, Lee ve Yu, 2017: 3). Spektrum kavramı, şebeke operatörlerinin ses ve veri göndermek için kullandığı radyo frekans bantlarını ifade etmektedir (South China Morning Post, 3 Kasım 2020). 5G bu bant aralığını diğer nesillere göre, çok daha geniş ölçekte sağlayabilmekte ve bu da beşinci nesil iletişime öncekilerde olmayan imkanlar tanımaktadır.

5G’nin zaruri hale geldiğini söyleyen bir diğer yaklaşıma göre, 2020’li yıllarda dünya nüfusunu aşacağı öngörülen cihaz sayısı ve aylık 30,6 eksabayt olacak olan mobil veri trafiği, ‘Her şeyin İnterneti’ (IoE) çağıyla yaygınlaşacak olan Ultra yüksek çözünürlüklü (UHD) video ve artırılmış gerçeklik gibi bazı uygulamaların yüksek hız ve kapasite ihtiyacı bu gelişimin nedenleri arasındadır (Bhamare, Chan, Guo, Gupta, Jain, Li ve Samaka, 2017: 20). 5G’yi geleneksel ağlardan farklı ve çok çeşitli hizmetleri mümkün hale getirecek olan özelliklerden biri de, 5G’nin öncekiler gibi tek boyutlu ağ olmaktan öte, “ağ dilimleme” denilen ve aynı ağ üstünde oluşturulabilecek sanal ağlar sayesinde performans ve esnekliğini çok daha fazla geliştirmesi olacaktır (Bhamare, Chan, Guo, Gupta, Jain, Li ve Samaka, 2017: 20). Literatürde bu gibi verilerle, hem ihtiyaç hem de bu ihtiyaçlara yönelik geliştirilen teknolojiler aktarılmaktadır. Şekil 7’de, bu anlatılan verilerin bazıları şema olarak gösterilmektedir.

Şekil 7: 5G Ne Vadediyor?

(Bloomberg HT, t.y.)

5G'nin dünyanın geleceğinde kaplayacağı yer ve önemi Sanayileşmenin serüveni ile bağlantılıdır. Bilindiği gibi, su ve buharla çalışan mekanik imalat ile başlayan Sanayileşme 1.0, üretimde elektriğin kullanılmaya başlanması ile Sanayileşme 2.0'a evrilmiş ve daha sonra elektronik ve bilgi teknolojilerinin piyasaya sürülmesi ile Sanayileşme 3.0 devri başlamıştır (Prasad ve Rao, 2018: 2). Sanayileşme 4.0 ise, bütün bu devrimlerin ötesinde IoT, robotik, yapay zeka, artırılmış gerçeklik, bilişsel teknolojiler gibi alanları kapsayan ve akıllı fabrikalar, akıllı şehirler, otonom arabalar gibi yeni yapıları oluşturan siber-fiziksel teknolojik atılımı ve sanayi devrimini ifade etmektedir (Prasad ve Rao, 2018: 3).

Görüldüğü gibi tüm bu siber altyapı tabanında çalışabilecek olan yeni teknolojiler için en önemli hususlardan biri belki de başı, iletişim altyapısıdır, ki bu da iletişim sektörünü 5G'ye taşımaya zorlayan esas unsurdur. Birbirini bütünleyen bir sistem öngören Sanayileşme 4.0'da, hayati bir olgu olan 'kablosuz bağlantıların hedeflenen güvenilirlik oranının %99,999 olması öngörülmekte' ve enerji (pil ömrü) maliyetinin, iletişimde uçtan uca gecikmenin asgariye indirilmesi ayrıca IoT cihazlarının aşırı yoğunluğunun desteklenebilmesi beklenmektedir (Prasad ve Rao, 2018: 5). Tüm bu özellikleri ile 5G, yeni nesil kablosuz sistemler ile geleneksel

endüstrilerin otomasyonunu hızlandıracak ve söz konusu dördüncü Sanayi devriminin önemli bir yapı taşı olacaktır (South China Morning Post, 3 Kasım 2020).

5.4 5G YÖNETİŞİM YAPISI VE DEĞİŞEN GÜÇ DENGESİNİN AYAK SESLERİ

NATO bünyesinde yazılan bir çalışmada 5G konusunda çıkarımlar yapan yazarlara göre, 5G'nin trilyonlarca dolarlık bir hacim vaadetmesi, telekomünikasyonda erken girenlerin rakiplerine az yer bırakması (daha önce olduğu gibi!) ve telekomünikasyonun stratejik boyutu gibi konular hayati önem taşımaktadır (NATO, 30 Eylül 2020). Ayrıca Telekomünikasyon, 'dışarı açılma' stratejisinin çekirdek yatırım sektörüdür (Wong, 2015: 2) ki, Çin Devletinin bu alandaki Çinli firmalara verdiği desteğin en güçlü sebebi budur. Avrupa Komisyonu Üyesi Guenther Oettinger de, 5G'nin dünya çapındaki dijital ekonomilerin ve toplumların bel kemiği olacağını belirtmiştir (Paulo, 2018: 191). Arıkan'ın deyişiyle de, toplam ekonominin 400'de biri olan iletişim sektörünün asıl önemli yanı bu sektörün tüm sektörleri etkileme gücüdür ve 5G öyle bir iletişim devrimini getiriyor ki, bu ekosistemin dışında kalan tüm unsurlar yok olmaya mahkum olacaklardır (Dünya, 8 Mayıs 2021).

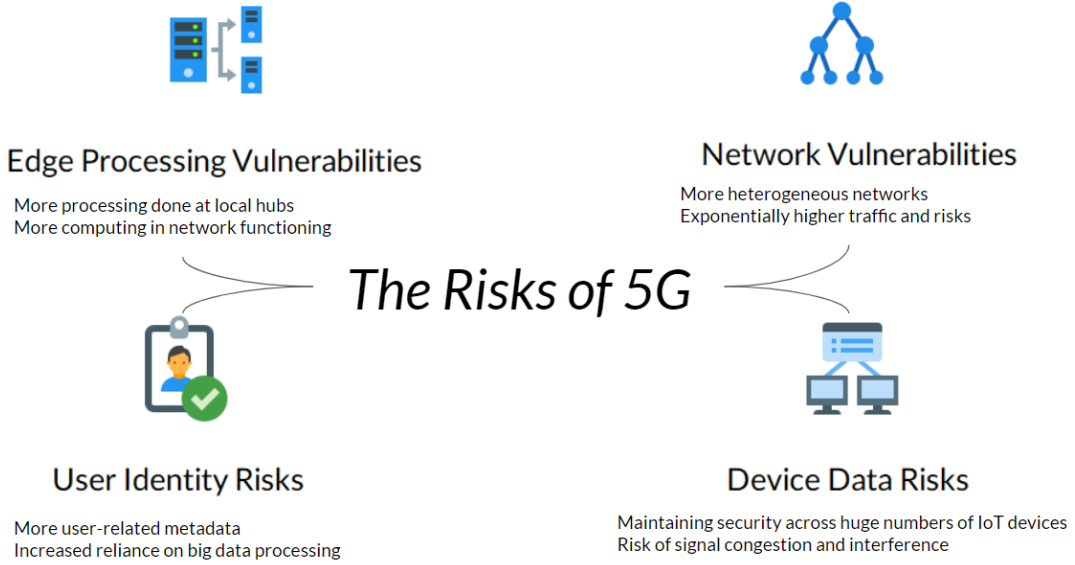
Küresel Mobil İletişim Sistemi Derneği ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği tarafından düzenlenen Mobil Dünya Kongresi gibi etkinlikler sonrasında tüm endüstriyel ekosistemin toplu olarak ilerlemesinin sağlanmasıyla, 2019 yılında 50 mobil operatör 27 ülkede ticari 5G hizmetleri başlatmıştır (NATO, 30 Eylül 2020). Avrupa da, 5G PPP (*5G Public Private Partnership*) üzerinden bütün dünyada gerçekleştirilen 5G çalışmalarını harmonize etmek için çeşitli fonlar oluşturmuştur (Türk Telekom, 2018: 10). Dünya üzerinde 5G çalışmaları, pek çok kurumun eşlik ettiği kolektif çalışmalar ile sürdürülmektedir. Süreç 2013 yılında 5G PPP ile başlamış, kullanılacak frekansların ülkeler genelinde harmonizasyonu (uyumluluk) gibi konuları içeren ilk 5G standardı 3GPP (3rd Generation Partnership Project) altında 2017 yılı sonunda tamamlanmış ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin onayına sunulmuştur (Türk Telekom, 2018: 2). 5G teknolojisinin küresel çapta yönetim yapısını, bir Birleşmiş Milletler örgütü olarak, ITU'nun (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği) uluslararası çatı kurum rolünü üstlendiği ancak 3GPP

gibi standart belirleyici kurumların çalışmalarına dayalı olarak oluşturulan standardın ITU tarafından onayladığı ve böylece genel küresel çerçeveyi oluşturduğu bir düzen olarak tarif edebiliriz (Türk Telekom, 2018: 46).

5G standartları konusunda otorite olan kuruluşlar, 5G standardizasyonuna verilen isim olan IMT-2020 sürecinden sorumlu ITU, Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki telekomünikasyon dernekleri iş birliği olan 3GPP ve akıllı telefon üreticileri, yazılım şirketleri, telekomünikasyon ekipmanı tedarikçileri ve internet şirketleri de dahil olmak üzere pek çok şirketi temsil eden GSMA gibi yapılardan müteşekkil olmaktadır (South China Morning Post, 3 Kasım 2020).

Belirtmek gerekir ki, 5G, tek merkezden yazılan ve tek şekilde çalışan bir sistem değildir. Söz konusu bu yeni teknoloji alanında faaliyet gösteren firmaların her birinin, kendi yaklaşımı, üretim yöntemi, hizmet kalitesi ve uygulaması gibi öznel konumları mevcuttur. Örneğin, Huawei'nin ve Ericsson'un, 5G'nin çalışma prensipleri, çalışma şekli ve dolayısıyla bu alanda kullandıkları ekipmanları birbirlerinden farklılık arz etmektedir (Pirinen, 2014: 21). Bu da rekabet boyutunun, sadece siyasi ve güvenlik düzleminde değil, en iyi 5G alt yapısını kurma gibi teknik bir rekabetin olduğu düzlemde de cereyan ettiğine işaret etmektedir.

5G mücadelesi, ticaret veya teknolojik avantaj elde etmekten çok daha fazlası olarak, bir ulusun altyapısını kontrol etme ve çatışmada düşmanın iletişim yeteneğini kesme gücü de demektir ((Brooks ve Sanger, 2020: 2). Bu da dünya ölçeğinde bakıldığında, küresel hegemonik güç olmak için hayati bir olguya işaret eder.

Şekil 8: 5G Riskleri

(Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 18)

Şekil 8’de görüldüğü gibi, 5G ile artan merkeziyetçilik, katlanarak yükselen veri trafiği ve 5G ağlarının heterojenliği gibi nedenler, DDoS saldırılarına, cihaz hacklemeye ve kimlik hırsızlığına karşı daha fazla meta veriyi izlemeyi dolayısıyla artan yapay zeka kullanımını beraberinde getirmektedir (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 18). Bu bağlamda Şekil 8, 5G risklerini, işlem güvenlik açıkları, ağ güvenlik açıkları, kullanıcı kimliği riskleri ve cihaz veri riskleri şeklinde ifade etmektedir. Bu gibi nedenlerden NATO gibi kuruluşlar Çin vurgusunu canlı tutarak, ‘bu teknolojideki önde gelen oyuncuların Batı, Japon veya Güney Koreli şirketler değil, Huawei ve ZTE gibi Çin merkezli şirketler olmasının’ 5G konusunun neden dikkate değer olduğunun bir başka yönünü oluşturduğunu belirtmektedirler (NATO, 30 Eylül 2020). Yine NATO bünyesinde yayınlanan bir çalışmada belirtildiği gibi 5G’nin, Askeri alanda da havadan veya uydudan tabanlı 5G sistemleri aracılığıyla taktik alanda yeni uygulama fırsatları yaratabileceği öngörülmektedir (Bastos, Capela, Elzinga ve Koprülü, 2021: 4). Bu da askeri anlamda da, avantajların değişkenliğine işaret eder.

5G, şu an bazı ülkelerde aktif olarak kullanılmaktadır ancak henüz endüstrilerin ve telekom operatörlerinin uyum sağlama süreci devam etmektedir. Dünyada ilk 5G altyapısını fiiliyata döken ülke 3 Nisan 2019’da Güney Kore (Kore Telekom) olmuştur ve son verilere göre, dünya çapında 39 pazarda 87 mobil şebeke

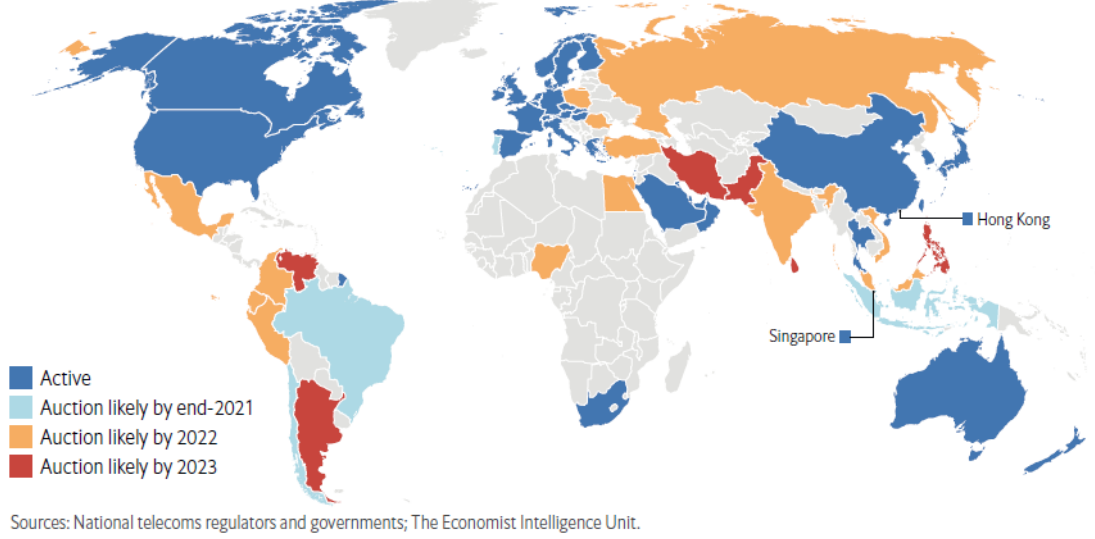
operatörü ticari 5G hizmeti vermektedir (South China Morning Post, 3 Kasım 2020). Çin'de ise, dördüncü sanayi devriminin önemli bir yapı taşı olan 5G teknolojisiyle, bilgi teknolojileri endüstrisinin 2024 yılına kadar 491 milyar dolar büyüyerek, aynı yıla kadar yaklaşık 1,5 trilyon dolarlık büyüme beklenen geleneksel endüstrilerin dijitalleşmesini hızlandırması öngörülmektedir (South China Morning Post, 3 Kasım 2020). Bu durumun Çin ekonomik gücüne yapacağı katma değer dikkate şayandır.

İletişim niteliği ve uygulama alanının oldukça farklılaşmasından dolayı 5G'yi ikinci nesil internet nesli olarak adlandıran Arıkan, Microsoft, Google, Amazon gibi birinci nesil internet şirketlerini örnek göstererek, ilk hareket edenin her şeyi aldığı bir sektörde bu seferki dönüşüme ayak uyduramayan şirketlerin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacaklarını ifade etmektedir (Dünya, 8 Mayıs 2021). Ancak birinci nesilden farklı olarak, aynı ülkedeki farklı şirketlere liderliği kaptırmaktan ziyade, liderliğin başka ülkelere geçme durumu söz konusu olacak ki, bu stratejik nokta dünya liderliğinin de değişmesi anlamına geldiğinden ABD-Çin savaşını başlatmıştır ancak bu korumacılıkla engellenemeyecek bir dönüşümdür (Dünya, 8 Mayıs 2021). Bir başka kritik konu da, 5G teknolojisinin yaygınlaşması ile, pek çok iş kolunun ortadan kalkması durumu söz konusuyken, yaklaşık 22,8 milyon yeni iş kolunu desteklemesinin öngörülmesidir (Qualcomm, t.y.). Bu bir anlamda yepyeni bir düzen ve değişen veya değişebilecek aktör ve liderlik anlamına gelmektedir.

Son olarak, Şekil 9'da görüldüğü gibi, 5G dönüşümü dünyanın pek çok ülkesinde ya aktif edilmiş ya da önümüzdeki birkaç yıl içinde aktif edilmesi planlanmıştır. The Economist'in 5G'nin tüm ülkelerdeki halihazırdaki durumu ve gerek ülkelere gerekse şirketlere bir rehber niteliğinde hazırladığı rapora göre 2021 sonu itibariyle dünyanın %68'i 5G'ye geçişini gerçekleştirmiş olacaktır (The Economist, 2021: 4). Bu veriyi yansıtan Şekil 9'da, mavi renkli ülkeler 5G aktivasyonunu tamamlamış, açık mavi renkli ülkeler 2021 sonuna kadar aktivasyonunu tamamlamış olması öngörülen, turuncu renkli ülkeler 2022 yılında aktivasyonunu tamamlamış olması öngörülen ve kırmızı renkli ülkeler de 2023 yılında aktivasyonunu tamamlamış olması öngörülen ülkeler olarak gösterilmiştir. Ancak Raporda da vurgulandığı gibi, dünyadaki 5G dönüşümü ABD-Çin ticaret savaşı ve ABD'nin Huawei'ye karşı aldığı tavır nedeniyle pek çok ülkenin ekipman

sağlayıcısı kararlarını netleştirememesi kaynaklı gecikmektedir (The Economist, 2021: 2).

About 68% of the countries covered by the EIU are likely to switch on 5G by the end of 2021

Şekil 9: 5G Dönüşümünün Ülkeler Bazında Aktivasyon Durumları

(The Economist, 2021: 4)

5.5 5G EVRENİ TAHT SAVAŞLARI: TACİ ELİNE ALAN HUAWEİ VE 5G TEKNOLOJİSİ ARKA PLANI

Bu başlık altında, Huawei hakkında bilgiler aktarılacak ve Huawei'nin neden ve nasıl en büyük ağ ekipmanı sağlayıcısı ve 5G teknolojisinde lider olduğu anlaşılmasına çalışılacaktır. Huawei Technologies, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun eski bir üyesi olan Ren Zhengfei tarafından 1987 yılında kurulmuş ve on yıllar boyunca dünyanın en büyük telekomünikasyon ağ ekipmanı tedarikçisi ve son yıllarda ikinci en büyük akıllı telefon üreticisi olmuştur (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 4). Huawei, dünya nüfusunun üçte birini birbirine bağlayan 170 ülkede 1500 telekom ağında aktif, 2018'de 107 milyar dolarlık bir geliri olan, ve 5G Standart Temel Patent sahipliği açısından dünya lideri bir şirkettir (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 4).

Telekom ağları, BT, akıllı cihazlar ve bulut hizmetleri alanlarında faaliyet gösteren (Huawei, t.y.a) Huawei'nin şirket yapısının kendine özgülüğü de,

kamuoyunda birtakım soru işaretleri ve belirsizliğe neden olmaktadır. ABD’de başarısız bir start up satın alma girişimi ile ilk defa 2011 gibi yakın bir tarihte açıklanmak durumunda kalınan bilgiye göre, Huawei’in kurucusu Ren Zhengfei’nin %1,4’lük hissesine karşılık diğer bütün hisselerin bir grup şirket çalışanına ait olduğu resmi olarak açıklanmıştır (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 19). ‘Birlik’ adı verilen bu hissedarlar topluluğu, “şirketin ana karar alma organı olan Hissedarlar Toplantısında ‘Temsilciler Komisyonu’ tarafından temsil edilmekte ve komisyonun üyeleri, hissedarlar tarafından beş yıllık bir görev süresi için seçilmektedirler.” (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 19).

Huawei ve ZTE, çeşitli ülkelerdeki ağ operatörlerinin yanı sıra şirketlere ve tüketicilere anahtarlar, iletim hatları, terminaller ve diğer ürünleri tedarik eden ekipman sağlayıcıları olmalarının yanında, kendilerini "çözüm sağlayıcıları" olarak sınıflandırmakta ve ürünler kadar hizmet de sağlamaktadırlar (Wong, 2015: 1). Huawei Technologies, bugün dünyanın en büyük telekomünikasyon şirketi olan ve uluslararası alanda birinci sınıf olarak devlete ait olmayan birkaç Çinli şirketten biridir (Wong, 2015: 1). ZTE Corporation ise, 1985 yılında kurulan ve Çin'deki en büyük ikinci telekomünikasyon şirketi olarak çoğunluğu devlete ait bir kuruluştur (Wong, 2015: 1). Peki durum böyleyken neden ZTE’den çok Huawei hedeftedir?

Huawei’yi bu kadar gündeme getiren ve ön plana çıkaran şey elbette temelde siyasi konular değildir. Huawei, Çin’in ulusal teknolojik üstünlük politikasının bir örneği olarak, bir 5G ağının tüm unsurlarını ‘ölçek ve maliyetle’ üretebilen tek şirket olmasının yanında akıllı telefon üretiminde de 2019 yılı verilerine göre, Samsung’tan hemen sonra ve Apple’ın önünde dünya ikincisi konumuna yükselmiştir (Beckvard, Kaska ve Minárik, 2019: 7). 5G alanında Çinli firmalar, sınai mülkiyet haklarının tahmini %10’una sahiptir ve bu patentlerin büyük bölümü Huawei’ye aittir ki, bu da hem Çinli şirketlerin küresel Pazar hakimiyeti açısından hayati önemdedir hem de rakiplerine oranla oldukça uygun maliyetli hizmet sunumunu beraberinde getirmektedir (Beckvard, Kaska ve Minárik, 2019: 7).

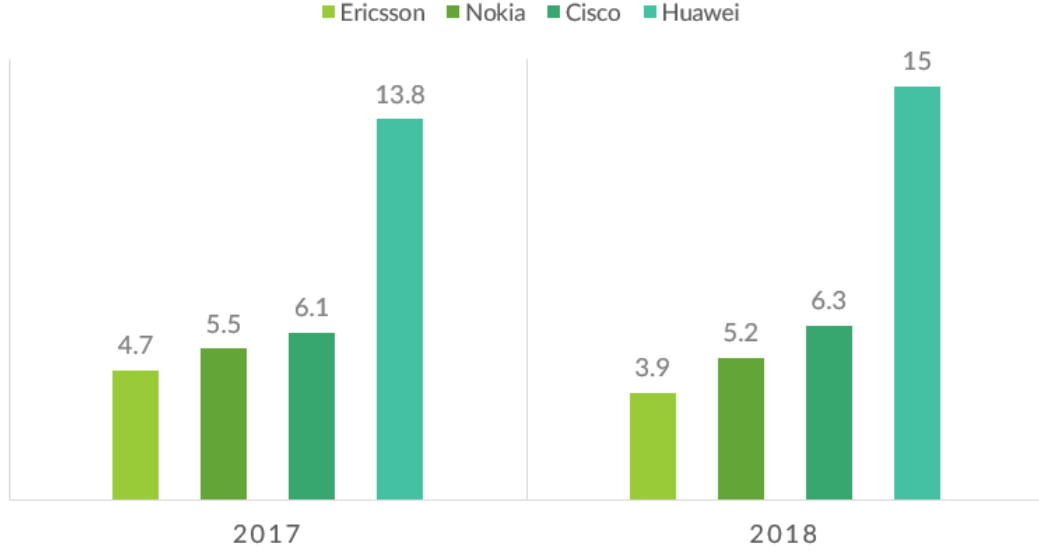
Literatürde yer alan bazı görüşlere göre, İsveç’in Ericsson’u, Finlandiya’nın Nokia’sı, Güney Kore’nin Samsung’u ve Çin’in ZTE’si gibi rakipler eninde sonunda Huawei’nin teknolojik yetkinliğini ve uygun fiyatlarını kısa zamanda yakalayacaklardır (Chikermane, 2019). Huawei’nin sadece devlet desteği ile

ilerlemesinin mümkün olmadığını, bunun için teknik yenilik, yerinde teslimat ve hizmet tutarlılığı gibi koşulların da gerçekleşmesi gerektiğini belirten bir Yazar, Huawei'nin devasa boyutunun ardındaki öznel sebeplere de dikkat çekmektedir (Chikermane, 2019).

Huawei'nin Dönüşümlü Yönetim Kurulu Başkanı Ken Hu, rakiplerinin bütçelerini fazlasıyla aşan 5G Ar-Ge bütçesinin verdiği güçle, 'Mart 2019 itibarıyla şirketin dünyanın farklı yerlerinde 5G telekomünikasyon altyapısı kurmak ve işletmek için 40 ticari sözleşme imzaladığını' (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 5) açıklamıştır. Çinli şirketler, 5G alanında fırsatı çok önceden görerek küresel rakiplerinden çok önce 5G fikri mülkiyet alanında liderlik için adımlar atmaya başlamış ve örneğin Huawei, 2009 ve 2013 yılları arasında 5G araştırmalarına 600 milyon dolardan fazla yatırım yapmıştır (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 5). Buradan da görülebileceği gibi, Batıdan esen küreselleşme rüzgarı tersine dönmüş ve Çin'in yeni teknolojiler anlamında küreselleşmeye öncülük ettiği ve patent ve serbest piyasa ekonomisinin çarklarını kendi lehine çevirmeye başladığı bir süreç söz konusu olmuştur.

Huawei'nin, Ar-Ge çalışmalarının verdiği güce dair kısa bir bilgilendirme yerinde olacaktır. Sadece 2016 yılına kadar, Çin içinde ve dışında 97.245 patent başvurusunun 62.519 tanesi kabul gören Şirket, her yıl gelirin %10'unu bu alana yatırmakta ve toplam işgüçlerinin %45'ine tekabül edecek şekilde 80.000 kişiyi Ar-Ge alanında istihdam etmektedir (Huawei, t.y.b). Türkiye'ye de, 150 milyon dolarlık bir yatırımla Avrupa'nın en büyük 2. Ar-Ge merkezini kuran Huawei, sadece 2016 yılında şirket gelirin %14,6'sını yine bu alana yatırmıştır (Huawei, t.y.b). Şekil 10'dan da, Huawei ve rakiplerinin Ar-Ge alanında yaptıkları yatırım harcamalarına dair farklar görülebilir. Buna göre 2017 yılında Ar-Ge çalışmalarına, Ericsson 4.7 milyar dolar yatırım yaparken, Nokia 5.5 milyar dolar, Cisco 6.1 milyar ve Huawei ise en yakın rakibinden iki kat fazla olacak şekilde 13.8 milyar dolar yatırım yapmıştır. Yine aynı şekilde belirtildiği üzere, 2018 yılı Ar-Ge çalışmalarında, Ericsson'un 3.9 milyar dolar, Nokia'nın 5.2 milyar dolar ve Cisco'nun 6.3 milyar dolarlık yatırımına karşılık Huawei, 15 milyar dolarlık yatırımıyla neredeyse tüm rakiplerinin toplamı kadar Ar-Ge yatırımında bulunmuştur.

R&D SPEND (USD BILLION)

Şekil 10: Huawei ve Rakiplerinin Ar-Ge Harcamaları

(Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 21)

Huawei'nin bu üstünlük ve avantajları haricinde, Çin'in kendi iç pazarının avantajı sayesinde yerli telekom operatörü China Mobile şirketi halihazırda, dünyanın en büyük 4G ağını işletmekte (946 milyon abone) ve abone sayısına göre sektörün en büyük 5G operasyonuna (113 milyon abone) hitap etmektedir (South China Morning Post, 3 Kasım 2020). Bu da hem ekipman sağlayıcılarını, hem de bu yeni nesil iletişim kapsamında çalışan ürün geliştiricilerini her daim bir hatta birkaç adım ileri taşımaktadır. Yakın zamanda Güney Kore, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, İngiltere, İsviçre, İspanya ve Monako'da 5G hizmetleri piyasaya sürülmeye başlansa da (South China Morning Post, 3 Kasım 2020), Çin pazarı tüm bu ülke pazarlarından çok daha büyük hacmiyle avantajı zamanlama düzleminden çıkarmaktadır.

Huawei, sadece ekipman sağlayıcısı olarak değil, örneğin, geleceğin otomobil sektörünü oluşturacağı öngörülen otonom araç sektöründe de kilit tedarikçi olma hedefiyle, Balong 5000 isimli 5G yongasını baz alarak üretilen MH5000 adındaki modülle otomotiv endüstrisinde dünyanın ilk 5G iletişim donanımını duyurmuştur (Webtekno, Ekim 2019). Bu, veri aktarım gecikmesinin hayati öneme sahip olduğu

otonom otomotivleri 5G dünyasına tam olarak dahil edecek devrim niteliğinde bir gelişmenin haberi aynı zamanda.

Tüm bu olguların yanında, 5G tartışmaları devam ederken ve ABD’de kaçırılan 5G teknolojisinden ziyade 6G’ye odaklanması gerektiği konuşulurken Çin, 6G konusunda da iddiasını devam ettireceğinin nişanesi olarak ilk 6G uydusunu yörüngeye fırlatmıştır (Anadolu Ajansı, 7 Kasım 2020). Altıncı nesil iletişim ile ABD-Çin rekabetinin boyutunun daha da derinleşeceği şeklinde yorumlar yapılmakta çünkü 6G’nin 5G’den yüz kat daha hızlı olabileceği ancak yine de hız farkının tam olarak bilinemediği belirtilmektedir (Euronews, 7 Kasım 2019).

Farklı bir bakış açısından Huawei’nin, kamu diplomasisi ve sivil toplum içindeki yerinden bahsetmek de konu derinliğine katkı sunacaktır. Sivil toplumun bir aktörü olarak görülen Şirketler, hem kurumsal kimlikleri hem de kurumsal imajları açısından, asgari yasal gerekliliklerin ötesinde yükümlülüklerle sahip oldukları algısını geliştirmiştir ki; buna “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” (Corporate social responsibility – KSS) denmektedir (Li ve Tang, 2011: 100). Batıda bu kavramın gelişimi, karı maksimize etmek için etik (hissedarların haklarını vurgulama), çalışanlara etik muamele olarak etik (çalışanların haklarını vurgulama), ve insanların güvenli bir çevre ve sürdürülebilir bir gelecek için kolektif haklarına saygı duyan etik (genel halkın haklarını vurgulama) olmak üzere üç aşamada gerçekleşmiştir (Stohl, Stohl ve Townsley, 2007).

Aynı şekilde Batıda insan hakları nosyonu ile bireylerin özgürlük, güvenlik ve eşitlik hakları işaret edilirken, Çin’de ise, hayatta kalma ve gelişme hakları en temel insan hakları olarak kabul görmekte ve Çin, batının evrensel değerler olarak gördüğü değerlerin evrenselliğini redderek, her ülkenin kendi şartlarına göre tanımlama yapabilmesinde ısrar etmektedir (Li ve Tang, 2011: 101). Evrenselciler ve görecelilikçiler olarak ayrılan bu iki görüşün medeni/siyasi haklar ve sosyal/ekonomik haklar başlıklarında ayrışması, Çin’in öznel koşullarına göre ‘ekonomik kalkınma ve yoksulluktan uzak yaşama haklarını ön plana çıkarırken, siyasi reformun sosyal istikrarsızlığa yol açabileceği ve bunun da ekonomik kalkınmayı potansiyel olarak engelleyebileceği’ (Li ve Tang, 2011: 101) duruma işaret eder.

Bir diğerk Batı-Çin farklılaşması da şirketlerin toplum nezdindeki konumundan kaynaklıdır. Batıda şirketler müzakere ve karar alma açısından vatandaş statüsüne benzer bir konuma haizken (Hatch ve Godfrey, 2007), Çin’de ise şirketler devletle ilişkilerinde hükümete uyum sağlama bağlamında bir konuma haizdir (Li ve Tang, 2011: 105). Bu durum da, KSS açısından şirketlerin konuya yaklaşımında farklılıklara neden olabilmektedir. Son olarak bu konuda iki blok arasındaki farklılık serbest piyasa kavramında kendini göstermektedir. Bir çalışmaya göre, Çin, hem şirketlerin KSS uygulamalarını hem de işlerini nasıl yürüttüklerini sıkı bir şekilde denetlemekte ancak bir yandan da KSS performansları açısından Batıyla uyumlu olmalarını ve Çin hükümetinin resmetmek istediği büyük resmin dışına çıkmamalarını beklemektedir (Li ve Tang, 2011: 102). Huawei’nin Afrika’daki KSS faaliyetleri de, bu temel görüşler bağlamında değerlendirilmiştir.

Dünya geneli faaliyetleri için yıllık KSS Raporu yayınlayan Huawei, 2008 yılında ilk defa bir bölgeye yani Afrika’ya özel KSS Raporu yayınlamış ve Rapor’da Afrika’daki büyümesi için, kalkınma söylemi temelinde ‘Afrika ile birlikte büyümek’ vizyonunu ifade etmiştir (Li ve Tang, 2011: 104-105). Archie Carroll’un (Carroll, 1999) ve Milton Friedman’ın (Friedman, 2007), işletmenin karlılığını arttırmasının şirket için en önemli KSS olması ilkesinden hareketle, Huawei de ilk planda kendi başarısını ve çalışanlarının durmadan verdiği mücadelelerini (fendou) ve Batının ele geçirdiği tüm iyi pazarların aksine Afrika, Irak, Endonezya gibi sorunlu bölgelerde yürütülen özverili çalışmalarını ortaya koymaktadır (Li ve Tang, 2011: 105-106).

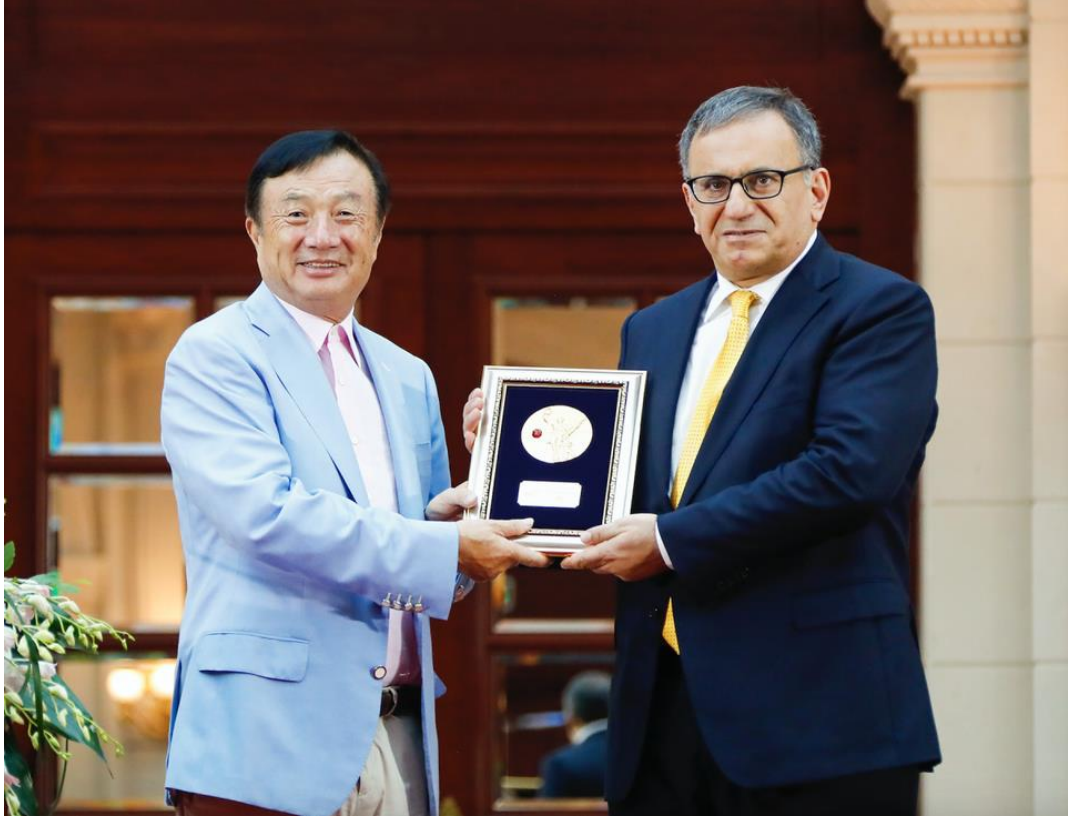
Akabinde Şirket, telekomünikasyon altyapısı oluşturma, yerel çalışanları eğitime, eğitime katkıda bulunma ve çevresel koruma gibi alanlarda bulunduğu ülkeye yaptığı katkılarla da KSS başarılarını dile getirmekte ve Afrika’daki en büyük KSS başarısını ‘dijital uçuruma köprü olması’ olarak göstermektedir (Li ve Tang, 2011: 106). Altı Afrika ülkesinde açtığı eğitim merkezleri ile 12.000’den fazla kişiye teknik eğitim imkanı sağlayan Huawei, yerel toplulukların sürdürülebilir kalkınmasına destek olmanın yanı sıra, okullara bilgisayar bağışlayarak, üstün mühendislik öğrencilerine burslar vererek ve insanların iletişimini daha ucuz yollarla daha geniş tabana yayarak KSS faaliyetlerini sıralamaktadır (Li ve Tang, 2011: 107).

Bu gibi faaliyetler ile Çin'in Afrika ile birlikte kalkınma söylemleriyle uyum sağlama gayreti söz konusu olmaktadır.

Tüm bunların yanında Huawei'nin KSS eksikliklerini de dile getiren bir yazara göre, çalışanların ağır çalışma koşulları, yerelleştirme yani yerel çalışanları ne kadar tercih ettiği hususunun belirsizliği ve iş yapış anlamındaki şeffaflık eksikliği önemli KSS eksiklikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Li ve Tang, 2011: 108-109). Huawei'nin Afrika KSS anlayışı, yukarıda Çin tarzı KSS olarak bahsettiğimiz anlayış ve Çin Devleti'nin Afrika'da benimsetmeye çalıştığı birlikte kalkınma anlayışı uyumlulaşarak, Çin'in yumuşak gücünü pekiştirme işlevi gördüğü söylenebilir. Bu örnek, bizlere Huawei'nin iş yapış tarzını ve bulunduğu ülkede nasıl faaliyetlerde bulunduğunu göstermesi açısından önemli bir örnektir.

5.6 KRALIN ASA'SI: 5G KANAL KODLARI VE HUAWEI'NİN ALDIĞI RİSK İLE GELEN ÖDÜL

Huawei Shenzen Kongre Merkezi'nde, "iletişim teknolojilerinin gelişimine olağanüstü katkısından" dolayı düzenlenen görkemli bir törende, şirket yetkilileri ve mühendislerinin alkışları arasında kırmızı halıdan yürüyerek oditoryuma varışına kadar Huawei Başkanı Guo Ping tarafından eşlik edilen ve videosunda kendisinden "Kutupsal Kodlamanın Babası" olarak bahsedilen Prof. Dr. Erdal Arıkan'ın şirket kurucusu Ren Zhengfei tarafından ödüllendirildiği bir sahneye tanık olundu (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019). Bu sahne, aslında bir bakıma yeni bir teknolojinin dönüm noktasına, bir teorisyenin uygulayıcısı tarafından ödüllendirildiği ender bir duruma ve bu teknolojinin yükselen gücünün bir gösterisine işaret etmekteydi (Şekil - 11). Huawei'nin CEO'su Guo Ping, Huawei'nin büyük bir rekabet avantajı kazanmasını sağlayan teorisi için Arıkan'a çok şey borçlu olmalarını şu sözlerle ifade etmiştir: "Prof. Erdal Arıkan sadece Türkiye için bir kahraman değil, iletişim endüstrisi için de bir kahraman."

Şekil 11: Huawei Kurucusu Ren Zhengfei (solda), Kutupsal Kodlamanın Babası Prof. Dr. Erdal Arıkan'a Ödülünü Takdim Ederken
(Huawei, 26 Temmuz 2018)

İletişimin kuramsal düzeyde ilerleyişinin dar bir çevrede geliştiği söylenebilir. “Enformosyan Teorisinin Babası” olarak kabul edilen Claude Elwood Shannon’un “*İletişimin Matematiksel bir Teorisi*” adlı kuramında bahsettiği ‘Kanal Kapasitesi’ ile başlayan süreç, Shannon’ın yakın mesai arkadaşı Robert G. Gallager’ın “Düşük Yoğunluklu Parite Kontrol (LDPC)” kodlarını geliştirmesiyle devam etmiştir (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019). Akabinde Fransız elektronik mühendisleri Alain Glavieux ve Claude Berrou tarafından geliştirilen ve 3G ve 4G LTE’nin standart kodu haline gelen Turbo kodlardan sonra, 5G teknolojisinde standart haline gelen LDPC’nin yanında, Gallager’in öğrencisi Arıkan tarafından icat edilen Kutupsal Kodların (Polar Code) da standart haline gelmesiyle teoride süreç şimdilik tamamlanmış görünmektedir (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019). Arıkan, işte bu meşhur ve tarihi makalesini yayınladığında tarih 2009 yılının Temmuz ayını gösteriyordu (Arıkan, 2009).

Forbes'te yayınlanan “5G Yarışında Çin ve Huawei İçin Anahtar, Bir Türk Profesörü” (The Key For Huawei, And China, In 5G Race Is A Turkish Professor) isimli çalışmada, Kutupsal Kodlar'ın neredeyse 10 yıldır geliştirilmekte olan LDPC için bir meydan okuma olduğu vurgulanmaktadır (Forbes, 27 Temmuz 2018). Her yeni nesil (G) iletişim ağında geliştirilen temel unsurlardan biri, veri aktarım hızı olmakla beraber, 5G teknolojisinin hız ve getireceği yeni olanaklar bakımından diğer gelişim aşamalarından oldukça farklılaştırması nedeniyle eski kod seti işlevsiz hale gelmektedir (Forbes, 27 Temmuz 2018). China Mobile Technology Genel Müdürünün ifadesiyle; “4G bize bir yol inşa ettiyse, 5G bir şehir inşa edecektir” (Forbes, 27 Temmuz 2018). Bu noktada, Huawei tarafından genç bir kodlama sistemi olan Kutupsal Kodların kullanılmasıyla alınan risk, Huawei'nin Kablosuz Araştırma Başkanı Wen Tong'un dediği gibi, aynı zamanda büyük bir ödül olmuş ve ABD Hükümeti'nin Huawei'ye karşı açtığı savaşın bir yönünü oluşturmuştur (Forbes, 27 Temmuz 2018).

Görüldüğü üzere, 5G paketten çıkacak hazır ve tekdüze bir teknoloji değildir, yani çetin bir rekabet söz konusudur. Bu aynı zamanda kimin, yani hangi ülke şirketlerinin ve dolayısıyla hangi şirketlerin daha “iyi hizmet verdiği” gibi çok önemli bir kriteri de işaret eder. Bu rekabette, gerek patentler, gerek kanal kodları, gerek düşük ekipman maliyetli olanı ve nihayetinde gerek en düşük fiyatlamayla tüketicilere (bireysel, kurumsal ve devletlere) hizmet sağlayanların bu teknolojinin öncüsü ve sahibi olması bu rekabetin can damarlarını oluşturmaktadır.

Daha önce belirttiğimiz gibi, literatürde ve yetkili uluslararası kuruluşlar nezdinde kabul edilen iki 5G kanal kodlama yazılımı vardır. Bunlar LDPC (*low-density parity-check*) ve Türk Profesör Erdal Arıkan'ın buluşu olan ve Huawei'nin de kullandığı kanal kodlama algoritması olan Kutupsal Kodlar olmaktadır ve bazı çalışmalarda bu kodların çalışma prensipleri ve avantajları detaylı teknik verilerle analiz edilmektedir (Abotabl, Bae, Lee, Lin ve Song, 2019). Kablosuz kanallar üzerinden veri aktarılmasının bir bileşeni ve çözülmesi gereken bir problemi olan, kanal kapasitesine (bir iletişim kanalının kabul edilebilir hata olasılığı içinde iletebileceği maksimum bir hızı) dair çözüm sunan bu yaklaşımlar kısaca sorunsuz iletişimi tanımlayan *Shannon Kuramı* sınırlarına ulaşmayı hedefleyen gürültü filtreleyici ve hata düzeltici kanal kodlarıdır (Dhuheir ve Ztrk, 2018: 1). Bu alanda

standartları belirleyen bir kurum olan 3GPP, 2016 yılında yayınladığı raporla, bu iki kodlama yöntemini 5G NR (New Radio) kontrol kanalları için, resmi kodlama yöntemi olarak kabul etmiştir (China International Property Magazine, Eylül 2018).

Önceden beri pratikte kullanımda olan LDPC ve turbo kodlara göre oldukça üstün olan Kutupsal Kodlar, kod uzunluğunun yeterince büyük olması durumunda Shannon kapasite sınırına ulaşma yeteneği ortaya konmakta, diğerlerine oranla çok daha güvenilir, daha tasarruflu olması, ürettiği kapasite ve hata tabanının olmaması ile daha umut verici bulunmaktadır (Dhuheir ve Ztrk, 2018: 12). Öyle ki Huawei, 2016 yılında yaptığı saha testlerinde Kutupsal Kodları kullanarak 27 Gbps 5G hızına ulaştığını duyurmuştur (Telecom Asia, 10 Ekim 2016). Bu yönüyle Kutupsal Kodlar, Shannon limitinin sistem kapasitesine ulaşma yeteneği olan ilk kodlar olmuş ve akademik çalışmalar da bu olguyu doğrulamıştır (Dhuheir ve Ztrk, 2018: 14). Bir başka çalışmada bu olgu şu şekilde ifade edilmektedir; “Kutupsal kodlar, ilk olarak kanal kodlama için önerilmiş ve ispatlanabilir olarak kanal kapasitesine erişebilen, aynı zamanda düşük karmaşıklıkla kodlama ve kod çözümü yöntemlerine sahip ilk kodlar olarak önemli bir kuramsal ilerleme sağlamıştır” (Arıkan, Arıkan ve Çaycı, 2012: 1). 5G sistemlerinde kullanabilecek rakipleri olan LDPC ve Turbo kodlarına göre en düşük sistem karmaşasına, daha hatasız bir zemine sahip olan Kutupsal Kodlar, rakiplerinin bu özellikleri yakalayamamasından kaynaklı olarak karmaşık kod çözümü için gerekli ekipmanların pahalıya mal olmasından ötürü de Huawei’yi sektöründe oldukça avantajlı hale getirmektedir (Dhuheir ve Ztrk, 2018: 14).

4G’ye oranla 100 kat daha hızlı veri aktarmak için, şebekenin yüksek frekansta (450 MHz ile 52 GHz) ve çok düşük (1 mm) dalga boyutunda aktarım hedefini karşılaması gerekmektedir (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019). 4G, 15 ila 40 santimetrelik dalgalar kullanıp menzili 10 kilometreyken, milimetrik dalganın menzili sadece 300 metreye ulaşmakta ve üstelik milimetrik dalgalar, fiziksel, manyetik ve yağmur gibi engellerden etkilenmektedir (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019). Bu da 4G için kilometrekare başına 2 ile 5 iken, 5G için 15-20 baz istasyonu kurulması ve daha yüksek yatırım maliyeti ve aşırı enerji sarfiyatı anlamına gelmektedir (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019). Arıkan’ın sihirli değneği burada devreye girerek, hem 5G iletişim performansını büyük ölçekte geliştirmekte, hem de

kodlama karmaşıklığını minimize ederek enerji tasarrufu yapılmasını sağlamaktadır (GE Türkiye Blog, 20 Ağustos 2019).

İletişim performansını önemli ölçüde geliştiren, kodlama karmaşıklığını azaltarak enerji tasarrufu sağlayan Kutupsal Kodlar'a ilk yatırımlarını 2010 yılında yapmaya başlayan Huawei (Huawei, 28 Eylül 2018), bu bağlamda pek çok keşfe imza atarak sektörde başat konuma yükselme noktasında önemli gelişme kaydetmiştir. Diğer taraftan O-RAN (Open Radio Access Network – Açık Radyo erişim ağı) olarak adlandırılan ve 'açık arayüzler ve sanallaştırma ile donanım ve yazılım arasında ayırım yapılmasına veya ayrıştırılmasına izin veren, buluttaki ağları kontrol eden ve güncelleyen yazılımı barındıran çok tedarikçili bir RAN çözümü oluşturma' projesi ile de bazı ülkeler tek tedarikçi bağımlılığının önüne geçmeye çalışmaktadır (Ericsson, t.y.). Batı merkezli bir girişim olan bu olgunun sonuçları henüz bilinmemektedir.

5.7 5G MÜCADELESİNİN SONUCU: SAVAŞIN BAŞLANGICI

Bu bilgiler ışığında rahatlıkla söyleyebiliriz ki, siyasi rekabeti bir kenara bırakırsak, önceki nesilleri (1'den 4G'ye kadar) Avrupa ve Amerika hakimiyetinde ortaya çıkan ve yaygınlaşan iletişim serüveninin son nesli olan 5G alanında Huawei'nin sektörel hakimiyeti ne tesadüfidir ve ne de merkezinde devlet desteği olan bir başarıdan ibarettir. Özellikle Huawei'nin 'Kutupsal Kodların Babası' olarak ilan ettiği ve çok özel bir resmi törenle ödüllendirdiği Erdal Arıkan gibi bilim adamlarının (Huawei, 26 Temmuz 2018) çalışmalarını da kapsayan çok aktörlü bir ilerleme süreci olduğu görülmektedir. 5G'nin yeni nesil ileri teknolojiler olan yapay zeka, akıllı şehirler, artırılmış gerçeklik, IoT gibi teknolojilerin ana altyapısı olduğu ve Huawei'nin bu alandaki patentlerin yüzde kaçına sahip olduğu (%49,5 yani en yakın rakibinin neredeyse tam iki katı) (China International Property Magazine, Eylül 2018) ve 5G'nin toplamda 13 trilyon dolar gibi bir pazara hitap ettiği (Qualcomm, t.y.) düşünülürse, ABD'nin Çin ile neden bu kadar yoğun rekabet ettiği ve Huawei'yi hedef aldığı açıklanabilir.

Arıkan ise, bu algoritma savaşlarında kimin galip geleceği hususunda diplomatik bir yaklaşım benimseyerek ve bir anlamda ABD'nin Huawei'ye olan yoğun baskının bu konuda yersiz olduğu vurgusu ile 'herkese uyan tek bir çözüm

olmadığını', dolayısıyla iki algoritmanın da tercih edilebilir olduğunu belirtmektedir (Forbes, 27 Temmuz 2018). ABD LDPC ile, Çin ise Kutupsal Kodlar ile yeni iletişim teknolojisi olan 5G dünyasının küresel standartlarını belirleme yarışı içindedir. Bütün bu siyasi baskıların temelinde çerçevesini çizmeye çalıştığımız bu teknolojik gelişmeler varken, ABD'nin, Huawei'ye yönelik bu tavrı, dünya üzerindeki faaliyetlerinin meşruiyet zemini olarak kullandığı argümanlardan biri olan, serbest piyasa ekonomisi ile ne kadar bağdaşmaktadır?

Ayrıca görüldüğü üzere, 'keskin güç' argümanına dair Çin tarafını itham edecek bir durum görülemediği gibi, faaliyetlerini 'yumuşak güç' olarak sunan ABD'nin Huawei'yi durdurmak için kullandığı yöntem 'yumuşak gücün keskinliğine' işaret etmektedir. Hatta, Huawei'nin diğer ülkelere, rakiplerine oranla çok daha düşük maliyetle 5G altyapı kurulumunu engelsiz bir şekilde yapabildiği bir ortam oluşursa belki de bu, ilgili ülkelerin iletişim altyapısında sebep olacağı gelişimden ötürü Huawei'ye, dolayısıyla Çin'e bir yumuşak güç çarpanı olarak geri dönebilme potansiyeli taşımaktadır. Burada görüldüğü üzere, tarif edildiği şekliyle 'keskin güç' olarak hareket eden tarafın ABD olduğu söylenebilir. ABD'nin, Huawei'ye karşı kamuoyunun net olarak ikna olduğu herhangi bir somut delil ortaya koyamamasına rağmen, oldukça otoriter davranması ve şirketin ilerleyişini ve Çin'in 5G hakimiyetini durdurmak için serbest piyasa kullarını hiçe sayma pahasına hemen her yola başvurması bu argümanı güçlendirmektedir.

Bu bağlamda, 5G'nin stratejik, dönüştürücü ve kritik bir teknoloji devrimini getiriyor olmasıyla dünya liderliğini kaptırmama telaşına giren ABD'nin, sadece gizlilik ve güvenlik argümanı ile Huawei'yi durdurmaya çalışması devlet ve ticaret etiğinden oldukça uzak bir politikadır. Snowden hadisesi bütün belgeleri ve kanıtları ile ortada iken, Huawei'yi şu ana kadar sadece algılar üzerinden köşeye sıkıştırmak ve alternatif geliştirememek ABD'nin içinde bulunduğu çıkmazların bir dışavurumudur diyebiliriz. Huawei, 5G açısından öyle kilit bir pozisyona gelmiştir ki, gerek aldığı patentler, gerek ekipman üstünlüğü ve gerekse yazılımsal üstünlüğü ile 5G'nin uygulanabilirliğinin ve gecikmemesinin merkezine oturmuş bulunmaktadır. İlerleyen zamanlarda, Huawei'nin geleceğini konuşurken, 5G'nin de geleceğini konuşuyor olacağımızı söylemek yanlış olmayacaktır.

6. BÖLÜM: PANDEMİ, KÜRESELLEŞME VE HEGEMONYA: DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ BAĞLAMINDA ÇİN ‘SAĞLIK DİPLOMASİSİ’

Bu bölümde, öncelikli olarak tartışılacak olan konu, Covid-19 pandemisiyle ortaya çıkan ‘yeni’ bağlamında oluşan algılar, politikalar, davranış biçimleri ve dengelerin durumuna dair görüşler olacaktır. Önceki iki bölümde olduğu gibi nihai olarak, Çin’in küresel ölçekte ortaya koyduğu irade etrafında şekillenen, 20. Yüzyıl ve 21. Yüzyılın ilk 20 yılının hegemonu olan ABD ile kurulan ilişkiler ve liderlik mücadelesi çerçevesinde, Çin Kamu Diplomasisi’nin maske, sağlık ekipmanları ve son olarak aşılardan vuku bulan ve literatürde ‘sağlık diplomasisi’ ya da ‘aşı diplomasisi’ olarak tartışılan kavramların analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bakış açısı ile bu bölümde, ilk olarak yine ABD-Çin arasında suçlama yarışı üzerinden yürüyen ‘virüs kökeni’ tartışmalarına değinilecek, ardından merkezinde Çin’in uygulamaları olacak şekilde ‘sağlık diplomasisi’ tartışmaları anlaşılmasına çalışılacaktır. Son olarak, öncesinde de tartışmaların devam ettiği tek kutuplu dünyanın hegemonu olan ABD’nin pandemiyle ortaya çıkan siyasal atmosferdeki durumu ele alınarak, ampirik veriler ve literatür ışığında pandeminin küreselleşmenin ikinci evresini getirme ve hegemonu değiştirme potansiyeline dair tartışmalar ortaya konmaya çalışılacaktır.

6.1 COVID-19’UN KÖKENİ: GÜÇ MÜCADELESİ GÖLGESİNDE BİLİM ARAYIŞI

6.1.1 Virüsün Ortaya Çıkışı ve Kökeni Tartışmaları

Şu an için resmi genel kabul gördüğü haliyle, dünyayı kasıp kavuran, Covid-19 salgını ilk olarak 31 Aralık 2019’da (BBC, 24 Şubat 2020), Çin’in Hubey eyaletine bağlı Vuhan kentinde, “kaynağı bilinmeyen gizemli solunum yolu hastalığı” olarak ortaya çıkmıştır (Timetürk, 15 Şubat 2021). Akabinde, Uluslararası baskılarında en

önemli başlıklarından olan, ilk tepkinin gecikmesi (Dorman, 2020: 1) ve ilk uyarıların engellenmesi sonrası, 25 Ocak'ta başlayan Çin yeni yılıyla birlikte Vuhan'dan yurt içi ve yurt dışına seyahat eden on binlerce Çinli virüsü dünyaya yaymıştır (South China Morning Post, 27 Ocak 2020). Hatta daha sonra süreçle ilgili pek çok şaibenin kaynaklarından biri olarak gösterilen, virüs hakkında ilk uyarılardan Doktor Li Wenliang susturulmuş ve daha sonra virüs kaynaklı hayatını kaybetmiştir (Euronews, 6 Şubat 2020). Dünyaya yayılmasından sonra 30 Ocak 2020'de durumu, 'halk sağlığı için acil durum' koduyla ilan eden DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü), yeni koronavirüs salgınını 11 Mart 2020'de 'pandemi' olarak kabul etmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, 2 Temmuz 2020).

Kısaca aktarmış olduğumuz bu başlangıç süreci sonrasında Çin, ihmalden, laboratuvar sızıntısına kadar pek çok baskı ve eleştiriye maruz kalmıştır. Özellikle ihmalle ilgili gündeme gelen ve Çin yönetiminin, salgının halka duyurulmasından birkaç gün öncesine tarihlenen ve salgını halka geç duyurduğu iddialarıyla ilgili sızan bir belgede yer alan, Covid-19'un ele alınmasıyla ilgili iç talimatlar yayınlanması ÇKP'nin virüs salgınını erken aşamada örtbas ettiğine dair iddiaları tekrar gündeme getirmiştir (The Epoch Times, 22 Şubat 2021). Çinli üst düzey liderlerin Ocak ayı ortasında Covid-19'in ele alınmasıyla ilgili iç çevrelerde talimatlar yayınladığını gösteren belgenin tarihi, yetkililerin salgını halka duyurmasından birkaç gün öncesine denk gelmektedir (The Epoch Times, 22 Şubat 2021). Bunun, ÇKP 'nin virüs salgınını erken aşamada örtbas ettiğine dair artan kanıt yığımında bir başka parça olarak hizmet ettiği yorumları yapılmıştır (The Epoch Times, 22 Şubat 2021).

Bu yorumlar sebebiyle ve daha sonra pandeminin dünya genelinde açtığı yaralar derinleştikçe Çin, virüsün ilk ortaya çıktığı yer olarak görülmesinin ve ABD ile pandemi öncesinde giriştiği hegemonya savaşının etkisiyle virüsün kökeni bağlamında çok farklı senaryoların gündemde tutulduğu tartışmaların öznesi olmuştur. Bu tartışma dizisinin bir parçası olarak, Associated Press (AP) ve Washington merkezli düşünce kuruluşu Atlantic Council tarafından, Covid-19 salgınının ilk altı ayında yayınlanan milyonlarca sosyal medya yayınının ve makalesinin analiz edildiği belirtilen dokuz aylık ortak bir araştırma projesinin sonucu olduğu ifade edilen bir Rapor gösterilebilir (The Epoch Times, 16 Şubat 2021). Rapor, Çin, İran, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bu dört

ülkedeki pandemiyle ilgili yanıltıcı ve yanlış anlatıları incelemiş ve Çin'in bu konuda en çok dezenferasyon yapan ülke olduğunu iddia etmiştir (The Epoch Times, 16 Şubat 2021). Rapor'a göre, özellikle virüsün 'ilk yayılmasından hemen sonraki dönemde, hastalık, kökeni ve semptomları hakkındaki gerçek bilgilerin eksik ya da gizlenmiş olduğu' belirtilmekte ve ilk uyarıda bulunan göz doktoru Li Wenliang da dahil olmak üzere sekiz doktorun susturulduğu belirtilmektedir (The Epoch Times, 16 Şubat 2021).

Bu gelişmeler ışığında, 'laboratuvar sızıntısı teorisi' (lab leak theory) ve zoonotik (hayvandan insana geçen) kaynaklı olduğu iddiasına dayanan 'doğal yollarla bulaşma teorisi' arasındaki şiddetli tartışmalar devam etmekte ve virüsün kökeni ile ilgili daha geniş kapsamlı araştırma çalışmaları çağruları giderek artmaktadır. Virüsü taşıyan 'bir ara hayvanın' kanıtlarının olmadığından hareketle gündeme gelen 'laboratuvar sızıntısı teorisi', gözleri 'olay yerine en yakın' ve bu alanda çalışan ileri düzey laboratuvarlardan biri olan Vuhan'daki Viroloji Enstitüsü'ne çevirmektedir (Forbes, 15 Haziran 2021). Bu konuda Trump dönemi Hastalık Kontrol merkezleri (CDC) Direktörü Robert Redfield'in açıklamaları da tartışmaları sıcak tutmaktadır (Fox News, 15 Haziran 2021).

Vuhan Viroloji Enstitüsü araştırmacıları, 'saklanan virüs örneklerini kontrol etmiş ve güneybatı Çin'de 2013'te toplanan örneklerde virüsün en yakın akrabasını bulduklarını' söylemiştir (South China Morning Post, 9 Haziran 2021). Oluşum süreçleri açısından, 'iki virüs arasında onlarca yıllık bir fark tespit edilince, bu saklanan versiyonun yeni koronavirüsün doğrudan atası olmadığı açıkça ortaya konmuş' ancak yarasa virüsünü toplayan yerel işçilerin ciddi bir solunum yolu hastalığı ile hastalanması şüphelerin devam etmesine neden olmuştur (South China Morning Post, 9 Haziran 2021). Zira virüsün kaynağı olup olmadığı tartışılan Çin'deki Mojiang madeninde çalışmış 6 işçiyle ilgili Kunming Tıp Üniversitesi lisansüstü öğrencisi Li Xu 2013 tarihli tezinde yer alan bilgiler, virüsün ilk olarak 2012 yılında görülmüş olabileceği sorularını ortaya çıkarmıştır (Euronews, 9 Haziran 2021). İngiliz Profesör Angus Dalglish ve Norveçli bilim adamı Dr. Birger Sorensen tarafından ortaya atılan bir başka iddia ise, Çin'in 'virüsü bir Vuhan laboratuvarında ürettiği ve varyantlarını "tersine mühendislik" ile gizlediği' yönündedir (TRT World, 20 Mayıs 2021).

Görüldüğü üzere, virüsün kökeni ile ilgili pek çok iddia ortaya atılmış bulunmaktadır. Bu iddiaların araştırılması için, Çin'den gelen ilk tepkiler olumsuz olsa da, uluslararası baskının artmasıyla çeşitli ülkelerden uzmanlardan oluşan bir heyete, virüsün kökeni ile ilgili araştırmalar yapmak üzere Çin tarafından izin verilmiştir (Timetürk, 15 Şubat 2021). DSÖ tarafından yürütülen ve ilk aşaması sonuçlanan söz konusu araştırma bir sonuca ulaşmaktan çok, pek çok görüşün ortaya çıktığı bir durum oluşturmuştur. Mart ayında basına yansıyan haberlerde, Vuhan'da inceleme yapan DSÖ heyetinin raporuna göre, koronavirüsün laboratuvarından sızma ihtimalinin 'son derece düşük' olduğu (Foreign Policy, 29 Mart 2021) ve en muhtemel senaryonun virüsün yarasalardan insanlara başka hayvanlar yoluyla bulaştığı aktarılmıştır (Independent Türkçe, 29 Mart 2021). Yine başka bir haberde ise, DSÖ Heyetinden Profesör John Watson ise, virüsün laboratuvarından sızma ihtimalini reddetmemekte ve DSÖ ise, yaptığı genel açıklamada, 'Virüsün sessizce başka yerlerde dolaşmış olma ihtimalinin göz ardı edilemez' olduğunu belirtmektedir (Independent Türkçe, 16 Şubat 2021).

DSÖ'nün, Çin'deki araştırma için gönderdiği heyetin başındaki isim olan Peter Ben Embarek, Vuhan'da Aralık 2019'daki salgının boyutunun düşünülenden daha büyük olduğu iddiasını gündeme getirmiştir (Independent Türkçe, 14 Şubat 2021). DSÖ heyetine sunulan 174 vaka örneği haricinde, 'Çin'in şimdiye kadar incelenmesine izin vermediği yüzbinlerce kan örneğine derhal erişim sağlanması' için çağrı yapmıştır (Independent Türkçe, 14 Şubat 2021). Nitekim Çin Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi tarafından yapılan bir araştırmada, resmi rakamın 50 bin 354 olmasına karşın, 'Çin'in Vuhan kentinde virüs ilk ortaya çıktığında yarım milyon kişiye bulaşmış olabileceği' rapor edilmiştir (Independent Türkçe, 29 Aralık 2020). Ayrıca Embarek, son gündeme gelen iddialardan biri olarak 'olasılığı yüksek hipotezlerden birinin bir laboratuvar çalışanının saha çalışması sırasında virüse maruz kalmış olabileceği olduğunu belirtmiş' bulunmaktadır (Euronews, 14 Ağustos 2021).

Yine DSÖ ekibinde yer alan St. Petersburg Epidemioloji ve Mikrobiyoloji Araştırma Enstitüsü'nden Rus uzman Vladimir Dedkov, Vuhan'daki laboratuvarın mükemmel bir donanıma sahip ve oldukça düzenli olduğunu belirterek, Covid-19'un buradan yayıldığını hayal etmenin çok zor olduğunu ifade etmiştir (Independent

Türkçe, 4 Şubat 2021). Hatta Dedkov, ‘Vuhan'daki gıda pazarında salgının yayılması için tüm koşullar olduğunu ancak bunun virüsün oradan kaynaklandığı anlamına gelmediğini’ de söyleyerek, Salgının Vuhan'daki gıda pazarından kaynaklandığının kesin olarak söylenemeyeceğini aktarmıştır (Independent Türkçe, 7 Şubat 2021). Virüsün kökeni ile ilgili bir başka çarpıcı görüş de, DSÖ araştırma ekibi içinde bulunan İngiliz Profesör John Watson tarafından dile getirilmiştir. Watson’a göre, ‘pandemi büyük olasılıkla bir "hayvan rezervuarında" bir enfeksiyonla başlamış ve daha sonra bir "ara konakçı" aracılığıyla insanlara aktarılmış olabilir’ ancak hayvanlardan insanlara bulaştığı yer büyük olasılıkla Çin değildir (Mirror, 14 Şubat 2021). Virüsün kökeninin bulunması için kesinlikle Çin sınırlarının dışına bakılması gerektiğini de sözlerine ilave etmiştir (Mirror, 14 Şubat 2021).

6.1.2 ABD Baskısı: Bilimsel Bir Arayış mı, Politik Bir Saldırı Savaş mı?

DSÖ’nün yaptığı araştırma ve açıkladığı ilk raporla ve tartışmalarla yetinmeyen ABD, konuyu kendi içinde pek çok platformda ortaya atılan iddialarla sıcak tutmaya devam etmektedir. Karşılıklı yürüyen bu ‘suçlama oyunu’nda, Trump’ın ‘Çin virüsü’ söylemiyle virüsün Vuhan Viroloji Enstitüsü’nden kaynaklandığı iddiasına (Market Watch, 21 Mart 2021) karşılık, Çin ise virüsün muhtemelen ABD’den bir biyolojik silah olarak kaynaklandığı şeklinde karşılık vermektedir (The Guardian, 13 Mart 2020). ABD’nin yoğun baskıları ile araştırmaların devam etmesi gerekliliği üzerine oluşturduğu temel politikanın devamı olarak, virüsün kökenine dair tartışmalarla ilgili bir ABD istihbarat raporu hazırlanmıştır. Raporda, ‘salgın dünyaya yayılmadan önce Vuhan'daki laboratuvarında çalışan 3 kişinin hastalık belirtileriyle hastaneye başvurduğu’ iddia edilmektedir (Independent Türkçe, 24 Mayıs 2021). ABD’de Cumhuriyetçiler tarafından son yayınlanan raporda da, virüsün Çin’in Vuhan Viroloji Enstitüsü’nden yayıldığı iddiası tekraren dile getirilmiştir (VOA, 2 Ağustos 2021). ABD’nin, Trump döneminde Çin ile ekonomik ve siyasi rekabetlerine gönderme yaparak konuyu kışkırttığını belirten bir yazı, küresel sağlıkta bu ve olası bir sonraki pandemilerde, politik hedeflerden arınmış, işbirlikçi bir rekabet ortamının oluşmaması halinde daha tehditkar bir ortamın doğacağını savunmaktadır (The Conversation, 22 Şubat 2021). Nitekim Trump dönemi ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo da, virüsün Çin’in

Vuhan kentinde bulunan laboratuvarlardan çıktığına dair çok sayıda delil olduğunu ve sorumlulardan hesap sorulacağını belirten ifadeler kullanmıştı (Independent Türkçe, 3 Mayıs 2020) ancak konuyla ilgili bir gelişme kaydedilmedi.

2021 Ağustos ayında yayınlanan ABD Temsilciler Meclisi raporunda ise, Vuhan'daki Enstitü'de virüslere "işlev kazandırma" adı verilen genetik müdahaleler yapıldığı, bunun yetersiz güvenlik koşullarında yürütüldüğü belirtilmektedir (Independent Türkçe, 3 Ağustos 2021). Ayrıca Virüsün 2019'da Ağustos sonu veya Eylül başlarında laboratuvarlardan sızdığını tahmin ettiklerini ve Çinli yetkililerin ne olduğunu fark ettiklerinde telaş içinde sızıntının üzerini örtmeye çalıştıkları (12 Eylül 2019'da Enstitü veri tabanını internetten kaldırdıkları) iddialarına yer verilmektedir (Independent Türkçe, 3 Ağustos 2021). Sızıntının fark edilmesinde geç kalındığını ve Vuhan'da düzenlenen Dünya Askeri Olimpiyat Oyunları'nın 'ilk süper bulaştırıcı' etkinlik olduğunu iddia eden Rapor, virüslere iz bırakmadan genetik müdahalede bulunmanın mümkün olduğunu da belirtmektedir (Independent Türkçe, 3 Ağustos 2021). Temsilciler Meclisi üyesi McCaul, bu durumu 'tüm zamanların en büyük üstünü örtme olayı' olarak tabir etmiştir (Independent Türkçe, 3 Ağustos 2021). Bu bağlamda, Verma'ya göre Çin, 'dünya çapında milyonlarca enfeksiyondan ve milyonlarca ölümden, 1930'lardan bu yana yaşanan en kötü ekonomik çöküşten sorumlu tutulacağından ve bunun sonucunda olası rejim değişikliği tehlikesinden derin endişe duymaktadır (Verma, 2020: 205).

Son olarak ABD kanadında Biden, ülkesinin istihbarat topluluğuna 'bizi kesin bir sonuca yaklaştıracak bilgileri toplama ve analiz etme çabalarını iki katına çıkarması ve 90 gün içinde kendisine rapor vermesi' şeklinde talimat vermiştir (The White House, 26 Mayıs 2021). Biden'ın, ABD istihbarat topluluğundan beklediği rapor, virüsün enfekte bir hayvanla insan temasından veya bir laboratuvar kazasından kaynaklı olarak Çin'den dünyaya yayıldığı tezlerinin kanıtlanmasına yönelik (South China Morning Post, 24 Ağustos 2021) olduğu yorumları da yapılmaktadır. Nihayetinde görüldüğü üzere Biden'ın, ABD istihbarat topluluğundan 90 gün içinde istediği rapora dayanarak, literatürdeki genel bilimsel yaklaşımların aksine (Independent Türkçe, 18 Mart 2020) 'laboratuvar sızıntısı teorisi' üzerindeki algıları canlı tutma çabaları sürmektedir. Söz konusu raporun belirsiz sonuçlara vurgu yapması konunun, 'ticaret savaşları'nı takip eden algı savaşları iddiası şeklinde

algılanmasına sebep olmaktadır. Konunun ‘ticaret savaşları’ benzeri yürütülmesinin bir diğer kanıtı ise, bilim adamları tarafından ifade edilmeyen ‘laboratuvar sızıntısı teorisi’nin kökenine dair suçlamaların karşılıklı iddialarla yürütülmesidir (Independent Türkçe, 18 Mart 2020).

Konunun siyasallaşmasına dair bir diğer örnek, ABD’nin biyolojik saldırısı olabileceğine dair İran’ın araştırma yürüteceği haberinde görülebilir (Independent Türkçe, 13 Nisan 2020). Rapora dayanarak sadece Çin’in bütün bilgileri paylaşmadığı üzerinden Çin’i sert bir şekilde eleştiren Biden’ın yaptığı eleştiri, istihbarat topluluğunun ‘en erken Covid-19 vakalarından alınmış klinik örneklerden veya epidemiyolojik verilerin tam bir kavrayışından yoksundur’ ifadelerine dayanmaktadır (Independent Türkçe, 29 Ağustos 2021). Ancak ABD İstihbarat Topluluğu’nun 90 günlük süre zarfında hazırladığı raporda hiçbir somut delil olmamasına rağmen, Çin üzerinde baskıya devam eden Biden, bir anlamda Çin’i bloke edebilmek için ‘laboratuvar sızıntısı teorisi’ne dair infialli diri tutmaya devam etmektedir (Independent Türkçe, 29 Ağustos 2021).

Nitekim bir başka haberde belirtildiği üzere, söz konusu raporda, ‘tüm istihbarat kurumlarının virüsün biyolojik silah olarak geliştirildiğine inanmadığı’ belirtilmektedir (Independent Türkçe, 27 Ağustos 2021). Çin ise, ABD’nin söz konusu tavrını, ‘siyasi manipülasyon’ olarak nitelemekte ve Çin’i günah keçisi olarak gösterme çabaları olarak reddetmektedir (Independent Türkçe, 30 Ağustos 2021). Konu elbette araştırılması gereken bir konu olmakla beraber, virüsün kökenine dair siyasi atışmalar konuyu asıl mecrasından çıkararak gerçek verilere ulaşmayı engellemektedir.

Zaman geçtikçe virüsün kökenine dair tartışmalar bağlamında, yeni çarpıcı ve kafa karıştıran bilgiler ortaya çıkmaya devam etmektedir. Bunlardan biri olarak, ABD’de yayınlanan yeni belgeler, ABD Ulusal Sağlık Enstitüsü ile Vuhan’daki laboratuvarın ilişkisinin yeniden sorgulanmasına yol açmıştır. Bu belgeler, 2014 ile 2019 arasındaki beş yıllık bir süre içinde 3,1 milyon dolarlık hibe ile ‘Fauci’nin Ulusal Sağlık Enstitüsü’nün (NIH) Çin’in Vuhan laboratuvarında işlev kazanımı araştırmalarını finanse edecek boyutta yardım sağladığına’ dair bilgileri ortaya çıkarmıştır (Mynet, 8 Ekim 2021). Yine ortaya çıkan başka bir rapora göre, NIH, Vuhan enstitüsünde toplam 65 araştırma projesini finanse etmiş ve birçok projenin

'yarasa koronavirüsleri üzerine riskli araştırmalar' içerdiği iddia edilmiştir (Mynet, 8 Ekim 2021). Diğer taraftan, ABD'li yetkililer tarafından ele geçirilmiş Çin'in 'Koronavirüs belgeleri', Çinli bilim adamlarının son altı yıldır koronavirüs dahil biyolojik ve genetik silahlar üzerinde araştırmalar yürüttüğüne ve bu projeyi bir savaş durumunda 'zaferin temel silahı' olarak adlandırdığına dair iddiaları içermektedir (Mynet, 8 Ekim 2021).

Avustralyalı araştırmacı gazeteci Sharri Markson'un, ABD'nin pandemiyle mücadeledeki bir numaralı halk sağlığı uzmanı Dr. Anthony Fauci'nin koronavirüsün Çin'deki bir laboratuvarından sızdığı iddiasıyla ilgili tutumuna yönelik eleştirileri tartışmaları alevlendirmiştir. Fauci'nin, laboratuvar sızıntısını "örtbas ettiği" iddialarına, ABD'nin önde gelen hastalık uzmanlarından Kristien G. Andersen 'Örtbas değil, bilimin ta kendisi' diyerek cevap vermesi de haberlere yansıyan bir diğer gelişmedir (Independent Türkçe, 3 Haziran 2021). Andersen, Nature'da yayımlanan bir makaleyi paylaşarak makalenin, 'Analizlerimiz, SARS-CoV-2'nin bir laboratuvar ürünü veya kasıtlı olarak manipüle edilmiş bir virüs olmadığını açıkça göstermektedir' dediğini aktarmış ve bu olasılığın ciddi şekilde düşünöldüğünü ancak aynı sonuca vardıklarını ifade etmiştir (Independent Türkçe, 3 Haziran 2021).

Buna rağmen, viroloji enstitüsündeki araştırmaların Çin'in siyasi emelleriyle ilişkilendirilmesine karşı çıkan Fauci, önceleri laboratuvar teorisini redderken, Biden'ın başa gelmesi sonrası konunun üzerine giderek istihbarat raporu istemesi akabinde teoriyle ilgili tutumunu değişirmiştir (Independent Türkçe, 3 Haziran 2021). Çin Dışışleri Bakanlığı ise, "ABD, laboratuvar sızıntısı teorisini abartmaya devam ediyor, amacı kaynağın izini sürmek mi yoksa dikkati başka yöne çekmek mi?" diyerek, DSÖ'ye başta ABD'deki Fort Detrick askeri üssünde bulunan bir laboratuvar olmak üzere diğer ölkeleri de araştırma çağrısı yapmıştır (Independent Türkçe, 3 Haziran 2021).

Tüm bu 'suçlama savaşı'nın, oluşturduğu kamuoyuna ışık tutan ABD'de yapılan bir anket, kamuoyunun bu tartışmalara tepkisini ölçmesi açısından önemlidir. Ankete göre, yetişkinlerin yaklaşık %46'sı 'laboratuvar sızıntısı teorisi'ne inandığını belirtirken, %26'sının 'doğal yollarla bulaşma teorisi'ne inandıklarını ve %28'inin fikir beyan etmediği ortaya çıkarılmıştır (Forbes, 9 Haziran 2021). 2.200 yetişkin üzerinde yapılan ankete göre, 'laboratuvar sızıntısı teorisi'ne inananlar arasında,

Cumhuriyetçiler %70, bağımsızlar sadece %41 ve Demokratlar %32 şeklinde bir dağılım gözlenmiştir (Forbes, 9 Haziran 2021). Bu veriden de görüldüğü üzere, özellikle Trump döneminde şiddetle savunulan ‘laboratuvar sızıntısı teorisi’, aynı zamanda ABD’nin Çin ile mücadelesinde Cumhuriyetçilerin mücadele tarzının da bir vesikası olarak görülebilir. Zira bu teorinin gündemden düşürülmemesi ve kanıtlanması ile ilgili adeta bayrak taşıyıcılığı yapanlar, ağırlıklı Cumhuriyetçiler olarak karşımıza çıkmaktadır (McCourt, 2021: 648). Tüm bu virüsün kökeni ile ilgili teori tartışmalarının ABD-Çin ilişkilerini daha da azaltmasından endişe duyulmaktadır (NPR, 31 Mart 2021).

6.1.3 Çin Karşılık Veriyor: Bilimi Özgür Bırakmak mı, Politik Bir Savunma Savaşı mı?

Tüm bu ABD iddialarına karşın Çin, genel anlamda söz konusu ‘virüsün kökeni’ iddialarını reddederek, ABD’nin Maryland’deki önde gelen bir askeri biyomedikal Araştırma Laboratuvarı olan Fort Detrick’i uzmanların denetimine açması gerektiğini vurgulamaktadır (Yang, 2020: 12). Ve virüsün ilk olarak bu askeri üste bazı askerlerde görüldüğü tezi üzerinden savunma geliştirmektedir (Yang, 2020: 12). Çin’de yayınlanan bazı yayınlarda, Anglo-Amerikan medyası ve ABD Hükümetinin, Çin’in endişelerini komplo teorisi olarak yaftalamak yerine, iki ülkenin de virüsün kökeni konusunda beraberce şeffaf çalışması gerektiği vurgulanmaktadır (South China Morning Post, 18 Şubat 2021). Bir Çinli Ulusal Güvenlik Konseyi sözcüsü tarafından, ‘ABD Hükümetinin, salgının kökeninin "müdahale veya siyasallaştırmadan arınmış" uzman odaklı değerlendirmesini desteklemek için DSÖ ve diğer üye devletlerle birlikte çalışıldığı’ belirtilerek, ‘Vuhan laboratuvarı personelinin Covid-19 salgınından aylar önce hastalandığı iddiaları’ reddedilmektedir (Euronews, 24 Mayıs 2021). Hatta Çin Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi’nde epidemiyolog olan Zeng Guang, “Ülkenin sahip olduğu tüm biyolojik silahlarla ilgili konular incelemeye tabi tutulmalıdır” dediği ABD’nin, virüsün kökenine dair Çin’den önce görülme olasılığına karşı incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (Euronews, 17 Haziran 2021). ABD’nin ‘laboratuvar sızıntısı teorisi’ üzerinden bilimsel fikir birliğini baltalamaya çalıştığı ve ‘muazzam boyutlardaki bir

sağlık krizinin tüm işaretlerini görmezden gelip, bilimin inkarına girişerek' kendi meşruiyetine darbe vurduğu görüşleri de mevcuttur (Norrlöf, 2020: 1292).

Vuhan Viroloji Enstitüsü'nden Shi Zhengli, 'işçilerin pnömoni benzeri semptomlarına bir mantar enfeksiyonunun neden olduğu' yönünde açıklama yapmış ve incelenen serum örneklerinden işçilerin 'SARS-CoV-2 ile enfekte olduklarına dair hiçbir işaret bulamadıklarını' belirtmiştir (Euronews, 9 Haziran 2021). "Yarasa kadın" lakaplı Dr. Shi, 'Dünyanın nasıl bu hale geldiğini anlamıyorum, masum bir bilim insanının üzerine sürekli pislik akıtıyorlar' sözleriyle, 'laboratuvar sızıntısı teorisi' reddetmiştir (Independent Türkçe, 15 Haziran 2021). Ve 'Yanlış bir şey yapmadığımdan eminim, yani korkacak bir şeyim yok' şeklindeki açıklamalarıyla konunun 'mutlak güvensizlikten kaynaklanan spekülasyonlar'dan kaynaklı tartışıldığını savunmuştur (Independent Türkçe, 15 Haziran 2021). Uzman David Robertson ise, 'Sars-CoV-2'nin bilinen en yakın akrabasını yeni bir virüs oluşturmak için değiştirmenin, genomdaki farklılıkların sayısı göz önüne alındığında "neredeyse imkansız" olacağını' ifade ederek tartışmalara farklı bir boyut kazandırmıştır (South China Morning Post, 9 Haziran 2021). Buna rağmen kamuoyuna, ilgili laboratuvar ile ilgili araştırmaların konu tam olarak aydınlanana kadar devam etmesi çağrılarını yinelemiştir (South China Morning Post, 9 Haziran 2021).

Virüsün kökenleri ile ilgili ABD ve Çin arasında yaşanan gerilimde, hedef haline gelen DSÖ tarafından yayınlanan rapor ABD tarafından eleştirilirken, Çin tarafının ise, ABD'nin DSÖ'yü destekleyen ülkelere parmak sallamak yerine kendisini en yüksek standartlara taşıması gerektiği şeklinde cevap verdiği görülmektedir (Reuters, 14 Şubat 2021). Yine başka bir haberde, bir yandan Guardian'ın iddia ettiği üzere, Çin'in virüsün kökenini araştırmak için çok az şey yaptığı iddia edilirken, aynı haberde DSÖ Başkanı Dr. Tedros tarafından aynı tarihlerde yapılan açıklamasında virüsün kökeni ile ilgili Çin makamları ile çalışmaya devam ettikleri ifade edilmektedir (Dailymail, 23 Şubat 2021).

Yine de, 'virüsün kökeni' araştırmaları konusu, öyle muallak bir hale gelmiştir ki, araştırma için Çin'e giden Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) uzman ekibinden bazıları, 'ilk vakalara ait ham bilgileri vermediği' için Çin'i eleştirirken, bazıları ise, bunun doğru olmadığını belirterek bunun bir çarpıtma olduğunu ifade etmektedir (Timetürk, 15 Şubat 2021). Diğer taraftan, bu eleştiriler akabinde Çin, ilginç bir kampanyaya

imza atarak, Manhattan'ın Times Meydanı'nda bir dizi reklam yayınlayarak, virüs kökeni iddialarını yalanlayan, bugüne kadar diğer ülkelere Covid-19 kapsamında yaptıkları yardımları anlatan ve birlik çağrısı yapan bir çalışmaya imza atmaktadır (International Business Times, 22 Şubat 2021). Ayrıca, Çin, 'sağduyu ve bilimsellikten uzak' olarak tabir ettiği ikinci DSÖ soruşturmasının, önyargılı bir şekilde 'laboratuvar sızıntısı teorisi'ni araştırarak olmasından dolayı, şimdilik soruşturmayı reddettiğini açıklamıştır (Euronews, 22 Temmuz 2021). Bu açıklama, ABD tarafından tepkiyle karşılanmıştır (BBC, 23 Temmuz 2021).

Son olarak, virüsün kökeni tartışmaları hususunda önemli bir gelişme olarak, 2021 Haziran ayında basına demeç veren Vuhan laboratuvarında görev alan tek yabancı bilim insanı Avustralyalı Danielle Anderson'un söyledikleri dikkate değerdir. Anderson, olasılığı son derecede zayıf olarak nitelediği laboratuvardan sızma ihtimaliyle ilgili hiçbir somut olay veya kanıtın olmadığını, 'bu laboratuvarın benzerleriyle aynı şekilde işleyen "sıradan" bir merkez olduğunu', 'söz konusu laboratuvarda çalışılan patojenlere dair katı protokoller uygulandığını' aktarmaktadır (Independent Türkçe, 28 Haziran 2021).

Vuhan Viroloji Enstitüsü'nün Çin anakarasında bulunan BSL-4 laboratuvarında araştırma yapan tek yabancı bilim insanı olan Anderson ayrıca, ABD istihbarat raporlarında, çalışanların Covid-19 benzeri semptomlarla hastalandığı iddia edilen tarihte laboratuvarda görevde olduğunu ancak ne kendisinin ne de tanıdığı herhangi bir meslektaşının hasta olmadığını belirtmiştir (Independent Türkçe, 28 Haziran 2021). 'Birileri hasta olsaydı ben de hasta olurum ama değildim' diyen Anderson, 'Aşılardan önce Singapur'da koronavirüs testi yaptırdım ve virüse hiç yakalanmadığım ortaya çıktı' diyerek iddiaları reddetmiştir (Independent Türkçe, 28 Haziran 2021). 'Vuhan'daki meslektaşlarının çoğunun, Nipah virüsüyle ilgili bir toplantı için aralık sonunda Singapur'a geldiğini ifade eden' Anderson, bilim insanlarının heyecanlı ve dedikoducu olduğunu ve buna rağmen o toplantıda böyle bir hastalığa dair birşeyler yaşandığını ima eden hiçbir şeyin olmadığını ve konuşulmadığını da sözlerine eklemektedir (Independent Türkçe, 28 Haziran 2021).

Özellikle Cumhuriyetçilerin 'suçlama savaşının' ön cephesinde yer almasının nedeninin, pandemiyle ABD sisteminde yönetim, kapasite ve hazırlık açısından altta yatan çatlakların açığa çıkması sonucu sorgulanan küresel siyasi ve diplomatik

liderliğinin kendileri için doğuracağı sonuç yatmaktadır (Dombrowski ve Reich, 2020: 1256). Bu ortamda, Çin ile artan jeo-ekonomik rekabetin doğurduğu ortamda girilecek olan seçimlerde, kendilerine yönelen eleştirileri engelleme çabaları olduğu iddiaları bu nedenin asıl çekirdeğini oluşturmaktadır (Dombrowski ve Reich, 2020: 1256). Ancak yine de, daha önce ortaya konduğu üzere yeni gelen Biden yönetiminin selefinden devraldığı özellikle Çin'e yönelik politika ve yaklaşımlarda esaslı bir değişme olmadan devam ettirildiği görülmektedir.

6.2 ÇİN'İN KÜRESEL LİDERLİK GİRİŞİMİ: AŞI DİPLOMASİSİ Mİ, KÜRESEL KAMU YARARI MI?

Pandemi ile beraber, dünyadaki bütün ülkelerin sağlık sistemlerindeki problemler gün yüzüne çıkarken, pandeminin etkilerinden bir an önce kurtulma mücadelesi devletleri genel itibarıyla kendi içine kapatmış ve devletler kendi içlerindeki sağlık sorunlarına odaklanmıştır. Ortaya çıkan bu durum, küresel liderlik düzleminde bir boşluk oluşturmuştur. Buradaki boşluğu doldurma yarışı ise, koruyucu maskeler ve sağlık ekipmanları ile başlamış, Covid-19 aşılı ile kıyasıya devam etmiştir. Bu başlıkta, bu bağlamda Çin'in ne gibi faaliyetlerde bulunduğu ve oluşan boşlukla ilgili tartışmalar ortaya konmaya çalışılacaktır.

6.2.1 Sağlık Diplomasisi: Pandemide Çin Liderliği ve Yumuşak Gücü

Genel anlamıyla literatürde 'sağlık diplomasisi' olarak tanımlanan kavram, pandemi özelinde 'maske diplomasisi' ve 'aşı diplomasisi' olarak da karşımıza çıkmaktadır. Aynı konuyu ifade eden farklı enstrümanlar olması sebebiyle kısaca 'sağlık diplomasisi' tanımlanmaya çalışılacak ve daha sonra pandeminin en can alıcı enstrümanı haline gelen 'aşılar' üzerinden yürütülen girişimlerle ilgili veriler aktarılacaktır.

Literatürde sağlık diplomasisi olarak ifade edilen kavram, uluslararası ilişkilerin sürdürülmesi ve güçlendirilmesi anlamında yürütülen siyasi bir faaliyet olarak sağlığın kullanılmasını ifade etmektedir (Chattu ve Knight, 2019). Fazal'a göre sağlık diplomasisi, sağlığı teşvik eden ya da sağlık dışı amaçlara ulaşmak için sağlığı kullanan uluslararası yardım veya iş birliğidir (Fazal, 2020: 78). Sağlık

konusunda küresel politika oluşturmak için oluşturulan çok düzeyli ve çok aktörlü müzakere süreçlerini ifade eden ‘küresel sağlık diplomasisi’nden (Alcazar, Drager, Kickbusch, Novotny ve Silberschmidt, 2007) farklı olarak ‘sağlık diplomasisi’nin amacı ulusal hedeflerle ilgili olabilmektedir. Bu bağlamda, literatürde ABD’nin daha önceki sağlık krizlerinde yaptığı şeyin de sağlık diplomasisinin bir çeşidi olarak, sağlığı ‘kalpleri ve zihinleri kazanmanın’ bir yolu olarak kullandığına dair görüşler mevcuttur (Vanderwagen, 2006). Fazal’a göre, Küresel sağlık kuruluşlarından ziyade bölgesel ya da ikili sağlık diplomasisine yönelim, ikincisinin daha etkili görülebileceği ve yine ikincisinin devletlerin uzun vadeli politik çıkarları adına stratejik kazanım olarak görebilecekleri tezinden hareketle, vericinin çıkarlarının alıcıdan daha fazla fayda sağlayabilmesinde yatmaktadır (Fazal, 2020: 91).

Literatürde yer alan bazı tanımlamalardan sonra, Çin’in pandemi ile ilgili yürüttüğü küresel faaliyetlere ilişkin verilere geçebiliriz. DSÖ, aşılananların %51’inde semptomatik hastalıkların ve %100’ünde hastaneye yatışların önlendiğini paylaştığı Çin’in Sinovac aşısına 2021 Haziran başı itibariyle acil kullanım onayı verildiğini açıklamıştır (NTV, 1 Haziran 2021). Ancak Çin, aşı ile ilgili küresel faaliyetlerine bu tarihin öncesinde başlamıştır. Küresel bir tedarik ağı kurarak Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine aşı yardımları yapan Çin, örneğin Karadağ’a da aşı bağışlayacağını açıklamıştır (Hibya Haber Ajansı, 19 Şubat 2021). Aynı tarihlerde Zimbabve’de başlayan aşılama ve Batı Afrika’da ilk Çin aşısı teslimatının yapıldığı Senegal (Hibya Haber Ajansı, 19 Şubat 2021), Çin’in aşı diplomasisinin diğer durakları olmuştur. Biontech aşılarını da test eden, Sao Paulo’daki Butantan Biyomedikal Merkezi’nden yapılan açıklamaya göre Sinovac, İngiltere ve Güney Afrika varyantlarına karşı da etkilidir (Hibya Haber Ajansı, 19 Şubat 2021). Bu veriler ışığında 100 milyon doz sipariş daha veren Brezilya’da Çin aşısı, aşılama programının öncelikli aşısı haline gelmiş bulunmaktadır (Hibya Haber Ajansı, 19 Şubat 2021).

Yine Brezilya’ya Sinofarm tarafından Aralık 2020’de ve AstraZeneca tarafından Ocak 2021’de gönderilen 50.000 doz aşının ardından Sinofarm, Çin tarafından bağışlanan 300.000 dozluk bir sevkiyatı daha gerçekleştirmiş ve iki ülke liderleri “karşılıklı destek” çağrısında bulunmuştur (ABC News, 23 Şubat 2021). Çin, Belarus’a da aşı yardımında bulunmuş ve karşılığında havaalanındaki devir

teslim töreninde konuşma yapan Belarus Sağlık Bakanı Dmitry Pinevich, Çin'e şükranlarını iletmiştir (Xinhua, 21 Şubat 2021). Ayrıca iki Devlet Başkanının telefon görüşmesi akabinde, sağlanan aşı jestinin, 'Belarus ile Çin arasındaki kapsamlı stratejik ortaklığın zorlukların testine dayanabileceğini bir kez daha kanıtladığını' ifade etmiştir (Xinhua, 21 Şubat 2021). Buna karşılık, Çin'in Belarus Büyükelçisi Xie Xiaoyong, ilişkilerinin yüksek seviyesinin somut bir uygulaması olduğunu vurgulayarak, 'Çin hükümetinin ve Çin halkının, hükümete ve Belarus halkına karşı dostane duygularını ifade etmek için bu yardımı sunduğunu' (Xinhua, 21 Şubat 2021) söylemiştir.

Çin, Zimbabve'ye 200.000 doz aşı bağışlamış ancak Zimbabve İnsan Hakları avukatları, hükümete gerekli testleri yapması, aşısının güvenli olduğuna dair güvence vermesi, varyantlara karşı etkililik garantisi vermesi gibi konularda çağrı yapmış ve dikkate alınmazsa halk sağlığını riske atma gerekçesi ile dava açacaklarını duyurmuşlardır (AllAfrica, 19 Şubat 2021). Buna rağmen, Mısır ve Ekvator Ginesi'nden sonra Afrika'ya yapılan ilk aşı bağışlarından birinin yapıldığı Zimbabve'de (AllAfrica, 15 Şubat 2021), batı ambargolarından sonra Çin ile kurulan yakın ilişki daha da pekişmiş ve Zimbabve Başkan Yardımcısı yaptığı konuşmada 'uzun dostluk ve dayanışma bağı' vurgulamıştır (Bloomberg, 15 Şubat 2021). Buna mukabil Çin'in Zimbabve Büyükelçisi Guo Shaochun ise, bağış yapılan 58 ülkeden biri olduğunu vurguladığı Zimbabve için 'kardeşlik' vurgusu yapmıştır (Bloomberg, 15 Şubat 2021). Aynı şekilde Zimbabve Cumhurbaşkanı Emmerson Mnangagwa da, Çin ile uzun zamandır süregelen ilişkilerin kanıtı olarak gördüğü bu yardım için minnettarlıklarını ifade etmiştir (Xinhua, 13 Şubat 2021).

ABD'nin yakın coğrafyası olan Güney Amerika'da da aşı ile ilgili önemli girişimlere imza atan Çin, Şili'de oldukça önemli bir aşı diplomasisi zaferi elde ederek, Şili Cumhurbaşkanı Sebastián Piñera'nın övgü dolu sözleriyle taltif edilmiştir (The Diplomat, 3 Mart 2021). Henüz test sonuçlarının beklenen düzeyde iyi olmadığı vurgulanan bir makalede, Çin'in aşı diplomasisini reddettiği ve aşılarda "küresel bir kamu yararı" olarak gördüğünden bahsedilmekte, Avrupa'daki önemli başarıların altı çizilmektedir (The Diplomat, 3 Mart 2021). Biontech aşılarının söz verildiği miktarda gelmemesi ve bu gibi aşılarda ultra soğuk depolama ihtiyacına nazaran standart buzdolaplarında saklanabilen Çin aşılarının hibesi, Şili gibi

ülkelerde oldukça olumlu karşılanmış ve cazip bulunmuştur (The Diplomat, 3 Mart 2021). Filipinler'e bağışlanan 600.000 aşı sonrası, Güney Çin Denizi konusundaki diplomasinin dostça değişmesi beklentisinin üstü kapalı bir şekilde gündeme gelmesi de, aşı konusunda Çin'in davranışlarına yönelik önemli bir vakıa olarak görülebilir (The Diplomat, 3 Mart 2021).

Meksika örneğinde görüldüğü gibi, aşı tedarikindeki yarış, Mart 2021'de Meksika hükümetinin bir kumar oynayarak henüz onaylanmamış Çin aşıları için 36 milyon dozluk bir anlaşma yapmasında da görülmektedir (South China Morning Post, 10 Mart 2021). Nepal'de de, Hindistan tarafından satılan 1 milyon doz aşından sonra, COVAX¹'tan 348.000 dozu Mart ayında alarak aşılama çalışmaları başlamış ancak Hindistan tarafından söz verilen ikinci parti 1 milyon doz gelmediği için çalışmalar yarıda kalmıştır (International Business Times, 30 Mart 2021). Akabinde devreye giren Çin, Çin Büyükelçisi Hou Yanqi'nin 'Çin-Nepal dostluğuna verdiğimiz önemi gösteriyor' diye ifade ettiği 800.000 doz Çin Sinopharm aşısı desteği ile aşılama sürecinin devam etmesi için Nepal'e destek vermiştir (International Business Times, 30 Mart 2021).

Çin Nisan 2021'de, aşılama çalışmalarına Şubat ayında AstraZeneca aşısı ile başlayan ve halihazırda 2 milyon doz Sinovac aşısı satın alan, ABD'nin yanı başındaki El Salvador'a da 150.000 doz aşı bağışlayacağını bildirmiştir (Reuters, 5 Nisan 2021). Avrupa'da da aktif bir şekilde aşı girişimlerine devam eden Çin, Mart 2021'de Sinovac'ı onaylayan Ukrayna ile 5 milyon doz aşı için anlaşma sağlamış bulunmaktadır (Reuters, 9 Mart 2021). Çin'in, yine Güney Amerika'daki aşı girişimlerine örnek olarak, Şili ile 10 milyon doz gibi bir rakamın müzakere edildiği ve satışının gerçekleşeceği açıklanmıştır (Reuters, 2 Mart 2021). Çin, ABD'nin aşı bağışlayacağını ilan ettiği El Salvador'a, birkaç saat sonra 1,5 milyon doz Sinovac aşısı bağışlanacağını duyurmuş ve El Salvador Cumhurbaşkanı Nayib Bukele, mesaja bir Çin bayrağı ve El Salvador bayrağı ekleyerek, Çin Büyükelçiliğinin duyurusunu retweetlemiştir (South China Morning Post, 3 Temmuz 2021).

ASEAN Genel Sekreteri Dato Lim Jock Hoi tarafından, Çin'in Güneydoğu Asya ülkelerine yönelik yardımlarına dair yapılan açıklamada da, sağlık

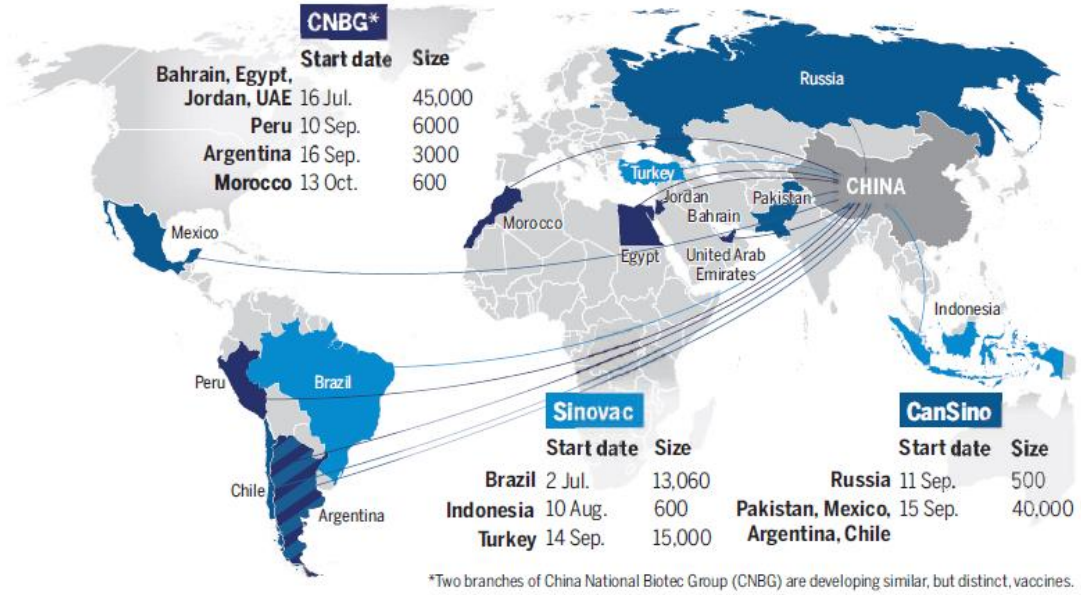
¹ COVAX Küresel bir aktör olarak, örneğin Afrika ülkeleri gibi düşük ve orta gelirli ülkelere Covid-19 aşısı sağlamak için BM bünyesinde kurulan bir küresel yönetim organıdır.

yardımlarının etkisini görebiliriz (ASEAN, 21 Nisan 2020). Aynı doğrultuda Çin, İran ile ilişkilerindeki jeopolitik hamlelerinden biri olarak yorumlanabilecek bir çağrıyla ve küresel sorumlu ülke imajıyla uyumlu olarak, İran'a karşı yaptırımların kalkmamasının insani yardım faaliyetlerini aksatacağını belirtmiştir (Economic Times, 16 Mart 2020). Pandemiyle ortaya çıkan, Avrupa'da süregiden jeopolitik savaşta, pandeminin erken aşamasında ABD Avrupalılara seyahat yasağı getirmiştir (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 325). Buna karşın Çin, kamu diplomasisi örneği olarak görülebilecek şekilde gerek devlet düzeyinde gerekse küresel şirketleri olan Alibaba ve Huawei gibi şirketleri düzeyinde Avrupa'ya cömertçe tıbbi yardımlarda bulunmuş ve bölge ülkelerinden oldukça takdir toplamıştır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 325). Hatta bazı yazarlara göre Çin, bu yardımlarla Avrupa'nın yarısının 'kalbini kazanmıştır' (The Diplomat, 25 Mart 2020).

Çin, Faz 3 denemeleri için, çeşitli ülkelerle iş birliği yaparak hem aşularının yaygınlaşmasını sağlamaya çalışmış, hem de güvenilirlik anlamında kullandığı aşı teknolojisini ön plana çıkartmaya çalışarak aşularının etkinliğini çok uluslu olacak şekilde test etme imkanı elde etmiştir (Cohen, 2020: 1264). Şekil 12'de görüldüğü gibi Çin, aşuların denemeleri için Güney Amerika'dan, Afrika, Avrupa ve Güneydoğu Asya'ya kadar 14 ülkeyle iş birliği yaparak, gerek aşı girişimlerinin ilk soluğunu başlatmış ve gerekse aşularının güvenilirliği noktasında öncü bir strateji izlenmiştir (Cohen, 2020: 1264). Bu da Çin'in aşı diplomasisinin ilk aşama çalışmalarına örnek olarak gösterilmektedir (Cohen, 2020: 1266).

Vaccine road trip

With few COVID-19 cases at home, Chinese vaccinemakers have had to test the worth of their candidates abroad. Four are in efficacy trials in 14 countries.

Şekil 12: Çin Aşılarının Faz 3 Denemeleri İçin Gittiği Ülkeler

(Cohen, 2020: 1264)

Aslında Çin, sağlık alanındaki uluslararası girişimlerine çok önce 1963 yılında, ilk sağlık ekibini Cezayir'e göndererek başlamıştır (Jing, Peilong ve Yan, 2011). Goldzien'e göre Çin, Hu Jintao döneminde ortaya atılan 'uyumlu toplum' sloganıyla sağlık diplomasisinin temellerini atmış ve gerek SARS, gerek 2009 H1N1 salgını ve gerekse de 2013 kuş gribi salgını (h7n9) sırasındaki kontrol ve kendisini yardımsever bir ülke olarak etiketleme çabalarıyla bu tür bir konuya bir nevi hazırlıklı yakalanmıştır (Goldizen, 2016). 2016 yılında Xi'nin açıkladığı 'Çin sağlık vizyonu 2030' politikası (Liu, Shao ve Tan, 2017) ve 2017 Ocak ayında DSÖ ile imzalanan 'Sağlık İpek Yolu' (HSR) mutabakat zaptı (Lancaster, Rapp-Hooper ve Rubin, 2020) ile olası küresel sağlık sorunlarıyla ilgili altyapısını geliştirme yolunda ilerleyen Çin, Covid-19 pandemisinin patlak vermesiyle kendisini sorumlu bir küresel sağlık lideri olarak lanse edip, küresel hegemonya rekabeti düzleminde ilerleme sağlamaya çalışmıştır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 323).

Özellikle 2006 yılında Afrika politikasının gelişmesiyle, bölgenin en hayati ihtiyacı olan sağlık konusundaki yardımlarla sağlık alanındaki diplomatik girişimler

yoğunluk kazanmıştır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 323). Bu doğrultuda, 2010 yılı sonuna gelindiğinde Çin, 48 Afrika ülkesine 1.700 sağlık çalışanı göndermiş bulunmaktaydı (Knowledge Wharton, 22 Kasım 2011). Sağlık konusundaki bu girişimlerin etkisiyle, bazı araştırmalara göre Afrika’da, ABD ve Çin’in neredeyse eşit jeopolitik etkiye sahip oldukları gözlemlenmektedir (Simmons, 2014). Çin’in Afrika ülkelerine sağlık konusunda yaptığı yardımlar sayesinde hem yerel liderler hem de halk arasında yardımsever bir imaj çizdiği muhakkak görünmektedir.

Özellikle SARS salgını sırasında, DSÖ’nin seyahat yasaklarına dair yayınladığı tavsiyelerle kurumun gücünü keşfeden Çin’in, DSÖ ve benzeri küresel yönetim organlarına daha aktif bir şekilde katılmasına ve bunların siyasi önemini farketmesine neden olmuştur (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 324). SARS salgını ile birlikte yaşanan kriz ve deneyimin Çin’in küresel anlamda sağlık diplomasisi anlayışı için bir dönüm noktası olduğu ifade edilmektedir (Chan, Chen ve Xu, 2012). Akabinde gerçekleşen H1N1 salgını, değerlendirme yapmak için kısa sürmüş olsa da Çin, salgının merkez üssü Meksika’ya hızlı bir şekilde yaptığı yardımlarla girişimde bulunmuştur (Reuters, 1 Mayıs 2009). Aslında Çin’in, gerek Afrika’ya ve gerekse dünyanın diğer bölgelerine yaptığı sağlık yardımlarını bu farkındalıklar, altyapı ve vizyon üzerinden okumak ve çok önceden ABD’nin tekelinde görünen ‘yüksek profilli bir insani yardım sağlayıcısı’ imajını ele geçirmek olduğunu söyleyebiliriz.

Bazı görüşlere göre Çin, ‘virüs kökeni’ ithamlarıyla bozulma tehlikesi yaşayan imajını düzeltmek, jeopolitik ve jeostratejik etkilerini genişletmek ve aynı zamanda Covid-19 sonrası dünya düzeninde hegemon unvanını kazanmak için küresel sağlık diplomasisini bir yumuşak güç çarpanı olarak kullanmaktadır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 326). Ve bu da ABD ile Çin arasındaki rekabeti daha da yoğunlaştırmaktadır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 326). Singapur Ulusal Üniversitesi’nden Çin uzmanı Ian Chong, Çin’in aşı satma ve bağış stratejisinin ‘virüsün ilk olarak Vuhan’da tespit edildiği anlatısından uzaklaştırmak ve bu stratejiyle kendini bilimsel bir güç merkezi olarak göstermek için bir çaba’ olduğunu iddia etmektedir (BBC, 19 Temmuz 2021).

9 Şubat 2021 tarihi itibarıyla, ülke içinde 40 milyon kadar aşı yapılmasına karşın, 46 milyon doz aşı ihracı yapan Çin, ‘aşı diplomasisi’ne ağırlık verdiği eleştirilerinin yanında, diğer yüksek gelirli ülkeler gibi aşı milliyetçiliği yapmadığı

için aşı ulaştırdığı ülkelerde takdirle karşılanmaktadır (Dünya, 15 Şubat 2021). Çin'in sağlık yardımları da dahil olmak üzere çeşitli enstrümanları kullanarak, küresel yönetim kurumlarındaki etkisi, Hong Kong gibi çeşitli konularda uluslararası kurumların gündeme almasıyla, Çin'i destekleyen ülke sayısındaki artışlarda da görülmektedir (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 331). Çin, bazı ülkelerde olumsuz algılansa da, siyasal sistemindeki istikrar dolayısıyla ABD'ye nazaran daha öngörülebilir görüldüğü ve büyük ekonomik gücü sebebiyle ekonomik olarak ayrılmak istenmeyen bir ülke pozisyonuna gelişi, Çin'in Covid-19 sonrası dünya düzeninde küresel bir lider olarak konumlanmasını kolaylaştırdığı yapılan yorumlar arasındadır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 331). Buna ilaveten Çin, küresel sağlık diplomasisi ile elde ettiği yumuşak gücünü, özellikle komşularına yönelik sert güç politikalarını arttırmaya yönelik bir araç olarak da kullanmaktadır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 333). Sağlık diplomasisi elbette sadece Çin'e has bir durum değildir. Hindistan, Türkiye ve Tayvan'ın, ABD'ye yaptığı yardımlar da sağlık yoluyla diplomasisinin örnekleri olarak görülebilir (Fazal, 2020: 90).

6.2.2 Çin Liderliğine Yönelik Tepkiler: Rekabet ve Yönetişim Tartışmaları

Çin, aşı üzerinden elde etmeye çalıştığı yumuşak güç stratejisini o kadar kararlılıkla yürütüyor ki, Pekin'in 'Sağlık İpek Yolu' olarak tabir ettiği ve üretiminden dağıtımın her adımına kadar titizlikle yürüttüğü sürecin aksamaması için Etiyopya'nın başkentine içinde futbol sahası büyüklüğünde bir dondurucu da olan tedarik ağı merkezi kurmuştur (The Wall Street Journal, 21 Şubat 2021). Bu da bir görüşe göre Çin'e, 'küresel halk sağlığının koruyucusu olarak hareket etme kapasitesine sahip bir ulus olarak görülmenin prestiji' olarak geri dönmektedir (The Wall Street Journal, 21 Şubat 2021). Bu konudaki kararlılık, Şubat 2021'de AB bünyesinde, Rusya'nın ve Çin'in ülkelerinde ne kadar doz aşılama yaptığı verileri üzerinden, aşığı dış politika hedeflerine ulaşmak için kullandıkları suçlamalarını beraberinde getirmiştir (Euronews, 18 Şubat 2021). Bu bağlamda, özellikle Rusya'nın 'kendi halkını aşılamadan önce Covid-19 aşısını diğer ülkelere sattığı' iddiasının nedenleri ve bu kadar aşı stokunun olup olmadığı tartışmaları (Euronews, 18 Şubat 2021) bizi aşı diplomasisi kavramına götürmektedir. Çin içinde yapılan bazı

yayınlarında da, Çin'in kendi nüfusunu aşılamaktan daha çok aşı diplomasisine önem verdiğine dair görüşlere yer verilmiştir (South China Morning Post, 15 Şubat 2021).

Aşı diplomasisine yönelik çarpıcı bir analizde, Çin, Rusya ve Hindistan'ın özellikle Afrika'da apaçık bir rekabet içinde olduğu, bölgedeki çoğu ülkenin aşı tedarik merkezlerinin bu ülkeler olduğu ve bu ülkelerin aşılarını küresel etkilerini geliştirmek için kullandıkları belirtilmektedir (Sky News, 24 Şubat 2021). Uzun vadede gelişmekte olan ülkeler üzerinde kaldıraç haline gelebileceği bahsedilen bu konu sayesinde, örneğin Rusya ve Çin'in bu ülkelerden hayır diyemeyecekleri küçük isteklerde bulunabileceği iddia edilmektedir (Sky News, 24 Şubat 2021). Latin Amerika'da ağırlıklı olarak Rusya etkisi yanında Çin'in varlığı gözlemlenirken, Doğu Avrupa, Ortadoğu ve Asya'da Çin'in oldukça etkin olduğu belirtilmektedir (Sky News, 24 Şubat 2021). Hindistan da aktif bir şekilde sürdürmeye çalıştığı aşı girişimlerine, Çin için önemi yadsınamayacak Tayvan ve yine Çin ve Rusya'nın aktif olduğu Güney Amerika'da Paraguay ile ivme kazandırmaya çalışmaktadır (Foreign Policy, 20 Nisan 2021).

Covid-19 pandemisiyle birlikte yeni ortaya çıkan 'aşı diplomasisi' ile, bazı ülkelerin yumuşak güç peşinde koştuğunu belirten başka bir yazıda, Çin, Rusya, Hindistan, Fransa, İngiltere, İsrail gibi ülkelerin aşuya erişimi kısıtlı olan ülkelere etki doğurmak ve bazı diplomatik hedeflerine yumuşak erişim için aşuyu kullandıkları belirtilmektedir (The Conversation, 22 Şubat 2021). Örneğin, Moskova'nın Bolivya'ya 5.2 milyon dozluk satışından hemen sonra, Putin'in mevkidaşı Luis Arce ile lityum madenciliği ve nükleer santral inşasına kadar çeşitli konuları tartışması, Çin'in Cezayir'e aşı bağışlarından sonra, Cezayir'i Çin'in kendi iç politik tezlerine saygıya yönlendirmesi gibi örnekler mevcuttur (NBC News, 2 Nisan 2021). Buradan hareketle, aşı stratejilerinin bu ülkelerin 'uluslararası ilişkilerinin tekerleklerini nasıl yağladığına ve dünya çapında etkilerini genişletmelerine izin verdiğine' dikkat çekilmektedir (NBC News, 2 Nisan 2021). Bu da aslında çeşitli ülkelerin yumuşak güçlerini nasıl keskinleştirdiklerine dair örnekler olarak görülebilir.

Sağlık diplomasisi örneği olarak gösterilebilecek ve ABD'nin müttefikleriyle yakınlaşma aracı olarak gördüğü söylenebilecek bir vaka da, Biden'ın Hindistan'a, salgınla mücadelede kullanılan çeşitli sağlık ekipmanları ve aşı hammaddesi gönderebileceğini açıklaması örnek gösterilebilir (Independent Türkçe, 25 Nisan

2021). Konuya geç de olsa giriş yapmaya başlayan ABD, Biden'ın Afrika'ya 25 milyon doz bağışlanacağını açıklamasıyla ilk aşı gönderimini gerçekleştireceğini ilan etmiştir (Foreign Policy, 16 Temmuz 2021). Haziran ayında Bangladeş'e de, 2,5 milyon doz Moderna aşısı göndereceğini ilan eden ABD, yine Çin'in yaptığı gibi stratejik bir hamle olarak değerlendirilebilecek şekilde BRI'nin kritik ülkelerinden birine yardım taahhüdünde bulunmuş oluyordu (TRT World, 20 Haziran 2021). Aynı şekilde ABD de, yaptığı yardımlarda stratejik seçimlerini ön plana almasıyla yumuşak gücü keskinleştirme çabasını ortaya koymaktadır.

Çin, temel sorunlarından biri olarak gördüğü Tayvan'a milyonlarca doz aşı için teklifini iletmiştir ancak şüpheli yaklaşan Tayvan yönetiminin ne yönde karar vereceği tahmin edilememekle beraber isteksiz davranabileceği belirtilmektedir (South China Morning Post, 30 Mayıs 2021). Buna mukabil, Çin'in diğer bazı bölgelerde yaptığı stratejik olarak tabir edilen bir hamlenin benzeri olarak ABD yönetimi, Tayvan doğumlu ABD Senatörü Tammy Duckworth'un sözleriyle, 'Amerika Birleşik Devletleri için Tayvan'ın aşı alan ilk gruba dahil edilmesi çok önemliydi, çünkü acil ihtiyacınızı biliyoruz ve bu ortaklığa değer veriyoruz' şeklinde bir açıklamayla Tayvan'a 750.000 aşı bağışlayacaklarını bildirmiştir (The Guardian, 6 Haziran 2021). Tayvan Dışişleri Bakanı Joseph Wu ise, karşılık olarak bağış ve güçlü destek mesajı için ABD'ye teşekkürlerini iletmiştir (The Guardian, 6 Haziran 2021). ABD'nin akabinde gönderdiği 2,5 milyon dozluk bağışla, Tayvan'ın aşı stoku iki kat artmıştır (The Guardian, 6 Haziran 2021).

Yine aynı tarihlerde Japonya da, Tayvan'a 1,24 milyon doz Astrazeneca aşısını ulaştırmış ve Tayvan Başkanı Tsai Ing-wen yaptığı açıklamayla iyi niyet dileklerini tekrarlayarak bu iki ülkeye teşekkür etmiştir (The Guardian, 6 Haziran 2021). Hatta Taipei'deki binalara büyük teşekkür görselleri asılarak yardımlardan duyulan memnuniyet büyük bir coşkuyla kutlanmıştır (The Guardian, 14 Haziran 2021). Çin ise, bu gelişmelere şiddetle karşı çıkmış ve bu gelişmeler Tayvan ile ilişkileri daha fazla gererken, Çin rakiplerini siyasi gösteriş yapmakla suçlamıştır (The Guardian, 14 Haziran 2021). Tayvan ise Çin'i, aşı edinme programına müdahale etmekle suçlamaktadır (The Guardian, 27 Mayıs 2021). Ancak şirket diplomasisi örneği olarak görülebilecek ilginç bir gelişmeyle, dünyanın en büyük yarı iletken üreticisi TSMC önderliğinde, Tayvanlı büyük teknoloji şirketleri Çin ile anlaşarak ülkelerine

10 milyon aşı dozu satın alınmasının önünü açmışlardır (The Guardian, 12 Temmuz 2021).

DSÖ'ye geri dönen ve sağlık alanında küresel yönetişimi destekleyeceğini ifade ederek aşı konusunda iyimser bir tablo çizen Biden yönetimi, tüm bu gelişmelere rağmen, günde 1,5 milyon aşılama hedefini yayınlamıştır (The Atlantic, 4 Şubat 2020). Bu bağlamda, 200 milyon doz daha Pfizer-BioNTech ve Moderna aşılarının satın alınması gerekliliğini ve aşı tedarikini 1.2 milyar doza çıkararak kısa sürede iyimser tabloyu tersine çevirmiştir (The Atlantic, 4 Şubat 2020). Biden'ın aşılarda eşit dağılımını önemsemiyormuş gibi davranması, "önce Amerika" yaklaşımını seçen selefi Trump gibi çok taraflı girişimlere destek vermek yerine, yerel aşılama çalışmalarına odaklanmayı beraberinde getirmiştir (The Atlantic, 4 Şubat 2020). Diğer tarafta örneğin Afrika'da, aşı dağıtım eşitsizliğinin çok ciddi boyutlara ulaştığı ve bunun da olası başka varyantlar dahil pek çok kabus senaryolarına yol açabileceği ifade edilmektedir (DW, 21 Ağustos 2021).

Buna karşın, Çin'in sorumlu küresel bir güç imajı oluşturma çabalarının bir izdüşümü olarak görülebilecek bir gelişme de, 2021 ortalarında düzenlenen G20 zirvesinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in konuşmasında karşımıza çıkmaktadır (South China Morning Post, 20 Mayıs 2021). Xi, Pekin'in Sağlık İpek Yolu konseptine uygun olarak aşılarda eşit şekilde finanse edilmesi gibi yollarla dünyada oluşan aşılama eşitsizliğinin ortadan kaldırılması gibi çağrılarda bulunmuştur (South China Morning Post, 20 Mayıs 2021). Ayrıca küresel salgınla mücadeleye destek vermeye devam edeceklerini belirten Xi, gelişmekte olan ülkelere gelecek 3 yıl içinde 3 milyar dolarlık yardım yapacaklarını da sözlerine ekleyerek, ortak aşı üretimi ve aşılarda fikri mülkiyet haklarının kaldırılması gibi konuları desteklediklerini ifade etmiştir (Independent Türkçe, 22 Mayıs 2021).

Çin, tıpkı 5G'de olduğu gibi 'ilk hareket edenin her şeyi kazandığı' olgusuna benzer şekilde, virüsün pandemi halini aldığı ilk zamanlarda dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Avrupa'da da ilk hareket eden ülke olmuştur (Verma, 2020: 207). Bu doğrultuda, pek çok yardımlarda bulunmuş ve bunun karşılığında ilgili ülkelere geç gelen AB yardımlarına rağmen övülen ülke Çin olmuştur ((Verma, 2020: 207). Çin, ilk zamanlarda 'maske diplomasisi' olarak ifade edilen bu yardımlarla ve AB'nin yardımlar konusunda yavaş davranmasıyla önemli dostlukları

pekiştirmiştir (Foreign Policy, 8 Nisan 2020). Buna karşı AB, bir yandan geç kalan yardımlarını hızlandırmış, diğer yandan Çin'i AB bünyesinde çatlaklar oluşturmakla suçlamıştır ancak örneğin Sırbistan gibi ülkelere Çin'den daha fazla yardım etmesine rağmen AB dayanışmasının bir masal olduğu ithamlarından kurtulamamıştır (Foreign Policy, 8 Nisan 2020). Buradan da görüldüğü üzere Çin, küresel aktör sayılabilecek bölgesel entegrasyonları dahi aşarak küresel ölçekte etki doğuracak hamleler yapmakta ve belki de ilk aşamadan itibaren bilinçli olarak, ABD'nin aksine 'önce dünya' diyerek dünya liderliğine oynadığının sinyallerini vermektedir. Ayrıca ABD ve AB ise, hegemon olarak görüldükleri muhtaç ülkelere gecikmiş yardımlarını ulaştırırsalar da bu kendilerinden beklenen büyüklüğün oldukça altında kalmıştır (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 327).

ABD-Çin arasındaki rekabetin ulaştığı boyut sağlık konusunda verilen önceki tepkilerle karşılaştırıldığında çok açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır, yani şu anki söz konusu çekişmenin önemli bir kısmı güç mücadelesi kaynaklıdır denebilir. Örneğin, SARS salgını sırasında ABD, Çinli sağlık otoriteleri ile 2010'lara kadar süregiden uzun süreli iş birlikleri gerçekleştirmiştir (Bouey, 2019). Aynı şekilde, 2014 yılındaki Ebola salgınında da, Barack Obama ve Xi Jinping salgın konusunda iş birliği yapacaklarına dair bir açıklama yayınlamışlardır (Fazal, 2020: 87).

Covid-19'u 'geleneksel olmayan güvenlik' sorunu olarak ifade eden bir makale, Çin'in sağlık diplomasisini sadece küresel rekabet için değil, bölgesel rakipleri karşısında kazanım elde etmek için de kullandığını ifade etmektedir (Chakrabarti ve Saha, 2021: 124). Pandemiye yatırım eksikliği ve tıbbi yetersizliklerle hazırlıksız yakalanan Güney Asya'da ezeli rakip Çin ve Hindistan sağlık diplomasisi üzerinden bölgede nüfuz yarışına girmişlerdir (Chakrabarti ve Saha, 2021: 124). Diğer taraftan, oldukça kapsamlı ve çarpıcı bir analizde, Çin ve Rusya'nın batıyla uzun süredir rekabet ettiği bölgeler başta olmak üzere, aşı diplomasisi yoluyla yarışı kazanmalarının ötesinde, yakın zamana kadar büyük sağlık felaketleri için adres ülke gösterilen ABD'nin henüz oyunda bile olmadığı vurgulanmaktadır (NBC News, 2 Nisan 2021).

Covid-19 aşılarının dünya çapında eşit dağılımını engelleyen ve ülkelerin iç ihtiyaçlarına öncelik vermesini ifade eden 'aşı milliyetçiliği', virüsün herhangi bir ülkede endemik kalması halinde, bütün dünya için tehdit oluşturmaya devam edeceği

gerçeğinin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır (The Atlantic, 8 Aralık 2020). Dünya çapında aşı alımını izleyen Duke Global Health Innovation Center'ın bildirdiği verilere göre, yüksek ve orta gelirli ülkeler, “ileri piyasa taahhütleri” olarak bilinen ikili anlaşmalarla 5 milyar dozluk aşı siparişi vermiş ve ABD, Avrupa Birliği, İngiltere ve Kanada nüfuslarının iki ile altı katı kadar doz için anlaşma yapmıştır (The Atlantic, 8 Aralık 2020). Bu da aslında, bu ülkeler hızla aşılınmayı tamamlasalar dahi, üretimin talebi karşılayamaması durumundan dolayı pandeminin uzun yıllara yayılmasının önünü açan bir ortam oluşturmaktadır. 2009'daki domuz gribi aşılarının istiflenmesi veya koronavirüs pandemisinde yüz maskeleri, ventilatörler ve diğer temel kaynaklara ihracat yasakları gibi kısıtlamalarla dönülen milliyetçi güdülerin, örneğin iklim gibi diğer küresel konularla ilgili iş birliği için de umutlu olunmasının önünde engel olduğu yorumları yapılmaktadır (The Atlantic, 8 Aralık 2020).

2020'nin sonunda aşılama oranlarına bakıldığında, küresel eşitsizliğin yerini ekonomik hiyerarşiye bıraktığı gözlemlenebilir. Kıtalar bazında bakıldığında, Kuzey Amerika, nüfusunun yüzde 39'una, Avrupa yüzde 23'üne, Güney Amerika yüzde 14'üne, Asya yüzde 8,6'sına, Okyanusya yüzde 3,7'sine ve Afrika'ya yüzde 1'in biraz üzerinde aşılama oranıyla bu çarpıcı gerçeği gözler önüne sermektedir (World Socialist Web Site, 20 Nisan 2021). Bu veriler ışığında, sadece Çin'in tek başına Afrika gibi yerlerde aşı talebini karşılamak için çalıştığı belirtilen bir analizde, ABD'nin Çin'e yetişmek için altı ya da dokuz ayının kaldığı vurgulanmakta ve bu gibi gelişmelerin aşılarda büyük güç mücadelelerinde silah olarak kullanılma stratejilerini doğurduğunu iddia etmektedir (World Socialist Web Site, 20 Nisan 2021). Aynı analizde, dünya çapında satın alınan 7.8 milyar dozun 5.4 milyarını alan zengin ülkelerin ortaya çıkardığı boşluğu doldurmak için kendini konumlandıran Çin'in aşı girişimlerini, ABD kurumsal burjuva medyasının karartmak için özenle çalıştığına dikkat çekilmekte ve kullanılan dilin utanmaz milliyetçilik ve Çin karşıtı provokasyonlar içerdiği belirtilmektedir (World Socialist Web Site, 20 Nisan 2021). Değindiği üzere ABD, kendi halkını önceleyen aşı politikası oluşturmuş ve diğer yoksul ülkelerle ilgili pasif bir tutum sergilemiştir. Buna ilaveten, Biden yönetiminin kritik hammaddelerin ihracatına getirdiği kısıtlamayla etkilenen diğer ülkelerin aşı üretme kabiliyetleri ve ABD dışındaki az sayıda ülkenin aşı üretme kapasiteleri

yeterli olduğundan, birçok Latin Amerika ülkesinin aşılama kampanyalarına başlamak için Çin ve Rusya'dan gelecek tedarige güvendiği aktarılan bir diğer önemli husustur (World Socialist Web Site, 20 Nisan 2021).

Eylül 2021'de 'Daha fazla vaat istemiyoruz, sadece aşıları istiyoruz' diyerek çıkış yapan DSÖ Genel Direktörü Ghebreyesus, şimdiye kadar yapılan 5,5 milyar dozluk aşının %80'inin yüksek ve orta gelirli ülkelerde uygulandığını ve zengin ülkelerin hala aşı eşitliğini sağlamadıklarını ve COVAX ve düşük gelirli ülkelere verilen bağış sözlerinin tutulmadığını ifade etmektedir (Anadolu Ajansı, 8 Eylül 2021). Aşı eşitsizliğini ortaya koyacak şekilde, Eylül 2021 itibariyle dünya geneli aşılama rakamlarına baktığımızda sırasıyla, Güney Amerika (yüzde 56), Avrupa (yüzde 54), Kuzey Amerika (yüzde 54), Asya (yüzde 45) , Okyanusya (yüzde 38) olurken, Afrika'da ise yüzde 40'lık dünya ortalamasının da oldukça gerisinde kalarak, en az bir doz aşılanaanlarının oranı sadece yüzde 5,3 olmuştur (Dünya, t.y.)

Tıpkı BRI'de olduğu gibi Çin, 'aşı diplomasisi' kavramını ısrarla reddederek, 'küresel bir kamu yararı' ile hareket ettiği tezi ile kendini savunmakta ve başta ABD olmak üzere diğer gelişmiş Batı ülkelerini, sadece kendi vatandaşlarını öncelikleri için, 'aşılardan bencil kitlesel istiflenmesi' şeklinde eleştirmektedir (The Guardian, 27 Mart 2021). Sydney Teknoloji Üniversitesi'ndeki Avustralya-Çin İlişkileri Enstitüsü Müdürü James Laurenceson, 'eğer Çin'in eylemlerini aşı diplomasisi olarak adlandıracaksak, Avustralya ve ABD de aşı diplomasisi yapmakta' olduğu ilkesinden hareketle, Çin'in, Avustralya ve ABD'nin yapmadığı, altyapı yatırımlarıyla da aynı bölgelerde ekonomik ve diplomatik etki doğurduğunu ifade etmektedir (The Guardian, 27 Mart 2021). Yani Laurenceson, batılı güçlerin altyapı ve sağlık gibi konularda yardım veya yatırım söz konusu olduğunda kendi ülkelerini önceliklerinden kaynaklı oluşan boşluğu Çin'in doldurduğunu ve bunun salt diplomatik çıkar olarak okunmaması özeleştirisinin yapılması gerektiğini ifade etmektedir (The Guardian, 27 Mart 2021). Aynı zamanda Çin'in, 'kendisini geliştirmekte olan dünyanın lideri olarak gördüğünü' belirten Laurenceson, aşı diplomasisinin Çin tarafından, diğer ülkelere gerçek destek için de, diplomatik amaçlar için de kullanılıyor olabileceğini belirtmektedir (The Guardian, 27 Mart 2021). Çin, 2021 yılında en az 2.6 milyar doz aşı üretme hedefi koymuş ve dünyanın

hemen her bölgesinden 45'ten fazla ülkeye yarım milyar aşı dozu sözü vermiş bulunmaktadır (The Guardian, 27 Mart 2021).

Çin'in aşı ile ilgili girişimleri, aşının kendisiyle ilgili bilimsel veriler tarafından da sekteye uğrayabilmektedir. Örneğin, Filipinlere, yarım milyon dozdan fazla aşı bağışlayan Çin, Filipin Gıda ve İlaç İdaresi'nin (FDA) Sinovac'a acil kullanım onayı vermesi akabinde, ülkenin sağlık çalışanlarında kullanılmasının önerilmemesiyle karşı karşıya kalmıştır (International Business Times, 22 Şubat 2021). Denemeler sonrasında, koronavirüse maruz kalan sağlık çalışanları üzerinde daha düşük etkinliğe sahip olduğunu gösteren veriler sonrası bu yönde bir öneri geliştirildiği açıklanmıştır (International Business Times, 22 Şubat 2021). Bu durumun aksine Çin aşıları, Brezilya'da ise hararetli tartışmaların konusu olmuştur. Uygulanan aşıların %85'inin Sinovac olduğu ülkede bazı senatörler, önceden Çin karşıtı görüşleri ve Çin aşısını hafife alan ifadeleri sebebiyle suçladıkları Cumhurbaşkanı Jair Bolsonaro'yu, geciken aşı teslimatlarıyla ilgili sorumlu tutmuşlardır (South China Morning Post, 19 Mayıs 2021).

Yine Çin'in, en çok aşı dağıtımını yaptığı, 125 milyon doz ile dünyanın en büyük Sinovac aşı alıcılarından Endonezya gibi ülkelerin olduğu ve aşı diplomasisi stratejisinde kilit bir unsur olarak görülen Asya'da, aşısının etkinliği açısından uğradığı eleştiriler ve oluşan şüphelerden dolayı aşı tedariki etkinliğinin azaldığına dair görüşler mevcuttur (BBC, 19 Temmuz 2021). Hatta sosyal medya üzerinden yayılan bu tür bilgiler sebebiyle bazı ülkelerde oluşan halk öfkesi yürüyüşlere dönüşmüş ve Tayland, Endonezya ve Malezya gibi ülkeler diğer aşılarla da yönelmiştir (BBC, 19 Temmuz 2021). Çin aşısı, dağıtımını genişledikçe ve dağıtılan ülkelerde aşılama arttıkça etkililiğine dair analizler de artmaktadır (Forbes, 17 Haziran 2021). Yani aşılar söz konusu olduğunda, tıpkı 5G ekipmanlarında olduğu gibi konu, 'ürünün kalitesi ve etkinliği'ne gelmektedir ki, aşı konusunda şu an kesin olmasa da Çin'in aleyhine bazı durumlar doğabilmektedir. Endonezya gibi ülkeler Çin aşısı kullanmaya devam edeceğini ilan etse de (Bloomberg, 13 Nisan 2021), bütün aşılar için, pek çok ülkede analizler yapılmaya, yayınlanmaya ve ülkelerin tercihlerini etkilemeye devam etmektedir.

Tüm bu çabalara ilaveten, Güneydoğu Asya ülkelerinde yapılan bir anket, Çin'in Covid-19 yardımlarının her zaman beklenen 'yumuşak' etkiyi

vermeyebileceğine dair işaretler taşımaktadır. Söz konusu ankete göre, Güneydoğu Asya ülkelerinin çoğu, pandemi konusunda bölgeye en büyük katkıyı Çin'in sağladığını kabul etseler de, aynı zamanda Çin'in imajının bölgede kötüleştiğini iddia etmektedir (The Diplomat, 20 Şubat 2021). Bunun nedenlerinden bazısının Çin'in artan ekonomik ve politik gücü ve komşularıyla Güney Çin Denizi gibi problemlerin bölgede bıraktığı olumsuz imaj olduğu belirtilirken, diğer taraftan anketin zamanlaması nedeniyle de böyle bir görünümün ortaya çıkmış olabileceği varsayılmaktadır (The Diplomat, 20 Şubat 2021). Kasım 2020'de yapılan anket sırasında, söz konusu ülkeler pandemiyi kontrol altında tutuyordu ancak daha sonra aşı yardımlarıyla desteklenen pandemi mücadelesi ile bölgede eğilimin ne yöne evrildiğini kestirmek güç görünmektedir (The Diplomat, 20 Şubat 2021).

Tüm bu mücadelenin ötesinde, küresel aşı kapasitesinin yarısından fazlasının üreticileri olan Hindistan ve Çin'in, aşıya erişim için mücadele eden düşük ve orta gelirli ülkelere COVAX aracılığı ile daha fazla arzda bulunması gerektiğini ifade eden görüşler mevcuttur (World Economic Forum, 9 Mart 2021). Bu görüş aynı zamanda aşı milliyetçiliği ile mücadelede bu iki ülkenin rol alabileceğini ima etmektedir. Örneğin ABD'nin, 3 milyar doza yakın (veya toplam nüfusun 8 katı) aşı istiflemesi ve AB'nin de aynı yönde hareket etmesi gibi nedenler, Güney Afrika'nın aşı satın alma durumunda olduğu üzere, aşuların fiyatlarının iki katına çıkmasına sebep olmaktadır (World Economic Forum, 9 Mart 2021). DSÖ Genel Sekreteri Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus bu durumu, 'küresel pandemiyi uzatacak felaket ahlaki bir başarısızlık' olarak kınamaktadır (World Economic Forum, 9 Mart 2021). Yine bir analizde, aşı milliyetçiliği düşüncesiyle aşı istifleyen zengin ülkelere, düşük gelirli ülkelere aşı bağışlamanın maliyetinin 25 milyar dolar olduğu tahmin edilirken, pandemi dolayısıyla küresel ekonominin yavaşlamasının maliyetinin yılda 119 milyar dolar olacağı belirtilmektedir (World Economic Forum, 6 Ocak 2021). Ülkelerine mi, yoksa gezegene mi öncelik verilmesi gerektiği ikilemi ile süregiden aşı savaşları sebebiyle, RAND Europe araştırmasına göre ise, küresel pandemi ekonomilere yılda 1.2 trilyon dolar maliyet çıkaracaktır (World Economic Forum, 6 Ocak 2021). Zira yeni göreve gelen DTÖ Başkanı Ngozi Okonjo-Iweala da, 'herkes güvende olana kadar kimse güvende değil' sözünü vurgulayarak, 'zengin ve fakir

tüm ülkeler için ekonomik büyümeyi zayıflatabilecek aşı milliyetçiliğine' karşı mücadele edeceğini ifade etmiştir (World Economic Forum, 16 Şubat 2021).

Bu bağlamda, küresel yönetişimin örneklerinden biri olarak kurulan COVAX, ilk 600.000 doz AstraZeneca / Oxford aşısını Şubat 2021 itibariyle Afrika'ya ulaştırmış bulunmaktadır (World Economic Forum, 25 Şubat 2021). Ancak 'aşı diplomasisi' kavramının, Çin'in jeopolitik çıkarlar için aşuları kullandığı iddiasıyla kirliliğe dönüştüğünü belirten bir görüşe göre, Haziran 2021'de yapılan G7 zirvesinde, 11 milyar dozluk dünya ihtiyacının sadece 1 milyar dozunu taahhüt eden Batı'nın dünyayı tek başına aşılayamayacağı ortaya konmuş olmaktadır (The Guardian, 15 Haziran 2021). İddiaya göre bu durum da, DSÖ'yü Çinli aşı üreticilerinden yardım istemeye yöneltmiş ve konuyu Çin'in COVAX'ı destekleriyle 'aşı diplomasisi' kavramının etkisini yitirmesine ve yalnızca konuyla ilgili Batı yorumlarını kınamak için Çin medyasında kullanılmasına getirmiştir (The Guardian, 15 Haziran 2021). Diğer taraftan çoğunlukla bilateral olarak gerçekleştirilen Çin'in aşı bağışları, küresel bir ilaç teknolojisi lideri olma umutları gerekçe gösterilerek aşı diplomasisi için finansal motivasyonlarla hareket edildiği yorumlarını da beraberinde getirmektedir (The Guardian, 15 Haziran 2021). Bütün bunların ötesinde, küresel aşılama başarıları için Çin ve Batı'nın rekabet etmekten ziyade, iş birliği yapmaları gerektiği belirtilmektedir (The Guardian, 15 Haziran 2021).

6.3 PANDEMİ VE KÜRESELLEŞME: BOŞALAN HEGEMONYA KOLTUĞU VE ÇİN'İN KONUMU

6.3.1 Pandemi ile Tartışılmaya Başlayan ABD Liderliği

Eski ABD Siyasi İşler Müsteşarı Thomas Shannon, Trump ile başlayan ve Biden ile şu an için devam eden, ülkelerin savunmasız duruma düştüğü bir ortamda ABD'nin kendini düşünerek geri çekilmesinin dünya tarafından güvenilir bir ortak olmadığının fark edilmesine ve bunun ABD için tehlikeli olacağına işaret etmektedir (NBC News, 2 Nisan 2021). Pandeminin, uzun süredir gerçekleşmekte olan Küresel dünya düzeninin parçalanması sürecini hızlandırdığını aktaran analiz, salgını hızlı bastırma ve seçmen hoşnutsuzluğu ile uğraşmak zorunda olmadığı tek parti iktidarına

sahip olan Çin karşısında, ABD'nin oyunu kaybettiği düşünceleri ile son bulmaktadır (NBC News, 2 Nisan 2021).

Eski ABD Başkanı Donald Trump'ın, bir demecinde söylediği 'gelecek küreselcilere ait değil, gelecek vatanseverlere ait' ifadesiyle özdeşleşen 'önce Amerika' tezinin, Biden tarafından da gerek aşılabilir için gerek Afganistan için aynı şekilde yürürlükte olduğu tartışılmaktadır (The Guardian, 21 Ağustos 2021). Biden'ın 'ABD'nin temiz enerji otomobilleri ve kamyonları konusundaki liderliğini güçlendirme konusundaki açıklamalarında' 36 kez Amerika demesi, altyapı yatırımlarından teknolojiye kadar Amerika demeye devam etmesi (The Guardian, 21 Ağustos 2021), düne kadar küreselleşmenin öncü ülkesi ve kendini uluslararası sorunların çözüm merkezi olarak sunan ABD imajını ortadan kaldırmaya devam etmektedir. Aslında dikkatli bakılırsa, önceki bölümlerde de değindiğimiz ABD-Çin rekabetinin tüm bu konuların odak noktası olduğunu görebiliriz. ABD, Çin ile rekabet edebilmek için içe kapanırken, uluslararası imajı darbe almaya devam etmekte ve bu da aslında belki de Çin'in küreselleşme anlamında elini güçlendirmektedir. Afganistan ve aşı politikalarının 'aşırı milliyetçilik' olarak tanımlanabileceğini belirten görüşler (The Guardian, 21 Ağustos 2021), milliyetçi olmakla itham edilen Çin açısından uluslararası imajın tersine dönebileceğini işaret etmektedir.

Bir düzen içindeki hegemonyadan beklenen, kriz zamanlarında sorumlu davranarak, devletleri kolektif eylemlere yönlendirerek sorunları çözme adına örgütleyebilmesidir (Norrlöf, 2020: 1290). Ancak ABD'nin sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarından ziyade savunma harcamalarına muazzam kaynak ayırmasının etkilerinin, hayati şekilde ortaya çıkmasıyla küreselleşmenin kazananları ve kaybedenleri bağlamında ABD hegemonyasını iç kamuoyunda da yıpratıcı bir süreci tetiklemiştir (Norrlöf, 2020: 1291). 21 Ocak'ta, Seattle'da resmi olarak rapor edilen ilk vakanın ardından gelişen süreçte, geç tepki verme ve dönemin iktidarının hegemon gibi davranmak yerine, DSÖ'den tamamen çekilme girişimleri gibi gelişmeler de uluslararası arenada ABD'nin konumunu yıpratıcı ve sorgulatan durumlara yol açmıştır (Norrlöf, 2020: 1291). Pandemi sebebiyle artan işsizlik oranları, işsizlik maaşı başvuruları ve bundan kaynaklı mortgage ödemelerindeki temerrütler de ABD için bir başka iç zorluk olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır

(Şahin, Taşçı ve Yan, 2020). 2018 verilerine göre, 28 milyondan fazla Amerikalı'nın sağlık sigortası olmadığı bir durumda (Barnett, Berchick ve Hood, 2019) pandemiyle mücadelede ABD'nin hegemonik temellerinin iç kamuoyu nezdinde de sarsılması olağan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine aynı minvalde, pandemiye karşı yetersiz Amerikan tepkisinin ortaya çıkışına dair bir görüşe göre, söz konusu tepki uzun zamandır süregelen, Amerika'ya karşı tehditlere dair üretilen teoriler ve akademisyenlerin varsayımlarının pandemiye görmezden gelmesi kaynaklıdır (Dombrowski ve Reich, 2020: 1258). Bu durum, üst düzey ulusal güvenlik görevlilerinin bütçelerinde ve örgütsel önceliklerinde salgın tehdidini vurgulamamaları ve şirket yöneticilerinin küresel kar peşinde koşmadaki akılcı davranışları gibi nedenlere dayanmaktadır (Dombrowski ve Reich, 2020: 1258). Doğal ve antropojenik tehditlerin muazzam ulusal güvenlik zorlukları oluşturduğu bir dünyaya hazır olmayan ABD siyaset bilimi çevreleri, savunma bürokrasisi ve sistemi kirleten özel şirketler sebebiyle, pandemiyle başlayan süreçte 'güvenlik sağlayıcılığından' 'küresel sağlık güvenliği tüketiciliğine' dönüşen ABD'nin liderliği hem içeride hem dışarıda sorgulanmaktadır (Dombrowski ve Reich, 2020: 1260).

Bahsedildiği üzere ABD, akademi bünyesinde olası bir salgın hastalığın statüko açısından derin etkileri olacağı uyarılarını gözardı etmiş (Draine, Johnson, Levy ve Sumrall, 2011: 93) ve ulusal güvenlik stratejilerinde bu konuya ağırlık vermemiştir. Ulusal güvenlikte bu konunun Trump ile başlamadığı konusunda çarpıcı bir analiz bulunmaktadır. Konuyu Reagan döneminden itibaren analiz eden çalışmaya göre, Reagan, baba Bush ve oğul Bush dönemlerinde ihmal edilen ve geri plana atılan pandemi öncelikli güvenlik yaklaşımlarına Clinton ve özellikle Obama tarafından daha kapsamlı, yapıcı ve çözüm odaklı yaklaşılmasının akabinde Trump yönetiminde yapılan yanlışlar ABD'ye son darbeyi vurmuştur (Dombrowski ve Reich, 2020: 1267-1273). ABD'yi küresel sağlık güvenliği tüketicisi haline getiren pandemide rakibi Çin ise, Avrupa'dan Afrika'ya kadar hemen hemen dünyanın her yerinde finansman, ilaç ve tıbbi malzeme tedarikçisi ve dolayısıyla lideri olmuş ve bu durum uzun vadede ABD için ciddi sorunlar doğurmuştur (Dombrowski ve Reich, 2020: 1277).

‘Önce Amerika’ teziyle büyük stratejisini çizen bir yönetimin, iç hedeflerini gerçekleştirmeye çalışırken aynı zamanda küresel mücadeleye liderlik edecek kaynakları toplayamayacağına dair görüşler dile getirilmektedir (Gordon, 2020). Trump, iç kamuoyunu geleneksel Amerikan politika söylemi olan ‘savaş zamanı’ çağrılılarıyla motive etmeye ve pandemiyle mücadeleye çağırmıştır (CNN, 24 Mart 2020). Aslında bu söylemin arkasında, diğer ülkelere göre oldukça başarısız başlayan ve öyle devam eden ve çok fazla vaka ve can kaybına neden olan pandemiyle mücadelenin rakamlarının neden olduğu toplumsal tepkiyi dizginleme olduğu söylenebilir (Newsweek, 15 Nisan 2020). Bu arada, ABD’nin olası iyileştirici bir ilaç olduğu belirtilen *Remdesivir*’in tüm küresel stoğunu satın aldığına dair çıkan haberler de, küresel liderlik konusunda oluşan boşluğun en açık görüntülerinden biri olarak yorumlanmıştır (The Guardian, 30 Haziran 2020).

Reich ve Dombrowski’nin de belirttiği gibi, ‘Covid-19 hem doğal hem de ekonomik bir tehdittir’ (Dombrowski ve Reich, 2020: 1261). Yani pandemi, sadece insan ölümleri noktasında değil, makro ölçekte sosyoekonomik ve psikolojik şoklara da neden olmaktadır. Bu bağlamda, ABD tarafından uzun süredir savunulan küreselleşmenin erdemleri, ABD açısından geri tepmiş, küresel tedarik zinciri ve Pazar entegrasyonu Amerika’nın küresel krizlere hızlı ve etkin bir şekilde yanıt verememesini ortaya çıkarmıştır (Dombrowski ve Reich, 2020: 1264-1265). Ve bir anda pandemiyle alt üst olan tedarik zincirindeki, basit ancak hayati sağlık malzemeleri konusunda sorun yaşayan ABD, pandemiye yönetmede oldukça büyük açıklar ve insani kayıplar vermiştir (Dombrowski ve Reich, 2020: 1264-1265).

Nye’in yumuşak güç göstergelerinden biri olarak ifade edilen ‘politika yeterliliği’ zaafiyeti olarak yorumlanacak şekilde, Temmuz 2020 itibariyle dünya nüfusunun yüzde 4’üne sahip olan Amerika Birleşik Devletleri’nin, dünya çapında Covid-19 enfeksiyonlarının ve ölümlerinin dörtte birinden fazlasına sahip olması bu anlamda da küresel liderliği aşındıran bir unsur olarak yorumlanmıştır (Drezner, 2020b: 26). Bu durumda, Çin tedarik ve koordinasyon sunarken, ABD’nin içinde bulunduğu zaafiyetleri ve yönetim eksikliğini gören uluslararası ortakların doğal bir şekilde Çin liderliğinin güçlendiği algısına yönelecekleri iddiaları ortaya atılmıştır (War on the Rocks, 24 Mart 2020).

Konuyu bir nevi sistem dönüşümü ve hegemonya değişimi olarak yorumlamayan görüşler de mevcuttur. Örneğin, ABD'nin '2007-2008 mali krizi sırasında parasal liderliğini aşan bir ölçekte' parasal liderliğini devam ettirdiğini belirten Norrlöf, karar alıcıların takas anlaşmalarını genişletme ve oranları agresif bir şekilde düşürme yoluyla bu konuda hegemon gibi davranmaya devam ettiğini belirtmiştir (Norrlöf, 2020: 1301). Ve ülkenin mali dayanağını yitirmeden tamamen hegemonluktan çıktığını söylemenin erken olacağını iddia etmektedir (Norrlöf, 2020: 1301). Burada elbette, iç ekonomik dengeleri de hesaba katmak gereklidir ve söz konusu mali hegemonik girişimleri temelden sarsabileceği akılda tutulmalıdır. Drezner'e göre de, ABD 'devlet gücünün kilit bir ölçüsü olarak sınırsız bir biçimde harcama kapasitesine sahip olmasıyla eşsiz bir süper güç olmaya' (Drezner, 2020b: 27) devam etmektedir. Pandemi boyunca, ABD'nin parasal liderlikle sınırlı kaldığını savunan Norrlöf, diğer alanlarda liderlik edemeyen ABD'nin hegemonyasının aşıldığını ancak bu hegemonyaya liberal bir alternatif çıkmadığı gibi, Çin ve Rusya'nın da pandeminin birincil bölgeleri olmasından ötürü alternatif sayılamayacağını ve zayıflasa bile kesin bir muadili olmamasından dolayı hegemonun değişmesinin zor olduğunu iddia etmektedir (Norrlöf, 2020: 1282).

6.3.2 Pandemiye Liderlik Eden Çin ve Küresel Liderlik Tartışmaları

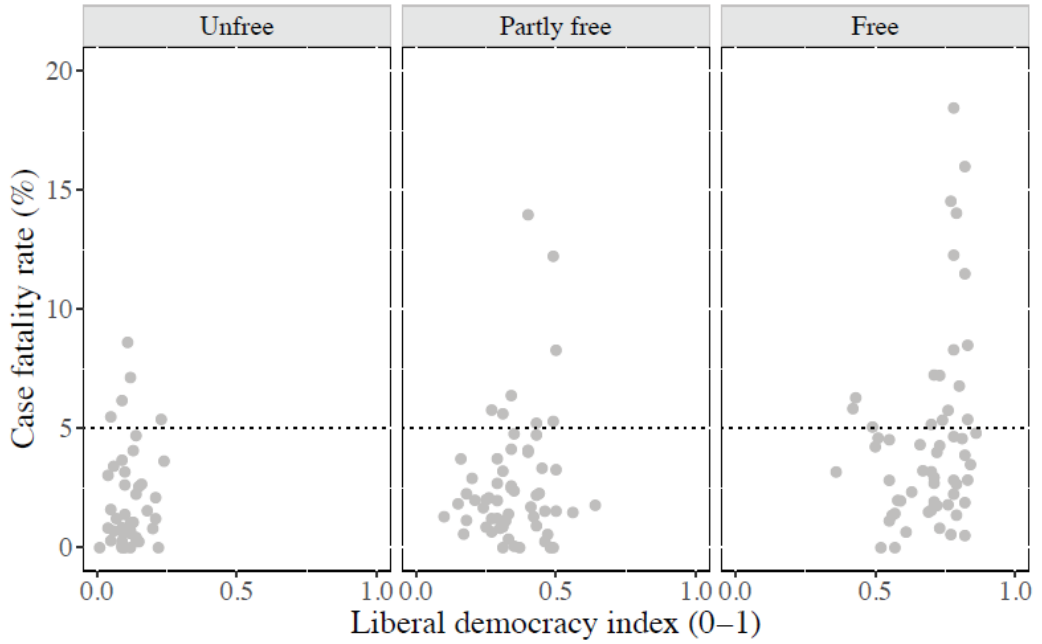
Daha önce de bahsettiğimiz gibi, COVAX küresel bir aktör olarak, örneğin Afrika ülkeleri gibi düşük ve orta gelirli ülkelere Covid-19 aşısı sağlamak için BM bünyesinde kurulan bir yönetim organıdır (Xinhua, 4 Mart 2021). Ülkeler bu yönetim organına yaptıkları bağışlarla, diğer ihtiyaç sahibi ülkelere yardımlar yapmaktadırlar. Gerek bu kurum aracılığıyla ve gerekse ikili ilişkilerle yapılan aşı ve pandemi yardımları devletlerin 'sağlık diplomasisi' dediğimiz politikalarını oluşturmaktadır. Pandemi ile birlikte, Çin'in 'uluslararası sorumlu bir ülke' ve ABD ile rekabet eden 'lider ülke' imajı çizen bazı adımlar attığı görülmektedir. Bu durumu doğrulayan bir olgu, Biden'in en son G7 zirvesi sonrası Çin'i en ciddi rakip olarak görmesi ve pandemi, iklim gibi uluslararası meselelerde ortak hareket etme çağrısında da görülebilir (Reuters, 19 Şubat 2021). Ortak hareket etme çağrısı bir anlamda, ortak rekabete işaret ediyor şeklinde yorumlayabiliriz. Bu bağlama ve imaj çalışmasına uygun olarak Çin, aşı konusunda zengin ülkelere hitap ederek, bu

ülkelerin aşı stoklamasının durdurulması çağrısı yapmış ve fakir ülkeler için yetersiz tedarige yol açtığı yönünde eleştirilerini dile getirerek, Dünya Sağlık Örgütü'nün aşuya adil erişim sağlamayı amaçlayan COVAX tesisine (World Economic Forum, 22 Eylül 2021) 10 milyon doz Covid-19 aşısı göndermiştir (South China Morning Post, 18 Şubat 2021). Yine, Economist Intelligence Unit'in küresel tahmin Direktörü Agathe Demarais de, Rusya'nın ve özellikle Çin'in, Batılı güçlerin çekildiği gelişmekte olan ülkelere aşı sağlayarak, ortaya çıkan siyasi boşluğu kendi lehine döndürmeyi amaçladığını ve küresel konumlarını güçlendirmeye çalıştıklarını iddia etmektedir (CNBC, 17 Şubat 2021).

Pandeminin ve aşı diplomasisinin küresel güç dengelerini nasıl değiştirdiğini ve toplumların algılarında nasıl kırılımlar meydana getirdiğini göstermesi bakımından çarpıcı bir ifade biçimi karşımıza çıkmaktadır; 'Demokrasiler aşıları kendileri için saklarlar' (The Atlantic, 27 Mart 2021). COVAX'a aşı göndermekten ziyade, nakdi yardım yapmayı tercih eden "demokrasilerin" aksine, aşı bağışını önemli ölçüde arttıran ülkelerin çoğu otokratik veya antidemokratik olarak ifade edilen ülkelere olmaktadır (The Atlantic, 27 Mart 2021). Batı'nın aşı milliyetçiliği olarak kamuoyunun zihinlerine yerleşen bu durum, alt ve orta gelirli ülkeler nezdinde büyük bir boşluk yaratmış ve ABD'nin eski Nijerya Büyükelçisi John Campbell'a göre, 'Rusya ve Çin'in ileriye dönük modeller olarak biraz daha cazip hale geldiği' bir süreci hızlandırmıştır (NBC News, 2 Nisan 2021). Çin'in, pandemiyle sarsılan dünya ekonomisinde büyük bir büyüme kaydederek yoluna devam eden tek büyük küresel ekonomi olduğu vurgulanan bir yazıda, Çin'in bu işten nasıl suçsuz çıktığı da sorgulanmaktadır (The Sun, 13 Şubat 2021).

Bu tartışmalara ışık tutan bazı veriler, Şekil – 13'de görüldüğü üzere, 'özgür', 'kısmen özgür' ve 'özgür olmayan' ülkelerde 2020 boyunca gerçekleşen ölüm oranlarının grafiğinde görülmektedir. Ülkelerin özgürlük durumları için kullanılan veri Freedom House'un kriterleri eşliğinde ve örneğin liberal demokrasilerin vatandaşlarının siyasi haklarını, mülkiyet haklarını ve medeni haklarını koruduğu gibi kıstaslar ile belirlenmiştir (Freedom House, 2020). Buna göre, ülkeler tarafından aktarılan ölüm sayıları bilgisi ışığında 'özgür olmayan' diye etiketlenen ülkelerde ölüm oranları özgürlük düştükçe %5'in altında yoğunlaşırken, 'kısmen özgür' olan ülkelerde %5'in altı ve az da olsa %5 civarlarında yoğunlaşmaktadır (Norrlöf, 2020:

1282). Ve ‘özgür’ ülkelerdeyse oldukça dağınık bir oranda %5’e yakın ülke sayısı artmakta ve hatta %5’in oldukça üstünde pek çok ülke bulunmaktadır (Norrlöf, 2020: 1282). Bu da, sıkı politika uygulama kabiliyeti arttıkça pandemiyle mücadelede başarının arttığı gibi bir yargıdan hareketle, otoriter rejimlerin pandemiyle mücadelede liberal demokrasilere ve liberal demokrasilerin de ABD’ye göre daha iyi iş çıkardığı sonucunu gündeme getirmektedir.

Şekil 13: Özgürlük Derecelerine Göre Ülkelerin Covid-19 Kaynaklı Ölüm Oranları
(Norrlöf, 2020: 1286)

Covid-19’u, tehdit, aciliyet ve belirsizlik olarak üç unsurun baskıladığı, finans, enerji, doğal afet gibi kriz literatürü oluşmuş bir olgu olarak işleyen görüşler de mevcuttur (Lipsy, 2020: 2). Bu konu, pandemi gibi durumlarda Anayasalarının ‘kişisel hareketliliği gönüllü olarak kısıtlamak dışında hiçbir yasal yetki sağlamadığı’ Japonya gibi ülkelere nazaran, insanların evlerine kilitlenebildiği Çin gibi ülkelerle kıyaslandığında ‘krizin’ yönetim başarısı ve ekonomik anlamda etkilerinin daha az olabilmesi açısından önemlidir (Lipsy, 2020: 17). Dünya genelinde, bazı ülkeler hariç pandemi kısıtlamalarının uygulanma metotları, otokratlığa doğru bir evrilmeye

işaret etmektedir ki (Lipsy, 2020: 23), bu da Çin modeli devlet yapılanmasının bir nevi puan alması anlamına gelmektedir.

Virüsün ilk çıkışıyla imajı kötüleşen Çin için, salgının küresel bir pandemi olmasıyla oyun değişmiş ve otoriter yöntemleri sayesinde diğer ülkelere göre çok hızlı ve başarılı sonuçlar alması imajını tazelemesine neden olmuştur (Fallon ve Smith, 2020: 244). Ve gerek tıbbi uzmanlık, gerekse salgınla mücadele yöntemi aktarımı yoluyla dostluklar geliştirmesinin yolunu açan bir sürece evrilmiştir (Fallon ve Smith, 2020: 244). Çin, bir yandan dünyanın hemen her yerine pandemiyle mücadelede kullanılacak malzemeler gönderirken, diğer yandan evde pandemiye nasıl kısa sürede başarıyla bastırıldığını vurgulamıştır (Gill, 2020: 105).

Soğuk Savaş'tan sonra çeşitli küresel krizlerde dünya hegemonu olarak görülen ABD'nin aksine Çin, Covid-19 pandemisinde sadece ülke içinde kısa sürede başarılı olmakla kalmayıp, pandemide içe kapanan ve birbirine dahi kısıtlamalar getiren ABD ve AB gibi aktörler dahil, pek çok ülkeye yaptığı tıbbi yardımlarla hegemonya mücadelesinde büyük kazanımlar elde etmiştir (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 320). Bu süreçte görülen şey, ABD ve Batı Avrupa'nın kendi içinde dahi pandemiyle baş etmekte yaşadıkları güçlük, onları yoksul ülkelere sağlık yardımından alıkoymuştur ve bu batı dünyası için büyük bir aciziyet imajı doğururken, Çin'in yumuşak gücünü pekiştirmesine yardımcı bir süreç doğurmuştur (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 321).

Çin'in, oluşturmak istediği uluslararası düzende, uluslararası liderlik boşluğu fırsatını kullanarak pandemiye çığır açan bir an olarak kullanma potansiyeline değinen bir makale, tıpkı Otuz Yıl Savaşları, 2. Dünya Savaşı ya da Sovyetlerin yıkılması gibi, pandeminin de uluslararası siyasette bir kırılma ve dönüşüm anını getirdiğine işaret etmektedir (Fallon ve Smith, 2020: 244). Çin'in, ABD ile yumuşak güç savaşını kazandığı algısının, özellikle Trump yönetimi ile Amerikan yumuşak gücünün azalması ve ABD'nin pandemiye iç ve küresel arenada verdiği kötü tepkiden kaynaklandığını ifade eden Gill, 'kazanani. suçlama savaşının galibi değil, pandeminin yıkıcı etkilerine kimin ne kadar insani ve yapıcı tepki verdiğinin belirleyeceğini' ifade etmektedir (Gill, 2020: 108). Bu bağlamda, ABD'nin tutarlı bir uluslararası toparlanma stratejisi çizememesi halinde, dünyada pek çok ülke, ortaya çıkan sorunların çözümleri için yeni adres arayışına girecek ve bu da muhtemelen Çin olacaktır (Gill, 2020: 109).

Özellikle 2020 Şubat ayından itibaren, dünyanın en büyük tıbbi malzeme üreticisi olma avantajını da kullanarak gerçekleştirdiği dağıtımlar ‘maske diplomasisi’ kavramı olarak yorumlanmıştır (Bown, 26 Mart 2020). Ve örneğin salgını çok ağır geçiren İtalya’nın ‘dost batılı ülkelerden’ ve AB’den beklediği yardımları alamaması (EURACTIV, 30 Mart 2020) ancak Çin’in doktor göndermekten, 31 ton sağlık malzemesi göndermeye kadar yaptığı ‘dostluklar’, pandeminin Çin’e nasıl bir küresel rol imkanı verdiğini ortaya koymuştur (Fallon ve Smith, 2020: 245-246). Çin için ifade edilen ‘keskin güç’ veya ‘yumuşak olmayan bir güç’ kavramlarının, Çin’in pandemi ile birlikte cömertliğini sergilemesi akabinde yerini ‘kamu diplomasisi’ olgusuna bıraktığını belirten Yazar, Çin’deki devlet dışı aktörlerin de bu sürece katılmasıyla genel ulusal imajını iyileştirmek için kapsamlı bir potansiyeli ortaya koyduğunu belirtmektedir (Fallon ve Smith, 2020: 246).

Xi, 26 Mart 2020’de gerçekleşen G20 toplantısında bir anlamda pandemi vizyonlarını çizerken, aynı zamanda küresel hedef vizyonuna da pencere açmıştır. Toplantıda, partinin ulusal stratejisinin bir izdüşü niteliğinde “insanlık için ortak kader topluluğu” kavramını, Çin yönetim modeliyle uyumlulaştırmak suretiyle küresel bir lider olarak ortaya çıkma vizyonunu ortaya koymuştur (Dorman, 2020: 2). Bu girişimiyle Çin’in kendini, artık savunma yapan değil, pandemiyle mücadeledeki başarısını da kullanarak küresel halk sağlığı yönetişimini etkileme yeteneği olan büyük güç statüsünde konumlandığına dair yorumlar yapılmaktadır (Dorman, 2020: 2).

Çin Dışişleri Bakanlığı resmi basın toplantılarında sürekli kullandığı, “insanlığın ortak geleceği” ifadesi ve sürekli tekrarlanan ‘dostluk’ söylemleri, Brzezinski tarafından, “yardım saldırısının aynı zamanda Çin’i Avrupa’nın yardımına gelen büyük güç olarak konumlandırmayı amaçladığı” şeklinde yorumlandığını belirten yazar, Çin’in küresel etkinliğini vurgulamaktadır (Atlantic Council, 25 Mart 2020). ABD’nin virüs kökeni üzerinden başlattığı ve AB’nin çeşitli argümanlarla katıldığı karşı söylemle, Çin’in pandemiden kazanımlarının engellenmeye çalışıldığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Fallon ve Smith, 2020: 249). Aynı çalışmada Çin’in her yerde kalpleri ve zihinleri kazanmadığı belirtilse de, ABD’nin devam eden eylemsizliği ve Çin’in yeni dostluklarıyla küresel liderlik konusunda

yeni bir dönemi başlatmasının muhtemel olduğu iddia edilmektedir (Fallon ve Smith, 2020: 249).

Gill ve Schreer, Covid-19 propaganda saldırısı olarak ifade ettikleri şeyin, aslında ÇKP'nin kendisinin nasıl görüldüğünün şekillendirme hırslarının küçük ama yüksek profilli bir parçası olarak, parti yönetiminin meşruiyetini ve daha uzun ömürlü olma çabalarını pekiştirme işlevine vurgu yapmakta ve yazarlara göre bu işlev daha çok iç kitleyi hedeflemektedir (Gill ve Schreer, 2018). Literatürdeki bu görüşlere göre, tüm bu çabalar aslında 3. bölümde tartışılan Çin Kamu Diplomasisi kavram ve anlayışlarıyla paralellik arz etmektedir. Küresel ekonomiyi oldukça olumsuz etkileyen pandemiyle beraber, ülkelerin ekonomilerinde beklenen değişimler de, Çin'in pandemi sonrası küresel konumuna dair işaretler vermekte ve Çin 'sistemik bir tehdit' olarak yorumlanmaktadır (Gopinath, 2020).

Pandemiyle birlikte Çin'in, 'kalpleri ve zihinleri kazanma' girişimlerinin hız kazandığı yorumları (The Guardian, 29 Mart 2020), bazı görüşlere göre, ABD'nin pandemiye verdiği iç ve küresel tepkinin de etkisiyle Çin'in ABD'ye uzun vadede gerçekleşen stratejik rekabette üstünlük sağlayacağına kadar uzanmaktadır (Campbell ve Doshi, 2020). Pekin'in uluslararası etki makinesinin hazırlıklı olmasıyla birlikte, pandemiye altın bir fırsat olarak kullanması aynı zamanda ÇKP'nin kendi çizdiği şekliyle "Çin'in hikayesini iyi anlatma" konusundaki çok daha büyük hırsı bağlamında değerlendirilmektedir (Gill, 2020: 97). Örneğin Gill'e göre, dünya meselelerinde daha fazla etki için saygı arayan Çinli liderlerin bu çabaları, bir yumuşak güç başarısından ziyade sert güç teşvikleri ve tehditlerle ilgili olarak ilerlemektedir ancak dünya meselelerinde daha çok etki etme kabiliyeti kazanmışlardır (Gill, 2020: 98). Ancak Çin'den yapılan yorum ise, gerek dünya meseleleri ve gerekse Çin ile ilgili meselelerde eski diplomasisin tersine olabildiğine etkin olmayı ifade eden, Çin'in "kurt savaşçısı diplomasisi" karşısında batının verdiği tepkilerin, tamamen Çin'i baskılamak ve manipüle etmek için kullanıldığı yönündedir (Global Times, 16 Nisan 2020).

Pandemi ile birlikte, dünya sağlık sisteminin röntgeninin çekilmesinin yanında, küresel sahnede zaten rekabet halinde olan büyük güçler arasındaki hegemonik mücadeleye dair 'sağlık diplomasisi' üzerinden yürüyen jeopolitik tartışmalar gündeme gelmiştir. Ayrıca pandemi, bir yandan tüm dünyada krizi tetiklerken, diğer

yandan dünyanın üretim üssü haline gelmiş, küresel hegemonya hedefleri olan Çin için, dünyanın pek çok yerinde yardımsever bir dünya lideri imajı oluşturabilmek adına fırsat olmuştur (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 319). Ve yardımda bulunduğu ülkelerde gerek Pazar erişimi ve gerek BRI Girişimi bağlamında yumuşak etki bırakmasına yardımcı olmuştur (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 319). Pandemi, özellikle ABD'nin sağlık sistemi zaafiyetlerini ortaya çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda ABD'yi, geçen bölümde aktarıldığı üzere çip gibi bazı ileri teknoloji ekipmanları konusunda Çin'in olduğu pozisyona itmiş ve sağlık ürünleri ve ilaç tedarikinde Çin'e olan bağımlılığını ortaya çıkarmıştır (Bown, 26 Mart 2020).

Soğuk Savaş sonrası özellikle ABD tarafından kullanıldığı üzere, 'Uluslararası Örgütler, genellikle hegemonyayı korumak ve genişletmek ve alt devletlerin gözünde hegemonyanın gücünü meşrulaştırmak için bileşenler olarak görülmektedir' (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 329). Bu bağlamda, bu son gelişmeler, Çin'in jeopolitik etkisinin genel olarak uluslararası örgütlerde ve özellikle DSÖ'de katlanarak arttığını, ABD'nin ise uluslararası arenadaki etkisini yitirdiğini gösteriyor. Nitekim, Çin'in küresel yönetim farkındalığını giderek daha da etkin bir şekilde kullanması, gerek DSÖ'ye yaptığı artan yardımlarda, gerekse BM'nin 15 ihtisas kurumundan dördüne başkanlık etmesinde (Fransa, ABD ve İngiltere, Çin'in üç katı fon sağlamasına rağmen birer başkanlık aldıkları bir durumda) görülebilmektedir (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 329). Ve bu durumun ABD'ye çok yönlü jeopolitik zorluklar yaşattığı gözlemlenmektedir (Gauttam, Kaur ve Singh, 2020: 329).

Özellikle Trump'ın uluslararası kurumlardan/anlaşmalardan çekilme politikasıyla ortaya çıkmaya başlayan küresel hegemonik boşluk, Çin'in hazırlıklı olduğu bir fırsatı iyi değerlendirmesi ile kendisini küresel pandeminin lideri olarak konumlandırmasını kolaylaştırmıştır (Green ve Medeiros, 2020). Fazal'a göre de, Covid-19 pandemisinin açığa çıkardığı şey, ABD'nin açıkça liderlik pozisyonundan çekilmesinden kaynaklı küresel liderlik eksikliğidir (Fazal, 2020: 93). Buna ilaveten, Covid-19 pandemisinin ABD hegemonyasının tabutundaki son çivi olup olmadığı tartışmalarından çok önce, dünyanın gittikçe çok kutuplu bir sisteme evrildiği tartışmaları gündemdeydi (Norrlöf, 2020: 1281). Ve 2007 mali krizinin yankıları, ortaya çıkan yeni güçler, Batılı değerlerin göreceli düşüşü, 'liberal hegemonyanın' başarısızlığı gibi nedenler bunun gerekçeleri olarak sunulmaktaydı (Norrlöf, 2020:

1281). Ancak yine süreç içinde meydana gelen bazı olguların bu durumu hızlandırdığına dair görüşler mevcuttur. Örneğin, Trump'ın başa gelmesinin akabinde ABD'nin liderlik ettiği güvenlik ittifaklarını, dolar sistemini, iklim anlaşmasını ve DSÖ gibi örgütleri sorgulaması ABD hegemonyasını baltalayan (Drezner, 2020a) diğer gelişmeler olarak ortaya çıkmıştır.

Dünyayı şekillendiren ve hegemon mücadelesine etki temel konulardan biri de, eşitsizlik olabilir. Çünkü eşitsizlik, 'yalnızca maddi etkileri nedeniyle değil, aynı zamanda insanların siyasi kimlikleri hakkındaki duygularını ve dolayısıyla algılanan çıkarlarını yeniden şekillendirmesi nedeniyle toplumlardaki siyasi çekişmenin doğasını' (McNamara ve Newman, 2020: 67) değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Bunun küresel güç mücadelesinde ideolojik sistem yarışına yansıyan yüzü, plütokrasi konusunda daha önce tartıştığımız ABD-Çin yaklaşım farklarında da görülmektedir (Euronews, 3 Eylül 2021). İşte bu durumu oluşturan temel etmen yine eşitsizliktir çünkü eşitsizlik, 'politik etkisi sınırları aşan küresel bir plütokratlar sınıfı yaratmaktadır' (McNamara ve Newman, 2020: 68). Çin belki de, kendi ülkesinde oluşabilecek plütokrasiye karşı aldığı tavrı bu bilinçle şekillendirmektedir.

'Kurt Savaşçısı' kavramı, şimdiye kadarki en yüksek hasılat yapan Çin filmi olan ve 'dünyanın herhangi bir yerine Çinlilere yardım etmek için ulaşabilen güçlü bir Çin'i' seyirciye sunan bir yapım olarak milliyetçi duyguları yeni bir bağlamda ifade eden bir olguyu ifade etmektedir (Liu ve Shi, 2020). Bu anlamda, pandemiden önce başlayan ABD-Çin Ticaret Savaşı ile gerilen ilişkiler, pandemi dönemine de damga vurmuş ve Çin'in 'kurt savaşçısı' diplomasisini kamçılıyarak ilişkilerin gerginlik dozunu arttırmıştır (Yang, 2020: 7). Vuhan'da ortaya çıkan durum salgına dönüştüğü sıralarda, anlaşma şartlarının büyük ölçüde Çin'in ne yapması gerektiği ile şekillendirilmiş ve Çin kamuoyunda nefrete vararak 'aşağılanma çağı'nı hatırlatan, ABD-Çin Ticaret Anlaşmasının birinci aşaması imzalanıyor olması, bunun sebeplerinden biri olarak görülmüştür (Yang, 2020: 12). Bu gelişmeden bir hafta sonra Vuhan eyaletinin tamamı kapatılmıştır (Yang, 2020: 12). ABD-Çin ilişkileri, pandemiye böyle bir ortamda giriş yapmıştır.

Aslında pandemi, küresel taşımacılık, göç gibi ülkeler arasındaki ticaret bağlantıları yoluyla taşınan, temelde küreselleşmenin bir ürünüdür (McNamara ve Newman, 2020: 62). Ancak küreselleşmeyi pekiştirmesinden ziyade dönüştürmesi

olasılığı daha çok dikkat çekmektedir. Tıpkı bir önceki bölümde belirttiğimiz, 5G'nin iletişim devrimlerinin ikinci neslinin başlangıcını temsil etmesine benzer şekilde, bazı görüşlere koronavirüs pandemisi de 'küreselleşmenin ilk aşaması ile ikincisi arasındaki tarihsel ayrıma işaret etmektedir' (Bloomberg, 20 Mart 2020). Kimi görüşlere göre de Covid-19 krizi, '2001 terör saldırıları ve 2008 mali krizinin ardından 21.yüzyılda küresel sistemin üçüncü büyük şoku' olarak karşımıza çıkmaktadır (Financial Times, 14 Mayıs 2020). 20. yüzyılın Amerikan yüzyılı olduğu gibi, 21. Yüzyılın da Asya yüzyılı olduğu tam olarak ortaya çıkarsa bu kriz bir dönüm noktası olarak hatırlanacaktır (Financial Times, 14 Mayıs 2020). Bazı görüşlere göre ise Covid-19 krizi, dönüştürücü etkisi düşük ve güç ve çıkar dağılımının önemli ölçüde değişmeyeceği bir kriz olarak görülmektedir (Drezner, 2020b: 19).

Sonuç olarak, görüldüğü üzere pandemi ve pandemi içinde gelişen maske, sağlık ekipmanları ve son olarak aşı enstrümanlarını sadece kendi sağlık bağlamlarında değerlendirmek mümkün görünmemektedir. Küreselleşmenin dönüşüme uğradığı ve tek kutuplu dünya düzeninin sorgulandığı ABD-Çin rekabetinin oldukça sıcak olduğu bir dönemde ortaya çıkan pandemi, adeta bu olgunun ne aşamaya geldiğinin, şu an ne aşamada olduğunun ve gelecekte ne aşamada olabileceği senaryolarının fotoğrafını ve röntgenini çekmiş bulunmaktadır. Gerek pandemiye sebep olan Covid-19 virüsünün kökeni tartışmaları, gerekse pandeminin küreselleşme ve hegemonik liderlik üzerindeki tartışmalar daha uzun süre devam edecek gibi görünmektedir. Burada yukarıda ele aldığımız verilerle kesin olarak ortaya çıkan bir şey varsa, o da yerleşik Batılı devletlerin bilindik liderlik tepkileri ve özelliği göstermemiş olması ve oluşan bu boşluğun daha önce farklı enstrümanlarla yaptığı gibi, Çin tarafından kendine özgü şekil ve avantajlarla doldurulmasıdır diyebiliriz. Önceki iki bölümde olduğu gibi, pandemi ve aşı konuları da küresel liderlik çerçevesine dönüşmüş ve ABD-Çin rekabetinin kamuoyuna yansıyan bir başka yüzünü oluşturmuş bulunmaktadır.

Özetle, pandemi öncesi küresel lider olarak görülen ABD ve AB, zengin olmayan ülkelere yardım yapmak yerine kendi içlerine kapanmıştır. AB kendi içinde dahi pek çok ülkeye geç giden yardımları sebebiyle büyük yumuşak güç kaybına uğramıştır. ABD ise açıkça 'önce Amerika' tezini devam ettirerek küresel çapta

‘yumuşak güç’ olarak hareket etmeyi bir kenara bırakmıştır. ‘Yumuşak gücün keskinliği’ni kendine yontarak küresel hegemonya koltuğunu boş bırakmıştır. Bu boşluğu gören ve bu konuda pandemi öncesinden gelen mücadelesini sağlık ekipmanları ve aşı üzerine yoğunlaştıran Çin, küresel çapta yumuşak gücünün olabileceğini ve küresel lider gibi hareket edebileceğini gösterme fırsatını değerlendirmiştir. Pandeminin en önemli ve son halkası olan aşı konusunda Çin’in ilk olarak ‘önce dünya’ tezinden hareketle, kendi nüfusundan önce aşıları dünyanın pek çok bölgesine ulaştırmış olması bu fırsatı iyi değerlendirdiğinin ve Çin’in yumuşak gücünün potansiyelinin bir kanıtıdır. Ancak elbette bu bölümde değindiğimiz üzere Çin’in, arttırdığı bu yumuşak gücünü keskinleştirmeyeceğinin henüz bir garantisi yoktur. Aşı bağışlanan ya da ulaştırılan bazı ülkelerde, pandemiden bağımsız olarak jeopolitik ve ekonomik bazı diplomasi taleplerinin gündeme getirilmesi, Çin’in sağlık diplomasisi kanallarını açık tutarak aşı konusunu baskı aracı olarak kullandığı tartışmalarını canlı tutacaktır.

SONUÇ

Soğuk Savaş sonrasında bugüne dek, tek kutuplu olarak ifade edilen dünya düzenini zorlayan ve bu konuda pek çok tartışmanın öznesi haline gelmiş olan tek bir ülke vardır; Çin. Bu kadar büyük bir meydan okumanın geçerliliğine dair tartışmalar anlamında, pek çok alt kırılımdan söz edilmesi kaçınılmazdır. Bu alt kırılımlardan birini içeren konu da, Çin Kamu Diplomasisi bağlamında, ‘Çin’in Yumuşak Güç mü yoksa Keskin Güç mü?’ olduğu tartışmasıdır. Bu bağlamda bu çalışma, Çin’in bir yumuşak güç mü yoksa keskin güç mü olduğu sorusuna ve aynı doğrultuda Çin Kamu Diplomasisi’nin ve Çin büyümesinin bu kavramlar düzleminde nereye denk düştüğü sorusuna geçerli bir yanıt aramıştır.

Literatürde halihazırda bu soruya yönelik pek çok değerlendirme ve yanıt bulunmaktadır. Ancak literatürdeki kavramsal tartışmaların hemen hiçbiri konunun temelinde yatan rekabet parametrelerine odaklanmamış, konunun asıl sebebi olan hegemonya mücadelesine vurgu yapmamış ve parametrelerin derin analizine odaklanmamıştır. Genel itibarıyla kavramsal çalışmalar, soyut kavram analizinde kalmış ve soyuttan somuta olayları yorumlayarak kavramların boşluklarından doğan çelişkileri açıklayamamıştır. Kavramları açıklayan bölümlerden sonra gelen reel politik yaklaşımlar ise, kavramsal tartışmalar konusunda özellikle ‘keskin güç’ tartışmalarına girmediği görülmüştür.

Örneğin, Nye’in ifadesiyle, ‘bilginin düşmanca amaçlarla aldatıcı kullanımı yoluyla bir tür sert güç olan keskin güç’ (Nye, 2019a: 17) gibi muğlak bir tanımlama özellikle Çin’e atfedilerek, mesela diğer ülkelerdeki Konfüçyüs Enstitülerinde Çin’in iç politik tartışmalarının gündeme gelmesinin sansürlenmesi (Walker, 2018: 13) gibi olaylardan bahsedilmektedir. Yumuşak güç eksenli yapılan yorumlara bakacak olursak, yine Nye’in deyişiyle, ‘Bir devlet başkaları için gündemi belirleyebilir veya tercihlerini şekillendirebilirse, diğer güç şekillerini kullanmaktan çok daha fazla tasarruf sağlayabilir’ (Nye, 2009a: 160) ilkesinden yola çıkarabiliriz. Bu bağlamda

örneğin, Joshua Cooper Ramo'nun ortaya attığı 'Pekin Mutabakatı' üzerinden Çin'in çekim gücü yükselen bir yumuşak güç üreticisi olduğu yorumları yapılmaktadır. Bu çalışma ise, literatürdeki genel eğilimden farklı olarak, soyut kavramlardan yola çıkarak reel politiği anlamaya çalışmak yerine, Çin'in yükselişine dair somut verilerden yola çıkarak kavramları ve ortaya çıktıkları koşulları analiz etmeyi amaçlamıştır.

Ayrıca bu çalışma, hem kavramsal hem de reel politik düzlemi tartışarak, kavramların yorumlanış atmosferini oluşturan gelişim, rekabet ve çatışma alanlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bunu yaparken, öncelikle tartışmanın ana kavramları olan propaganda, kamu diplomasisi, yumuşak güç ve keskin güç kavramlarının çerçevesi ve bağlamları çizilmiştir. Akabinde söz konusu kavramların Çin Kamu Diplomasisi uyarlamaları ekseninde nereye denk düştüğü anlaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra ise, hem literatür hem de ampirik verilerden faydalanarak Çin'e atfedilen kavramların ABD ile ilişkisi bağlamında, Çin-ABD Ticaret Savaşları, Huawei üzerinden 5G Savaşları ve pandemi ile başlayan süreçte Aşı Diplomasisi tartışmaları ile söz konusu kavramların ilişkisi ortaya konmuştur.

Çalışmanın akademik literatüre ikisi ampirik ve biri teorik olmak üzere üç farklı katkısı bulunmaktadır. Öncelikle konunun önemi, yeni oluşan dünya düzenine dair tartışmaların tam merkezine hitap etmekte ve yeni oluşan düzende var olan hegemonya olarak kabul edilen ABD'ye en büyük meydan okumanın geldiği Çin'in hareketlerinin doğasını, dününü, bugününü ve geleceğini anlamak açısından uluslararası ilişkiler disiplininde yerini bulmaktadır. Bu çalışmayla, konunun önemine dair bu yaklaşımın hem kavramsal hem de reel politik kodları ve tartışmaları ortaya konmakta ve oluşan yeni düzene dair bir bakış açısı geliştirilmektedir.

Bu çalışmanın literatüre ilk ampirik katkısı, literatürde büyük bir boşluk olan, 5G ve Huawei üzerinden yürütülen Çin-ABD savaşının derindeki nedenleri ve siyasi değil teknolojik gerekçelerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu bağlamda, ilk olarak ABD tarafından Huawei'ye yapılan baskılar ve yaptırımlarla ilgili bilgilere yer verilmiş, akabinde ardından Huawei'nin sektördeki konumu ortaya konmuştur. Sonrasında, Huawei'nin 5G alanında patent liderliği (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 4) ve Ar-Ge alanında rakipleri ile arasında oluşturduğu farklara (Kanissetti ve Kewalramani,

2019: 21) değinilerek, gerek 5G iletişim devriminin ileri teknoloji inovasyonları açısından önemi ve gerekse bunların olası siyasal güç yansımaları ortaya konmaya çalışılmıştır. Ve çok önemli bir diğer değinme de, 5G sektöründe Çin'i bağımsızlaştıran ve teknolojik üstünlüğünü perçinleyen, 5G'nin temel teknolojilerinden 'kanal kodları' konusunda risk alarak büyük bir atılıma imza attığı 'Kutupsal Kodlar' olgusunun (Forbes, 27 Temmuz 2018) Huawei'yi ve dolayısıyla Çin'i getirdiği konum analiz edilmiştir.

İkinci ampirik katkısı, Covid-19 pandemisiyle ortaya çıkan koşullarda gerek sağlık diplomasisi ve gerekse pandemi sonrası tartışmaların Kamu Diplomasisi kapsamı bu çalışmanın bir diğer katkısıdır. Bu bağlamda, pandeminin yeni tip bir uluslararası güvenlik sorunu dayattığı bir ortamda, daha çok askeri güvenlik tehditlerine göre yatırım yapan ve kurumlarını şekillendiren zengin ülkelerin pandemiye verdikleri tepkiler aktarılmış ve bu tepkilerin yeni oluşan küresel liderlik tartışmalarına etkisi ortaya konmuştur. Buradan da, Çin'in verdiği tepkiyle küresel hegemonya bağlamında nasıl bir sıçrama hedeflediği analiz edilerek, konunun özellikle ABD ve Çin özelinde keskin güç ve yumuşak güç kavramlarıyla ilişkisi sorgulanmıştır. Ayrıca literatürde, 5G ve Covid-19 pandemisi bağlamında karşılaştırma yapan bir çalışma olmamasından kaynaklı boşluk olduğu görülmektedir. Bu iki konunun keskin güç ve küresel hegemonya mücadelesi çerçevesinde karşılaştırmalı analizi yapılarak literatüre orijinal bir katkı sunulmuştur. Bu bağlamda bu çalışmayla, Uluslararası İlişkiler disiplinin artık 20. Yüzyıl kavramları ve bakış açılarıyla tam olarak anlaşılamayacağına açık olduğu bir zaman diliminde, ileri teknoloji enstrümanlarının, yeni nesil iletişim devrimi olan 5G'nin ve yeni güvenlik sorunu olan sağlık gibi konuların tartışılması açısından literatüre katkısı anlaşılabilir.

Bu çalışmanın literatüre son katkısı ise, teorik düzlemde cereyan eden tartışmalara yönelik olarak gerek kavramsal gerekse kavramların reel politik arenada yorumlanması açısından karşılaştırmalı bir yöntemle, araştırma sorusunun iki temel kavramının aynılaştığı ve farklılaştığı noktaları ortaya koymasındadır. 'Yumuşak güç' ve 'keskin güç' kavramları ile ilgili yapılan bu uğraşından ziyade, bu çalışma, özellikle büyük güçler nezdinde söz konusu kavramların bazı durumları açıklamadaki eksiklerini ortaya koyarak, bu boşluğu doldurmak için yeni bir kavramsal düzlem

önerisi getirmiştir. Aşağıda açıklanan ‘aktif güç’ ve ‘pasif güç’ kavramları ile söz konusu boşluğun tamamlanması için kavramsal tartışmaya kapı aralanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ulaştığı sonuçlara bakacak olursak, kavramsal düzlemde rakip sistemler olan Çin tarzı komünizm ile Batı merkezli liberalizmin birbirlerini farklılaştırmak hatta ötekileştirmek için yürütülen bir tartışma serencamı karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle ‘propaganda’ ve ‘kamu diplomasisi’ kavramlarıyla karşımıza çıkan bu ötekileştirme mücadelesi, bu temelden hareketle bir başka ifadesini ‘yumuşak güç’ ve ‘keskin güç’ ayrıştırmasında kendini bulmaktadır. Çalışmada da aktarıldığı üzere, ‘propaganda’ kavramının çıkışı 17. Yüzyıla kadar gitmekte ve esas itibariyle ‘örgütlü ve sürekli’ faaliyet gösterecek bir yapıyı ifade etmektedir (Qualter, 1980: 255-256). Akabinde Nazi Almanyası ile birlikte anılan kavramın sicili kirlendiği düşünülerek, aynı amaca farklı bir isim bulma ihtiyacı ile başlayan süreç ‘kamu diplomasisi’ kavramının bulunmasına ve batılı demokrasilerin kendilerini diğer sistemlerden ayırması işlevine olanak sağlamıştır (Berridge, 2015: 200). Literatürde bu konuda pek çok tartışma olsa da, özü itibariyle bu iki kavramın birbirinden ayrıştırılması oldukça göreceli kriter ve değerlendirmeleri beraberinde getirmektedir. Ayrıca iki taraftan hangisi propaganda ya da kamu diplomasisi yapıyor olursa olsun, bu durum başlı başına o ülkeyi ve politikalarını haklı ve meşru yapar yargısına varılamayacaktır. Bu yüzden kavramsal ayrıştırmadan ziyade, eylemler ve sonuçlarına odaklanmak daha kapsayıcı çıkarımlar yapmamızı sağlayabilir.

Bu bağlamda örneğin ABD’yi değerlendirirsek, ABD yumuşak gücü denilen şey bir neştere benzemektedir. Neşterin tutulan sapı yumuşak ve oval kesimli, tutulduğunda eli kesmemesi için tasarlanmıştır. Ancak uç kısmına yaklaştıkça istenilen ameliyat için gerekli yeri kolayca kesecek bir keskinliğe evrilmektedir. ABD’de uluslararası itibar ve popülerite sahibi üniversiteleri, Hollywood film şirketleri, fast food markaları, müzik dünyası enstrümanları ve figürleri gibi yumuşak sap olarak ifade edilebilecek alanının etkisinin gölgesi (narkozu) altında, devletler nezdinde istedikleri operasyonları neşter keskinliğinde sürdürebilmektedir. Bu ABD’yi yekün halinde yumuşak güç yapmadığı gibi, yumuşak gücün keskinliği’ne işaret eden kesin bir olgudur. Bu bağlamda ABD’nin dünya genelinde görece daha

yaygın olarak ‘yumuşak güç’ teziyle güdümlenen bir devlet yönetim anlayışından ziyade, aynı tarihlerde ortaya atılan ‘medeniyetler çatışması’ ve emperyal bir yönetim anlayışıyla hareket edip etmediği sorusu kapsamlı bir tartışma konusudur. Yani ABD’nin medya, filmler, eğlence dünyası gibi kamu diplomasisi unsurları olarak görülen enstrümanları ile “ideal” vurgusu üzerinden Çin gibi diğer devletlere ve toplumlara empoze etmeye çalıştığı yumuşak güç, demokrasi, özgürlük gibi söylemlerin aslında, kendi bünyesinden başlayarak hayal ve kurgu üzerinden gerçek olanı yönetme operasyonu olarak görülebileceği hipotezi akılda tutulmalıdır. Konumuz açısından bu değerlendirmenin önemi, ABD’nin haklılığı tartışmalı da olsa, rekabet halinde olduğu Çin’e attığı kavram ve değerlerden ne kadar münezzeh olduğu sorusu ve bunun bizi götürdüğü sonuçtur. Herkesin gördüğü yerde yumuşak, kameraların kör noktalarında sert veya keskin güç olabilme potansiyeli taşıyacak derecede güç elde etmiş devletlerin politik sistemi ne olursa olsun diğer ülkeler için aynı tehlikeyi barındırmaktadır.

Daha önce değindiğimiz ve Cowan ve Arsenault’un kamu diplomasisinin temel araçlarına eklediği ‘iş birliği’ (Arsenault ve Cowan: 2008: 10) olgusunu eğitim üzerinden değerlendirirsek, Konfüçyüs Enstitüsü’nün tartıştığımız yapısı, Batılı ülke pratiklerinden daha çok kamu diplomasisi yapıyor diyebiliriz. Hatta Çin, bunu bile redderek çok daha masum olduğunu iddia etmektedir (Yang, 2010: 238). Ancak bu gibi soyut yargılardan ne Batı ne de Çin pratiğinin meşruluğu ve masumiyeti ile ilgili bir kanıya varılamayacağını düşünmekteyim. Yine aynı şekilde bütün dünya için önemli olan, eylemlerin sonuçlarıdır. Daha önce değindiğimiz Cull’un, ‘Bundan böyle, Amerikalılar kamu diplomasisi yapacaklardı ve Komünistler propaganda yapacaklardı’ (Cull, 2010: 12) ifadesi bu düşünceyi açıklayabilir. Aynı şekilde Green’in ifadeleri ve Washington Post’ta yayınlanan, “*Eğer gerçekten kör olmak istiyorsanız, Propagandaya, Kamu Diplomasisi deyin, Halkla İlişkiler deyin, psikolojik savaş deyin*” (Washington Post, 28 Ekim 2001) ifadeleri de bu minvalde değerlendirilebilir. Hatta literatürdeki bazı görüşlere göre kamu diplomasisi çok daha kötücül anlamlara bile geliyor olabilir. Daha önce değindiğimiz ve Kapoor’un ifade ettiği gibi, kamu diplomasisinin bir parçası olarak, ünlü diplomasisinin ideolojik temelleri sanıldığı gibi hümanizm temeline dayanmıyor; aksine neo-liberalizm, self-promotion, marka pazarlama ve elit merkeziliği pekiştiren bir neo-demokratik

temele dayanıyor (Wheeler, 2016: 537). Bu da yine Kapoor'a göre bizi, insancıl ideallerin içinin boşaltıldığı bir kültür emperyalizmine götürüyor (Wheeler, 2016: 537).

Bu çalışmanın, cevap aradığı sorunun diğer yüzünde bulunan tartışmaya dair kavramlar, 'yumuşak güç' ve 'keskin güç' kavramlarıdır. 1990'lı yıllarda Joseph Nye tarafından ortaya atılan 'yumuşak güç' kavramının en yalın haliyle 'başkalarının isteklerini cazibe ve ikna yoluyla etkileme' (Nye, 2019a: 7-8) gücü olduğunu ifade etmiştik. Peki bir ülke, cazibe ve ikna yoluyla başka bir ülkeyi isteklerine uyduramıyorsa ne olur? Burada yine, sert güç ve yumuşak gücün tutarlı bir kombinasyonunun devreye gireceğini belirten Nye, bu yaklaşımı 'akıllı güç' ((Nye, 2008: 94) stratejisi olarak ifade eder. Aslında, ABD'nin hegemonyasını nasıl devam ettirmesine yönelik tartışmaların ortaya çıkardığı bu kavramları, diğer ülkeler benimsedikçe ve akademi dünyasında tartışıldıkça küresel bir hal alır. Özellikle Batılı ülkelere izafe edilen bu kavramlar, yükselen güç Çin tarafından da etkin bir şekilde kullanılmaya başlayınca ve Çin gün geçtikçe etki alanını ve gücünü arttırdıkça tıpkı bir önceki tartışmada olduğu gibi bir çeşit ayrıştırma hatta ötekileştirme stratejisi kaçınılmaz olur. Ve özellikle Çin'in kamu diplomasisi veya propaganda faaliyetlerini etiketlemek için yeni bir kavram ortaya çıkar; 'keskin güç'.

Literatür incelememizde de görüldüğü üzere, ABD'li 'yarı resmi' bir vakıf olan NED Vakfı'nın hazırladığı bir raporla ortaya atılan bu kavram, "hedeflenen ülkelerdeki politik ve bilgi ortamlarına nüfuz eden, sızan ya da delen" bir otokratik rejim stratejisi olarak ifade edilir (Ludwig ve Walker, 2017a: 6). İlave olarak Rapora göre, otoriter devletler tarafından kullanılan bu etki, temelde çekim ve hatta ikna ile ilgili değildir; bunun yerine dikkat dağıtma ve manipülasyona odaklanmaktadır (Ludwig ve Walker, 2017a: 7). Literatür incelememizde söz konusu kavramın genel kabul gördüğünü ve pek çok ülkeden araştırmacının ele aldığını görememekteyiz. Daha çok ABD ve yine coğrafi rakibi olan Hindistan akademik çevrelerinde değerlendirildiğini söylememiz mümkün.

Kavramın muğlaklığı yani nerede başlayıp bittiğinin belirsizliği, hem kavramın muhatabı açısından hem de anlaşılabilirliği açısından büyük bir eksik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da, daha önce değindiğimiz bazı çalışmaların ifade ettiği gibi, "sahte akademik bir kavram" olarak, hem yumuşak hem sert güç ile ortak

özelliklere sahip olduğu, ancak aynı zamanda zorlayıcılığı nedeniyle yumuşak güçten, soyutluğu nedeniyle sert güçten ayrıldığı eleştirilerine sebep olmuştur (Shao, 2019: 131-132). Yumuşak güç unsurları istenilenin elde edilebilmesine kadar uygulanan araçlardır, istenilenin bu yolla elde edilememesi durumunda devreye sert güç unsurları (uyumlu politikalar hatta darbeler) devreye girer. Birbirine dönüşmesi elde edilen sonuçla ilgilidir yoksa süregiden bir davranış bütünüyle ilgili değildir. Bu da rejim veya devlet ayırt etmeksizin yumuşak gücün bizatihi kendisini keskin güç yapmakta ve daha doğru bir ifadeyle yumuşak gücün keskinliğini karşımıza çıkarmaktadır.

Araştırma sorumuzda da belirtildiği üzere, Çin'e atfedilen söz konusu bu kavramın daha önce de belirtilen Liu'nun ifadesiyle, Keskin güç ne yumuşak ne de sert güçtür, ikisinin vasıfsız bir karışımının ürünüdür ya da basitçe "akıllı olmayan güç"tür denebilir (Liu, 2018). Yani Çin, kendi iç politikasının sınırlılıklarından ötürü uyguladığı dış politika stratejisindeki birtakım baskı ve sansür unsurlarını 'akıllı güç' kapsamında tasarlayamamasından kaynaklı bir algı kırılması yani sert güç ve yumuşak gücün tutarlı olmayan bir kombinasyonu sebebiyle bu kavramın muhatabı olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Yani söz konusu 'keskin güç' kavramında da hareket tarzının kendisi değil, tıpkı propaganda-kamu diplomasisi ayrımında tartışıldığı gibi, Özne yani politik sistem olmaktadır. Bu da kavramın akademik olmaktan çok, siyasi hedefleri olan bir kavram olduğunu düşündüren bir unsurdur. Daha önce ifade ettiğimiz gibi, bu tartışmada eksik kalan ve aldatici olan, otoriter devletlerin her eylemlerinin ve unsurlarının "kötücül" olarak algılatılmasının yanlışlığı kadar, demokratik devletlerin ise tamamen "iyicil" olmadığının göz ardı edilmesidir. Güç dengesi değiştikçe, literatürdeki bu kavramsal boşluk ve karmaşa yerine oturacak gibi görünmektedir.

ABD-Çin rekabetinin geleceği şekillendirmekteki rolü, küresel siyaset tartışmalarının odak noktasında bulunmaktadır (BBC, 4 Şubat 2021). Biden'ın, Xi'yi ABD-Çin çatışmasından kaçınmaya çağırması ve Xi'nin, bu ikili ilişkinin seyrinin tüm dünyanın kaderi için kritik olacağı yorumu da (TRT World, 10 Eylül 2021) bu durumu destekler niteliktedir. ABD'li General David Petraeus'un ifadesi de bu olguyu işaret etmektedir: 'Çin'in olağanüstü yükselişi dünya tarihinde eş görülmemiş ve 21. Yüzyılın ilk yirmi yılının en büyük jeopolitik gelişimi' (Activist

Post, 9 Temmuz 2021). Bu durumun konumuz açısından önemi, Çin üzerine yapılan bütün konuşmaların ve tartışmaların bir şekilde bu güç rekabetiyle ilişkili olduğunu görmemiz açısından önemlidir. Yani ‘keskin güç’ bağlamında Çin’i değerlendirirken konuya tek yönlü yani salt akademik bakmamamız gerektiğine dikkat çekmektedir. Kavramların siyasallaşması ile ilgili bir durum oldukça muhtemeldir.

Söz konusu rekabet ve mücadele ortamını daha iyi anlayabilmek için bir örnekle devam edebiliriz. Cephe değişimi ve asıl rekabet alanının teknoloji ve altyapıya kaydığını Biden’ın şu sözlerinden de anlayabilmekteyiz, ‘Bir başkanın temel yükümlülüğü, bence, Amerika’yı savunmak ve korumaktır. 2001 tehditlerine karşı değil, 2021 ve yarının tehditlerine karşı. Afganistan’la ilgili kararlarımın arkasındaki yol gösterici ilke budur. Binlerce Amerikan askerini konuşlandırmaya devam ederek ve Afganistan’da her yıl milyarlarca dolar harcayarak ABD’nin güvenliğinin artacağına inanmıyorum’ (VOA, 1 Eylül 2021). Bu çalışmaya göre, bu ortam kavramsal düzeydeki tartışmaların anlaşılmasını sağlayacak olan temel unsurdur.

Pekin mutabakatı gibi sistemsal meydan okumaların dillendirilmesi, Çin’den (Xi’an) Avrupa’ya (Prag) giden ilk yük treni (CNN Türk, 7 Kasım 2019), ABD’nin Build Back Better World projesiyle BRI’ye rakip olmaya çalışması gibi gelişmeler Pekin ve Washington arasındaki asimetrik farklılıkları aşındırmış (TRT World, 6 Temmuz 2021) ve gittikçe büyüyen ve güçlenen Çin ile dünya hegemonu olarak görülen ABD arasındaki rekabeti kızıştırmıştır. Örneğin bu ortama tepki olarak, Çin Halk Cumhuriyeti kuruluşunun 70’nci yılında konuşmasında yaptığı konuşmasında Xi, ‘Hiç kimse Çin halkının ve Çin ulusunun ileriye giden yolculuğunu durduramaz’ (DW, 1 Ekim 2019) ifadesini kullanmıştır. Mayıs 2021’de, ABD’nin Danimarka ile yaptığı kablo anlaşmasıyla Avrupa’da yaptığı izlemeler ortaya çıkmıştı (Hürriyet, 30 Mayıs 2021). Bu da, Huawei üzerinden yürütülen 5G savaşlarındaki ABD’nin kullandığı argümanlarla tezat oluşturması açısından önemlidir. ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken’in teknoloji ve altyapı alanında Çin’in gerisinde kalmaya başladıklarını (Msn Haber, 9 Ağustos 2021) itiraf etmesi de kayda geçirilmesi gereken bir diğer önemli husustur.

Bir yandan Çin, 800 milyon insanı yoksulluktan kurtardı (The Conversation, 9 Temmuz 2021) haberleri basına yansırken, diğer taraftan ABD’nin, Afganistan’dan

çıkışının küresel itibarını yerle bir ettiği ve bazı yorumlara göre onun dünyadan çıkışını da (küresel hegemonluktan) simgelediği (Independent Türkçe, 22 Temmuz 2021) haberleri gündeme gelmektedir. Biden, dış politika taslağında "Amerika'nın geri döndüğünü" ifadesi dikkat çekerken, Biden'in Asya politikası sorumlusu Kurt Campbell'in ABD-Çin ilişkilerinde baskın paradigmanın rekabet olacağını (The Diplomat, 16 Temmuz 2021) vurguladığı görülmektedir. Tüm bu rekabet ve gelişmeler, aynı zamanda bu çalışmanın neden daha çok ABD ile kıyaslamalı olarak işlendiğinin ve kavramsal tartışmaların siyaset ile ilgisi olduğu iddiasının da cevabını oluşturmaktadır. Bunun da ötesinde, kavramsal tartışmaların ekonomik ve jeopolitik altyapısını ortaya koymaya çalışan bu çalışmaya göre, nihayetinde günümüz hegemonyası ABD ve diğer Batılı devletler için asıl tedirginliğin siyasal sistem ve ideoloji kaynaklı olup olduğu da tartışılmalıdır.

Örneğin, Amerika'daki son seçimler, büyük bir çatlağı ortaya çıkarmıştır. Foreign Policy dergisinde çıkan bir analiz ABD'ye demokrasi eleştirisi yapmış ve 'Amerika yurt dışında demokrasiyi teşvik edemez, içeride bile koruyamaz' (Foreign Policy, 7 Ocak 2021) ifadelerini kullanmıştır. Öyle ki bu duruma, 'ABD'nin dünya genelinde demokrasiye önyak olamamaktan veya Çin ile küresel rekabetten endişe etmekten daha büyük sorunları var' (Foreign Policy, 7 Ocak 2021) sözleriyle dikkat çekilmektedir. İlaveten, Temmuz 2021'de haberlere yansıyan ABD'de yapılan bir ankete göre, ABD'lilerin üçte ikisi ülkelerinde demokrasinin tehdit altında olduğunu düşünüyor (Independent Türkçe, 6 Temmuz 2021).

Yine Haziran 2021'de yapılan bir başka anket, ABD'de Sosyalizme desteğin giderek artışta olduğunu göstermektedir. Ankete göre, 'Kapitalizme olumlu bakan Amerikalıların oranı 2019'da yüzde 61'ken 2021'de yüzde 57'ye' (Independent Türkçe, 29 Haziran 2021) gerilemiştir. Yine çarpıcı bir sonuca göre, tüm yetişkinlerin yüzde 41'i sosyalizmi olumlu gördüklerini belirtmişlerdir ki, bu oran 2019'da yüzde 39 olarak karşımıza çıkmaktadır (Independent Türkçe, 29 Haziran 2021). Yine 'ankete katılanların yüzde 66'sının federal hükümetin ABD'deki zenginler ve daha az varlıklı kişiler arasındaki eşitsizlikleri azaltmayı amaçlayan politikalar izlemesi' (Independent Türkçe, 29 Haziran 2021) yönünde fikir beyan ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu da aslında Çin'in yaptığı şey ya da olası bir benzerini ifade etmektedir.

Aynı doğrultuda, National Interest'te yayınlanan bir köşe yazısında, ABD'nin dünya hegemonyasının biteceğine dair yapılan bir analiz, Biden'ın 'ABD geri döndü' söyleminin yetersiz kaldığını, Ortadoğu'yu Moskova, Tahran ve Ankara'ya bırakarak kabuğuna çekildiğini ve Çin'in büyümesini engelleyemediğini iddia etmektedir (Sabah, 9 Ağustos 2021). Bu bağlamda, tartıştığımız ve kavramsal tartışmaların temelinde de ekonomik ve teknolojik rekabetin olduğu şeklinde ileri sürdüğümüz argümanları destekler nitelikte iki güncel ve çok önemli gelişmeyi daha aktaracağız. Bunlardan biri, ABD'nin CIA bünyesinde, Çin ve Teknolojiye odaklanan yeni bir misyon merkezi kurularak (CBC News, 7 Ekim 2021), Çin ile rekabet seviyesinin bir üst aşamaya geçmiş olmasıdır. Diğer gelişme ise, Pentagon'un bir numaralı yazılım şefi Nicholas Chaillan'ın, ABD'nin yapay zeka, makine öğrenimi ve siber kabiliyetler konusunda Çin'in gerisinde kaldıklarını ve Çin'in 15-20 sene zarfında dünyayı domine edeceğini belirterek istifa etmesi (New York Post, 11 Ekim 2021) olmuştur. Tüm bu süreçlerden sonra özellikle pandemi ile gelen süreç, küresel sistemin, Çin tipi olmasa da, bir çeşit sosyalizm ve komünizm ile yönetilmesine dair tartışmaları ve yorumları beraberinde getirmektedir (Independent Türkçe, 13 Mart 2020).

Bu noktada Çin tarzı komünizmin verdiği yanıtta ve imaja bakacak olursak, Pekin merkezli danışmanlık şirketi Plenum'dan Chen Long'un sözlerine yer verebiliriz; 'Çinli internet kodamanları, üst düzey liderleri sadakatlerine ikna edebilirlerse, gelişen işlerin ve muazzam servetin tadını çıkarmaya devam edebilirler. Üst düzey liderlik, ne Ma'nın ne de başka birinin, hükümet politikaları üzerinde kişisel nüfuz oluşturmaya çalışarak kırmızı çizgiyi geçmemesini sağlamak istiyor. Hükümet, öncelikle ulusal çıkarlara hizmet etmeleri koşuluyla onları destekleyecektir' (*Financial Times*, 11 Ocak 2021).

Haberlere yansıyan bir diğer gelişme, Xi'nin Çin'de ülkenin süper zenginlere artan eşitsizliği gidermek için ülkedeki serveti yeniden dağıtacağı ve 'aşırı gelirleri ayarlayacağı' yönünde yaptığı uyarıdır (Ekonomi Manşet, 19 Ağustos 2021). Çin merkezli dev şirketlerin yaşadığı büyük kayıplara rağmen, yani kendi özel sektör gücünü zayıflatma pahasına bu adımları atması Çin'in küresel imajı açısından ve Batı merkezli liberal sistemin hem buldukları ülkelerde hem de küresel anlamdaki konumu açısından ne anlam ifade etmektedir? Aslında bu soru bizi, konunun sadece

kavramsal düzeyde olmadığı gibi sadece ekonomik ve askeri güçle ilgisi olmadığı sonucuna da götürebilir. Konu en nihayetinde özellikle Soğuk Savaş sonrası, Batı merkezli kapitalizm ve liberalizm merkezinde kurulan küresel düzenin değişim talepleri ve yerine olası bir Çin merkezli sosyalizm ağırlıklı bir düzen tartışmasına da itebilir. Yani mücadelenin en nihayetinde, sistem değişimi mücadelesine de dönüşebilir mi sorusu cevap verilmesi gereken bir soru olarak önümüzde duruyor olacaktır. Dünyanın en büyük yatırım fonlarından Bridgewater Associates'ın patronu ABD'li Ray Dalio'nun, 'Dünya liderliği Çin'e geçecek' (Sözcü, 7 Mayıs 2020) açıklaması ve bu bağlamda yaptığı değerlendirmeler bu konu hakkında ortaya çıkan görüşlere örnek gösterilebilir.

Çin'e yönelik yapılan 'keskin güç' söylemi ve otoriterlik eleştirileri de, aynı şekilde çok yönlü ve taraflı olarak irdelenmelidir. Örneğin, ABD'li büyük sosyal medya şirketlerinin uyguladıkları sansürler ve hesap kapatmalar oldukça büyük tartışmalara konu olmaktadır. Son olarak, ABD'de cumhuriyetçi Teksas Valisi Greg Abbott'un, 'büyük sosyal medya şirketlerinin görüşleri nedeniyle kullanıcıların hesaplarını kapatmasını ve kısıtlamasını yasaklayan bir yasayı' (Milliyet, 10 Eylül 2021) imzalamasıyla konu gündeme gelmiştir. Burada 'keskin güç' bağlamında ciddi soru işaretleri doğmaktadır. Hem ABD'li hem de diğer devletlerin yetkililerine varan bu sansür uygulamalarını 'keskin güç' tartışmaları içinde nereye koyacağımız sorusu, yine cevap bekleyen sorulardan biri olarak karşımızda duracaktır.

Pandemi bir başka bakış açısını daha ortaya çıkarmış görünmektedir. ABD ve diğer Batılı devletlerin liberal sisteminin temel unsurlarından olan ve Çin'in en çok eleştiriye maruz kaldığı alanlardan biri olan 'bireysel özgürlükler' ve buna yönelik devlet müdahalesi pandemiyle birlikte ne yöne gittiği sorulması gereken sorulardan bir diğeridir. Eylül 2021'de ABD Başkanı Biden'ın, 'Sabrımız tükeniyor. Artık aşı olun' ve 'Bu salgın, aşı olmayanların salgını' açıklamaları akabinde, getirdiği aşı zorunlulukları (Euronews, 10 Eylül 2021) otoriterlik bağlamında tartışılması gereken hususlar olmaktadır. Benzer süreçler Avrupa'da da yaşanmakta ve ciddi toplumsal tepkilere neden olmaktadır (DW, 1 Ağustos 2021).

Bu bağlamda araştırma sorumuzun net cevabını verecek olursak; Çin'in dış politikasını değerlendirmek için 'keskin güç' ifadesini kullanmanın hatalı ve eksik olduğunu düşünmekteyim. Buna Çin tarzı yumuşak güç demek daha doğru olacaktır.

Burada kastedilen en yalın haliyle, ortaya atılan kavram (keskin güç) sebebiyle Çin'in lekeli olduğunu kabul edip, kavramın ortaya atıldığı düzlemi (yumuşak güç) temiz ve meşru kabul etmektense, kavramların hangi ortamlarda (hegemonya savaşı) doğduğunu ve reel politikte ne anlama geldiklerini bulmanın doğru olacağını ifade etmektir. Bu da aslında daha önce ifade ettiğimiz gibi, diğer devletler üzerinde manipülasyon yapabilecek kabiliyet ve güce ulaşan ülkelerin, yumuşak güçlerini istedikleri noktada keskinleştirmeleri ile sonuçlanan 'yumuşak gücün keskinliğini' işaret etmektedir. Yani gerek Çin gerekse ABD ve diğer büyük devletler, ön plana çıkılmalarını sağlayan enstrümanlarla edindikleri yumuşak güçlerini 'aynı şekilde' keskinleştirebilmektedir. Burada sonuç olarak, Çin'i ayrı bir kavramla (keskin güç) etiketlemenin akademik değil, siyasi amaçlar için kabul edilebilir olduğunu savunmaktayım. Ayrıca, kültüre ait zararsız, insani ve çeşitlilik arz etmesi gereken yumuşak güç unsurlarının tüm devletler tarafından keskinleştirilmesi ve çıkarları için yapılacak olan operasyonlarda bir neşter vazifesi gördüğünü savunmaktayım. Yani kısaca, kavramların tanımlarını olduğu gibi kabul ediyorsak, ABD nasıl yumuşak güçse Çin de aynı şekilde yumuşak güçtür. Ve yine Çin ne kadar keskin güçse ABD de aynı şekilde keskin güçtür. Söz konusu etiketleme, muhatapların bütün politikaları değerlendirildiğinde kavramlar göreceli hale gelmektedir. Yani söz konusu iki devlet de, her iki kavramın tanımına uyan politikalar sergilemektedirler.

Bir tarafta, kendi iç meseleleri olarak gördüğü konularda ilişki kurduğu ülkelere yönelik eleştiri kabul etmediği ve karışılmamasını istediği ve yönetim şekli bahane edilerek "keskin" olarak etiketlenen bir güç vardır. Diğer tarafta, "demokrasi" etiketi ile ilişkide olduğu hemen hemen bütün ülkelerin iç işlerine doğrudan veya dolaylı olarak ancak açıkça müdahale eden, toprak işgal ederek enerji kaynaklarına el koyan, askeri darbelerde rolü olduğunu kendisi de kabul eden bir gücün "yumuşak" olarak etiketlenmesi paradoks olmanın ötesinde güç mücadelesinin akademik form içinde de tutunma çabasıdır başka bir şey değildir. Bu tespit, Çin'i aklamaktan ziyade diğer ülkelerin bu algı savaşını doğru anlamasına yönelik bir çabadan ibarettir. Çünkü, yeterli güce eriştikten sonra aynı 'yumuşaklıkla' hareket ederek yukarıda (Kanissetti ve Kewalramani, 2019: 6-7) saydıklarımızı Çin de pek tabii yapabilecektir. Yani, Çin'in devlet çıkarı ile hareket ettiği ve sert gücünü giderek

pekiştirdiği (emperyalleştiği) bir ortamda, Çin'e yapılan eleştirilerin motivasyonu yine rakip devletlerin (emperyal) çıkarları ile tanımlanmaktadır.

Bu argümanları bu çalışmada aktarılan bazı verilerle de ifade edebiliriz. Örneğin, Huawei'nin 5G teknolojisinde edindiği tartışmasız konumu deforme etmek için pek çok yaptırım uygulayan ABD, müttefiklerine dayattığı argümanlarda siber casusluk ve veri toplama gibi iddialara odaklanmaktadır. Bunu yaparken de, apaçık bir şekilde literatürdeki tanımlandığı şekliyle 'keskin güç' örneği sergileyerek bir tehdit dili kullanmaktadır. Halbuki, ABD iletişim sektörünün zirvelerinden Randall Stephenson'dan (Stephenson, 2019), emperyalizm karşıtı çıkışları ile bilinen İngiliz parlamenter George Galloway'e (Independent Türkçe, 27 Temmuz 2020) kadar pek çok kanaat önderi ve uzman açıkça bu konunun siyasallaşmasına vurgu yapmaktadır. Üstelik bu konuda iddia sahibi olan ABD, çok yakın bir zamanda eski NSA çalışanı Edward Snowden'ın ortaya çıkardığı PRISM programı ile bütün dünyayı takibe aldığı ortaya çıkan aynı ülke iken (Kanisetti ve Kewalramani, 2019: 8).

Ayrıca bu konuda değindiğimiz gibi, Huawei'nin Kurucusu Ren Zhengfei'nin, isteyen ülkelerle iddialardaki gibi güvenlik açığına dair 'arka kapıların' olmaması ile ilgili anlaşma imzalayabileceklerini belirterek önemli bir savunma argümanı ortaya koymuştur (Euronews, 17 Haziran 2019). Yapılan bazı yorumlarda da görüldüğü üzere, Huawei'nin güvenlik tehdidi yönündeki 'örtü'nün ardında, 5G teknolojisinde standartları Huawei'nin yani Çin'in belirliyor olması ve ABD'nin 5G liderlik trenini kaçırmayı yatmaktadır (The Corner, 29 Ocak 2019). Bu da belirttiğimiz gibi, bizi 'yumuşak gücün keskinliğine' götürerek 'keskin güç' kavramının ABD tarafından siyasi amaçlarla kullanılmasına ve arka plandaki mücadeleyi gizlemesine götürmektedir. Ayrıca bu durum yine araştırma sorusuna verdiğimiz cevapta belirttiğimiz üzere, Çin'i tamamen aklamayacağı gibi, diğer ülkelerin rasyonalitesini olumsuz etkilemektedir.

Ortaya koyduğumuz diğer argüman olan sağlık konusu üzerinden de benzer çıkarımları yapabiliriz. Çin'de ortaya çıktığı varsayılsa da, aktardığımız tartışmalarda görüldüğü üzere, henüz kökeni muğlaklığını koruyan Covid-19 virüsü kaynaklı pandeminin yol açtığı ortamda Çin'in aldığı tavır kadar, diğer zengin ülkelerin ve bilhassa dünya hegemonu olarak görülen ABD'nin almadığı tavra bakmak gerekmektedir. Araştırma sorusuna verilen cevapla doğru orantılı olarak, virüs

konusu dahi ticaret savaşı benzeri ABD iddiaları (Market Watch, 21 Mart 2020) ve buna karşılık Çin karşı iddiaları (The Guardian, 13 Mart 2020) şeklinde yürümektedir. Bu da daha önce bahsettiğimiz neşter imgesini kimin eline alacağını ve yumuşak gücü kimin keskinleştireceğini belirleme savaşına ve dolayısıyla bu konunun da kamuoyu tarafından rasyonel bir şekilde araştırılmamasına yol açmaktadır.

Bu sebepten dolayı, virüs kökeni tartışmasının ötesinde cereyan eden olaylara bakılmalıdır. Örneğin, ABD açısından küresel hegemon konumunun tam zıttı olacak şekilde, sağlık gibi önemli bir konuda, küresel halk sağlığının riske atılarak aşilar için gerekli bazı hammaddelerin ihracatının kısıtlanması (World Socialist Web Site, 20 Nisan 2021), rakibin kabiliyetlerini azaltma pahasına uygulanan bir ‘keskin güç’ örneği olarak görülebilir. Ve fakat, bu kavramın Çin’e etiketlenmesi ve yumuşak güç kavramının ABD’ye etiketlenmesi akademik körlük doğuracak ve apaçık yumuşak gücün keskinleştirilmesi yadsınabilecektir. Yine kavramların yanıltıcılığı ile ilgili bir diğer örnek, Alibaba ve Huawei gibi Çinli firmaların, pandemi sırasında Avrupa’ya yaptığı cömert yardımlarda görülebilir (The Diplomat, 25 Mart 2020). Eğer ‘yumuşak güç’, sivil unsurların da dahil olduğu bir olguysa, Çin tarafından gelen bu yardımları, Çin’i sadece ‘keskin güç’ olarak ayırıştırırsak diğer ülke şirketlerinin faaliyetlerinde niyet okuma eylemine mi girişeceğiz?

Diğer taraftan, ortaya koyulan verilerin gösterdiği gibi, açıkça ‘Önce Amerika’ teziyle hareket eden ABD, aşının bulunmasıyla birlikte ‘Önce Dünya’ diyen Çin (Dünya, 15 Şubat 2021) ile kıyaslandığında, yumuşak güç ve keskin güç kavramları bakış açısından bu iki ülkeyi nasıl konumlandırmamız gerektiği kavramsal yaklaşımdaki problemlerinin görünen yüzüdür. Öte yandan, Çin’in de, küresel liderlik boşluğundan da faydalanarak, sağlık konusundaki hareket stratejisi ile edindiği konumu ne yönde kullanacağı dikkatle takip edilmesi gereken bir diğer husustur. Sağlık üzerinden ürettiği yumuşak gücün nasıl keskinleştirilebileceğine dair bir örneği Cezayir üzerinden aktarmıştık (NBC News, 2 Nisan 2021). Bu gibi örneklerin, Çin tarafına gerek 5G yatırımları gerek BRI Girişimi’ne daha istekli katılımlar ve siyasi nüfuz olarak geri dönmesi süreci, söz konusu kavramsal tartışmamız perspektifinden gözlemlenmelidir. İlerleyen süreçte, ABD-Çin rekabeti

kızıştıkça, yumuşak gücün keskinleşmesi örnekleri çok taraflı olarak çoğalacak gibi görünmektedir.

Yumuşak güç, devletlerin manipüle etmediği etkileşim sürecinde ön plana çıkan ögeler olarak tanımlanmamaktadır. Bu durum kavramı muğlaklaştırdığı gibi, küresel ortamda olanları anlamamız konusunda da eksiklik oluşturmaktadır. Bu bağlam, konuyu bu çalışmanın bir diğer amacı ve katkısına yönelik olarak, kavram yetersizliği ve yeni kavram arayışına dair noktaya getirmektedir. Batılı devletler, yumuşak güç anlamında farklarını devletten çok sivillerin konuşuyor olması gibi durumlara bağlasalar dahi, Çin'in kendileri gibi hareket etmesinden yani kazanım elde etmesinden korkuyorlar. Ayrıca burada, 'Otoritenin kurumsal bölünmüşlüğü görüntüsü, otoritenin bölünmüşlüğünü de gösterir mi?' sorusu gündeme gelmektedir.

Örneğin ABD özelinde, Beyaz saray, İstihbarat Örgütleri, Pentagon, Sivil Toplum Kuruluşları, Sermaye Kuruluşları ve Amerikan sermayesinin finanse ettiği film ve müzik endüstrisi gibi 'çekim unsurları' hangi sınırlarla birbirinden ayrı konuştukları algısıyla meşrulaşmaktadırlar? Bu sorulara, "Kamu diplomasisini kim/ne yapar? Kaynağı nedir? Kültürün bizatihi kendisi mi yoksa devletler gibi organize güçler ya da çıkar güdüsüyle donatılmış gruplar ve kişiler mi?" gibi sorular da ilave edilebilir. Bu da bizi, her şartta Otoriter devletlerin yekvücut karar aldığı ve demokratik devletlerin her biri birbirinden bağımsız kurumlar ve bireylerin karar aldığı yanılığın, yani ne zaman örgütlü karar alındığının hangi devlet olursa olsun bilinmezliğine götürür.

Peki bir başka açıdan, Çin neden kendini ifade edemesin? Büyüteç kimin elinde? Ve neden? Meşruiyet kaynağı ve hak membaı ne? Ve bu çalışmanın cevabını vermeye çalıştığı bir diğer ve en önemli soru ise; Neden Çin hedefte de mesela Japonya değil? İfade ettiğimiz gibi Çin, yumuşak güç algısı anlamında öncül olmuş özellikle batılı devletlerin (ve Japonya örneği verilebilir) açtığı yoldan ilerlemekte ve gerek tarihi, kültürel derinliği ve gerekse gittikçe yükselen ekonomik ve askeri gücü rakiplerini endişelendirmektedir. Çalışma boyunca ifade ettiğimiz rekabet unsurlarına ilave olarak Çin, Japonya gibi batı eksenli uyumlu olmadığı düşünüldüğü ve ileride sistemik bir tehdit olarak görüldüğü için bir mücadele unsuru olarak algılanmaya devam etmektedir. Çin'in duruşu, 2013 yapımı, 'Ip Man: The Final Fight' filmindeki şu ifadeler ile özetlenebilir diye düşünüyorum: "İnsanın

davranışları bir ağaca benzemeli, gövdesi kök salarken yaprakları gelişmeli. Fakat tutumu bir bozuk para olmalı, iç kısmı köşeliyken kenarları yumuşak olmalı!” Bu ifadeler Çin’in, batılılaşmaya karşı duruşunu izah ederken, aynı zamanda revizyonist bir güç olmaya dair potansiyelini de ortaya koymaktadır.

Çünkü Çin, gerek Konfüçyüs Enstitüleri, gerek 5G (DSR) ve gerekse BRI Girişimi gibi faaliyetleri ve bunların potansiyelleri ile dönüştürme yeteneği olduğu görüldüğünden, rakipleri ve hegemonik güç tarafından bir tehdit olarak görülmektedir. Bu yüzden burada, reel politığın çok ötesinde bir algı oyununu ortaya koyan bir ‘kontra kamu diplomasisi’ devreye girer. Buna, bir ülkenin oluşturduğu kamu diplomasisine yönelik diğer rakip güçlerin müdahalesiyle oluşan kamu diplomasisi algısı denebilir. Tam da bu noktada, Keskin güç kavramını, insan topluluklarının tarihsel süreçle gelişen ‘çekici’ öğelerinin rejim ayrımı yapılmaksızın devletler tarafından manipüle edilmesi ve *raison d’etat* çerçevesine giren eylemleri için sert bir güç unsurunun uzantısı olarak kullandıkları şey olarak tanımlamak daha doğru olabilir. Bu durum, kavramı bütün devletlere uyarlanabilir hale getiren bir başka yorumdur.

Bu noktada, bu çalışmanın yetersiz gördüğü ‘yumuşak güç’ ve ‘keskin güç’ gibi kavramlar yerine alternatif kavramlar geliştirmeye dair birkaç öneri ortaya atma ihtiyacı doğmaktadır. Bu çalışmanın kavram denemesi olarak ilk önerisi, “Pasif Güç” ve “Aktif Güç” olacaktır. Kısaca Pasif Güç; tamamen örgütsüz, sivil olan toplum unsurları tarafından üretilen, manipülasyon ve devlet çıkarından bağımsız hedefleri olan, kültür-sanat ve spor gibi sosyal kodlu ya da bilimsel çekicilik içeren öğeleri ifade etmektedir. Bunun tersi olan Aktif Güç ise; ilk bakışta görülüp görülmemesine bakılmaksızın tamamen örgütlü, sivil astarlı görünse dahi nihayetinde devletlerin çeşitli kurumları tarafından organize edilen, manipülatif ve devlet çıkarıyla bağlı ya da daha sonra bağlanan (Pasif güçleri aktif bir şekilde “kullanmak” yine aktif güç kapsamındadır) her türlü enstrüman olarak tarif edilebilir. Bu bağlamda, Aktif Güç sadece yapmakla ilgili değildir, kasıt ile çarpıtma ve sinemalaştırmayla (kurgusalılık) aktif hale gelen güçtür. Üretilen içeriğin, gerçekle bağının kopması şiddetinde tonu artar.

Bu güç tanımlamasının alt kırılımlarına yapacağım ekleme elbette ‘içerik’ olgusu ile ilgili olacaktır. Devletler, aslında ‘aktif güç’ formuna girecek şekilde sivil

düzlemlerde içerik üretme yarışı içinde ‘yumuşak güç’ denilen imajlarını şekillendirmeye çalışırlar. Yani, üretenler devlet dışı aktörler olsa da, devletler bunları kendi imajları için devşirirler. Gerçeği eğip bükebilme, gerçeklik algısı içeren içerik üretme endüstrisi, kaynak saptırması (yumuşak güç kaynağı) yoluyla hedefi kaynak haline getirme, duygu durum ve fizyo-psikoloji yönetimi, ihtiyaçlaştırma ve ihtiyacın çekim merkezi olma yönetimi, değerlerin bir kısmı belli düzeyde uygulanıyorken diğer bütün düzey ve yöntemlerin aklanması gibi olgular bu gerçekliğin birer yönünü oluşturmaktadır. Bu da özetle, içerik üretme ve üretilen içeriği üretilen gerçeği eğip bükme ve yeniden üretme stratejisini ifade etmektedir. Algı yönetimi de diyebileceğimiz bu süreçle devletler, örneğin film, spor organizasyonları, kültürel ve sanatsal faaliyetler ile ilgili üretilen içeriği, kendi politik stratejileri açısından istenilen sonuçların elde edilebileceği farklı ve sanal bir gerçekliğe dönüştürerek Nye’in ‘yumuşak güç’, bu çalışmanın ise ‘aktif güç’ dediği organize ve eğilip bükülmüş düzleme evirirler. Bu, bir nevi ‘içerik endüstrisi’ dediğimiz şeyi ifade eder ve uygulayışını, ister direkt devlet kaynaklı isterse sivil kaynaklı olsun ‘içerik diplomasisi’ne ve uygulayanları da, ‘içerik diplomatları’na dönüştürür.

Bunun sonucunda ise, zorlayıcılık, kendiliğindenlik ve kendiliğinden görünme arasında dolanan bir seyirde içerik yanılması ya da içerik üretimi söz konusu olup, ‘sempatik güç’ ve ‘manipülatif güç’ dediğimiz şeyi doğurur. ‘Sempatik güç’, üretilmiş bir içeriğin, dışardan müdahale olmadan küresel kamuoyuna ulaşması ve bağımsız bir etki doğurması sonucu oluşan ‘pasif güç’ kavramı içine giren bir algı oluşumudur. ‘Manipülatif güç’ ise, üretilmiş bir içeriği, ‘belirli bir hedef ve amaç’ uğruna istediği gibi eğip bükerek elde edilen güç olarak ‘aktif güç’ kavramının içine dahil eden bir algı oluşumudur. En nihayetinde, toplumların algıları üzerinde üzerinde oluşturulmaya çalışılan imaj ile o toplumları yöneten devletleri kendi çıkarları için kullanma ve sevk etme stratejilerini ifade ve ayırt etme için bu gibi yepyeni bir bakış açısıyla ortaya atılacak kavram çalışması denemelerine ihtiyaç olduğunu düşünmekteyim. Bu bilhassa, hegemonya mücadelesinde olmayan ancak bu mücadelenin maruz kalanı olan diğer devletlerin sağlıklı politika oluşturabilmesi için hayati önem taşımaktadır. Çünkü küreselleşme, aynı zamanda haberdar olmak demektir ve haberdar olanın verdiği tepki-tercih düzlemini belirlemesiyle güç ve

çekim gücüne kapı aralar. Ancak örneğin, neden Bhutan'ın Çin'i, Finlandiya'nın Rusya'yı ya da İzlanda'nın ABD'yi etkileme gücüne yönelik yumuşak güç tartışmaları yapılmaz da bunun tersi uluslararası ilişkiler disiplinine hakimdir? Bu soru dahi, bizi kavram eksikliği ve asıl meselenin güçlülerle ilgili olduğu olgusuna getirmektedir.

Son olarak bu çalışmada, birtakım sınırlılıklar sebebiyle daha kapsamlı bir çalışma yapılamamıştır. Öncelikle, Çince dili bilgisi olmamasından ötürü orijinal Çince kaynaklara erişilemediği gibi, Çin'in etki coğrafyasında bulunan örneğin, Afrika ülkelerinin dillerini bilmediğimden ötürü yerel kaynak okuması yapılamamıştır. Bu eksiklik, ilgili ülkelerde yayınlanan İngilizce kaynaklarla giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca finansal kısıtlılık ve pandemi sürecinin getirdiği hareket kısıtlılığı sebebiyle gerek yurt dışı ve gerekse yurt içi saha çalışmalarıyla, diplomatik temsilcilikler, yerel halklar ve Huawei gibi özel şirketler bünyesinde araştırma yapma imkanı bulunamamıştır. Gerekli fon ve kaynakların temini yoluyla, ileride bu konu daha kapsamlı bir şekilde çalışılabilir.

BİBLİYOGRAFYA

ABC News (2021), Canadian judge grants Huawei CFO request to delay hearings, 22 Nisan. https://abcnews.go.com/Business/wireStory/canadian-judge-grants-huawei-cfo-request-delay-hearings-77225744?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 06.07.2021)

ABC News (2021), Jim Morris, Huawei CFO lawyer says Trump comments a 'salvo' in trade war, 3 Mart. https://abcnews.go.com/International/wireStory/huawei-cfo-lawyer-trump-comments-salvo-trade-war-76233111?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 06.07.2021)

ABC News (2021), Germany extends border checks to battle variants, 23 Şubat. <https://abcnews.go.com/Business/wireStory/latest-egypt-sinopharm-vaccines-donated-china-76059998> (Erişim Tarihi: 06.07.2021)

Acharya, A. (2017). After liberal hegemony: The advent of a multiplex world order. *Ethics & international affairs*, 31(3), 271-285.; Flockhart, T. (2016). The coming multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 37(1), 3-30.

Activist Post (2021), Neenah Payne, How China Is Conquering The World Now, 9 Temmuz. [https://www.activistpost.com/2021/07/how-china-is-conquering-the-world-now.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+ActivistPost+\(Activist+Post\)?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle](https://www.activistpost.com/2021/07/how-china-is-conquering-the-world-now.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+ActivistPost+(Activist+Post)?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle) (Erişim Tarihi: 06.09.2021)

Akçay, Nurettin (2017). Turkey-China Relations within the Concept of the New Silk Road Project. *ANKASAM Bolgesel Araştırmalar Dergisi*, Aralık 2017 1(3), s. 73-96.

Akdağ, Z. (2019). Türkiye-Çin İlişkilerinde Kuşak ve Yol Girişimi'nin Önemi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 65-96.

Akyildiz, I. F., Nie, S., Lin, S. C., & Chandrasekaran, M. (2016). 5G roadmap: 10 key enabling technologies. *Computer Networks*, 106, 17-48.

Ali, G. (2015a). China and Pakistan prepare to establish economic corridor. *Central Asia-Caucasus Analyst*, 15 Nisan. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13178-china-and-pakistan-prepare-to-establish-economic-corridor.html>. (Erişim Tarihi: 02.05.2021)

Ali, G. (2015b). China and Pakistan prepare to establish economic corridor. *Central Asia-Caucasus Analyst*, 15.

Aljazeera Türk (2013), Mursi Karşıtlarını ABD Nasıl Finanse Etti?, 19 Temmuz. <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/mursi-karsitlarini-abd-nasil-finanse-etti> (Erişim Tarihi: 06.01.2021)

Alleyne, M. (2003). *Global lies?: Propaganda, the UN and world order*. Springer.

AllAfrica (2021), Zimbabwe: Rights Lawyers Demand China Vaccine Safety Guarantees From Govt, 19 şubat. https://allafrica.com/stories/202102190441.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 06.01.2021)

AllAfrica (2021), Zimbabwe: Zim Receives First COVID-19 Vaccines From China, 15 şubat. https://allafrica.com/stories/202102150255.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 06.01.2021)

Anadolu Ajansı (2019), Trump'tan Çin'e 'Tekrar seçilirsem, ticari anlaşma daha sert olur' mesajı, 3 Eylül. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/trumptan-cine-tekrar->

secilirsem-ticari-anlasma-daha-sert-olur-mesaji-/1572247 (Erişim Tarihi: 16.06.2021)

Anadolu Ajansı (2021), ABD, Çin ile savaş simülasyonunda insansız roket sistemini test etti, 17 Haziran. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-cin-ile-savas-simulasyonunda-insansiz-roket-sistemini-test-etti/2277569> (Erişim Tarihi: 16.08.2021)

Anadolu Ajansı (2021), Mücahit Oktay, Amerikalıların demokrasiye olan inancı azaldı, 9 Şubat. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/amerikalilarin-demokrasiye-olan-inanci-azaldi/2138132> (Erişim Tarihi: 16.08.2021)

Anadolu Ajansı (2021), İdris Sülün, Çin daha 'sevimli' bir imaja sahip olmak istiyor, 2 Haziran. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-daha-sevimli-bir-imaja-sahip-olmak-istiyor/2261966> (Erişim Tarihi: 16.08.2021)

Anadolu Ajansı (2019), Huawei'nin Kurucusu Zhengfei, 30 milyar dolarlık düşüşü önemsemiyor, 19 Haziran. <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/bilisim/huaweinin-kurucusu-zhengfei-30-milyar-dolarlik-dususu-onemsemiyor/651854> (Erişim Tarihi: 16.08.2021)

Anadolu Ajansı (2020), Gamze Türkoğlu Oğuz, Çin dünyanın ilk 6G test uydusunu yörüngeye gönderdi, 7 Kasım. <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/cin-dunyanin-ilk-6g-test-uydusunu-yorungeye-gonderdi/2035611> (Erişim Tarihi: 16.08.2021)

Anadolu Ajansı (2021), Bayram Altuğ, DSÖ'den zengin ülkelere Kovid-19 aşısı tepkisi: Daha fazla vaat değil aşıları istiyoruz, 8 Eylül. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/dsoden-zengin-ulkelere-kovid-19-asisi-tepkisi-daha-fazla-vaat-degil-asilari-istiyoruz/2359477> (Erişim Tarihi: 16.09.2021)

Aoyama, R. (2007). China's Public Diplomacy. COE-CAS, Waseda University.

Aoyama, R. (2016). "One Belt, One Road": China's New Global Strategy. *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 5(2), 3-22.

Arikan, E. (2009). Channel polarization: A method for constructing capacity-achieving codes for symmetric binary-input memoryless channels. *IEEE Transactions on information Theory*, 55(7), 3051-3073.

Arquilla, J., Ronfeldt, D., Barnes-Proby, D., Williams, E., & Christian, J. (1999). *The emergence of noopolitik: Toward an American information strategy*. Rand Corporation.

Arsenault, A. (2009). Public Diplomacy 2.0. In *Toward a new public diplomacy* (pp. 135-153). Palgrave Macmillan, New York.

Ars Technica (2021), Ron Amadeo, With Trump gone, Huawei tells Biden it's not a security threat, 10 Şubat. https://arstechnica.com/gadgets/2021/02/huawei-tells-biden-administration-its-not-a-security-threat-files-lawsuit/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Ars Technica (2021), Will Knight, US sanctions are squeezing Huawei, but for how long?, 3 Nisan. https://arstechnica.com/gadgets/2021/04/us-sanctions-are-squeezing-huawei-but-for-how-long/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

ASEAN (2020), China donates medical supplies to ASEAN Secretariat for COVID-19 prevention. 21 Nisan. <https://asean.org/china-donates-medical-supplies-to-asean-secretariat-for-covid-19-prevention-2/> (Erişim Tarihi: 02.05.2021)

Atlantic Council (2020), "Is China Winning the Coronavirus Response Narrative in the EU?" 25 Mart. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/is-chinawinning-the-coronavirus-response-narrative-in-the-eu> (Erişim Tarihi: 28.08.2021).

Aydınlık (2017), Akşener'in 'Turuncu' Danışmanının Marifetleri, 3 Kasım. <https://www.aydinlik.com.tr/aksener-in-turuncu-danismaninin-marifetleri-politika-kasim-2017-2#1> (Erişim Tarihi: 28.01.2021).

Bae, J. H., Abotabl, A., Lin, H. P., Song, K. B., & Lee, J. (2019). An overview of channel coding for 5G NR cellular communications. *APSIPA Transactions on Signal and Information Processing*, 8.

Bastos, L., Capela, G., Koprulu, A., & Elzinga, G. (2021, May). Potential of 5G technologies for military application. In *2021 International Conference on Military Communication and Information Systems (ICMCIS)* (pp. 1-8). IEEE.

BBC (2019), Stephen McDonell, China Social Media: WeChat and the Surveillance State, 7 Haziran. <https://www.bbc.com/news/blogs-china-blog-48552907> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

BBC (2020), Fernando Duarte, Who is ‘patient zero’ in the coronavirus outbreak?, 24 Şubat <https://www.bbc.com/future/article/20200221-coronavirus-the-harmful-hunt-for-covid-19s-patient-zero> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2019), ABD-Çin ticaret savaşı: Trump 300 milyar dolar değerinde ürün için ek gümrük vergisi açıkladı, Pekin'den misilleme gelebilir, 2 Ağustos. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49201327> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Barbara Plett Usher, What the US really wants from the China talks, 17 Mart. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56423036> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), US-China relations: Blinken accuses China of acting more aggressively, 3 Mayıs. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56967211> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021a), Nato warns of military challenge posed by China, 15 Haziran. https://www.bbc.com/news/world-europe-57466210?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), G7 summit: China says small groups do not rule the world, 13 Haziran. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57458822> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021b), Beijing tells Nato to stop hyping up China threat, 15 Haziran. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57479969> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Shenzhou-12: Çin'in yeni uzay istasyonunun ilk mürettebatı göreve başladı, 17 Haziran. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57507630> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), China's economy grows 18.3% in post-Covid comeback, 16 Nisan. <https://www.bbc.com/news/business-56768663> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2019), Çin: Huawei'ye yöneltilen suçlamaların arkasında siyasi manipölasyonlar var, 29 Ocak. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47035587> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Gordon Corera, Huawei's business damaged by US sanctions despite success at home, 31 Mart. <https://www.bbc.com/news/technology-56590001> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Çin, ABD'yi geçerek AB'nin en büyük ticaret ortağı oldu, 17 Şubat. https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56095919?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Covid: China rejects WHO plan for second phase of virus origin probe, 23 Temmuz. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-57926368> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Tessa Wong, Covid: Is China's vaccine success waning in Asia?, 19 Temmuz. <https://www.bbc.com/news/world-asia-57845644> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

BBC (2021), Ergin Yıldızoğlu, ABD ve Çin: Rekabetleriyle geleceği şekillendirecek iki süper güç, 4 Şubat. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55929359.amp> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Benner, T., Gaspers, J., Ohlberg, M., Poggetti, L., & Shi-Kupfer, K. (2018). Authoritarian advance: responding to China's growing political influence in Europe.

Berchick, E. R., Hood, E., & Barnett, J. C. (2019). Health insurance coverage in the United States: 2018 (p. 2). Washington, DC: US Department of Commerce.

Berridge, G. R. (2015). Diplomacy: theory and practice. Springer.

Berridge, G., Keens-Soper, M., & Otte, T. (2001). Diplomatic theory from Machiavelli to Kissinger. Springer.

Bloomberg (2020), Robert D. Kaplan, Coronavirus Ushers in the Globalization We Were Afraid Of, 20 Mart. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-03-20/coronavirus-ushers-in-the-globalization-we-were-afraid-of> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg (2021), Shelly Banjo ve Shawn Wen, TikTok Took On President Trump and Won Big, 20 Mayıs. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-05-20/how-tiktok-avoided-trump-s-u-s-ban-and-became-the-world-s-most-popular-app> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg (2021), Jenny Leonard, Jennifer Jacobs ve Saleha Mohsin, Biden to Amend Trump's China Blacklist, Target Key Industries, 22 Haziran. https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-02/biden-to-amend-trump-s-china-blacklist-target-key-industries?cmpid=socialflow-twitter-business&utm_campaign=socialflow-organic&utm_content=business&utm_medium=social&utm_source=twitter (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg (2021), China Lashes Out at U.S. Allies in Bid to Thwart Biden Strategy, 23 Mart. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-03-23/china-lashes-out-at-u-s-allies-in-bid-to-thwart-biden-strategy> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg (2021), Alexandre Tanzi, China's Growth Set to Drive World Economy in Post-Pandemic Years, 6 Nisan. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-04-06/china-s-growth-set-to-drive-world-economy-in-post-pandemic->

years?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg (2021), Zimbabwe Receives First Vaccines From Sinopharm in China, 15 şubat. https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-15/zimbabwe-receives-first-vaccines-from-sinopharm-in-china?cmpid=socialflow-twitter-business&utm_content=business&utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=socialflow-organic (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg (2021), Arys Aditya, Indonesia Keeps Sinovac, Says Best Is Shot That's Available, 13 Nisan. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-04-13/indonesia-keeps-sinovac-says-best-shot-is-one-that-s-available-knfl6zrv> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg HT (2021), ABD'de enflasyon 13 yıl sonra ilk defa %5'i gördü, 10 Haziran. <https://www.bloomberght.com/abd-de-enflasyon-13-yil-sonra-ilk-defa-5-i-gordu-2281876> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bloomberg HT (t.y.), 5G Ne Vadediyor?. <https://businessht.bloomberght.com/grafik/haber/2539742-bloomberg-ht-grafikleri> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Bouey, J. H. (2019). Implications of US-China Collaborations on Global Health Issues. RAND.

Bown, P. C. (2020). China's exports of medical supplies provide a ray of hope. Peterson Institute for International Economics, 26 Mart. <https://www.piie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/covid-19-chinas-exports-medical-supplies-provide-ray-hope> (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2021).

Brady, A. M. (2015). Authoritarianism goes global (II): China's foreign propaganda machine. *Journal of Democracy*, 26(4), 51-59.

Brookings (2021), David Dollar, What does Biden's first 100 days tell us about his approach to China?, 26 Nisan.

<https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2021/04/26/what-does-bidens-first-100-days-tell-us-about-his-approach-to-china/> (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2021).

Brown, J. (2009). Smart power in, public diplomacy out?. *Place Branding and Public Diplomacy*, 5(2), 151-155.

Callahan, W. A. (2004). National insecurities: Humiliation, salvation, and Chinese nationalism. *Alternatives*, 29(2), 199-218.

Campbell, K. M., & Doshi, R. (2020). The coronavirus could reshape global order. *Foreign Affairs*, 18(3).

Carroll, A. B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. *Business & society*, 38(3), 268-295.

CBC News (2021), Secretary of State Antony Blinken on the threat posed by China, 2 Mayıs. <https://www.cbsnews.com/news/antony-blinken-60-minutes-2021-05-02/> (Erişim Tarihi: 23.07.2021).

CBC News (2019), Huawei founder says he would defy Chinese law on intelligence gathering, 20 Şubat. <https://www.cbsnews.com/news/huawei-president-ren-zhengfei-says-he-would-defy-chinese-law-on-intelligence-gathering/> (Erişim Tarihi: 23.07.2021).

CBC News (2021), Olivia Gazis, CIA creates new mission centers focused on China and technology, 7 Ekim. https://www.cbsnews.com/news/cia-creates-new-mission-centers-china-and-technology/?ftag=CNM-00-10aab7e&linkId=134941573&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 7.10.2021).

CGTN (2021), Bobby Naderi, Tariff wars: U.S. failure stretches from Trump to Biden, 21 Mayıs. <https://news.cgtn.com/news/2021-05-21/Tariff-wars-U-S-failure-stretches-from-Trump-to-Biden-10rhUY0cIJa/index.html> (Erişim Tarihi: 22.06.2021).

Chan, L. H., Chen, L., & Xu, J. (2012). China's engagement with global health diplomacy: was SARS a watershed?. In *Negotiating and navigating global health: Case studies in global health diplomacy* (pp. 203-219).

Chattu, V. K., & Knight, W. A. (2019). Global health diplomacy as a tool of peace. *Peace Review*, 31(2), 148-157.

Checkel, J. T. (1999). Norms, institutions, and national identity in contemporary Europe. *International studies quarterly*, 43(1), 83-114.

Chen, H. (2016). China's 'One Belt, One Road' initiative and its implications for Sino-African investment relations. *Transnational Corporations Review*, 8(3), 178-182.

Cheng, J. Y., & Shi, H. (2009). China's African policy in the post-Cold War era. *Journal of Contemporary Asia*, 39(1), 87-115.

Cherng-Shin, O. (2013). *The Sino-Pak trade and energy corridor: An assessment*. Poland: Institute of International Relations, Warsaw Economic University.

Chikermane, G. (2019). 5G Infrastructure, Huawei's Techno-Economic Advantages and India's National Security Concerns: An Analysis. *ORF Occasional Paper*, (226), 62.

China Daily (2019), Wei Xinyan ve Zhong Weiping, Who is behind Hong Kong protests?, 17 Ağustos. https://www.chinadaily.com.cn/a/201908/17/WS5d578b28a310cf3e355664f1_2.html (Erişim Tarihi: 14.05.2021).

China.org (2005), China's Diplomacy: Pursuing Balance to Reach Harmony, 28 Aralık. <http://www.china.org.cn/english/international/153463.htm> (Erişim Tarihi: 14.05.2021).

China International Property Magazine (2018), Zheng Youde, Wang Huotao ve Yuan Zhenfu, Thematic Research on 5G Standards (2): Polar Codes — Crown Jewel of the Mobile Communications Sector, Eylül.

<http://www.chinaipmagazine.com/en/journal-show.asp?id=1584> (Erişim Tarihi: 14.05.2021).

Chip (2021), Levent Öztürk, Çin'in Büyük Rüyası: Denizin Altında Yüksek Hızlı Tren Yolu İnşa Etmek, 1 Haziran. https://www.chip.com.tr/haber/cin-buyuk-ruyasi-denizin-altinda-yuksek-hizli-tren-yolu-insa-etmek_94788.amp.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 14.07.2021).

Cho, Y. N., & Jeong, J. H. (2008). China's soft power: Discussions, resources, and prospects. *Asian survey*, 48(3), 453-472.

Clark, I. (2014). International society and China: the power of norms and the norms of power. *The Chinese Journal of International Politics*, 7(3), 315-340.

Clute, R. E. (1967). *The Neglected Aspect of Foreign Affairs: American Educational and Cultural Policy Abroad*. By Charles Frankel. (Washington, DC: The Brookings Institution, 1965. Pp. xi, 156. \$5.00.). *American Political Science Review*, 61(1), 224-225.

CMS (t.y.), 5g Regulation And Law in Japan. <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-5g-regulation-and-law/japan> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

CNBC (2021), Sam Meredith, As Russia and China seek to boost their global influence, analysts warn vaccine diplomacy is here to stay, 17 Şubat. https://www.cnbc.com/2021/02/17/covid-vaccine-diplomacy-russia-china-seek-to-boost-global-influence.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

CNET (2021), Sean Keane, Huawei ban timeline: Detained CFO makes deal with US Justice Department, 30 Eylül. https://www.cnet.com/tech/services-and-software/huawei-ban-timeline-detained-cfo-makes-deal-with-us-justice-department/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

CNN (2020), Ronald Brownstein, Why Trump wants to be seen as a “wartime” president, 24 Mart. <https://www.cnn.com/2020/03/24/politics/fault-lines-trump-coronavirus-wartime-president/index.html>. (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

CNN (2018), Julia Horowitz, Huawei CFO Meng Wanzhou arrested in Canada, faces extradition to United States, 6 Aralık. <https://edition.cnn.com/2018/12/05/tech/huawei-cfo-arrested-canada/index.html> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

CNN Money (2015), Andrew Stevens, Pakistan Lands \$46 Billion Investment from China, 20 Nisan. <https://money.cnn.com/2015/04/20/news/economy/pakistan-china-aid-infrastructure/> (Erişim Tarihi: 02.05.2021)

CNN Türk (2019), Çin'den Avrupa'ya giden ilk yük treni Marmaray'dan geçti, 7 Kasım. <https://www.cnnturk.com/turkiye/cinden-avrupaya-giden-ilk-yuk-treni-marmaraydan-gecti> (Erişim Tarihi: 02.05.2021)

Cohen, J. (2020). China's vaccine gambit. *Science* Vol 370, Issue 6522, 1263-1267.

Cole, J. M. (2018). *Hard Edge of Sharp Power*. Macdonald-Laurier Institute for Public Policy.

Council on Foreign Relations (2021), David Sacks, China's Huawei Is Winning the 5G Race. Here's What the United States Should Do To Respond, 29 Mart. <https://www.cfr.org/blog/china-huawei-5g> (Erişim Tarihi: 04.06.2021)

Counter Punch (2021), Rob Urie, China Isn't the Problem, Neoliberalism Is, 2 Nisan. https://www.counterpunch.org/2021/04/02/china-isnt-the-problem-neoliberalism-is/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 04.06.2021)

Counter Punch (2021), Michael Hudson, America's Neoliberal Financialization Policy vs. China's Industrial Socialism, 16 Nisan.

https://www.counterpunch.org/2021/04/16/americas-neoliberal-financialization-policy-vs-chinas-industrial-socialism/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 04.06.2021)

Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). Moving from monologue to dialogue to collaboration: The three layers of public diplomacy. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 10-30.

Cull, N. J. (2008a). Public diplomacy before Gullion: The evolution of a phrase. In *Routledge handbook of public diplomacy* (pp. 39-43). Routledge.

Cull, N. J. (2008b). Public diplomacy: Taxonomies and histories. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 31-54.

Cull, N. J. (2010). Public diplomacy: Seven lessons for its future from its past. *Place branding and public diplomacy*, 6(1), 11-17.

Cull, N. J., Culbert, D. H., & Welch, D. (2003). *Propaganda and mass persuasion: A historical encyclopedia, 1500 to the present*. ABC-CLIO.

Çaycı, S., Arıkan, O., & Arıkan, E. (2012, April). Polar code construction for non-binary source alphabets. In *2012 20th Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU)* (pp. 1-4). IEEE.

Çolakoğlu, S. (2013). Türkiye-Çin İlişkilerinin Son On Yılı (2000-2010): Fırsatlar Ülkesi Çin'den Türkiye Pazarına Dönüşüm.(Ed.) Selçuk Esenbel, İsenbike Togan, Altay Atlı, Türkiye'de Çin'i Düşünmek,(s. 248-272). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

d'Hooghe, I. (2005). Public diplomacy in the People's Republic of China. In *The new public diplomacy* (pp. 88-105). Palgrave Macmillan, London.

d'Hooghe, I. (2014). 1 How to Understand Public Diplomacy: An Analytical Framework. In *China's Public Diplomacy* (pp. 16-46). Brill Nijhoff.

Dailymail (2021), Chris Pleasance, China did 'little' to hunt for the origins of coronavirus in the first EIGHT months of the outbreak, leaked WHO document reveals, 23 Şubat. https://www.dailymail.co.uk/news/article-9290831/amp/China-cornavirus-Little-hunt-origins-disease-8-months.html?ns_mchannel=rss&ns_campaign=1490&ito=1490&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Das, K. C. (2017). The making of one belt, one road and dilemmas in South Asia. *China Report*, 53(2), 125-142.

Department for Digital, Culture, Media & Sport (2019), UK Telecoms Supply Chain Review Report. <https://www.gov.uk/government/publications/telecoms-supply-chain-review-terms-of-reference>. Parliament Street: Department for Digital, Culture, Media and Sport

Dhuheir, M., & Ztrk, S. (2018). Polar codes applications for 5G systems. *Journal of Institute Of Science and Technology*, 34(3).

Diamond, J. (2002), *Tüfek, Mikrop ve Çelik*. (Çev. Ü. İnce). Ankara: TÜBİTAK. (Orijinal Yayın Tarihi, 2006)

Ding, S. (2008). To Build A “Harmonious World”: China’s Soft Power Wielding in The Global South. *Journal of Chinese Political Science*, 13(2), 193-213.

Ding, S. (2010). Analyzing Rising Power from the Perspective of Soft Power: a new look at China's rise to the status quo power. *Journal of Contemporary China*, 19(64), 255-272.

Dorman, D. (2020). China's Global Covid-19 Assistance is Humanitarian And Geopolitical.: That's Why People Are Worried. Daniel K. Inouye Asia-Pacific Center for Security Studies.

Draine, Y., Johnson, J., Levy, M., & Sumrall, W. (2011). The development of a model of pandemic preparedness planning utilizing critical success factors from the United States and the European Union. *WIT Transactions on Biomedicine and Health*, 15, 91-102.

Drezner, D. W. (2020a). Immature leadership: Donald Trump and the American presidency. *International Affairs*, 96(2), 383-400.

Drezner, D. W. (2020b). The song remains the same: International relations after Covid-19. *International Organization*, 74(S1), E18-E35.

Dünya (2019), Trump'tan Çin'e ek gümrük vergisi, 24 Ağustos. <https://www.dunya.com/dunya/trumphant-cine-ek-gumruk-vergisi-haberi-452281> (Erişim Tarihi: 09.06.2021)

Dünya (2021), Hilal Sarı, “Biden, otokratlara karşı ittifakı kuvvetlendiriyor”, 14 Haziran. <https://www.dunya.com/dunya/biden-otokratlara-karsi-ittifaki-kuvvetlendiriyor-haberi-624649> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), Merkel: Çin rakip ama birçok konuda da partner, 14 Haziran. <https://www.dunya.com/kuresel-ekonomi/merkel-cin-rakip-ama-bircok-konuda-da-partner-haberi-624718> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), Çip krizinin faturası kabarıyor, 6 Haziran. <https://www.dunya.com/ekonomi/cip-krizinin-faturasi-kabariyor-haberi-623774> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), Bosch'un 1 milyar euroluk çip fabrikası üretime başlıyor, 7 Haziran. <https://www.dunya.com/kuresel-ekonomi/boschun-1-milyar-euroluk-cip-fabrikasi-uretime-basliyor-haberi-623921> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), Hilal Sarı, AB, çipte rakipleriyle arayı kapatmak için düğmeye bastı, 7 Haziran. <https://www.dunya.com/kuresel-ekonomi/ab-cipte-rakipleriyle-arayi-kapatmak-icin-dugmeye-basti-haberi-623924> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), Tayvanlı çip üreticilerinde kuraklık endişesi, 13 Haziran. <https://www.dunya.com/kuresel-ekonomi/tayvanli-cip-ureticilerinde-kuraklik-endisesi-haberi-624534> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), 5G'nin dışında kalan 'hızlı' yok olacak, 8 Mayıs. <https://www.dunya.com/sektorler/teknoloji/5gnin-disinda-kalan-hizli-yok-olacak-haberi-620655> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (2021), Çin, ülke içinde yaptığı aşılarından daha fazlasını yurt dışına gönderdi, 15 Şubat. <https://www.dunya.com/dunya/cin-ulke-icinde-yaptigi-asilardan-daha-fazlasini-yurt-disina-gonderdi-haberi-611039> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

Dünya (t.y.), En yüksek aşılama oranı Güney Amerika'da, en düşük Afrika'da. <https://www.dunya.com/foto-galeri/gundem/en-yukse-asilama-orani-guney-amerikada-en-dusuk-afrikada-galeri-632988> (Erişim Tarihi: 09.09.2021)

DW (2021), Şi meydan okudu: Çin'in yükselişi durdurulamayacak, 1 Temmuz. <https://www.dw.com/tr/%C5%9Fi-meydan-okudu-%C3%A7inin-y%C3%BCkseli%C5%9Fi-durdurulamayacak/a-58122395> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

DW (2021), Mimi Mefo Takambou, Africa: Vaccination rollout hindered by hesitancy, low supply, 21 Ağustos. https://www.dw.com/en/africa-vaccination-rollout-hindered-by-hesitancy-low-supply/a-58936395?maca=en-rss-en-all-1573-rdf&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

DW (2019), Çin kuruluşunun 70'inci yılını kutluyor, 1 Ekim. <https://www.dw.com/tr/%C3%A7in-kurulu%C5%9Funun-70inci-y%C4%B1n%C4%B1n%C4%B1-kutluyor/a-50656686> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

DW (2021), Fransa'da aşı zorunluluğu protesto edildi, 1 Ağustos. <https://www.dw.com/tr/fransada-a%C5%9F%C4%B1-zorunlulu%C4%9Fu-protesto-edildi/a-58720435> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Economic Times, (2020), China urges U.S. to lift sanctions on Iran amid coronavirus response, Mart 16. <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/china-urges-u-s-to-lift-sanctions-on-iran-amid-coronavirus-response/articleshow/74658750.cms> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Edney, K. (2012). Soft power and the Chinese propaganda system. *Journal of Contemporary China*, 21(78), 899-914.

Ekonomi Manşet (2021), Zenginlere kötü haber: Hükümet servetlerini dağıtacak, 19 Ağustos. <https://ekonomimanset.com/zenginlere-kotu-haber-hukumet-servetlerini-dagitacak> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Ellul, J., & Kellen, K. (1973). *Propaganda: The formation of men's attitudes* (p. 352). New York: Vintage books.

Ericsson (t.y.), Openness, innovation and flexibility Open RAN explained. <https://www.ericsson.com/en/openness-innovation/open-ran-explained> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

EURACTIV (2020), Gerardo Fortuna, The Brief—Don't Let Italians Feel Abandoned, 30 Mart. <https://www.euractiv.com/section/coronavirus/news/the-brief-dont-letitalians-feel-abandoned> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2020), ABD'li şirketler, Çin'e uygulanan gümrük vergileri nedeniyle Trump yönetimine dava açıyor, 26 Eylül. <https://tr.euronews.com/2020/09/26/abd-li-sirketler-cin-e-uygulanan-gumruk-vergileri-nedeniyle-trump-yonetimine-dava-ac-yor> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Çin'den G7 dışişleri bakanlarının ortak bildirisindeki 'zorba' nitelmesine sert tepki, 6 Mayıs. https://tr.euronews.com/amp/2021/05/06/cin-den-g7-d-sisleri-bakanlar-n-n-ortak-bildirisindeki-zorba-nitelemesine-sert-tepki?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Biden calls G7 'extraordinary, collaborative and productive meeting' 13 Haziran. https://www.euronews.com/amp/2021/06/13/biden-calls-g7-extraordinary-collaborative-and-productive-meeting?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), G7'den Çin'in yol ve kuşak projesine rakip: 'Daha İyi Bir Dünyayı Yeniden İnşa Et' girişim' nedir?, 14 Haziran. <https://tr.euronews.com/amp/2021/06/14/g7-den-cin-in-yol-ve-kusak-projesine-rakip-daha-iyi-bir-dunyay-yeniden-insa-et-girisim-ned> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Ursula von der Leyen says G7 global strategy has 'no strings attached' unlike China, 13 Haziran. https://www.euronews.com/amp/2021/06/13/exclusive-ursula-von-der-leyen-says-g7-global-strategy-has-no-strings-attached-unlike-chin?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2019), Gizem Sade, 'Kuşak ve Yol' Forumu: Çin'den borç batağına düşmekten korkan ülkelere teminat, 28 Nisan. <https://tr.euronews.com/2019/04/28/kusak-ve-yol-forumu-cin-den-borc-batagina-dusmekten-korkan-ulkelere-teminat> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Çin'den NATO zirvesinde Pekin'in tehdit olarak ilan edilmesine tepki, 15 Haziran. https://tr.euronews.com/amp/2021/06/15/cin-den-nato-zirvesinde-pekini-in-tehdit-olarak-ilan-edilmesine-tepki?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Richard Good, NATO statement on China goes 'much further' than prior language, expert says, 14 Haziran. https://www.euronews.com/amp/2021/06/14/nato-statement-on-china-goes-much-further-than-prior-language-expert-says?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Çin'den 28 sayfalık 'ABD'de insan hakları ihlalleri' raporuyla Washington'a misilleme, 24 Mart. <https://tr.euronews.com/2021/03/24/cin-den-28-sayfal-k-abd-de-insan-haklar-ihlalleri-raporuyla-washington-a-misilleme> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Teknolojide Çin'le rekabeti sağlayacak 250 milyar dolarlık bütçe tasarısı ABD Senatosu'ndan geçti, 9 Haziran. https://tr.euronews.com/amp/2021/06/09/teknolojide-cin-le-rekabeti-saglayacak-250-milyar-dolarl-k-butce-tasar-s-abd-senatosu-ndan?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Berrak Kanbir ve Rodriguez Sanmartin, Avrupa Birliği, Çin'e bağımlılığını azaltmayı amaçlayan yeni sanayi stratejisini açıkladı, 5 Mayıs. <https://tr.euronews.com/2021/05/05/avrupa-birligi-cin-e-bag-ml-l-g-n-azaltmay-amaclayan-yeni-sanayi-stratejisini-ac-klad> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), IBM, Avrupa'daki ilk kuantum bilgisayarını Almanya'ya kurdu, Merkel tanıtıma katıldı, 16 Haziran. https://tr.euronews.com/amp/2021/06/16/ibm-avrupa-daki-ilk-kuantum-bilgisayar-n-almanya-ya-kurdu-merkel-tan-t-ma-kat-ld?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Çin'in Mars'a gönderdiği uzay aracı Kızıl Gezegen'deki ilk keşif gezisini tamamladı, 22 Mayıs. https://tr.euronews.com/amp/2021/05/22/cin-in-mars-a-gonderdigi-uzay-arac-k-z-l-gezegen-deki-ilk-kesif-gezisini-tamamamlad?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), China has become the second country to drive a rover on Mars' surface, 19 Temmuz. <https://www.euronews.com/next/amp/2021/05/22/china-becomes-second-country-to-drive-rover-on-mars-surface> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2019), Servet Yanatma, Huawei yaptırımların iptali için Amerikan mahkemesine başvurdu, 29 Mayıs. <https://tr.euronews.com/2019/05/29/huawei-yaptirimlarin-iptali-icin-amerikan-mahkemesine-basvurdu> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2019), Sertaç Aktan, Satışları yüzde 40 düşen Huawei'den üretimde 30 milyar dolarlık kesinti, 17 Haziran. <https://tr.euronews.com/2019/06/17/satislari-yuzde-40-dusen-huawei-den-uretimde-30-milyar-dolarlik-kesinti> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Mustafa Bağ, Çin Komünist Partisi'nin 100. yıl dönümü: Şi Cinping'den "Pekin'e zorbalık yapanlara" gözdağı, 1 Temmuz. <https://tr.euronews.com/2021/07/01/cin-komunist-partisi-nin-100-yil-donumu-si-cinping-den-pekine-zorbalik-yapanlara-gozdag> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2019), Yalcin Ademoglu, Dünya 5G teknolojisini tartışıyor; Çin 6G'nin temellerini atıyor, 7 Kasım. <https://tr.euronews.com/2019/11/07/dunya-5g-teknolojisi-tartisiyor-cin-6g-nin-temellerini-atiyor-telekom-internet-huawei-abd> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2020), Enis Günaydın, Çin'de koronavirüsü duyurmaya çalışırken susturulan doktor hayatını kaybetti, 6 Şubat. <https://tr.euronews.com/2020/02/06/cin-salgin-koronavirusu-duyurmaya-calisirken-susturulan-doktor-hayatini-kaybetti-li-wenlia> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Covid-19'un kaynağı Çin'deki Mojiang madeni mi? Virüsün bulaştığı 6 işçi hakkında ne biliyoruz?, 9 Haziran. <https://tr.euronews.com/2021/06/09/covid-19-un-kaynag-cin-deki-mojiang-madeni-mi-virusun-bulast-g-6-isci-hakk-nda-ne-biliyoru> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), İlk Covid-19 vakası yarasa örnekleri toplayan Çinli bir bilim insanı olabilir, 14 Ağustos. <https://tr.euronews.com/2021/08/14/ilk-covid-19-vakas-yarasa-ornekleri-toplayan-cinli-bir-bilim-insan-olabilir> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Bahtiyar Küçük, Vuhan laboratuvarı personelinin Covid-19 salgınından aylar önce hastalandığı iddialarına Çin'den ret, 24 Mayıs. <https://tr.euronews.com/2021/05/24/vuhan-laboratuvar-personeli-covid-19-salg-nndan-aylar-once-hastalan-p-tedaviye-basvurdu-r> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Çinli epidemiyolog: Covid-19'un Çin'den önce görülmüş olabileceği ABD incelenmeli', 17 Haziran. <https://tr.euronews.com/2021/06/17/cinli-epidemiyolog-covid-19-un-cin-den-once-gorulmus-olabilecegi-abd-incelemeli> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Çin, DSÖ'nün Covid-19'un kökeni ile ilgili yeni soruşturmasını kabul etmedi, 22 Temmuz. <https://tr.euronews.com/2021/07/22/cin-dso-nun-covid-19-un-kokeni-ile-ilgili-yeni-sorusturmas-n-kabul-etmedi> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), Christopher Pitchers, Have Russia and China got enough Covid-19 vaccines to sell abroad?, 18 Şubat. <https://www.euronews.com/2021/02/18/have-russia-and-china-got-enough-covid-19-vaccines-to-sell-abroad> (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), E-ticaret devi Alibaba'dan Çin'e 15,5 milyar dolarlık yatırım sözü, 3 Eylül. https://tr.euronews.com/amp/2021/09/03/e-ticaret-devi-alibaba-dan-cin-e-15-5-milyar-dolarl-k-yat-r-m-sozu?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Euronews (2021), ABD Başkanı 'Sabrımız tükeniyor. Artık aşı olun' dedi, çalışanlar için aşı zorunluluğunu genişletti, 10 Eylül. https://tr.euronews.com/amp/2021/09/10/abd-baskan-sabr-m-z-tukeniyor-art-k-as-olun-dedi-cal-sanlar-icin-as-zorunlulugunu-genislet?utm_source=Bundle&utm_campaign=feeds_news&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 28.08.2021)

Fazal, T. M. (2020). Health diplomacy in pandemical times. *International Organization*, 74(S1), E78-E97.

Feng, M. X. (2015). The 'Chinese DREAM' deconstructed: values and institutions. *Journal of Chinese Political Science*, 20(2), 163-183.

Ferdinand, P. (2016). Westward ho—the China dream and 'one belt, one road': Chinese foreign policy under Xi Jinping. *International Affairs*, 92(4), 941-957.

Fijałkowski, Ł. (2011). China's 'soft power' in Africa?. *Journal of Contemporary African Studies*, 29(2), 223-232.

Financial Times (2018), Christopher Walker, Russian and Chinese sharp power, 8 Temmuz. <https://www.ft.com/content/648187ce-8068-11e8-af48-190d103e32a4> (Erişim Tarihi: 15.01.2021)

Financial Times (2018), John Aglionby, African Union Accuses China of Hacking Headquarters. 29 Ocak. <https://www.ft.com/content/c26a9214-04f2-11e8-9650-9c0ad2d7c5b5>. Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2021

Financial Times (2019), UK cyber security chief says Huawei risk can be managed, 18 Şubat. <https://www.ft.com/content/4c2b6fa0-350d-11e9-bd3a-8b2a211d90d5> (Erişim Tarihi: 02.08.2021)

Financial Times (2020), Lawrence Summers, Covid-19 Looks Like a Hinge in History, 14 Mayıs. <https://www.ft.com/content/de643ae8-9527-11ea-899a-f62a20d54625> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Financial Times (2021), Biden's 100 days: hawkish approach to China stokes Beijing frictions, 30 Nisan. <https://www.ft.com/content/7bbe215b-9424-4f71-8444-d776f4badea7> (Erişim Tarihi: 02.05.2021)

Financial Times (2021), Jack Ma vs Xi Jinping: the future of private business in China, 11 Ocak. <https://www.ft.com/content/751c2500-f50d-47c9-8f04-a28ad62285fd> (Erişim Tarihi: 02.02.2021)

Financial Times (2021), Technology wars are becoming the new trade wars, 22 Nisan. <https://www.ft.com/content/6fcd69ab-4dcd-4ffa-ae0f-b9aadfc79e52> (Erişim Tarihi: 02.08.2021)

Forbes (2019), Sergei Klebnikov, U.S., China Reach Initial Trade Deal, But Is It As 'Amazing' As Trump Claims?, 13 Aralık. <https://www.forbes.com/sites/sergeiklebnikov/2019/12/13/us-china-reach-initial-trade-deal-but-is-it-as-amazing-as-trump-claims/?sh=6256b9d87d33> (Erişim Tarihi: 06.09.2021)

Forbes (2021), Robert Hart, China's Sinovac Vaccine Under Scrutiny As Covid Soars In Highly Vaccinated Countries, 17 Haziran. https://www.forbes.com/sites/roberthart/2021/06/17/chinas-sinovac-vaccine-under-scrutiny-as-covid-soars-in-highly-vaccinated-countries/?utm_campaign=forbes&utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_term=Gordie&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle&sh=5eaf59b81444 (Erişim Tarihi: 06.09.2021)

Forbes (2021), Stuart Anderson, Biden Continues Trump's Misguided Trade Policies, 5 Mayıs. <https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2021/05/05/biden-continues-trumps-misguided-trade-policies/?sh=5276b3974385> (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2021), Stuart Anderson, Trump's Tariffs Were Much More Damaging Than Thought, 20 Mayıs. <https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2021/05/20/trumps-tariffs-were-much-more-damaging-than-thought/?sh=249fee7d65bd> (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2021), Jonathan Ponciano, Trade War: Biden Administration Not Ready To 'Yank' China Tariffs, But Open To Talks, 28 Mart. <https://www.forbes.com/sites/jonathanponciano/2021/03/28/trade-war-biden-administration-not-ready-to-yank-china-tariffs-but-open-to-talks/?sh=7a3030bb5e8b> (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2021), Graison Dangor, G-7 Countries Agree To Infrastructure Project Rivaling China's 'Belt And Road', 12 Haziran. https://www.forbes.com/sites/graisondangor/2021/06/12/g-7-countries-agree-to-infrastructure-project-rivaling-chinas-belt-and-road/?sh=52542efal390&utm_medium=social&utm_campaign=socialflowForbesMainTwitter&utm_source=ForbesMainTwitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2021), Loren Thompson, Why The Air Force's Plan For Fighting China Could Make Nuclear War More Likely, 15 Haziran. <https://www.forbes.com/sites/graisondangor/2021/06/12/g-7-countries-agree-to->

infrastructure-project-rivaling-chinas-belt-and-road/?sh=52542efal390&utm_medium=social&utm_campaign=socialflowForbesMainTwitter&utm_source=ForbesMainTwitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2018), Ben Sin, The Key For Huawei, And China, In 5G Race Is A Turkish Professor, 27 Temmuz. <https://www.forbes.com/sites/bensin/2018/07/27/the-key-for-huawei-and-china-in-5g-race-against-the-u-s-is-a-turkish-professor/?sh=27687bad222b> (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2021), Graison Dangor, Trump's CDC Director Doubles Down On Covid-19 'Lab-Leak Theory', 15 Haziran. <https://www.forbes.com/sites/graisondangor/2021/06/15/trumps-cdc-director-doubles-down-on-covid-19-lab-leak-theory/?sh=240a19034bf3> (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Forbes (2021), Jack Brewster, Nearly Half Of Americans Believe Covid-19 Leaked From Chinese Lab, Poll Finds, 9 Haziran. <https://www.forbes.com/sites/jackbrewster/2021/06/09/nearly-half-of-americans-believe-covid-19-leaked-from-chinese-lab-poll-finds/?sh=5faa9f2a6431> (Erişim Tarihi: 06.08.2021)

Foreign Policy (2021), Stephen M. Walt, The World Might Want China's Rules, 4 Mayıs. https://foreignpolicy.com/2021/05/04/the-world-might-want-chinas-rules/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 09.10.2021)

Foreign Policy (2021), Robbie Gramer, Amy Mackinnon ve Colum Lynch, WHO Says Covid-19 Likely Started With Animals, Not Laboratory Leak, 29 Mart. https://foreignpolicy.com/2021/03/29/world-health-organization-coronavirus-wuhan-says-covid-likely-started-animals-not-laboratory-leak-report/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 09.10.2021)

Foreign Policy (2021), Harsh V. Pant, India's Vaccine Diplomacy Reaches Taiwan, 20 Nisan. https://foreignpolicy.com/2021/04/20/india-vaccine-diplomacy-china-taiwan/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 09.10.2021)

Foreign Policy (2021), Robbie Gramer, Biden to Ship Millions of Vaccines to Africa, 16 Temmuz. <https://foreignpolicy.com/2021/07/16/biden-africa-covid-19-ship-millions-vaccines/> (Erişim Tarihi: 09.10.2021)

Foreign Policy (2020), Vuk Vuksanovic, China has its eyes on Serbia , 8 Nisan. <https://foreignpolicy.com/2020/04/08/china-serbia-aleksander-vucic-xi-jinping-coronavirus/> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Foreign Policy (2021), Emma Ashford, America Can't Promote Democracy Abroad. It Can't Even Protect It at Home., 7 Ocak. <https://foreignpolicy.com/2021/01/07/america-cant-promote-protect-democracy-abroad/> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Fox News (2021), Thomas Barrabi, Former CDC director Redfield explains why he believes Covid-19 emerged from lab, WHO 'compromised', 15 Haziran. <https://www.foxnews.com/politics/robert-redfield-cdc-covid-19-lab-leak-who-compromised> (Erişim Tarihi: 02.08.2021)

Freedom House (2020), Global Freedom Scores (Washington DC). <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores> (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2021).

Friedman, M. (2007). The social responsibility of business is to increase its profits. In *Corporate ethics and corporate governance* (pp. 173-178). Springer, Berlin, Heidelberg.

Gauttam, P., Singh, B., & Kaur, J. (2020). Covid-19 and Chinese Global Health Diplomacy: Geopolitical Opportunity for China's Hegemony?. *Millennial Asia*, 11(3), 318-340.

GE Türkiye Blog (2019), 5G Standardını Yaratan Türk: “Prof. Dr. Erdal Arıkan”, 20 Ağustos. <https://geturkiyeblog.com/5g-standardini-yaratan-turk-prof-dr-erdal-arikan/> (Erişim Tarihi: 28 Ağustos 2021).

Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 55-77.

Gill, B. (2020). China’s global influence: Post-COVID prospects for soft power. *The Washington Quarterly*, 43(2), 97-115.

Gill, B., & Huang, Y. (2006). Sources and limits of Chinese ‘soft power’. *Survival*, 48(2), 17-36.

Gill, B., & Schreer, B. (2018). Countering China’s “United Front”. *The Washington Quarterly*, 41(2), 155-170.

Glaser, B. S., & Murphy, M. E. (2009). *Soft Power With Chinese Characteristics. The Ongoing Debate. Chinese Soft Power and Its Implications for the United States. Competition and Cooperation in the Developing World. A Report of the CSIS Smart Power Initiative. Center for Strategic and International Studies*, 12.

Global Times (2020), “West Feels Challenged by China’s New ‘Wolf Warrior’ Diplomacy,” 16 Nisan. <https://www.globaltimes.cn/content/1185776.shtml>. Erişim Tarihi: 31.08.2021

Global Times (2021), Biden extends Trump's China policy, more predictable yet more chill: Global Times editorial, 28 Nisan. <https://www.globaltimes.cn/page/202104/1222394.shtml>

Global Times (2021), Dead end for US to politicize trade with China: Global Times editorial, 14 Mayıs. <https://www.globaltimes.cn/page/202105/1223510.shtml> (Erişim Tarihi: 17.07.2021)

Godfrey, P. C., & Hatch, N. W. (2007). Researching corporate social responsibility: An agenda for the 21st century. *Journal of business ethics*, 70(1), 87-98.

Goldizen, F. C. (2016). From SARS to Avian influenza: The role of international factors in China's approach to infectious disease control. *Annals of global health*, 82(1), 180-188.

Gopinath, G. (2020). The great lockdown: Worst economic downturn since the great depression. *IMF blog*, 14, 2020.

Gordon, P. H. (2020). 'America First' Is a Dangerous Fantasy in a Pandemic, Foreign Aid and Global Leadership Will Be Integral to Any Solution. *Foreign Affairs*.

Gow, M. (2017). The core socialist values of the Chinese dream: Towards a Chinese integral state. *Critical Asian Studies*, 49(1), 92-116.

Green, F. (1988). *American propaganda abroad*. New York: Hippocrene Books. Griswold, D. (1953, June 1). *Public Relations News*, Letter No. 464, p. 1.

Green, M., & Medeiros, E. S. (2020). The pandemic won't make China the world's leader. *Foreign Affairs*, 15(4).

Gregory, B. (2008). Public diplomacy: Sunrise of an academic field. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 274-290.

Gries, P.H. 2004. *China's new nationalism: Pride, politics, and diplomacy*. Berkeley: University of California Press.

Guoliang, P. & Guangqing, X. (1996). *Küreselleşme Sürecinde Kapitalizm Ve Sosyalizm Dünya Solu Ve Çin'in Konumu*. (Çev. D. Kızıılçeç, P. Uygun). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 2011)

Guth, D. W. (2009). Black, white, and shades of gray: The sixty-year debate over propaganda versus public diplomacy. *Journal of Promotion Management*, 14(3-4), 309-325.

Güder, B. E., & Pekcan, C. (2020). Bir Kuşak Bir Yol Projesi Çerçevesinde Çin'in Afrika Politikası ve Çatışma Çözümü Yaklaşımı. *International Journal of Politics and Security*, 2(4 (Çin Özel Sayısı)), 173-196.

Habertürk (2020), Alper Öcal, Huawei'nin telefon üretimi tehlikeye girdi, 18 Ağustos. <https://www.haberturk.com/huawei-ye-sok-telefon-uretimi-tehlikede-2775955-teknoloji> (Erişim Tarihi: 17.07.2021)

Hackbarth, J. R. (2008). Soft power and smart power in Africa. Naval Postgraduate School Monterey CA Center for Contemporary Conflict.

Halperin, M. H., & Kanter, A. (1973), "The Bureaucratic Perspective: A Preliminary Framework. In *Readings in American Foreign Policy: A Reaucratic Perspective*", ed. Morton H. Halperin and Arnold Kanter, 1-42. Boston: Little, Brown.

Hartig, F. (2013). Panda diplomacy: the cutest part of China's public diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*, 8(1), 49-78.

Hartig, F. (2015). Chinese public diplomacy: The rise of the Confucius Institute. Routledge.

Hartig, F. (2016). How China understands public diplomacy: The importance of national image for national interests. *International Studies Review*, 18(4), 655-680.

Harvard Business Review (2021), Daitian Li, Tony W. Tong ve Yangao Xiao, Is China Emerging as the Global Leader in AI?, 18 Şubat. [https://hbr.org/amp/2021/02/is-china-emerging-as-the-global-leader-in-ai?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+harvardbusiness+\(HBR.org\)&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle](https://hbr.org/amp/2021/02/is-china-emerging-as-the-global-leader-in-ai?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+harvardbusiness+(HBR.org)&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle) (Erişim Tarihi: 10.04.2021)

Hemmings, J. (2020). Reconstructing Order: The Geopolitical Risks in China's Digital Silk Road. *Asia Policy*, 27(1), 5-21.

Hibya Haber Ajansı (2021), Çin, Karadağ'a Covid-19 aşısı bağışlayacağını açıkladı, 19 Şubat. <https://hibya.com/cin-karadaga-covid-19-asisi-bagislayacagini-acikladi-190221020003.html> (Erişim Tarihi: 15.07.2021)

Ho, W. C. (2018). Power, Public Diplomacy, and Cultural Diplomacy in China's Education: From Soft Power to the Chinese Dream. In Culture, Music Education, and the Chinese Dream in Mainland China (pp. 55-82). Springer, Singapore.

Hoffmann, S., Bradshaw, S., & Taylor, E. (2019). Networks and Geopolitics: How great power rivalries infected 5G. Oxford Information Labs, August, 22, 4.

Huang, Y. (2016). Understanding China's Belt & Road initiative: motivation, framework and assessment. *China Economic Review*, 40, 314-321.

Huang, Y., & Ding, S. (2006). Dragon's underbelly: An analysis of China's soft power. *East Asia*, 23(4), 22-44.

Huawei (2018), Erdal Arıkan'ın Polar Kod Çalışmaları Teknolojik Gelişmelerin Rotasını Belirliyor, 28 Eylül. https://www.huawei.com/tr/news/tr/2018/erdal_arikanin_polar_kod_calismalari_teknolojik_gelismelerin_rotasini_belirliyor (Erişim Tarihi: 15.07.2021)

Huawei (2018), Huawei Recognizes Dr. Erdal Arıkan, the Father of Polar Codes, for his Dedication to Basic Research and Exploration, 26 Temmuz. <https://www.huawei.com/en/news/2018/7/Huawei-Dr-Erdal-Arikan-Polar-Codes> (Erişim Tarihi: 13.06.2021)

Huawei (t.y.a), "About Huawei." <https://www.huawei.com/en/about-huawei> (Erişim Tarihi 29.06.2021.)

Huawei (t.y.b), Türkiye Araştırma & Geliştirme Merkezi. <https://www.huawei.com/tr/corporate-information/research-development> (Erişim Tarihi: 13.06.2021)

Huijgh, E. (2016). Public diplomacy. The SAGE Handbook of Diplomacy. London: Sage, 437-450.

Hunter, A. (2009). Soft power: China on the global stage. Chinese Journal of International Politics, 2(3), 373-398.

Hürriyet (2019), Çinli Baidu akıllı hoparlör satışlarında Google'ı geride bıraktı, 26 Ağustos <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/cinli-baidu-akilli-hoparlor-satislarinda-googlei-geride-birakti-41312371> (Erişim Tarihi: 15.07.2021)

Hürriyet (2021), ABD'den dünyayı karıştıracak izleme skandalı!, 30 Mayıs. https://www.hurriyet.com.tr/amp/dunya/son-dakika-haberi-abdden-dunyayi-karistiracak-izleme-skandalı-41821657?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Ta-rihi: 15.07.2021)

Ikenberry, G. J. (2018). The end of liberal international order?. International Affairs, 94(1), 7-23.

Independent (2021), Oliver O'Connell, Trump accused of 'political interference' in case of Huawei executive held in Canada, 3 Mart. https://www.independent.co.uk/news/world/americas/trump-huawei-meng-wanzhou-canada-china-b1812125.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2019), Andrew Buncombe, ABD ulusal güvenlik danışmanından Birleşik Krallık'a Huawei uyarısı: Devlet sırlarını çalacaklar, 25 Aralık. <https://www.indytrk.com/node/108776/d%C3%BCnya/abd-ulusal-g%C3%BCvenlik-dan%C4%B1%C5%9Fman%C4%B1ndan-birle%C5%9Fik-krall%C4%B1ka-huawei-uyar%C4%B1s%C4%B1-devlet> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2019), Anthony Cuthbertson, Trump yönetimini suçlayan Huawei, çalışanlarının "tehdit edildiğini" söylüyor, 4 Eylül. <https://www.indytrk.com/node/67681/d%C3%BCnya/trump-y%C3%B6netimini->

su% C3% A7layan-huawei-

% C3% A7al% C4% B1% C5% 9Fanlar% C4% B1n% C4% B1n-tehdit-edildi% C4% 9Fini-
s% C3% B6yl% C3% BCyor (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2019), Cathy Adams, Çin saatte 800 kilometre hızla ulaşabilecek süper hızlı tren inşa ediyor, 26 Ağustos.
<https://www.indytrk.com/node/55226/ya% C5% 9Fam/% C3% A7in-saatte-800-kilometre-h% C4% B1za-ula% C5% 9Fabilecek-s% C3% BCper-h% C4% B1zl% C4% B1-tren-in% C5% 9Fa-ediyor> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), ABD Dışışleri Bakanı'ndan Kovid-19'un "Wuhan'daki laboratuvardan çıktığı" iddiası: Çok sayıda delil olduğunu söyleyebilirim, 3 Mayıs.
<https://www.indytrk.com/node/173411/d% C3% BCnya/abd-d% C4% B1% C5% 9Fi% C5% 9Fleri-bakan% C4% B1% E2% 80% 99ndan-kovid-19un-Vuhandaki-laboratuvardan-% C3% A7% C4% B1kt% C4% B1% C4% 9F% C4% B1-iddias% C4% B1-% C3% A7ok> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), ABD, Afrika'daki yatırımlarını artırarak Çin ile yeni bir rekabet cephesi açıyor, 4 Ağustos.
<https://www.indytrk.com/node/221471/d% C3% BCnya/abd-afrikadaki-yat% C4% B1r% C4% B1mlar% C4% B1n% C4% B1-art% C4% B1rarak-% C3% A7in-ile-yeni-bir-rekabet-cephesi-a% C3% A7% C4% B1yor> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Birleşik Krallık Huawei'yi 5G altyapısından çıkarma kararı aldı, 14 Temmuz.
<https://www.indytrk.com/node/211721/d% C3% BCnya/birle% C5% 9Fik-krall% C4% B1k-huawei% E2% 80% 99yi-5g-altyap% C4% B1s% C4% B1ndan-% C3% A7% C4% B1karma-karar% C4% B1-ald% C4% B1> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), George Galloway, Çin, Huawei yasağına karşı hamlede bulunursa Britanya ekonomisini mahvedebilir, 27 Temmuz.
<https://www.indytrk.com/node/217151/d% C3% BCnyadan-sesler/% C3% A7in-huawei-yasa% C4% 9F% C4% B1na-kar% C5% 9F% C4% B1-hamlede-bulunursa-britanya-ekonomisini> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Kifaye O'Leary, ABD'den Beş Göz İttifakı üzerinden Pekin'e karşı istihbarat savaşı, 10 Ağustos. <https://www.indytrk.com/node/225026/d%C3%BCnya/abd%E2%80%99den-be%C5%9F-g%C3%B6z-ittifak%C4%B1-%C3%BCzerinden-pekin%E2%80%99e-kar%C5%9F%C4%B1-istihbarat-sava%C5%9F%C4%B1> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Koronavirüs laboratuvarında mı üretildi ya da biyolojik silah mı: İşte bilim insanlarının verdiği cevaplar, 18 Mart. <https://www.indytrk.com/node/148626/sa%C4%9Flık/koronavir%C3%BCs-laboratuvarında-m%C4%B1-%C3%BCretildi-ya-da-biyolojik-silah-m%C4%B1-i%C5%9Fte-bilim> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Kovid-19 aslında bir biyolojik silah mı: İran araştırmayı resmen duyurdu, 13 Nisan. <https://www.indytrk.com/node/162831/d%C3%BCnya/kovid-19-asl%C4%B1nda-bir-biyolojik-silah-m%C4%B1-iran-ara%C5%9Ft%C4%B1may%C4%B1-resmen-duyurdu> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Noah Barkin, Merkel'in ardından Almanya'nın Çin politikası neden sertleşecek?, 4 Eylül. <https://www.indytrk.com/node/237266/d%C3%BCnyadan-sesler/merkelin-ard%C4%B1ndan-almanyan%C4%B1n-%C3%A7in-politikas%C4%B1-neden-sertle%C5%9Fecek> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Slavoj Zizek, Koronavirüs bizi seçim yapmaya zorluyor: Ya küresel komünizm ya orman kanunları, 13 Mart. <https://www.indytrk.com/node/145632/d%C3%BCnyadan-sesler/koronavir%C3%BCs-bizi-se%C3%A7im-yapmaya-zorluyor-ya-k%C3%BCresel-kom%C3%BCnizm-ya-orman> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Vuhan'da 500 bin kişi Kovid-19 ilk çıktığında hastalığa yakalanmış olabilir, 29 Aralık. <https://www.indytrk.com/node/292651/d%C3%BCnya/vuhanda-500-bin-ki%C5%9Fi-kovid-19-ilk-%C3%A7%C4%B1kt%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda>

hastal%C4%B1%C4%9Fa-yakalanm%C4%B1%C5%9F-olabilir (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), AB-ABD Zirvesi'nin ardından ortak açıklama: Demokratik bir Türkiye ile iş birliği hedefliyoruz, 15 Haziran. https://www.indytrk.com/node/374261/dünya/ab-abd-zirvesinin-ardından-ortak-açıklama-demokratik-bir-türkiye-ile-iş-birliği?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), ABD istihbaratı: Kovid-19'un biyolojik silah olarak geliştirildiğine inanmıyoruz, 27 Ağustos. <https://www.indytrk.com/node/404481/d%C3%BCnya/abd-istihbarat%C4%B1-kovid-19un-biyolojik-silah-olarak-geli%C5%9Ftirildi%C4%9Fine-inanm%C4%B1yoruz> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), ABD Temsilciler Meclisi raporu: Kovid-19 Vuhan Viroloji Enstitüsü'nden ıktı, 3 Ağustos. https://www.indytrk.com/node/394591/sağlik/abd-temsilciler-meclisi-raporu-kovid-19-vuhan-viroloji-enstitüsünden-çıktı?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Abdulmunim Said, ABD'siz dünya ne yapardı?, 22 Temmuz. https://www.indytrk.com/node/390191/dünyadan-sesler/abd'siz-dünya-ne-yapardı?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Anthony Cuthbertson, Çin "kuantum silahlanma yarışı" ABD'ye meydan okuyan işletim sistemini çıkardı, 10 şubat. <https://www.indytrk.com/node/313881/bi%C2%B7li%C2%B7m/%C3%A7in-kuantum-silahlanma-yar%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda-abdye-meydan-okuyan-i%C5%9Fletim-sistemini->

%C3%A7%C4%B1kard%C4%B1?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Beyaz Saray: G7 ülkeleri, Çin'e karşı adım atmak gerektiği konusunda hemfikir, 14 Haziran.
https://www.indytrk.com/node/373471/dünya/beyaz-saray-g7-ülkeleri-çine-karşı-adım-atmak-gerektiği-konusunda-hemfikir?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Biden, Çin'i koronavirüsün kökeni hakkında hayati bilgileri saklamakla suçluyor, 30 Ağustos.
https://www.indytrk.com/node/405426/dünya/biden-çin'i-koronavirüsün-kökeni-hakkında-hayati-bilgileri-saklamakla-suçluyor?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Biden, Hindistan'a Kovid-19 yardımı yapacaklarını açıkladı, 25 Nisan.
https://www.indytrk.com/node/350281/d%C3%BCnya/biden-hindistana-kovid-19-yard%C4%B1m%C4%B1-yapacaklar%C4%B1n%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1klad%C4%B1?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Biden, savunma teknolojisiyle bağlantılı onlarca Çinli şirkete yatırım yapılmasını yasakladı, 4 Haziran.
https://www.indytrk.com/node/368881/d%C3%BCnya/biden-savunma-teknolojisiyle-ba%C4%9Flant%C4%B1l%C4%B1-onlarca-%C3%A7inli-%C5%9Firkete-yat%C4%B1r%C4%B1m-yap%C4%B1lmas%C4%B1n%C4%B1?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Biden, Trump'ın TikTok ve WeChat'i hedef alan kararlamelerini geçersiz kıldı, 9 Haziran.
<https://www.indytrk.com/node/371476/dünya/biden-trumpın-tiktok-ve-wechat-i>

hedef-alan-kararnamelerini-geçersiz-

kıldı?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Biden'dan G7 Zirvesi sonrası "otokrat hükümetlerle yarış içindeyiz" mesajı, 13 Haziran. https://www.indytrk.com/node/373231/dünya/bidendan-g7-zirvesi-sonrası-otokrat-hükümetlerle-yarış-içindeyiz-mesajı?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Chantal da Silva, ABD'de yapılan anket: Sosyalizme destek artıyor, 29 Haziran. https://www.indytrk.com/node/380641/dünya/abdde-yapılan-anket-sosyalizme-destek-artıyor?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Çağla Üren, E-postaları gündeme oturdu: Fauci, koronavirüsün laboratuvardan sızdığı iddiasını örtbas mı etti?, 3 Haziran. <https://www.indytrk.com/node/368471/sa%C4%9Flik/e-postalar%C4%B1-g%C3%BCndeme-oturdu-fauci-koronavir%C3%BCs%C3%BCn-laboratuvardan-s%C4%B1zd%C4%B1%C4%9F%C4%B1-iddias%C4%B1n%C4%B1> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Çin Devlet Başkanı Şi: Küresel salgınla mücadelede destek vermeye devam edeceğiz, 22 Mayıs. https://www.indytrk.com/node/363336/d%C3%BCnya/%C3%A7in-devlet-ba%C5%9Fkan%C4%B1-%C5%9Fi-k%C3%BCresel-salg%C4%B1nla-m%C3%BCcadeleye-destek-vermeye-devam-edece%C4%9Fiz?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Çin'e giden DSÖ uzmanı: Vuhan'da Aralık 2019'daki salgının boyutu düşünülenenden daha büyük, 14 Şubat. <https://www.indytrk.com/node/315921/d%C3%BCnya/%C3%A7ine-giden->

ds% C3% B6-uzman% C4% B1-vuhanda-aral% C4% B1k-2019daki-
salg% C4% B1n% C4% B1n-boyutu-
d% C3% BC% C5% 9F% C3% BCn% C3% BClenden-daha (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Çin'in "yarasa kadını" laboratuvar iddiasını reddetti: "Korkacak bir şeyim yok", 15 Haziran.
https://www.indytrk.com/node/373971/sağlik/ęinin-yarasa-kadını-laboratuvar-iddiasını-reddetti-korkacak-bir-şeyim-yok?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), DSÖ heyeti: Salgının Vuhan'daki gıda pazarından kaynaklandığına dair kanıt yok, 7 Şubat.
<https://www.indytrk.com/node/312056/sa% C4% 9Flik/ds% C3% B6-heyeti-salg% C4% B1n% C4% B1n-vuhandaki-g% C4% B1da-pazar% C4% B1ndan-kaynakland% C4% B1% C4% 9F% C4% B1na-dair-kan% C4% B1t-yok> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), DSÖ, koronavirüsün laboratuvarından sızma ihtimali için "son derece düşük" dedi, 29 Mart.
https://www.indytrk.com/node/337046/sa% C4% 9Flik/ds% C3% B6-koronavir% C3% BCs% C3% BCn-laboratuvarından-s% C4% B1zma-ihtimali-i% C3% A7in-son-derece-d% C3% BC% C5% 9F% C3% BCk-dedi?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.09.2021).

Independent Türkçe (2021), Emile Amin, Yeni yılda Çin mucizesi, 4 Mart.
https://www.indytrk.com/node/324806/d% C3% BCnyadan-sesler/yeni-y% C4% B1lda-% C3% A7in-mucizesi?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Eric Garcia, Kovid-19'un kökenlerine dair yeni bir rapor yayımlandı: Biden, Çin'i yerden yere vurdu, 29 Ağustos.
<https://www.indytrk.com/node/404996/dünya/kovid-19un-kökenlerine-dair-yeni->

bir-rapor-yayımlandı-biden-çini-yerden-yere-
vurdu?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim
Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), İddiaların odağındaki Vuhan laboratuvarında görev alan tek yabancı bilim insanı sessizliğini bozdu, 28 Haziran. <https://www.indytrk.com/node/380366/sa%C4%9Flik/i%CC%87ddialar%C4%B1n-oda%C4%9F%C4%B1ndaki-vuhan-laboratuvar%C4%B1nda-g%C3%B6rev-alan-tek-yabanc%C4%B1-bilim-insan%C4%B1> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), İmil Emin, ABD demokrasisini tehdit eden ‘gizli bir cumhuriyet’ mi var?, 13 Haziran. https://www.indytrk.com/node/373241/dünya/abd-demokrasisini-tehdit-eden-‘gizli-bir-cumhuriyet’-mi-var?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), İsa Nehari, Kissinger: Demokrasiyi yeniden tanımlamak, önümüzdeki 10 yılın sorusu olacak, 27 Mart. https://www.indytrk.com/node/336526/d%C3%BCnya/kissinger-demokrasiyi-yeniden-tan%C4%B1mlamak-%C3%B6n%C3%BCm%C3%BCzdeki-10-y%C4%B1n%C4%B1n-sorusu-olacak?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Merkel, AB ve ABD politikalarının ayrıştığı noktayı açıkladı, 26 Mart. <https://www.indytrk.com/node/335931/d%C3%BCnya/merkel-ab-ve-abd-politikalar%C4%B1n%C4%B1n-ayr%C4%B1nC5%9Ft%C4%B1nC4%9F%C4%B1-noktay%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1klad%C4%B1> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Racih Huri, Batı'nın İpek Yolu ile yüzleşme projesi, 20 Haziran. <https://www.indytrk.com/node/376266/dünyadan-sesler/batının-ipek-yolu-ile-yüzleşme->

projesi?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Stoltenberg: Çin düşmanımız değil ancak güvenlik sorunu oluşturuyor, ittifak olarak karşılık vermeliyiz, 14 Haziran.
https://www.indytrk.com/node/373526/dünya/stoltenberg-çin-düşmanımız-değil-ancak-güvenlik-sorunu-oluşturuyor-ittifak-olarak?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Tom Batchelor, DSÖ uzmanı, Kovid'in Vuhan'da laboratuvar sızıntısından çıkma ihtimalini reddetmiyor, 16 Şubat.
<https://www.indytrk.com/node/316241/yazarlar/ds%C3%B6-uzman%C4%B1-kovidin-vuhanda-laboratuvar-s%C4%B1z%C4%B1nt%C4%B1s%C4%B1ndan-%C3%A7%C4%B1kma-ihtimalini> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Vuhan laboratuvarını ziyaret eden DSÖ uzmanı: Kovid-19'un buradan yayıldığını hayal etmek çok zor, 4 Şubat.
<https://www.indytrk.com/node/310796/d%C3%BCnya/vuhan-laboratuvar%C4%B1n%C4%B1-ziyaret-eden-ds%C3%B6-uzman%C4%B1-kovid-19un-buradan-yay%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1-hayal> (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), WSJ: Vuhan'daki laboratuvardan 3 araştırmacı, salgından önce Kovid-19 belirtileriyle hastaneye başvurdu, 24 Mayıs.
https://www.indytrk.com/node/363836/d%C3%BCnya/wsj-vuhandaki-laboratuvardan-3-ara%C5%9F%C4%B1rmac%C4%B1-salg%C4%B1ndan-%C3%B6nce-kovid-19-belirtileriyle?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Yardım paketi için destek arayan Biden'den Cumhuriyetçilere ilk taviz, 4 Haziran.
<https://www.indytrk.com/node/368876/d%C3%BCnya/yard%C4%B1m-paketi-i%C3%A7in-destek-arayan-bidenden-cumhuriyet%C3%A7ilere-ilk>

taviz?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2021), Yeni anket: Amerikalıların üçte ikisine göre ABD'de demokrasi tehlikede, 6 Temmuz. https://www.indytrk.com/node/383996/dünya/yeni-anket-amerikalıların-üçte-ikisine-göre-abd-de-demokrasi-tehlikede?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Independent Türkçe (2020), Nurettin Akçay, ABD, Konfüçyüs Enstitülerini marjinalleştirmek istiyor, 15 Eylül. <https://www.indytrk.com/node/243816/t%C3%BCrkiyeden-sesler/abd-konf%C3%BC%C3%A7y%C3%BCs-enstit%C3%BClerini-marjinalle%C5%9Ftirmek-istiyor>

Insider (2015), Larry Summers, The US May Have Lost Its Role as the World's Economic Leader, 6 Nisan. <http://www.businessinsider.com/larry-summers-the-us-has-lost-its-role-as-the-worlds-economic-leader-2015-4>. Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2021

International Business Times (2021), China COVID Vaccine 'Not Recommended' For Health Workers, Philippines FDA Says, 22 şubat. https://www.ibtimes.com/china-covid-vaccine-not-recommended-health-workers-philippines-fda-says-3149892?utm_source=Public&utm_medium=Feed&utm_campaign=Distribution?amp=1&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 21.08.2021)

International Business Times (2021), China Runs Ads At Times Square Touting COVID Response, Calls For Unity, 22 şubat. https://www.ibtimes.com/china-runs-ads-times-square-touting-covid-response-calls-unity-3150208?utm_source=Public&utm_medium=Feed&utm_campaign=Distribution?amp

p=1&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 21.08.2021)

International Business Times (2021), Huawei Exec's Extradition Fight Enters Final Round In Canada, 1 Mart. https://www.ibtimes.com/huawei-execs-extradition-fight-enters-final-round-canada-3153914?utm_source=Public&utm_medium=Feed&utm_campaign=Distribution?amp=1&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 21.08.2021)

International Business Times (2021), Huawei, Controversial In The West, Is Going Strong In The Gulf, 24 Şubat. https://www.ibtimes.com/huawei-controversial-west-going-strong-gulf-3151734?utm_source=Public&utm_medium=Feed&utm_campaign=Distribution?amp=1&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 21.08.2021)

International Business Times (2021), Nepal To Restart Covid-19 Vaccinations After China Donates Shots, 30 Mart. <https://www.ibtimes.com/nepal-restart-covid-19-vaccinations-after-china-donates-shots-3171748> (Erişim Tarihi: 21.08.2021)

International Trade Administration (2020), Japan's 5g Networks, 26 Mayıs. <https://www.trade.gov/market-intelligence/japans-5g-networks> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Iqbal, S., Shukui, D., & Hali, S. M. (2014). One Belt and One Road: Impact on China-Pakistan Economic Corridor.

Irshad, M. S. (2015). One belt and one road: dose China-Pakistan economic corridor benefit for Pakistan's economy?. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 6(24).

Irshad, M. S., & Xin, Q. (2014). A new perspective of the China-ASEAN free trade area and the story of top ten products. *European Journal of Business and Management*, Forthcoming.

Jing, X., Peilong, L., & Yan, G. (2011). Health Diplomacy in China. *Global health governance*, 4(2).

Jinping, Xi. "Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with Chinese Characteristics for a New Era." Çin Komünist Partisi 19. Ulusal Kongresi konuşması. Pekin, Çin. Ekim, 2017. http://www.xinhuanet.com/english/download/Xi_Jinping's_report_at_19th_CPC_National_Congress.pdf

Jowett, G. S., & O'Donnell, V. (2006). *Propaganda and Persuasion*, 4th ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Kaska, K., Beckvard, H., & Minárik, T. (2019). Huawei, 5G and China as a security threat. NATO Cooperative Cyber Defence Center for Excellence (CCDCOE), 28.

Kewalramani, M., & Kanisetti, A. (2019). 5G, Huawei & Geopolitics: An Indian Roadmap. Takshashila Discussion Document, 2.

Kickbusch, I., Novotny, T. E., Drager, N., Silberschmidt, G., & Alcazar, S. (2007). Global health diplomacy: training across disciplines. *Bulletin of the World Health Organization*, 85, 971-973.

Knowledge Wharton (2011), Health diplomacy: In Africa, China's soft power provides a healing touch. University of Pennsylvania. 22 Kasım. <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/health-diplomacy-in-africa-chinas-soft-power-provides-a-healing-touch/>

Lams, L. (2018). Examining strategic narratives in Chinese official discourse under Xi Jinping. *Journal of Chinese Political Science*, 23(3), 387-411.

Lancaster, K., Rubin, M., & Rapp-Hooper, M. (2020). Mapping China's health silk road. *Council on Foreign Relations*, 10.

Lasswell, H. D. (1927). The theory of political propaganda. *American Political Science Review*, 21(3), 627-631.

Li, M. (2008). Soft power in Chinese discourse: popularity and Prospect and Parameter.

Li, X., & Worm, V. (2011). Building China's soft power for a peaceful rise. *Journal of Chinese Political Science*, 16(1), 69-89.

Li, X., Samaka, M., Chan, H. A., Bhamare, D., Gupta, L., Guo, C., & Jain, R. (2017). Network slicing for 5G: Challenges and opportunities. *IEEE Internet Computing*, 21(5), 20-27.

Light Reading (2020), Iain Morris,, Huawei can expect more European hardship in the Biden era, 3 Aralık. <https://www.lightreading.com/5g/huawei-can-expect-more-european-hardship-in-biden-era/a/d-id/765861> (Erişim Tarihi: 03.08.2021)

Light Reading (2020), Pádraig Belton, TikTok vs. Trump: ByteDance takes US government to court, 25 Ağustos. <https://www.lightreading.com/5g/tiktok-vs-trump-bytedance-takes-us-government-to-court/d/d-id/763435> (Erişim Tarihi: 03.08.2021)

Light Reading (2020), Pádraig Belton, To Huawei, 2020 gave a brief crown and a trade war, 28 Aralık. <https://www.lightreading.com/asia/to-huawei-2020-gave-brief-crown-and-trade-war/d/d-id/766340> (Erişim Tarihi: 03.08.2021)

Light Reading (2020), Robert Clark, Time for some actual rules on China tech trade, 17 Ağustos. <https://www.lightreading.com/asia/time-for-some-actual-rules-on-china-tech-trade/d/d-id/763235> (Erişim Tarihi: 03.08.2021)

Lindsay, B. (1989). Integrating International Education and Public Diplomacy: Creative Partnerships or Ingenious Propaganda?. *Comparative Education Review*, 33(4), 423-436.

Linebarger, P. (1954). *Psychological Warfare*. Washington, DC: Combat Forces Press. Mazzetti, M. (2006, October 20). Pentagon audit clear propaganda effort. *New York Times*, p. A12.

Ling, B. (2007). China's peacekeeping diplomacy. In China Rights Forum (Vol. 1, pp. 47-49).

Lipsy, P. Y. (2020). Covid-19 and the Politics of Crisis. International Organization, 74(S1), E98-E127.

Liu, X. (2018), What Sharp Power It's Nothing But "Unsmart" Power, University of Southern California, 15 Kasım. <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/what-sharp-power-it%E2%80%99s-nothing-%E2%80%9Cunsmart%E2%80%9D-power>

Lo, S. S. H., & Loo, J. H. (2018). An Anatomy of the Post-Materialistic Values of Hong Kong Youth: Opposition to China's Rising 'Sharp Power.'. *Youth: Global challenges and issues of the 21st century*, 95-126.

Log (2021), Can Tunçer, Çin tarafından hazırlanan yapay güneş bir kez daha rekor kırdı, 1 Haziran. https://www.log.com.tr/cin-tarafından-hazırlanan-yapay-gunes-bir-kez-daha-rekor-kirdi/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 05.09.2021)

Manners, I. (2002). Normative power Europe: a contradiction in terms?. *JCMS: Journal of common market studies*, 40(2), 235-258.

Market Watch (2020), Chris Matthews, Trump's 'China virus' rhetoric and what it means for U.S.-China trade, presidential election, 21 Mart. <https://www.marketwatch.com/story/trumps-china-virus-rhetoric-and-what-it-means-for-us-china-trade-presidential-election-2020-03-21> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

Mattern, J. B. (2005). Whysoft power'isn't so soft: representational force and the sociolinguistic construction of attraction in world politics. *Millennium*, 33(3), 583-612.

McCourt, D. M. (2021). Framing China's rise in the United States, Australia and the United Kingdom. *International Affairs*, 97(3), 643-665.

McNamara, K. R., & Newman, A. L. (2020). The Big Reveal: Covid-19 and Globalization's Great Transformations. *International Organization*, 74(S1), E59-E77.

Mehra, J. (2019) Chinese Sharp Power Is Beijing influencing public opinion in India. Observer Research Foundation, 13 Kasım. <https://www.orfonline.org/expert-speak/chinese-sharp-power-is-beijing-influencing-public-opinion-in-india-57779/> (Erişim Tarihi: 03.01.2021).

MEHR News Agency (2021), Kamal Iranidoost, Trump-era policy towards China seems to linger on in WH, 20 Mayıs. <https://en.mehrnews.com/news/173635/Trump-era-policy-towards-China-seems-to-linger-on-in-WH> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Melissen, J. (2005). The new public diplomacy: Between theory and practice. In *The new public diplomacy* (pp. 3-27). Palgrave Macmillan, London.

Milliyet (2021), Teksas Valisi'nden, sosyal medya şirketleri için flaş yasak, 10 Eylül. <https://www.milliyet.com.tr/dunya/teksas-valisinden-sosyal-medya-sirketleri-icin-flas-yasak-6594525> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Milliyet (2021), Türkiye'de cep telefonu hamlesi! Bu yıl başlıyor, 3 Nisan. <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/turkiyede-cep-telefonu-hamlesi-bu-yil-basliyor-6472415> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Mingjiang, L. (2008a). China debates soft power. *The Chinese journal of international politics*, 2(2), 287-308.

Mingjiang, L. (2008b). *Soft power in Chinese discourse: popularity and prospect*. S. Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University.

Minister for Communications and the Arts (2018), Mitch Fifield, Government Provides 5g Security Guidance To Australian Carriers, 23 Ağustos. [6164495.pdf;fileType=application/pdf](https://www.communications.gov.au/6164495.pdf;fileType=application/pdf) (aph.gov.au)

Mirror (2021), Luke Powell, Covid-19 may not have originated in China at all, says top WHO scientist, 14 Şubat. <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/covid-19-not-originated-china-23498657> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Misone (t.y.), Türkiye'nin 5G Vizyonu, http://www.misonesolution.com/uploads/1/0/5/9/10590997/5g_yolharitasi_misone.pdf (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Mor, B. D. (2006). Public diplomacy in grand strategy. *Foreign Policy Analysis*, 2(2), 157-176.

Mor, B. D. (2007). The rhetoric of public diplomacy and propaganda wars: A view from self-presentation theory. *European Journal of Political Research*, 46(5), 661-683.

Msn Haber (2021), ABD Dışişleri'nden açıklama... Çin'in gerisinde kalıyoruz, 9 Ağustos. <https://www.msn.com/tr-tr/haber/diger/abd-d%C4%B1%C5%9Fi%C5%9Flerinden-a%C3%A7%C4%B1klama-%C3%A7inin-gerisinde-kal%C4%B1yoruz/ar-AAN7uIJ?li=BBpmdUa> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Murphy, D. (2016). One Belt One Road: international development finance with Chinese characteristics. *Pollution*, 245-252.

Mynet (2020), Huawei, Google ve ABD'ye rest çekti, 24 Ekim. <https://www.mynet.com/huawei-google-ve-abd-ye-rest-cekti-110106627775> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Mynet (2021), Merakla beklenen koronavirüs belgeleri yayınlandı! Fauci için flaş iddia, 8 Ekim. https://www.mynet.com/fauci-icin-flas-iddia-merakla-beklenen-koronavirus-belgeleri-yayinlandi-110106851779?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Nagai N. 1983, "The Role of University in International Understanding," in *Comparative Approaches to Higher Education: Curriculum, Teaching, and*

Innovation in an Age of Financial Difficulty, Research Institute for Higher Education (Hiroshima: Hiroshima University).

NATO (2020), Andrea Gilli, Francesco Bechis, NATO and the 5G challenge, 30 Eylül. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2020/09/30/nato-and-the-5g-challenge/index.html> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

NBC News (2021), Russia and China are beating the U.S. at vaccine diplomacy, experts say, 2 Nisan. https://www.nbcnews.com/news/world/russia-china-are-beating-u-s-vaccine-diplomacy-experts-say-n1262742?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

New York Post (2021), Lee Brown, Pentagon's first software chief quit because China has already won global tech war, 11 Ekim. https://nypost.com/2021/10/11/pentagon-software-chief-nicolas-chailan-resigns/amp/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 11.10.2021)

New York Times (1998), Robert Kaplan, Sometimes, Autocracy Breeds Freedom, 28 Haziran. <https://www.nytimes.com/1998/06/28/opinion/sometimes-autocracy-breeds-freedom.html> (Erişim Tarihi: 15.01.2021)

New York Times (2005), Thomas L. Friedman, Thou Shalt Not Destroy the Center, 11 Kasım. <https://www.nytimes.com/2005/11/11/opinion/thou-shalt-not-destroy-the-center.html> (Erişim Tarihi: 26 Mayıs 2021)

New York Times (2006), Wei-wei Zang, The allure of the Chinese model, 2 Kasım. <https://www.nytimes.com/2006/11/01/opinion/01iht-edafrica.3357752.html> (Erişim Tarihi: 21.01.2021)

New York Times (2008), Jad Mouawad, The big thirst, 20 Nisan. <https://www.nytimes.com/2008/04/20/weekinreview/20mouawad.html> (Erişim Tarihi: 05.06.2021)

New York Times Magazine (1983), Richard N. Gardner, Selling America in the Marketplace of Ideas, Mart 20. <https://www.nytimes.com/1983/03/20/magazine/selling-america-in-the-marketplace-of-ideas.html> (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

Newsweek (2020), Soo Kim, U.S. has nearly a third of the world's coronavirus cases, 15 Nisan. <https://www.newsweek.com/coronavirus-latest-us-cases-third-global-covid-19-infections-1497963>. (Erişim Tarihi: 12.09.2021)

Nikkei Asia (2021), Cheng Ting-Fang & Lauly Li, Huawei blames US for global chip supply crunch, 12 Nisan. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Huawei-crackdown/Huawei-blames-US-for-global-chip-supply-crunch> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Nikkei Asia (2021), Cheng Ting-Fang ve Lauly Li, US-China tech war: Beijing's secret chipmaking champions, 5 Mayıs. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/US-China-tech-war-Beijing-s-secret-chipmaking-champions> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Norrlöf, C. (2018). Hegemony and inequality: Trump and the liberal playbook. *International Affairs*, 94(1), 63-88.

Norrlöf, C. (2020). Is Covid-19 the end of US hegemony? Public bads, leadership failures and monetary hegemony. *International Affairs*, 96(5), 1281-1303.

NPR (2021), Jackie Northam, Biden Administration Considers Whether To Continue Trump's Hard Line Against Huawei, 31 Mart. https://www.npr.org/2021/03/31/983157399/biden-administration-considers-whether-to-continue-trumps-hard-line-against-huaw?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

NPR (2021), John Ruwitch, Theory That COVID Came From A Chinese Lab Takes On New Life In Wake Of WHO Report, 31 Mart. <https://www.npr.org/2021/03/31/983156340/theory-that-covid-came-from-a-chinese-lab-takes-on-new-life-in-wake-of-who-repor> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

NTT DOCOMO INC. (2020), White Paper 5G Evolution And 6G. https://www.nttdocomo.co.jp/english/binary/pdf/corporate/technology/whitepaper_6g/DOCOMO_6G_White_PaperEN_20200124.pdf

NTV (2019), Huawei'nin yeni modellerinde Google uygulamaları olmayacak, 29 Ağustos. <https://www.ntv.com.tr/galeri/teknoloji/huaweinin-yeni-modellerinde-google-uygulamalari-olmayacak,ay8idGofw0aQ-dq7FJQing> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

NTV (2021), DSÖ'den Sinovac aşısına onay, 1 Haziran. https://www.ntv.com.tr/dunya/dsoden-sinovaca-onay,Zm5BI8QAtkCXsD9DppEv4w#utm_campaign=son-dakika-haberi-dsoden-sinovaca-onay&utm_medium=web_push&utm_source=insider&webPushId=MzQ5MDY=?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign policy*, (80), 153-171.

Nye Jr, J. S. (2004a). Soft Power And American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, 119(2), 255-270.

Nye Jr, J. S. (2004b). Soft Power: The Means to Success in World Politics. *Public Affairs*.

Nye Jr, J. S. (2008). Public Diplomacy And Soft Power. *The Annals of The American Academy of Political And Social Science*, 616(1), 94-109.

Nye Jr, J. S. (2009a). Get Smart: Combining Hard And Soft Power. *Foreign affairs*, 160-163.

Nye Jr, J. S. (2009b). Smart Power. *New Perspectives Quarterly*, 26(2), 7-9.

Nye Jr, J. S. (2019). The Rise And Fall of American Hegemony from Wilson to Trump. *International Affairs*, 95(1), 63-80.

Nye, J. S. (2012). China And Soft Power. South African Journal of International Affairs, 19(2), 151-155.

Nye, J. S. (2018). China's Soft And Sharp Power. Project Syndicate, 4.

Nye, J. S. (2019a). Soft Power And Public Diplomacy Revisited. The Hague Journal of Diplomacy, 14(1-2), 7-20.

Nye, Joseph S. Jr. (2019b). "Democracy's Dilemma: Forum Response." Boston Review, May 16.

Observer Research Foundation (2020), Harsh V. Pant, Why China's rise is attested by the west, 21 Şubat. <https://www.orfonline.org/research/why-chinas-rise-is-attested-by-the-west-61610/> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Panwar, N., Sharma, S., & Singh, A. K. (2016). A survey on 5G: The next generation of mobile communication. Physical Communication, 18, 64-84.

Paradise, J. F. (2009). China and international harmony: The role of Confucius Institutes in bolstering Beijing's soft power. Asian survey, 49(4), 647-669.

Patrick, B. A., & Thrall, T. A. (2007). Beyond hegemony: Classical propaganda theory and presidential communication strategy after the invasion of Iraq. Mass Communication & Society, 10(1), 95-118.

Paulo, M. (2018). China–Europe Investment Cooperation: A Digital Silk Road. In The Belt & Road Initiative in the Global Arena (pp. 177-204). Palgrave Macmillan, Singapore.

Pigman, G.A. (2010) Contemporary Diplomacy: Representation and Communication in the Global World. Cambridge: Polity Publishers.

Pirinen, P. (2014, November). A brief overview of 5G research activities. In 1st International Conference on 5G for Ubiquitous Connectivity (pp. 17-22). IEEE.

Ploberger, C. (2017). One belt, one road–China's new grand strategy. Journal of Chinese Economic and Business Studies, 15(3), 289-305.

Politico (2021), Geoffrey Garrett, Biden's China challenge, 6 Mayıs. <https://www.politico.com/newsletters/politico-china-watcher/2021/05/06/bidens-china-challenge-492743> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Oda TV (2009), Taraf Abd'deki "Renkli Devrim" Sponsoru Ned'den Nasıl Para Alıyor?, 1 Temmuz. <https://odatv4.com/medya/taaraf-abddeki-renkli-devrim-sponsoru-nedden-nasil-para-aliyor-0107091200-5846> (Erişim Tarihi: 10.01.2020)

Qualcomm (t.y.), Everything you need to know about 5G. <https://www.qualcomm.com/5g/what-is-5g>

Qualter, T. H. (1980). Propaganda teorisi ve propagandanın gelişimi (Ünsal O. Çev.). Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 35(01).

Quartz (2021), Annabelle Timsit, Huawei CFO Meng Wanzhou's extradition fight moves to yet another jurisdiction, 26 Şubat. https://qz.com/1977803/huaweis-cfo-meng-wanzhou-sues-hsbc-in-hong-kong/amp/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.08.2021)

Quartz (2021), Annabelle Timsit, US sanctions are starting to catch up to Huawei, 28 Nisan. https://qz.com/2002601/huawei-earnings-hint-at-the-impact-of-us-sanctions/amp/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.08.2021)

Ramo, J. C. (2004). The beijing consensus (p. 3). London: Foreign Policy Centre.

Rao, S. K., & Prasad, R. (2018). Impact of 5G technologies on industry 4.0. *Wireless personal communications*, 100(1), 145-159.

Rawnsley, G. D. (2008). China talks back: Public diplomacy and soft power for the Chinese century. In *Routledge handbook of public diplomacy* (pp. 302-311). Routledge.

Reich, S., & Dombrowski, P. (2020). The consequence of Covid-19: how the United States moved from security provider to security consumer. *International Affairs*, 96(5), 1253-1279.

Reuters (2009), China Sends Mexico Medical Aid to Fight Flu Epidemic, 1 Mayıs. <https://www.reuters.com/article/idUKN01306255> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Reuters (2021), Anthony Boadle, Brazil regulator approves 5G spectrum auction rules, no Huawei ban, 26 Şubat. https://www.reuters.com/article/us-brazil-telecoms-idUSKBN2AQ033?taid=60385878e58fad0001093d62&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), Chile to ramp up purchase of Sinovac vaccine, seeking deal with Johnson & Johnson, 2 Mart. https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-chile-vaccine-idUSKCN2AT3Q5?taid=603dd7e96d6e2d0001b9de16&utm_campaign=trueanthem&utm_medium=trueanthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), China fires back at Washington after it raises concerns about WHO COVID report, 14 Şubat. https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-usa-china-idUSKBN2AE00H?taid=60287040a77dbd00013d1bbb&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), China to donate 150,000 Sinovac Covid-19 vaccine doses to El Salvador, 5 Nisan. <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-el-salvador-china-idUKKBN2BR0RM> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), David Kirton, Huawei founder urges shift to software to counter U.S. sanctions, 24 Mayıs. <https://www.reuters.com/technology/huawei->

founder-urges-software-push-counter-us-sanctions-2021-05-24/?taid=60abb87034e77e00018ab08c&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), Matt Spetalnick & Michael Martina, Many key China issues still ‘under review’ at Biden’s first 100 days, 29 Nisan. <https://www.reuters.com/world/us/many-key-china-issues-still-under-review-bidens-first-100-days-2021-04-29/> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), Moira Warburton & Sarah Berman, Huawei CFO’s lawyer disputes what HSBC knew as U.S. extradition case resumes, 1 Mart. https://www.reuters.com/article/us-usa-huawei-tech-canada-idUSKCN2AT22A?taid=603ccca7bab020001310204&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), UK court blocks release of HSBC papers in Huawei CFO fraud case, 19 Şubat. https://www.reuters.com/article/us-usa-huawei-tech-britain-idUSKBN2AJ19Q?taid=602fa84b18b9b200015b7544&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), Ukraine approves China's Sinovac Covid-19 vaccine, 9 Mart. <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-ukraine-vaccine-idUSKBN2B11H6> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Reuters (2021), William James & Guy Faulconbridge, At Biden's G7 debut, leaders look beyond COVID to trade and China, 19 Şubat. https://www.reuters.com/article/us-g7-meeting-idUSKBN2AJ0F5?taid=602f52bc7b82180001f7a1ce&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Richey, L. A., & Ponte, S. (2011). *Brand aid: Shopping well to save the world*. U of Minnesota Press.

Robinson, W. I. (2002). Küresel kapitalizm ve ulusötesi kapitalist hegemonya: Kuramsal notlar ve görgül deliller. *Çeviren: Erdem Türközü. Praksis*, 8, 125-168.

Roselle, L., Miskimmon, A., & O'loughlin, B. (2014). Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, war & conflict*, 7(1), 70-84.

Ross, C. (2002). Public diplomacy comes of age. *Washington Quarterly*, 25(2), 73-83.

Rozman, G. (2019), Chinese Sharp Power And U.S. Values Diplomacy: How Do They Intersect?, G. Rozman, *The East Asian Whirlpool Kim Jong-Un's Diplomatic Shake-Up, China's Sharp Power, And Trump's Trade Wars*, s. 126-141. Amerika Birleşik Devletleri: Korea Economic Institute of America

RT (2021), China plans to dominate this century through semiconductor chips, which are 'THE NEW OIL' – entrepreneur to Keiser Report, 18 Şubat. https://www.rt.com/business/515923-china-dominates-semiconductors-new-oil/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=RSS&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Sabah (2021), ABD'li dergiden dikkat çeken analiz: ABD'nin hegemonyası sona eriyor, 9 Ağustos. <https://www.sabah.com.tr/dunya/2021/08/09/abdli-dergiden-dikkat-ceken-analiz-abdnin-hegemonyasi-sona-eriyor?paging=3> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Sabah (2021), Çin savaş uçaklarının hedefinde ABD gemisi vardı! Joe Biden'ın yemin töreninden 3 gün sonra, 30 Ocak. <https://www.sabah.com.tr/dunya/2021/01/30/cin-savas-ucaklarinin-abd-saldirisi-joe-bidenin-yemin-toreninden-3-gun-sonra?paging=3> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Saha, S., & Chakrabarti, S. (2021). The Non-traditional Security Threat of Covid-19 in South Asia: An Analysis of the Indian and Chinese Leverage in Health Diplomacy. *South Asian Survey*, 28(1), 111-132.

Sanger, D. E., & Brooks, M. K. (2020). Battlefield 5G. *The Wilson Quarterly*, 44(2), NA-NA.

Saray, A. G. M. O., & Gökdemir, L. (2007). Çin Ekonomisinin Büyüme Aşamaları (1978-2005). *Journal of Yaşar University*, 2(7), 661-686.

Segal, A. (2018). When China rules the web: technology in service of the state. *Foreign Aff.*, 97, 10.

Shao, J. (2019). Exploring China's Sharp Power: Conceptual Deficiencies and Alternatives. *Transcommunication*, Tokyo, 6(2), 129-148.

Sheridan, G. (2005). Chinese Model Passes the Test. *The Australian*, 25.

Shi, W., & Liu, S. D. (2020). Pride as structure of feeling: Wolf Warrior II and the national subject of the Chinese Dream. *Chinese Journal of Communication*, 13(3), 329-343.

Shift Delete (2020), Ferit Celik, Huawei telefonları için yeni bir dönem başlıyor, 25 Mayıs. <https://shiftdelete.net/huawei-telefon-modelleri-icin-kritik-bir-karar-verdi> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Shoebridge, M. (2018). Chinese cyber espionage and the national security risks Huawei poses to 5G networks. *Macdonald-Laurier Institute for Public Policy*.

Short, S. (2018). Sharp Power: China's Solution to Maintaining the Legitimacy of its Non-Interference Policy.

Sidaway, J. D., & Woon, C. Y. (2017). Chinese narratives on "One Belt, One Road"(一帶一路) in geopolitical and imperial contexts. *The Professional Geographer*, 69(4), 591-603.

Signitzer, B. H., & Coombs, T. (1992). Public relations and public diplomacy: Conceptual convergences. *Public relations review*, 18(2), 137-147.

Simmons, K. (2014). US, China compete to woo Africa. Pew Research Fact Tank.

Sky News (2021), Alix Culbertson ve Carmen Aguila Garcia, Covid-19 'vaccine diplomacy': China, Russia and India cherry-picking the countries they help, 24 Şubat. <https://news.sky.com/story/covid-19-vaccine-diplomacy-china-russia-and-india-cherry-picking-the-countries-they-help-12226865> (Erişim Tarihi: 31.08.2021)

Smith, N. R., & Fallon, T. (2020). An epochal moment? The Covid-19 pandemic and China's international order building. *World Affairs*, 183(3), 235-255.

Snow, N. (2019). Propaganda. *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, 1-8.

Sørensen, C. T. (2015). The Significance of Xi Jinping's "Chinese Dream" for Chinese Foreign Policy: From "Tao Guang Yang Hui" to "Fen Fa You Wei". *Journal of China and International Relations*, 3(1).

South China Morning Post (2020), Bien Perez, What is 5G and how will it change the world?, 3 Kasım. <https://www.scmp.com/tech/big-tech/article/3108011/what-5g-and-how-will-it-change-world> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2020), Laura Zhou and Keegan Elmer, China Coronavirus: Thousands Left Vuhan for Hong Kong, Bangkok, Singapore or Tokyo before Lockdown, 27 Ocak, <https://www.scmp.com/news/china/society/article/3047805/coronavirusthousands-left-Vuhan-hong-kong-bangkok-singapore-or>. (Erişim Tarihi: 31.08.2021)

South China Morning Post (2020), The battle over 5G, 8 Eylül. <https://www.scmp.com/tech/big-tech/series/3099996/battle-over-5g> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Andrew Mullen, US-China relations: is there still a trade war under Joe Biden's presidency?, 23 Mayıs. <https://www.scmp.com/economy/global-economy/article/3134191/us-china->

relations-there-still-trade-war-under-joe-bidens?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Coronavirus: Brazil senators say anti-China views hurt country's access to Covid-19 vaccines, 19 Mayıs. https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3134019/coronavirus-senators-say-anti-china-views-hurt-brazils-access?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Holly Chik, China's space race gathers pace: next stop, Jupiter?, 14 Haziran. https://www.scmp.com/news/china/science/article/3137268/chinas-space-race-gathers-pace-next-stop-jupiter?utm_source=rss_feed&utm_source=Bundle&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Jacob Fromer, China 'biggest geopolitical test' for US, says Joe Biden's East Asia nominee, Daniel Kritenbrink, 16 Haziran. https://www.scmp.com/news/china/article/3137425/daniel-kritenbrink-joe-bidens-east-asia-nominee-says-china-biggest?utm_source=rss_feed&utm_source=Bundle&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Jevans Nyabiage, Kenya to continue working with Huawei on 5G roll-out, IT minister says, 28 Mart. https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3127307/kenya-continue-working-huawei-5g-roll-out-it-minister-says?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Kalinga Seneviratne, To lay coronavirus conspiracy theories to rest, both the US and China need to be transparent, 18 Şubat. <https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3121974/lay-coronavirus->

conspiracy-theories-rest-both-us-and-china-need-be?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Ken Chu, To improve its image, China must tell a story that appeals to people's emotions, 20 Haziran. https://www.scmp.com/comment/opinion/article/3137694/improve-its-image-china-must-tell-story-appeals-peoples-emotions?utm_source=rss_feed%3Futm_campaign%3DBundle&utm_source=Bundle&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Laura Zhou, China and US go dose to dose in Covid-19 vaccine donations to El Salvador, 3 Temmuz. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3139703/china-and-us-go-dose-dose-covid-19-vaccine-donations-el> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Linda Lew & Mandy Zuo & Simone McCarthy, China tilts to Covid-19 vaccine diplomacy as domestic job programme lags, 15 Şubat. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3121766/china-tilts-covid-19-vaccine-diplomacy-domestic-job-programme> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Mexico gambles big on China's coronavirus vaccines, 10 Mart. https://www.scmp.com/news/world/americas/article/3124764/mexico-gambles-big-chinas-coronavirus-vaccines?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Minnie Chan, US-China talks: Alaska clashes may be a sign of Beijing's low short-term expectations, 21 Mart. https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3126352/us-china-relations-alaska-clashes-may-be-sign-beijings-low?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Minnie Chan, Will mainland Chinese Covid-19 vaccine offer overcome Taiwan's scepticism?, 30 Mayıs. <https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3135390/will-mainland-chinese-covid-19-vaccine-offer-overcome-taiwans> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Robert Delaney, Why is the US investigating the origins of the coronavirus?, 24 Ağustos. https://www.scmp.com/news/china/article/3146102/why-us-investigating-origins-coronavirus?utm_source=rss_feed (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Sarah Zheng, Chinese President Xi Jinping to call for vaccine pledges at G20 health summit, 20 Mayıs. https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3134202/chinese-president-xi-jinping-call-vaccine-pledges-g20-health?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Simone McCarthy, Lab leak or nature? Debate heats up on the origins of Covid-19 virus, 9 Haziran. <https://www.scmp.com/news/china/science/article/3136633/lab-leak-or-nature-debate-heats-origins-covid-19-virus> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Teddy Ng, China says stockpiling of Covid-19 vaccines by rich countries needs to stop, 18 Şubat. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3122148/china-says-stockpiling-covid-19-vaccines-rich-countries-needs> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), US-China tech war: Everything you need to know about the US-China tech war and its impact, 23 Nisan. <https://www.scmp.com/tech/tech-war/article/3130587/us-china-tech-war-everything-you-need-know-about-us-china-tech-war> (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South China Morning Post (2021), Yujie Xue, US-China tech war: American tech bill locks Huawei on Washington's trade blacklist as the company plays up its cybersecurity credentials, 9 Haziran. <https://www.scmp.com/tech/tech->

war/article/3136678/us-china-tech-war-american-tech-bill-locks-huawei-washingtons-trade?utm_source=rss_feed&utm_source=Bundle&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

South Front (2021), China Enemy Number 1 in Annual U.S. Threat Assessment Report, 14 Nisan. https://southfront.org/china-enemy-number-1-in-annual-u-s-threat-assessment-report/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

Sözcü (2020), Ünlü yatırımcı: Dünya liderliği Çin'e geçecek, 7 Mayıs. <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/dunya-liderligi-cine-gececek-yeni-komunizm-ve-fasizm-ornekleri-gorecegiz-5799417/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Sputnik Türkiye (2017), 'Turuncu Devrim'lerin Finansörü NED'in Desteklediği Selda Tandoğan, Akşener'e Başdanışman Oldu, 1 Kasım. <https://tr.sputniknews.com/20171101/selda-tandogan-kimdir-meral-aksener-turuncu-devrim-1030843278.html> (Erişim Tarihi: 23.01.2021)

Sputnik News (2021), Svetlana Ekimenko, UK Faces Reality of Huawei 'Rip-and-Replace' Mandate Triggered by US-China Trade War, 15 Mayıs. <https://sputniknews.com/20210515/uk-faces-reality-of-huawei-rip-and-replace-mandate-triggered-by-us-china-trade-war-1082898367.html> (Erişim Tarihi: 23.01.2021)

Sputnik News (2021), Svetlana Ekimenko, Brazilian Regulator Approves 5G Spectrum Auction Rules, Refuses to Ban Huawei Citing 'Cost Concerns', 26 Şubat. https://sputniknews.com/amp/20210226/brazilian-regulator-approves-5g-spectrum-auction-rules-refuses-to-ban-huawei-citing-cost-concerns-1082198618.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.01.2021)

Stephenson, R. (2019). AT&T Chairman and CEO Randall Stephenson discusses the future of 5G technology, The Economi Club of Washington D.C., Marriot Marquis, Washington D.C.

Stohl, M., Stohl, C., & Townsley, N. C. (2007). A new generation of global corporate social responsibility. The debate over corporate social responsibility, 30-44.

Sun, W. (2009). Mission impossible? Soft power, communication capacity, and the globalization of Chinese media. *International Journal of Communication*, 4, 19.

Sutter, R., & Huang, C. H. (2006). Military Diplomacy and China's Soft Power. *Comparative Connections*, 8(2).

Swaine, M. D. (2015). Chinese views and commentary on the 'One Belt, One Road' initiative. *China Leadership Monitor*, 47(2), 3.

Şahin, A., Tasci, M., & Yan, J. (2020). The unemployment cost of Covid-19: How high and how long?. *Economic commentary*, (2020-09).

T24 (2019), Çin ekonomisinde ABD ile ticaret savaşlarından dolayı sert düşüş, 15 Temmuz. <https://t24.com.tr/haber/cin-ekonomisinde-abd-ile-ticaret-savaslarindan-dolayi-sert-dusus,830736> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

T24 (2019), Füsün Sarp Nebil, Kutupsal Kodlar'ın mucidi Prof. Dr. Erdal Arıkan'dan 5G anlatımı, 18 Aralık. <https://t24.com.tr/yazarlar/fusun-sarp-nebil/kutupsal-kodlar-in-mucidi-prof-dr-erdal-arikan-dan-5-g-anlatimi,24872> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Tan, X., Liu, X., & Shao, H. (2017). Healthy China 2030: a vision for health care. *Value in health regional issues*, 12, 112-114.

Tang, L., & Li, H. (2011). Chinese corporate diplomacy: Huawei's CSR discourse in Africa. In *Soft Power in China* (pp. 95-115). Palgrave Macmillan, New York.

Tanyeri, M., & Barutçu, S. (2005). Hizmet Sektöründe Müşteri Bağlılığının Önemi Ve Müşteri Bağlılığının Sağlanmasında İlişki Pazarlamasının Rolü (Banka İşletmelerinde Bir Uygulama). Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 5(9), 182-202.

Taylor, I. (2004). The 'All-Weather Friend'?: Sino-African Interaction in The Twenty-First Century. In Africa In International Politics (pp. 95-113). Routledge.

Tech Crunch (2021), Rita Liao, Huawei seeks growth in Internet of Things as phone business suffers, 31 Mart. https://techcrunch.com/2021/03/31/huawei-iot-strategy/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+Techcrunch+%28TechCrunch%29&guccounter=1?renderMode=ie11 (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Techradar (2021), Chinese demand helps Huawei increase revenues, 17 Nisan. [https://www.techradar.com/amp/news/chinese-demand-helps-huawei-increase-revenues?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+techradar%2Fallnews+\(TechRadar:+Tech+News+and+Reviews\)&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle](https://www.techradar.com/amp/news/chinese-demand-helps-huawei-increase-revenues?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+techradar%2Fallnews+(TechRadar:+Tech+News+and+Reviews)&utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle) (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Techradar (2021), Huawei further expands its product portfolio in South Africa, 30 Mart. [https://www.techradar.com/news/huawei-further-expands-its-product-portfolio-in-south-africa?utm_campaign=Bundle&utm_campaign=Feed:+techradar%2Fallnews+\(TechRadar:+Tech+News+and+Reviews\)](https://www.techradar.com/news/huawei-further-expands-its-product-portfolio-in-south-africa?utm_campaign=Bundle&utm_campaign=Feed:+techradar%2Fallnews+(TechRadar:+Tech+News+and+Reviews)) (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Telecom Asia (2016), Dylan Bushell, Huawei achieves 27Gbps 5G speeds with Polar Code, 10 Ekim. <https://www.telecomasia.net/content/huawei-achieves-27gbps-5g-speeds-polar-code/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

Temiz, Kadir (2017). Türkiye-Cin İlişkileri. SETA, Analiz, Nisan 2017, sayı. 196, <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/TRCin.pdf>, Erişim Tarihi: 11.05.2021.

The Atlantic (2020), Yasmeen Serhan, Joe Biden's 'America First' Vaccine Strategy, 4 Şubat. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2021/02/joe-biden-vaccines-america-first/617903/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Atlantic (2020), Yasmeen Serhan, Vaccine Nationalism Is Doomed to Fail, 8 Aralık. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2020/12/vaccine-nationalism-doomed-fail/617323/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Atlantic (2021), Thomas J. Bollyky, Democracies Keep Vaccines for Themselves, 27 Mart. <https://amp.theatlantic.com/amp/article/618437/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Conversation (2021), Michael Jennings, Vaccine diplomacy: how some countries are using COVID to enhance their soft power, 22 Şubat. https://theconversation.com/vaccine-diplomacy-how-some-countries-are-using-covid-to-enhance-their-soft-power-155697?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Conversation (2021), Tony Walker, 'To get rich is glorious': how Deng Xiaoping set China on a path to rule the world, 9 Temmuz. https://theconversation.com/to-get-rich-is-glorious-how-deng-xiaoping-set-china-on-a-path-to-rule-the-world-156836?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Corner (2019), Shaun Riordan, 5G: The Real Reason Behind US Attacks On Huawei, 29 Ocak. <https://thecorner.eu/news-the-world/world-economy/5g-the-real-reason-behind-us-attacks-on-huawei/78010/> (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Diplomat (2020), Brian Wong, China's mask diplomacy, 25 Mart <https://thediplomat.com/2020/03/chinas-mask-diplomacy/omat.com/2020/03/chinas-mask-diplomacy/> (Erişim Tarihi: 14.04.2021)

The Diplomat (2021), Steven Stashwick, Pentagon Completes China Policy Review, 11 Haziran. https://thediplomat.com/2021/06/pentagon-completes-china-policy-review/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

The Diplomat (2021), Huizhong Wu ve Kristen Gelineau, Chinese Vaccines Sweep Much of the World, Despite Concerns, 3 Mart. https://thediplomat.com/2021/03/chinese-vaccines-sweep-much-of-the-world-despite-concerns/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

The Diplomat (2021), Yang Lizhong ve Chen Dingding, Is China's Covid-19 Diplomacy Working in Southeast Asia?, 20 Şubat. <https://thediplomat.com/2021/02/is-chinas-covid-19-diplomacy-working-in-southeast-asia/> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

The Diplomat (2021), Xinrong Zhu ve Dingding Chen, The US Needs a New China Strategy, 16 Temmuz. https://thediplomat.com/2021/07/the-us-needs-a-new-china-strategy/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

The Economist (2015), The Asian Infrastructure Investment Bank: the infrastructure gap, 21 Mart. <http://www.economist.com/node/21646740/print>. (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2021)

The Economist (2017a), How China's "sharp power" is muting criticism abroad, 14 Aralık. <https://www.economist.com/briefing/2017/12/14/how-chinas-sharp-power-is-muting-criticism-abroad> (Erişim Tarihi: 02.01.2021)

The Economist (2017b), What to do about China's "sharp power", 14 Aralık. <https://www.economist.com/leaders/2017/12/14/what-to-do-about-chinas-sharp-power> (Erişim Tarihi: 02.01.2021)

The Economist (2021), The 5G Readiness Guide Deployment strategies, opportunities and challenges across the globe A report by The Economist Intelligence Unit, <https://www.eiu.com/n/the-5g-readiness-guide/>

The Epoch Times (2021), Alexander Zhang, Huawei Loses UK Court Bid to Access HSBC Files on Iran Fraud Case, 20 Şubat. https://www.theepochtimes.com/huawei-loses-uk-court-bid-to-access-hsbc-files-on-iran-fraud-case_3703862.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Epoch Times (2021), China Insider: Chinese Leaders Were Aware of the Epidemic in December 2019, 22 Şubat. https://www.theepochtimes.com/chinese-leaders-were-aware-of-the-epidemic-in-december-2019_3706338.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Epoch Times (2021), Frank Fang, China Most Active In Spreading Disinformation On Covid-19 Origin: Report, 16 Şubat. https://www.theepochtimes.com/china-most-active-in-spreading-disinformation-on-covid-19-origin-report_3698859.html (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

The Epoch Times (2021), Jason Unrau, Ottawa Pressed to Ban Huawei From Canada's 5G Networks, 19 Şubat. https://www.theepochtimes.com/ottawa-pressed-to-ban-huawei-from-canadas-5g-networks_3701081.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 23.09.2021)

The Guardian (2015), Alec Luhn, National Endowment for Democracy is first 'undesirable' NGO banned in Russia, 28 Temmuz. <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/28/national-endowment-for-democracy-banned-russia> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2018), Jasper Jolly, New Zealand blocks Huawei imports over 'significant security risk', 28 Kasım.

<https://www.theguardian.com/business/2018/nov/28/new-zealand-blocks-huawei-5g-equipment-on-security-concerns> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2020), Helen Davidson, First Covid-19 case happened in November, China government records show—Report. 13 Mart. <https://www.theguardian.com/world/2020/may/07/us-to-delay-hong-kong-report-to-see-if-china-further-undermines-autonomy> (Erişim Tarihi: 07.09.2021).

The Guardian (2020), Sarah Boseley, US secures world stock of key Covid-19 drug remdesivir, 30 Haziran. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/jun/30/us-buys-up-world-stock-of-key-covid-19-drug> Erişim Tarihi: 13.09.2021

The Guardian (2020), Simon Tisdall, Power, Equality, Nationalism: How the Pandemic Will Reshape the World, 29 Mart, <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/28/power-equality-nationalism-how-the-pandemic-will-reshape-the-world#maincontent> (Erişim Tarihi: 31.08.2021)

The Guardian (2021), ‘Forces for good will prevail’: Joy in Taiwan as US sends 2.5m Covid vaccine doses, 20 Haziran. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/20/taiwan-thankful-us-sends-25m-covid-vaccine-doses> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Helen Davidson, How Taiwan’s struggle for Covid vaccines is inflaming tensions with China, 14 Haziran. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/14/how-taiwan-struggle-for-covid-vaccines-is-inflaming-tensions-with-china> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Helen Davidson, Taiwan accuses China of interfering with Covid vaccine deals, 27 Mayıs. <https://www.theguardian.com/world/2021/may/27/taiwan-president-accuses-china-interfering-covid-vaccine-deals> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Helen Davidson, Taiwan tech companies buy 10m Covid vaccine doses in deal that sidesteps China, 12 Temmuz.

<https://www.theguardian.com/world/2021/jul/12/taiwan-tech-companies-buy-10m-covid-vaccine-doses-in-deal-that-sidesteps-china> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Julian Borger, China the spectre at the feast as Biden aims to rally democracies on Europe trip, 9 Haziran. [ps://amp.theguardian.com/us-news/2021/jun/09/joe-biden-china-g7-xi-jinping-democracies?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle](https://amp.theguardian.com/us-news/2021/jun/09/joe-biden-china-g7-xi-jinping-democracies?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle) (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

The Guardian (2021), Patrick Wintour, G7 leaders seek right balance in dealing with their China dilemma, 13 Haziran. https://amp.theguardian.com/world/2021/jun/13/g7-leaders-seek-right-balance-dealing-with-china-dilemma-trade-human-rights-climate-crisis?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Dan Sabbagh ve Julian Borger, Nato summit: leaders declare China presents security risk, 14 Haziran. https://amp.theguardian.com/world/2021/jun/14/nato-summit-china-russia-biden-cyber-attacks?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Patrick Wintour, Vancouver judge's decision over Huawei finance chief may deepen US-China row, 10 Temmuz. https://amp.theguardian.com/technology/2021/jul/10/vancouver-judges-decision-over-huawei-finance-chief-may-deepen-us-china-row?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Patrick Wintour, Huawei lawyers claim emails prove US has no grounds to extradite CFO from Canada, 29 Haziran. https://amp.theguardian.com/technology/2021/jun/29/huawei-meng-wanzhou-cfo-extradition-emails?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), 'Urgent need': US to donate 750,000 Covid vaccine doses to Taiwan, 6 Haziran. https://amp.theguardian.com/world/2021/jun/06/us-taiwan-covid-vaccine-doses-senators-visit-tsai-ing-wen?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Ben Doherty, Daniel Hurst ve Kate Lyons, Coercion or altruism: is China using its Covid vaccines to wield global power?, 27 Mart. https://amp.theguardian.com/australia-news/2021/mar/28/coercion-or-altruism-is-china-using-its-covid-vaccines-to-wield-global-power?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), Sophie Zinser, China and the west must now cooperate to achieve global Covid vaccine coverage, 15 Haziran. https://amp.theguardian.com/commentisfree/2021/jun/15/china-west-global-covid-vaccine-coverage-g7-pledge-who?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Guardian (2021), David Smith, 'America first' again? Is Biden echoing Trump on Afghanistan and vaccines?, 21 Ağustos. https://amp.theguardian.com/us-news/2021/aug/21/biden-trump-america-first-progressive?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Hill (2021), Niv Elis, Trump's China tariffs hit US businesses, consumers hardest: Moody's, 18 Mayıs. <https://thehill.com/policy/finance/trade/554136-trumps-china-tariffs-hit-us-businesses-consumers-hardest-moodys> (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The National Endowment for Democracy (1983a), President Ronald Reagan's Remarks At A White House Ceremony Inaugurating The National Endowment For Democracy, 16 Aralık. <https://www.ned.org/president-ronald->

reagans-remarks-at-a-white-house-ceremony-inaugurating-the-national-endowment-for-democracy/

The National Endowment for Democracy (1983b), The Democracy Program, 27 Temmuz. <https://www.ned.org/docs/democracyProgram.pdf>

The National Endowment for Democracy (t.y.a), Dawid Lowe, History. <https://www.ned.org/about/history/>

The National Endowment for Democracy (t.y.b), Regions. <https://www.ned.org/regions/>

The Register (2021), Gareth Corfield, Huawei loses attempt to rescue CFO Meng from US clutches despite using 140-year-old law in High Court, 19 Şubat. https://www.theregister.com/2021/02/19/meng_wanzhou_powerpoint_high_court_bid/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 30.09.2021)

The Sun (2021), Tony Parsons, So why is China the only nation doing well after Covid? Who knows, 13 Şubat. https://www.thesun.co.uk/news/14040973/why-only-china-doing-well-covid-who-knows/amp/?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

The Sydney Morning Herald (2017), Nick McKenzie & Richard Baker, China's Operations in Australia: Payments, Power, and our Politicians. <https://www.smh.com.au/interactive/2017/chinas-operation-australia/hard-power.html> (Erişim Tarihi: 07.09.2021)

The Wall Street Journal (2011) Peter Wonacott, In Africa, US Watches China's Rise, 2 Eylül. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424053111903392904576510271838147248> (Erişim Tarihi: 14.05.2021)

The Wall Street Journal (2021), Joe Parkinson & Chao Deng & Liza Lin, China Deploys Covid-19 Vaccine to Build Influence, With U.S. on Sidelines, 21

Şubat. https://www.wsj.com/articles/china-covid-vaccine-africa-developing-nations-11613598170?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

The Wall Street Journal (2021), William Mauldin, Biden's China Policy Blends Obama's and Trump's, Top Aide Says, 4 Mayıs. <https://www.wsj.com/articles/bidens-china-policy-blends-obamas-and-trumps-top-aide-says-11620160559> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

The Wall Street Journal, Ben Cohen, Georgia Wells, and Tom McGinty, (2019). How One Tweet Turned Pro-China Trolls Against the NBA, 16 Ekim. www.wsj.com/articles/how-one-tweet-turned-pro-china-trolls-against-the-nba-11571238943

The White House (2021), Statement by President Joe Biden on the Investigation into the Origins of Covid-19, 26 Mayıs. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/08/27/statement-by-president-joe-biden-on-the-investigation-into-the-origins-of-covid-%E2%81%A019/> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Timetürk (2021), DSÖ heyetinde 'Çin' çatlağı!, 15 Şubat. https://www.timeturk.com/dso-heyetinde-cin-catlagi/haber-1674985-m?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT Haber (2021), Twitter'in sansürüne karşı hukuksal düzenleme çağrısı, 5 Şubat. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/twitterin-sansurune-karsi-hukuksal-duzenleme-cagrisi-554104.html> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT World (2021), Ali Çınar, The future of China-US relations, 6 Temmuz. https://www.trtworld.com/opinion/the-future-of-china-us-relations-48130/amp?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT World (2021), Biden calls Xi to avoid US-China 'conflict', 10 Eylül. <https://www.trtworld.com/americas/biden-calls-xi-to-avoid-us-china-conflict->

49847/amp?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT World (2021), NATO says China is a threat. But do all its members agree?, 16 Haziran. https://www.trtworld.com/magazine/nato-says-china-is-a-threat-but-do-all-its-members-agree-47577/amp?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT World (2021), Ömer Özkızılcık, Focus on China can diminish CENTCOM's outsized influence on US politics, 24 Mart. https://www.trtworld.com/opinion/focus-on-china-can-diminish-centcom-s-outsized-influence-on-us-politics-45280/amp?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT World (2021), Study alleges China created coronavirus in lab, tried to cover tracks, 20 Mayıs. https://www.trtworld.com/life/study-alleges-china-created-coronavirus-in-lab-tried-to-cover-tracks-47098/amp?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 29.09.2021)

TRT World (2021), US sending Bangladesh 2.5M vaccine doses – latest updates, 20 Haziran. https://www.trtworld.com/life/us-sending-bangladesh-2-5m-vaccine-doses-latest-updates-47914/amp?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle
(Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Tsaliki, L., Frangonikolopoulos, C. A., & Huliaras, A. (Eds.). (2014). *Transnational celebrity activism in global politics: Changing the world?*. Intellect Books.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (2020), Pandemi, 2 Temmuz. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Türk Telekom (2018), Türk Telekom 5G+ Bilgi Notu: 5GTT, Ağustos. <https://www.turktelekom.com.tr/hakkimizda/duyurular/Documents/tt-5g-final-version-03082018.pdf> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Vanderwagen, W. (2006). Health diplomacy: winning hearts and minds through the use of health interventions. *Military medicine*, 171(10), 3.

Verma, R. (2020). China's 'mask diplomacy'to change the Covid-19 narrative in Europe. *Asia Europe Journal*, 18, 205-209.

Vox (2021), Ella Nilsen & Alex Ward, Biden is using his economic plan to challenge China, 26 Nisan. <https://www.vox.com/22350402/biden-infrastructure-plan-foreign-policy-china> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Vuving, A. L. (2009). How soft power works. Asia-Pacific Center for Security Studies Honolulu United States.

Walker, C. (2018). What Is" Sharp Power"?. *Journal of Democracy*, 29(3), 9-23.

Walker, C., & Ludwig, J. (2017a). From 'soft power'to 'sharp power': Rising authoritarian influence in the democratic world. *Sharp power: Rising authoritarian influence*, 8-25.

Walker, C., & Ludwig, J. (2017b). The meaning of sharp power: How authoritarian states project influence. *Foreign affairs*, 16.

Walker, C., Kalathil, S., & Ludwig, J. (2018a). Forget hearts and minds. *Foreign Policy*"[online], 14.

Walker, C., Kalathil, S., & Ludwig, J. (2018b). How Democracies Can Fight Authoritarian Sharp Power. *Foreign Affairs*.

Walker, C., Kalathil, S., & Ludwig, J. (2020). The cutting edge of sharp power. *Journal of Democracy*, 31(1), 124-137.

Wang, J. (2006a). Localising Public Diplomacy: The Role Of Sub-National Actors in Nation Branding. *Place Branding*, 2(1), 32-42.

Wang, J. (2006b). Managing National Reputation And International Relations in The Global Era: Public Diplomacy Revisited. *Public Relations Review*, 32(2), 91-96.

Wang, J. (2011). Introduction: China's Search of Soft Power. In *Soft Power in China* (pp. 1-18). Palgrave Macmillan, New York.

Wang, Y. (2008). Public Diplomacy And The Rise Of Chinese Soft Power. *The Annals Of The American Academy Of Political And Social Science*, 616(1), 257-273.

Wang, Y. (2012). Domestic Constraints on The Rise of Chinese Public Diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*, 7(4), 459-472.

Wang, Z. (2014a). The Chinese Dream: Concept And Context. *Journal of Chinese Political Science*, 19(1), 1-13.

Wang, Z. (2014b). *Never Forget National Humiliation: Historical Memory in Chinese Politics And Foreign Relations*. Columbia University Press.

War on the Rocks (2020), Mira Rapp-Hooper, China, America, and the International Order After the Pandemic, 24 Mart. <https://warontherocks.com/2020/03/china-america-and-the-international-order-after-the-pandemic/> (Erişim Tarihi: 14.09.2021)

Washington Post (2001), Richard Holbrooke, 'Get The Message Out', 28 Ekim. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2001/10/28/get-the-message-out/b298b3c9-45b8-45e2-9ec7-20503dd38802/> (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

Webtekno (2019), Huawei, Otomotiv Sektörü İçin Dünyanın İlk 5G Donanımını Geliştirdiği İddia Etti, Ekim. <https://www.webtekno.com/huawei-otomotiv-sektoru-icin-dunyanin-ilk-5g-donanimini-gelistirdigi-iddia-etti-h67282.html> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Wheeler, Mark (2016) Celebrity diplomacy. In: *The SAGE Handbook of Diplomacy*. SAGE Publications Ltd, pp. 530-539.

Wilson III, E. J. (2008). Hard power, soft power, smart power. *The annals of the American academy of Political and Social Science*, 616(1), 110-124.

Winter, T. (2016). One belt, one road, one heritage: Cultural diplomacy and the Silk Road. *The Diplomat*, 29, 1-5.

Wired (2019), US government threatens to end intelligence-sharing with allies that buy Huawei, 22 Şubat. <https://www.wired.co.uk/article/wired-awake-220219> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Wong, A. (2015). China's telecommunications boom in Africa: Causes and consequences. Retrieved March, 14, 2016.

Wong, E., Kin-Chi, L., Tsui, S., & Tiejun, W. (2017), *One Belt, One Road: China's Strategy for a New Global Financial Order*.

World Economic Forum (2021), Andrea Shalal, WTO chief Ngozi Okonjo-Iweala on vaccine nationalism: 'No one is safe until everyone is safe', 16 Şubat. <https://www.weforum.org/agenda/2021/02/world-trade-organisation-head-vaccine-nationalism-covid-19> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

World Economic Forum (2021), Ceri Parker, What is COVAX, the ambitious global plan for a coronavirus vaccine?, 22 Eylül. <https://www.weforum.org/agenda/2020/09/what-is-covax> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

World Economic Forum (2021), Christian Akorlie, The first COVAX vaccines have been delivered to Africa. Here's why it matters, 25 Şubat. <https://www.weforum.org/agenda/2021/02/covax-covid-coronavirus-who-gavi-cepi-africa-vaccines-ghana-equitable-access> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

World Economic Forum (2021), Harry Kretchmer, Vaccine nationalism – and how it could affect us all, 6 Ocak. <https://www.weforum.org/agenda/2021/01/what-is-vaccine-nationalism-coronavirus-its-affects-covid-19-pandemic/> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

World Economic Forum (2021), Nina Rawal & Zubaida Bai, Could India and China help stop ‘vaccine nationalism’?, 9 Mart. <https://www.weforum.org/agenda/2021/03/india-china-help-covax-fulfill-vaccine-mission/> (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

World Socialist Web Site (2021), Benjamin Mateus, “Vaccine diplomacy” fuels rising US-China tensions, 20 Nisan. https://www.wsws.org/en/articles/2021/04/21/sino-a21.html?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Wuthnow, J. (2008). The concept of soft power in China’s strategic discourse. *Issues & Studies*, 44(2), 1-28.

Xiaoping, D. (1978). Hold High the Banner of Mao Zedong Thought and Adhere to the Principle of Seeking Truth from Facts. *Selected Word of Deng Xiaoping*, 2, 1975-82.

Xinhua (2021), China delivers Covid-19 vaccine aid to Belarus, 21 Şubat. https://www.globaltimes.cn/page/202102/1216008.shtml?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

Xinhua (2021), UN helps deliver Covid-19 vaccines to Africa, 4 Mart. http://www.xinhuanet.com/english/2021-03/04/c_139781529.htm (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

Xinhua (2021), Zimbabwean president expresses gratitude to China for donating Covid-19 vaccine, 13 Şubat. http://www.xinhuanet.com/english/africa/2021-02/13/c_139739832.htm (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

Xinhua (2018), Liu Si, Spotlight: Sharp power or Western Invisible Power, 13 Şubat. http://www.xinhuanet.com/english/2018-02/13/c_136972778.htm (Erişim Tarihi: 14.05.2021)

Xinhua (2018), Sharp power A New Version of China Threat Rhetoric: Spokesperson, 2 Mart. http://www.xinhuanet.com/english/2018-03/02/c_137011743.htm (Erişim Tarihi: 14.03.2021)

Xuetong, Y. (2020). Chinese values vs. liberalism: What ideology will shape the international normative order?. In *Globalizing IR Theory* (pp. 102-123). Routledge.

VOA (2021), ‘‘Corona Virüsü Çin’deki Laboratuvardan Yayıldı’’, 2 Ağustos. <https://www.amerikaninsesi.com/a/corona-virusu-cindeki-laboratuvardan-yayildi/5987934.html> (Erişim Tarihi: 17.09.2021)

VOA (2021), Biden Afganistan Kararının Arkasında, 1 Eylül. <https://www.amerikaninsesi.com/a/biden-afganistan-kararinin-arkasinda-/6080846.html> (Erişim Tarihi: 17.09.2021)

Yang, D. L. (2020). The Covid-19 Pandemic and the Estrangement of US-China Relations. *Asian Perspective*.

Yang, R. (2010). Soft power and higher education: An examination of China’s Confucius Institutes. *Globalisation, Societies and Education*, 8(2), 235-245.

Yanqiu, Z. (2014). Understand China’s Media in Africa from the perspective of Constructive Journalism, *China and Africa Media. Communications and Public Diplomacy Conference*. Beijing. <http://www.cmi.no/file/2922.pdf>. (Erişim Tarihi: 21.03.2021)

Yicai Global (2021), Hope Beckons for Huawei as UK’s Arm Says Latest Chip Not Subject to US Export Controls, 31 Mart. https://www.yicaiglobal.com/news/hope-beckons-for-huawei-as-uk-arm-says-latest-chip-not-subject-to-us-export-controls?utm_campaign=Bundle&utm_medium=referral&utm_source=Bundle (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

Yeni Şafak (2018), Avustralya'dan Huawei'nin 5G ağına izin çıkmadı, 23 Ağustos. <https://www.yenisafak.com/teknoloji/avustralyadan-huaweinin-5g-agina-izin-cikmadi-3391423> (Erişim Tarihi: 21.03.2021)

Yu, H. (2017). Motivation behind China's 'One Belt, One Road' initiatives and establishment of the Asian infrastructure investment bank. *Journal of Contemporary China*, 26(105), 353-368.

Yu, H., Lee, H., & Jeon, H. (2017). What is 5G? Emerging 5G mobile services and network requirements. *Sustainability*, 9(10), 1848.

Yurdakul, Derya (2013). *Türkiye-Cin Ekonomik ve Ticari İlişkileri*. (Ed.) Selcuk Esenbel, İsenbike Togan, Altay Atlı, Türkiye'de Çin'i Düşünmek, (s.228-247). İstanbul: Boğazici Üniversitesi Yayınları.

Zhang, W. W. (2012). *The China wave: Rise of a civilizational state*. World Scientific.

Zhu, Y. (2012). *Two billion eyes: The story of China central television*. The New Press.

Zhu, Z. (2016). *China's New Diplomacy: Rationale, Strategies And Significance*. Routledge.

ZTE (2015), Fa-Long Luo & Alexander S. Korotkov, 5G Wireless: Technology, Standard and Practice, 1 Nisan. https://www.zte.com.cn/global/about/magazine/zte-communications/2015/1/en_202/432739.html (Erişim Tarihi: 29.09.2021)

ÖZGEÇMİŞ

İsmail E. Aydın ilk ve orta öğrenimini İzmir’de tamamlamış ve Lise’yi İzmir Konak 50. Yıl Lisesi’nde yabancı dil ağırlıklı olarak okumuştur. 2008 yılında Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Lisans programından mezun olmuş, 2006-2007-2008 yıllarında Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Okulu Programlarına katılmıştır. Akabinde lisans öğrenimine devam ederken başladığı “Yönetim Danışmanlığı” alanında hizmet vermeye başlamıştır. Özel sektörde çeşitli deneyimler sonrasında Çin ve Arap firmalarına “Yatırım Danışmanlığı” yapmıştır. 2018 yılında İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans eğitime başlamış ve bu sırada gerçekleştirdiği franchise restoran işletmeciliği deneyimine 2021 yılı itibariyle son vermiş bulunmaktadır.